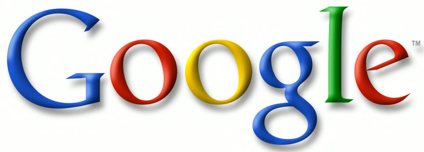

39 СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА 39

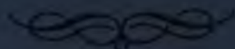
БИЈЕСНИ РОЛАНДО

ВИТЕШКИ ЕП У 46 ПЈЕСАМА

СПЈЕВАО
ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО СРПСКИ
ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

СВЕСКА ТРЕЋА

koll./or.

Ariosto, L.

39 СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА 39

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

ВИТЕШКИ ЕП У 46 ПЈЕСАМА

СПЈЕВАО

ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО СРПСКИ

ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

СВЕСКА ТРЕЋА

У БИОГРАДУ

ШТАМПАНО У ДРЖ. ШТАМПАРИЈИ КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

1897

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ДВАДЕСЕТ ЧЕТВРТА

Ако си запао у Љељине мре̏же,
Гледај те што прије из њих се извла́чи;
Не̏мој као Ролан, кашње биће те̏же̂,
Јер љубав је лудост, мудри веле вра́чи.
Баш да и не бјесниш, луд ипак си, бе̏же.
Твог лудила разни знаци су тума́чи,
Јер с љубави мријет', у̏ дну гробне бу̏ђе̂
Трухлит' изневјерен, шта ћеш од тог лу̏ђе̂?

2325 (2). Додуше, различна љубави су̑ сљѐства,
Али њима свима лудило је вре́ло.
То је шума пуна свакога чудѐства,
Те свак ће залутат' у њојзи заце́ло.
Да противу тога не постоји срѐство,
Готов јесам дати црно вам на бе́ло.
Заслужује везан у хапсу на сјѐди̑
Лу̏да̑к, у љубави који осијѐди̑.

2326 (3). Може ми се рећи: ти на̑с учиш, бра̑ле,
А са̑м се налазиш у Љељиној ру́ци!
При̏знаје̑м да муке нијесу ми ма̑ле̑,
Ал' бар кад ми дођу свијѐтли трену́ци
Ка' сад, мним љубавне надјачати ва̑ле,
Из буре доспјети најпослије лу́ци, —
Што, на жалост, неће скоро да се свр̑ши̑,
Јер зло је продрло чак до моје ср̑ши.

2327 (4). У пошљедњој пјесми казао сам вама.
Да је Грофу разум невјерство помело,
Тер памети више није им'о драма;
Да је исцијеп'о госпоско одело;
Од оних стихова да не оста скрама;
Да је набацао камење на врело,
Пусат разбацао; да на то чудество
Стекло се несретних пастира силество.

2328 (5). Дођоше јадници у незгодно време.
Камо среће да су остали на миру!
Хоћаху бјежати ал' од грозне треме
Не знађаху куда. У једноме тиру,
Гроф, чије лудило оде у екстреме,
Тад откиде главу једноме пастиру.
То је тако лако било томе диву,
Као што је теби узабрати шљиву.

2329 (6). Он буџу направи од његова трупа.
Јер згодно га зграбив за лијеву ногу,
Њим стаде бијесно по руљи да лупа,
И начини тако још несрећу многу.
Што живо остаде бјежи преко рупа
И чапурја, руке подижући к Богу.
Остави их, али руком од олова
Много њима поби коза и волова.

2330 (7). Све јаче је врила крв његова врућа,
Многим воловима утробе попори.
Сељаци гледаху са својијех кућа
Плахи, јер часи им насташе опори,
Те дрхтаху горе од танкога прућа,
Гдје им гину стада, целепи, чопори,
Пошто се народа један дио збјеже
На куће и торње (други пољем реже).

2331 (8). Руља, што је сретно од луде умакла,
По околу виче да је сам Сотона
Мед људе дошао из огњена пакла,
Те коље и руши, и тако је она
Сва оближња села на отпор подстакла,
И свуда на буну залупаше звона.
Већ хиљаде људи јуре, који носе
Стрије[illegible] и праћке и косе.

2332 (9). Сиње море, прешав преко своје бра́не̑,
Кад га бу̏ра бичем својим стане сје̏ћи,
Први талас баца на обале сла́не
Шалећи се; други од овог је ве̏ћѝ;
Вода сад нагрне од свакоје стра́не̑,
С тога јоште јачи талас му је тре̏ћѝ:
Тако насртаху на Грофа ге̏а̂ци,
Ма за борбу с њиме бијаху не̏ја̂ци.

2333 (10). Јер на кога спусти своју ручѐтину,
Престане му одмах ударање с̏рца.
Рукама раскиде добру десѐтину,
Док сам од бјеснила пјенуши и г̏рца̂.
Сјем тога увјери он ову свјѐтину
Да крв из тела му не може да в̏рца̂:
Негда Бог учини непробојним Гр̏ва
Рад одбране цркве и Светога Сло̏ва.

2334 (11). Он никад не може допанути ра̂на̂,
Не боји се гвожђа нит' оштрог оца́ла.
Видећи сељаци да не могу ба̂на
Ранит', огади им грозна ова ша́ла.
Ко мо̀же, исклизну из његових длâна̂,
Срећан што божија милост није да́ла
Да демону овом падне у о̀шице.
Гроф оде до једне близске варо̀шице̑.

2335 (12). То бијаше једно повелико сѐло,
Гдје од страха нико не остаде с ми̏ром,
Већ утече видјев ужасно му чѐло.
Ту је лудак чудним частио се пи̏ром:
Кухано, пријѐсно, танко и дебѐло,
Све је јео, чак је кљукао се жи̏ром.
Што му паде ша̂ка̂ халапљиво жва́та,
Убрљан, умазан, крвав до лака́та̂.

2336 (13). Отле оде даље кроз Француску к ју̏гу,
Дарујући људе и звјерове ра̏том,
Правећи крваву кроз дубраве стру̏гу,
Сав укаљан крвљу, пра̀шино̑м и бла̏том.
Хваташе медвједе на том путу ду̏гу,
И с̏рне у трку што бјежаху ја̏том;
Дивље је вепрове черечио, па̏ је
Неодрано месо ждерао им зма̏је.

2337 (14). И тако је зала починио до̏ста
Бѝјеснй Ро̀ла̑ндо, стравични грому́ла,
Ма јер је ван себе нека су му про̏ста,
И јер добра тво̏рӣ док имадѐ чу́лā.
Једног дана дође до некога мо̏ста
На реци до које некаква је ку́ла.
Сад морам к Цербину и цури му. Чу̏ће
Читалац касније код чије је ку̏ћē.

2338 (15). Пошто муж, ком глава напуни се ди̏ма,
Оде рекавши им пријатељско с Бо̏гом,
Путем истим ићи свидјело се њи̏ма
Спојеним срдаца њиховијех сло̏го̂м.
На коњу јунака, опкољена пси̏ма,
Везана, праћена стражом неком стро̏го̂м,
Сретоше. Би познат од љубавна па̑ра:
То је Одо̀рико, кукавица ста̑ра̑.

2339 (16). Прѐтпоставӣ њега другарима сви́ма
Цербин, и даде му над Ми̏ло̂м чува́рство,
Мислећ', грије сунце откуд бӣ га зи́ма;
Али не знајући за част и друга́рство,
Осрамо̀тити га хтједе та џери́ма,
И над Изабелом извршит' варва́рство.
Цербину је путем испричала би́ла
Дјева историју препуну рези́ла.

2340 (17). Причала је какву издр̀жа врту́ну,
И казала њему дивна Изабѐла
Каква мрежа за́ла̂, пошто се у чу́ну
Избавила била, око ње се сплѐла,
И тијем причањем изазвала бу́ну
У њему и облак у бо́рама чѐла,
И таман испри́ча каква је Габри́на,
Кад онај искрсну везан пред Церби́на.

2341 (18). Он је праћен био од бораца дво̏је,
Који Изабелу познадоше ла̏ко,
А по њој знадоше и пратилац ко̏ је,
Ма да шљем и визир није био сма̏ко̏,
И пришавши ближе краљевићу, што̏ је
Одмах било, знаке, које знаде сва̏ко,
Познавши такође, скочише са ха̑та̑,
И падоше њему око белог вра̑та.

2342 (19). Тàковê радости видје л' ико ѝђе!
Би чувању ове двојице мужéвâ,
Осим Одорика, повјерена прѝђе
При бјегству од оца Сараценка дјéва.
И када Цербино образе им вѝђе,
Познаде Алмона и часна Корéва.
И један и други гологлав се клâњâ,
Јер он је краљевић, власт њихна је мâњâ.

2343 (20). Алмон рече: пошто, благом Богу хвáла,
Видим украј тебе милу даму твòју,
Ја што везах овог скота без морáла,
Којино издајством част окáља свòју,
Не морам ти причат' повијест му зáлâ,
Јер о жалосноме овоме херòју
Мним госпођица је објашњење дáла,
И причу излишну учинила мòју.

2344 (21). Према томе ти ћеш већ морати знâти,
Како је испало за руком нитк`ову
Преварит' ме, када по коња ме прâтѝ,
И да Кòрêв рањен остаде у рòву,
Јер бранећи дјеву није хтио дâти
Злочин извршити овоме крвнòву.
Шта је даље било не зна твоја мȍма,
Тер извијѐстићу сад о том те ȍмâ.

2345 (22). Са коњма се вратих брзо из Рошѐлê,
Мислим к истом мјесту и у исту гȍру,
Ма никог не нађох од дружбе цијѐлê.
Знајућ' да ђаволи не маре да ȍрȳ,
Но зла дјела чине, штоно људи вѐлê,
Много се поплаших и похитах мȍру
И тамо их тражећ': нигдје Изабѐлê,
Те се вратих натраг у галòпу скȍру.

2346 (23). Тада зачух јаук из једног шибљáка,
И потрчах одмах према томе звýку.
Ту нађох рањена Корéва јунáка
Гдје на леђих лежи с главом на клобýку.
Дознав што је рањен од овог дивљáка,
Одјурих по трáгу к истоме хајдýку,
Ал' пошто га тражих неколико сáтѝх
Заман, ја се опет рањенику врáтих.

2347 (24). Умало не постах жртва очајања
Видјев како крвца из ране му цури,
Док он непомичан, без моћи и знања,
Лежи на леђима и кркља и жмури.
Веће, видећи га сред овака стања,
Ваздушни лупежи, и црни и сури,
Свјежа меса жељни, над њиме се више,
И крилима ваздух нестрпљиво бише.

2348 (25). Хвала Богу Корев би за кратко вриме
У паланци једној од својијех бола
И рана извидан, и ја пођох с њиме
Преко река, шума, брегова и дола,
Трпећи незгоде од жеге и зиме,
Потражити гдје се сакри ова лола.
У главноме граду његове домаје
Би нађен у двору краља од Бискаје.

2349 (26). Имадох уза се краљеву доброту,
Јер кад му је чуо за обешчашћење,
Искалити сржбу на овоме скоту
Милостиво мени даде допуштење.
На мегдану опрах ја ону срамоту,
Коју он покуша, ма задовољење
Хоћах још и веће, с тога га заробих,
А за то такође допуштење добих.

2350 (27). Предајем га теби тер истоме хули
Како ти се свиди, онако и суди;
Ријеши да ли ће у хапсу да трули,
Ил' ће му се срце извадит' из груди.
За тебе бијасмо у туђини чули
Да с Карлом ратујеш против страних људи,
Те пођосмо амо. У данашњем срету
С тобом видим само божју вољу свету.

2351 (28). Хвала јој на томе, хвала јој такође
Што је сад крај тебе драга твоја мила;
Чудим се и не знам како к теби дође,
Ал' и то је божја учинила сила. —
Цербин, слушајући с гадног оног рође,
Коме је другарство заменила хила,
Очију не скида, не толико што га
Мрзи, но што жали невјерника тога.

2352 (29). Зар на земљи има и тàкова свêта
Мишљаше, и мѝсли ове њега мŷчê.
Горак, уцвијељен тамо амо шêтâ,
Као да му срце у грудима пŷче.
Кáза те скидоше издајицу клêта,
Што умал мило му не обрука лŷче.
Признајеш ли, рече, да ј' оно онàкô? —
Паднув на кољена поче скот овàкô:

2353 (30). Алмон истинита учини откри́ћа.
То признајем, али жив гријеши свȁко;
Између доброга човека и злѝћа
Разлика је ова: зао греши лȁко,
Јер немајућ' мушкост правога мушкѝћа,
Уплашен грије̏ху предаје се, кȁко
Нападне га. Поштен олако се нè дâ;
Ма је л' душман јачи, тад и он се прѐдâ.

2354 (31). За одбрану града да ȍдрêди мѐнê,
Па да сам се одмах без отпора прȅдȏ,
Ја бих био гори од најгоре жѐнê,
И свак би у мени издајицу глȅдȏ;
Ал' образи моји неће да црвѐнê,
Ти ћеш ме загрлит' као своје чȅдо,
Ако, пошто много јуришача ỳбих,
На мегдану славно град онај изгỳбих.

2355 (32). Тако је и било. Ти, у нéку рŷку,
Град ми један диван на чување дȁде,
Вјерујући моме пàлошу и лŷку,
И ја очуват' га душе бијах рȃдê.
Силан отпор чиних јуришноме пŷку
Али сила моја најпослије пȁде:
Једном побијеђен од ужасне стрâсти,
Нада собом више не имадох влâсти. —

2356 (33). Затим прѝча грозу унутрашње бо̀рбê,
Којојзи подлѐже најпослије, тȅ га
Спрам оне, спрам које пун бијаше двòрбê.
На злочин прѝнудȋ злијех стра́стȋ стȅга.
Сад га савест бије бичем своје кòрбê,
Душа му је бóна, сан му с кâњâ бје̏гâ.
Све оно чим срце мекша се ȍкȏрно
Нȁведе, Цербина молећи пȍкȏрно.

2357 (34). Цербин, Одорику похвативши крâје,
Чувши глас кајања (може бити мнйма),
Јер онај тврђаше да се збиља кâјê,
Између милости и освете клймâ.
Помишља откада другарство им трâјê,
Помишља и сада шта је међу њйма:
Ова га мисао на освету гòнй,
Она куша да га на праштање склòнй.

2358 (35). Довести ỳ слогу осјећања свòја
Хтједе, али како? Е, то није знâо.
Он се у пресуди прегоњења бòја,
Свакојако бй му несретника жâо.
Док то колебање мучаше херòја,
Ка' из ведра неба коњ је преда њ пâо,
Коњ, ком Татар ỳзду малоприје òтê,
Носећи Габрину, чудо од срамòтê.

2359 (36). Докле коњ јурећи страховито р̑жê,
Баба, запомажућ', дере се и плâчê.
Из мисли се својих краљевићу тр̑же,
И таман му срце постајаше млâчê,
У лед опет ова појава га вр̑же.
Пожѐље убити бабу као мâче,
Јер ово створење, од свега му мр̑жê,
Него ико досад òјадй га јâчê.

2360 (37). Нâрêди да коња жене ове гнŷснê
Ухвате, а кучку да доведу к њѐму.
Прво јој хоћаше нос, уши и ŷсне
Осјећи, злйцама на страву голѐму;
Да јој крв из срца ножем својим пљŷснê
Хтједе затим, али размислив о свѐму,
Он за Одорика у њој нáђе лйјек,
И обома скупа суд йзрече прйјек.

2361 (38). Нек Одорик (вели) к слободи се врâтй.
Одријѐшите га. Ма да крѝвац јȅсте,
Нȇ заслŷжи да се као псето смлâтй,
Јер ако икада заљубљени бјȅсте,
Знате да Амори, Бог нека им плâтй,
Чим стријеле своје у срце нам смјȅстê,
Страшћу нас упале, занесу нам глâве
Те кâшто личимо на бестије прâвê.

2362 (39). Чинио је Амор и страшнијих чу̑да̑,
Гонио мудра̀це, то је свима зна̑то,
Да живе животом највећијех лу̑да̑,
Пошто њега свладат' није сваком да̑то.
Прави кривац ја сам, јер срећа ме ху̑да̑
Нагна те повјерих мило своје зла̑то
Оном, ког Амору би̑ лако да са̏тре̑;
И — јер метнух сламу у близину ва̏тре̑.

2363 (40). Одориче, сада чуј пресуду мо̀ју.
Живот и слободу дајем теби џа̏бе̑,
Али казним ипак похотљивост тво̀ју,
Казним те и што си вјере био сла̏бе̑.
Зато сматрај одсад као даму сво̀ју
Жену ову: ти си витез ове ба̏бе̑.
Љуби је и поштуј. брани је у бо̀ју,
Јер — наравно за њу сви ће да се гра̏бе̑.

2364 (41). Што ти она каже одмах оно чѝни,
Куда запо̀вједи̑ право тамо хо̀ди;
За годину целу у њеној близѝни
Буди, и старај се о њеној слобо̀ди;
Не буд' узрок никад њезиној љутѝни,
Из очију сваку жељу јој пого̀ди.
Мјесто да нахраниш вуке ове шу̏ме̑,
Допуштам да будеш витез таке чу̏ме̑. —

2365 (42). И тако краљевић неваљалца о̏ба
Ради извршења божје воље спа̑ри,
Увјерен да брзо наступиће до̏ба
Када Одорику бабац овај ста̑ри̑
С витезима разним причиниће ско̏ба,
И тако ће дивно удесити ства̑ри,
Да ће најпослије њима Да́ба Хро̏ми̑
И једном и другом вратове да сло̏ми̑.

2366 (43). И још Одорико морао се кле́ти
Заклетвом ужасном на хљѐбу и вѝну,
Да ће бити вјеран грозној оној те́ти,
Да̏ ће као госпу бранити Габри́ну,
Шта више, устреба л', да ће за њу мре́ти,
А слаже ли пра́во уступа Церби́ну
Ка' двострука кривца, гдје га само сре̏тне̑.
Без милости сва̏ке под нож да га ме̏тне̑.

2367 (44). Ма да Алмонио и Корево мнӣше
Погубити лолу да ће бити бо̏ље̂,
Нити своје мисли сврху тога крӣше,
Одријѐшише га против своје во̏ље̂.
Зликовца мед њима не бијаше вӣше̂,
С бабускером оде низа равно по̏ље.
Не зна Турпин шта је било с овим ли́сцем,
Зато ћу се другим послужити пи́сцем.

2368 (45). Одо̀рико, који бјеше нека смје̏ша
Од вука, чо̀вјека, магарца и псе̏та,
Брзо се риједи, била му је пре̏ша,
Објесити бабу, што и није штѐта,
Те још истог дана о јелу је вје̏ша̂.
Даље вели писац, још истогаље̏та
Чув Алмон Одорик да заклетву зга̂зӣ,
Прӣбавӣ му срећу да с' објешен пла̂зӣ.

2369 (46). Таква бӣ кончина женске оне ку̏ге̂,
А таква и оне љуте мушке псӣне̂.
Цербино код војске веће дане ду̏ге
Не бјеше, и она за њега се брӣне̂.
Алмона, Корева и још неке дру̏ге̂
Зато посла тамо. Он без пратње њӣне̂
Роланду из даље хоће да слијѐдӣ,
Те да му се нађе, буде л' у бијѐди.

2370 (47). И тако на коњу хитренога кро̏ка
Крѐте се одатле сам са својом дра̂го̂м
За витезом, кога као тјену о̏ка
Љубљаше, јездећи његовијем тра̂гом.
Знате да Роландо два дана је ро̏ка
Одредио да се нађе с оним вра̂гом.
Дотле Цербин, прије но што к војсци о̏де̂,
Пазиће неће ли они да се зго̏де̂.

2371 (48). Тамо амо Цербин по дубрави ка̏са.
Неће ли Роланда или Мандрика́ра
Спазит'. Најпослије и онамо ста̏са,
Гдје бјеше на стени Медорова ша́ра.
Ту можда тек прије једног само ча̏са
Бјеснило спопаде Карлова серда́ра.
Скорашњега сло̀ма виђаху се тра̂зи,
Би рекао ту се змај са халом сра̂зи.

2372 (49). Сја́јно му се нешто у близини ја̂ви:
То ј' оклоп Роландов. Шта то јоште бли́шти̑?
То је шљем Роландов. Пројоше га мра̂ви.
Шта то тамо дубље у дубрави пи́шти̑
Тако жалостиво да ти душу стра̂ви̑?
Ах то Бриљадо́ро за Роландомври́шти̑.
Час травицу пасе под седлом и ра̏хтом,
Час тужећи пуни го̏ру својим ба̏хтом.

2373 (50). Далеко бачена̀ Дуринда́на бри̏тка.
Пу́ста, извађена из својијех ко̂ра̂,
Лежаше, а рухо с тела оног ви̏тка
Сад исцијепано вјетар гором шо̂ра̂.
Њима двома̀ страва на лицу је чи̏тка,
Душама њиховим тешко бити мо̂ра̂.
Многа мис'о тада у главу им у̏ђе
Сјем оне, да славни Роландо полу̏ђе.

2374 (51). Силѐсија ми́сли̑ у душу им свр̏ви̑,
Ал' одгоне́нути не могоше чу̏да.
Погинуо није, јер трагове кр̏ви
Не носи стијѐна, травица, ни гру̏да.
Кад рухо искида и чобане смр̏ви̑
И гору изломи горостасна љу̏да,
Пастир један с једне узвишене хри́де̂
Гледаше: он сада к њима доље си́де.

2375 (52). Од свједо̀ка овог извјештаје та̏чне
Добивши, Цербино у прса се лу̏пи̑.
Да лудило разум и онакав на̏чне̂
Чисто не вјерује. С коња доље тр̀у̏пи̑
Праћен од лијепе цуре оне пла̏чне̂,
Пак он пу̏столину Роландову ку̏пи̑.
Бојаше се, биће како пастир ка́за,
С тога му је лице пуно сузних мла́за̂.

2376 (53). Докази лудила сувише се ви̏де̂,
Вјера у несрећу све се више сна̂жи̑,
Тер у њему срце препукнути хти̏де.
Дјева једна тада пуна сваке дра̂жи
С једног се бријега к њима доље ски̏де:
То је Флерделиза што драгана тра̂жи̑.
Изражена бјеше неизмјерна бо̂љка
На лицу дјевичног овога пу̏по̂љка.

2377 (54). Лице је пу̏пољак, ал' постаде та́вно,
Јер сувише дуго суза њега па́ра.
Сјећате л' се оног што се деси да́вно
У поносну гра́ду Карла господа́ра?
Осам је мјесеци од времена ра́вно
Како јој нестаде мила Брандима́ра.
Од мора до мора тражила га сву̏да̂,
Осим код Атлаза, да се за њег' у̏да̂.

2378 (55). И веће је ско̀ро изгубила на́ду
Да ће још икада видјети га ви̏ше̂.
Да је само била у чаробну гра́ду,
Гдје многи витези осим њега би̏ше,
Ту би још Руђера, Брадаманту мла́ду
Видјела, и друге што се туна кри̏ше.
Да веће Брандимар оде пут Пари́за,
Није јоште знала јадна Флердели́за.

2379 (56). Докле за њим она по свијѐту лу́та.
Он одавно веће ше́та по Пари́зу.
Познаде и она Бриљадо́ра љу́та,
Нарочито када при́ђе коњу бли́зу.
Од пастира судба Роландова кру́та
Би јој испричана, што је Флердели́зу,
И онако тужну, потресло веома,
Те плачући рече: Роландо сиро̀ма! —

2380 (57). Он ће у бјеснилу прећи Пирене́је.
С тога за њим, дјево, ти ридај и пла̏чи.
Од оружја Цербин читаве трофе́је
На̏прави̑, па њега о јелику ка̏чи̑.
Дрзнути се неће нико до иде́је̂
Узет' га, јер ко је од Роланда ја̏чи̑?
Написа на јели близу главне це̏сте̂:
Ово оружије Роландово је̏сте.

2381 (58). Истом хтједе Цербин отле даље по́ћи,
Извршивши ово дјело пијете́та,
Кад ал' изненада Мандрикар ће до́ћи,
Који с Доралидом туда гором ше́та.
На питање Цербин казао је зло́ћи
Вјешању оружја ка̀кова је ме́та,
И чије бијаше. Татар при́ђе бли̏же̂,
И са јеле љуту Дуриндану ди̏же.

2382 (59). Амишне му руке као неке гра̏бље
Привукоше па̀лош, и он рече: ва̏зда
По стеченом праву ја сам ове са̏бљȇ
Без пре̏ки̏да био законити га̏зда.
Сматраћу протесте ка' крекете жа̏бљȇ,
Парничару моја пресједнуће ма̏зда.
Гдје нађем, узимам ја властите ства̂ри,
Нит' икога питам; то је закон ста̂ри̑.

2383 (60). Од страха лудаком Роландо се пра̏ви̑:
Да сабљу не брани од себе је ба̀ца̂. —
Преда њ се Цербино нарогушен ста̏ви̑,
Као гуја љутит вели и пала̀ца̂,
Мач не остави ли да ће да га смла̏ви̑,
Да ће као црва ногом да га зга̀ца̂.
Говор не помо̀же. Битка поче с мје̏ста,
Већ и удараца пануло је двје̏ста.

2384 (61). На мегдану Цербин још никад не ку́ња,
Но се одликова највећом брзѝно̂м.
Са коњем у цикцак лети као му́ња,
Десно и лијево, правцем и кривѝно̂м.
Често случај носи белај испод гу́ња,
Ком избјећи можеш једино хитрѝно̂м.
На Дуринда́нино сијевање стра̂шно̂
Јуришати богме дјело је за̏ма̂шно.

2385 (62). Вепар одбјегнули од осталог ста̏да
Врда пред самсо̀вом као лија пра̂ва̂,
Ма звијер ова је врдајући ра̏да,
Улучи ли згоду, и отпор да да̂ва̂.
Исто тако пазећ' куд ударац па̏да̂
Цербин врда налик на онога бра̂ва.
Лупи, измакне се, наприједа стр́ми̑,
А од ударца му већ и рука др́ми̑.

2386 (63). Не мислите Татар дотле да дри̏јема̂,
Он што да́вно жуди да се мачем ту́чȇ,
Но груха вјере ми силама сви̏јема.
За пуним ударцем пламен му се ву́чȇ,
Ваљда по татарски тако се ли̏јема̂;
Празни му ударци по ваздуху ху́чȇ
Ка' олуј у марту кад га Еол га̂ња̂
Кроз гро́тла стијења и сплетове гра̂ња.

2387 (64). Свак од Дуриндане, па и Цербин зе́бе̑,
Хекторова сабља свакоме је зна̑на,
Према њој су друге сабље као ке́бе,
Од њоме заданих дубокијех ра̑на̑,
Видати се управ и не има тре́бе̑.
Ретко смрт обиђе рањенога ба̑на.
Та ено баш сада оклоп она здр̏би̑
Цербину и њему до груди се пр̏би̑.

2388 (65). Би кратак ударац, хвала буди ср̏ћи,
Јер иначе равно на двије би п̏ле
(Правилно Татарин умијаше сје̏ћи
Расјечен Цербино с коња пао д̏ле.
Сје̏к не беше дубок, ал' о̏д пе̑ди ве̏ћи̑,
И крвљу му обли прси оне хо̏ле̑.
Добивена рана прилично га пѐче̑,
А крв му низ оклоп окрвављен тѐче̑.

2389 (66). Драгу му уздаси густи и дебѐли
Почеше гушити. Многи су се ве̑нци
Витезу овоме у биткама плѐли.
Остављаше прве јунаке у сје̑нци,
Вјештини његовој на мѐчу, стријели,
Пакостише многи завидљиви ште̑нци.
Ма сад против себе има на мегда́ну
Цина Татарина, сабљу Дуринда́ну.

2390 (67). Ударац је онај био по изгле́ду
Много̏ опаснији но што је у ства́ри.
Видећи Цербино престрављену, бле́ду
Изабелу, тијем још пунију ча́ри̑,
Он у оном грозном бјеснилу и је́ду,
У којем нијѐсмо своји господа́ри,
Мач ухвати снажним рукама обје̏ма,
И лупи силама Татарина свје̏ма.

2391 (68). Тако га удари по чаробну шље̏му,
Који се сијаше од сухога зла̑та,
Да готово свијест помрачи се њѐму,
А глава му клону до коњскога вра̑та.
Ма сад руку Татар подиже голѐму
У висину више од једнога хва̑та,
Пак ударцем грому сличнијем по зву́ку
Тресну га по штиту, хотећ' по клобу́ку.

2392 (69). Рекао бих вјеће Марсове се мр̂штê
На Цербина; канда Марс воли дивља́ка!
О Богови силни, милостиво др̂ште
Да не падне с коња младога јуна́ка,
Чије штито ено прêко пола пр̂ште
Од ударца тога, необично ја́ка,
Што му рани мишку, расијече бêдру,
Те бол се појави на лицу му вêдру.

2393 (70). Цербино, који се још истрајно бòрй,
За живот не мари, ал' се боји срâма,
И онако рањен чуда јоште твòрй,
Ма да му се снага постепено слâмâ.
Од грозних болова срце њему гòрй,
А крвца ту врца већ из осам јâмâ.
Макар да му груди за осветом жèднê,
Ране тешке Татар још нема ни јèднê.

2394 (71). Тијело му слаби, ал' дух држи њèгâ
Који слабим створом сатвара чудèса.
Вишњи Дух у нама јачи је од свèгâ,
Дух даје живота, покреће тјелèса.
Ипак малаксава Цербино, са чèгâ
Изабела писком пролама небèса,
И видећи крвца колйка се прôлй,
Обуставит' борбу Доралиду мôлй.

2395 (72). Доралида сама не знајући чи́ме
Свршити се може страховити скôбе,
Сагласна је била потпуно са ти́ме,
И к борцима даме појурише ôбе.
Доралида викну Татару, над ки́ме
Моћ има велику: мач у коре, рôбе!
Цербина одвуче опет Изабèла,
Крв и зној бришући са љута му чèла.

2396 (73). На одлазак њега најпослије склôнй,
И умоли да се Дуриндане мâнê.
Флерделиза тада силне сузе рôнй,
Жалећи што туна није њезин бâне
Да овог опаког Татарина гôнй,
Да му мишке сабљу Роландову брâнê.
И мни тај што снагу Цербинову прêбй
Тад оном се сабљом поносио нê би.

2397 (74). Нађе ли га икад казаће му кȁко
Роландову сабљу Татари узéше.
Драгог оде тражит' уздишући лȁко.
Ножице се њене на брегове пéше,
Слазише у дóле, у сеóце свȁкô
Узалуд на жалост милокрвне сéшê.
Ход њен зȁустави̑ најзад једна рéка:
На мосту Роланда тад угледа сéка.

2398 (75). При страшној рàботи Гроф на мòсту стòјӣ
Него вратимо се најприје Цербúну.
Јакијем га пићем Изабела пòјӣ,
Али зар је дано црвеноме вúну
За тијело духа привезати, кòјӣ
Већ мисли прхнути к рајскоме џардúну.
Што мач не одбрани савијест га кòрӣ.
Та га мис'о више него рана мòрӣ.

2399 (76). Што се више крвца у ранама хлâдӣ,
Све јачи болови сустижу сердáра,
А јадне дјевојке све су мањи нâди,
Да ће избавити свога господáра.
Већ он клону тако да одмора рâди
Сјахати мораде код једног бунáра.
Хтједе пући срце престрављеној млâди,
Јер близу не бјеше лека ни љекáра.

2400 (77). Цербину биваше непрестано тȅжê,
И почешће јадан бијаше ван сéбê.
Дјевица удара њедро своје свјȅжê,
И тужећ' овако лице своје грèбê:
Кам' срећe у море, у ђавоље мрȅже,
Да падох, јер шта ћу, драгане, без тèбê? —
Више но болови самртнијех рâнâ
Те речи тиштаху несретнога бâна.

2401 (78). Цербин драгу своју по косици глȁдӣ
Велећи: молим те са кукњавом стȁни,
Јаук твој срце ми из њедара вȁдӣ.
У земљи, гдјено смо обадвоје стрȁни,
Остављам те саму, и моји су јȁди
Зато већи, зато горе ми је рȁни.
Не марим што кости вук ће да ми глȍђê;
Боли ме што нећеш имат' више вȍђê.

2402 (79). Ја те већ замишљам у тужном облѝку
Сиротице једне, и гла́днê и бо̀сê,
И јера остављам са̀мохрану дѝку,
Кунем ти се свилом ове твоје ко̀сê,
И оком ти, мени сунцем на зренѝку,
И сузама твојим, чѝстијим од ро̀сê,
Да ће ме мисао на пуно ти ја̏да
Жиће, више мучит' од самога ха̏да. —

2403 (80). Губећ' оног, о ком тако дуго сне́ва,
Видећи да крв се већ у њему гу̏снê,
У очају вељем ова јадна дје́ва
Дота̀че његове својѝјема у̏сне,
И на смрти хтједе несуђена не́ва
Од же̏нѝка свога пољубац да ку̏снê.
Рече: слијѐдêћи у̀десу ти зло̏ме
На далѐку путу пратићу те то̏ме.

2404 (81). Мисао те страшна на самрти пла̏шѝ,
Мислиш шта ће бити од драге ми са́мê:
Пиће отров који у твојој је ча̏ши.
Сред вјѐчита зрака, ил' вјечите та́мê,
Живјеће духови загрљени на̏ши;
Зато, мињениче, не скр́би се за́ ме.
Чим видим да смрт се на лице ти срôзâ,
Мач овај пробошће срце моје скрôза.

2405 (82). У земаљској срећи немасмо дѝјела,
Ма по смрти можда имаћемо сре̏ћê,
Путник можда који наша ће тѝјела
Загрљена 'вако под земљу да пре̏ћê. —
Сузе лијућ' преко лица му бѝјела,
Опет усне своје на његове ме̏ћê,
И препуна вељег и јада и стра̏ха,
Хвата са њих па̏ру пошљедњега да̏ха.

2406 (83). Из ње му засѝја зоре лице ру̏јно,
Што га окријепи, тер он ово ре̏че,
Шапућући тешко, тѝхо, једва чу̏јно:
Бјежећи од оца ти ми оно ве̏чê
Пока́за колико волиш мене бу̏јно;
Ти од те љубави ништа немаш пре̏чê:
Не умири млада заклињем те њо́ме,
И сјећај се кол'ко би љубљена мно́ме.

2407 (84). Милостиви Творац умолити дâ се.
Ћер о̏дселе ка́о веће више пу́тâ
Спа̑шће те и чуће ове моје гла̂се.
Од мора бијѐсна, од Бискајца љу́та,
И од разбојника онијех те спа̂се,
Па ће те и одсад крити испод ску́та.
Но не може л' човјек одољет' бијѐди,
Онда, само онда, мријет' му слијѐдӣ. —

2408 (85). Као лампа којој намах неста у̑ља,
Момак се угаси, скри га вјечна та́ма.
Над њиме се дјева кукајући љу̑љâ,
Јер оста без њега у свијету са́ма,
У свијету пуном звјерова и ху̑љâ,
Пуноме невјерства, злости и хара́ма.
Узалуд потоком сузе про̀лијевâ,
Големоме јаду не одо̀лијевâ.

2409 (86). Њезинога сунца у̏трнуше зра̂ци, —
Ох жалите дјеву, милостиве ду̑ше!
Болови је стра̂шнӣ, болови је ја̂цӣ,
Стегоше, и срце хоће та јој скру̑шē.
На мртво се тело, на крваво ба̂ци,
Плач и уздисаји гр̑оце јој гу̑шē.
Дозивље драгога чупајући ко̑се,
Ал' одзива нема, глас јој вјетри но̑сē.

2410 (87). Дјевојко, судби се худој не проти́ви,
Сваког од нас она већ једном је сре̑ла.
Да послије њега она даље жи́вӣ,
Знате да Цербину бјеше жѐља вре̑ла,
Ал' тако је тешко било овој ди́ви,
Да је ипак мачем пробости се хтје̑ла,
Кад пу́стинӣк један, блијед као кр̑па,
При́ђе ка бунару да си воду цр̑пâ.

2411 (88). Он Светијем Словом у̏зē да је бла̑жӣ,
И да је хришћанским запаја мора́лом.
Рече да гријеши сваки који тра̑жӣ
Зла се опростити мачем и пиња́лом,
Него душу треба молитвом да сна̑жӣ,
Задахњујући се вишим идеа́лом,
И наведе ради поткрепљења сло̑ва
Жене из Завјета Старога и Но̑ва.

2412 (89). Кад судба ударцем свога тешког ма́ља
Потресе нам душу, тада мјесто пла̏ча
Сјетимо се (вели) небеснога кра́ља,
Чија је потпора од јада нам ја̏ча̂.
По земљи је пуно коприве и чка́ља,
Али крјепке душе не убада дра̏ча.
Све што је земаљско пролазно је, с то̏га
Тражимо утјехе у Господа Бо̏га. —

2413 (90). Дјева се ријеши да у манасти́ру,
Нераздвојно ипак од умрлог дру̏га,
Остатак живота проведе у ми́ру.
У манастир ће га однијет' и ту̏ га
Тјешити пјесмама што су у псалти́ру.
Кренуше се преко зеленога лу̏га
Чим натоварише на коња мртва̀ца,
И већ изљегоше из оног тјесна̀ца.

2414 (91). Путовазу они и смртни оста́ци
Непрежаљенога нашега дѐлије̂,
Ког обавијаху старчеви куша́ци.
Пу́стиниќ. о ствари размислив зрѐлије̂,
Ма да се на муци познају јуна́ци,
Не̏ поведе цуру до своје ћѐлије̂:
Крјепак старац још се боји искуше́ња,
Јер богме природа жели засиће́ња.

2415 (92). У манастир један код Марсеља гра̂да,
У читаво јато побожних сеста́ра̂,
Што се ту склонише од земскијех ја̂да̂,
Води њу и тело њезина друга́ра.
Сандук један диван, дјело вјешта ра̂да,
Успут набавише за мртва серда́ра
У једноме замку, гдје су пуни би́ли
Саучешћа према цури која цви́ли̑.

2416 (93). Цвили богме је̂ра несретна је ма̂јци,
Те јад свој у црно сакрива оде́ло.
С главе црног ве̏ла падају јој кра̂јци,
И крију јој лице, блиједо и бе́ло.
Ма да земља бјеше у рату и ха̂јци,
Ништа није њихно путовање сме́ло,
До једнога дана витез неки дрски̑.
Но да видим сада гдје је Татар мр̏ски̑.

2417 (94). Успјев Дуриндану од отме да спа́сê.
Задовољан јунак у хладу почи̑ва
Крај сабље, коју је освојио за́ се.
И о којој дуго узалуду сни̑ва.
Раседлана коња пустио те па́сê.
И коњ понајбољу травицу ужи̑ва.
Најзад видје нешто гдје кроз гору вр̑да̂:
То витез некакав силажаше с бр̑да.

2418 (95). Рече Доралида: да л' ме око ла̏жê?
Је л' Он, ком од тебе учини се кра̑ђа,
Јер му о̀тê што је од свега му дра̑жê:
Мене? Јест Родомон. С њим иде и сва̑ђа.
Држ' се добро, може с коња да те сма̑жê,
Пази да на образ не пане ти ча̑ђа. —
Ка' опарен скочи краљ свију Та̑та̂ра̂.
Видећ' е долази он преко ха̑та̂ра.

2419 (96). Као соко си̑ви̑ кад јато голу́ба̂
Радостан угледа на том своду пла̂ву.
Чув Родомо́нова шта му рече љу́ба.
Мандрикар подиже поносито гла̂ву.
Коњица оседлав, оружан до зу́ба̂.
Појаха весело халу ову пра̂ву̑.
Витешко му срце удараше бу̑рно.
Да ће побијѐдит' мишљаше си̑гу̑рно.

2420 (97). Тијема надама морао се ду̑ти,
Кад онако срди бијесног ајги́ра.
Када ближе стиже да се може чу̑ти.
Громовито викну владар од Алги́ра.
Да ће наопако руке да му спу̑ти̑,
Што га је лишио домаћега ми́ра.
И да ће му бити исплаћена пла́та
За грозну срамоту од грозна цела́та.

2421 (98). Мандрикар му рече: узалуд се тру̑ди̑
Когод мисли да ме ријечима стра̂ви̑.
За жене су псовке, мачевима љу̑ди
Распре расправљају ка' витези пра̂ви̑.
Желиш ли да гвожђем сијечемо гру̑ди,
Или ти се можда баш р̀вê и да̂ви̑?
Хоћеш бој на коњу, ил' волиш у ко̀штац?
Бирај мач, буздован, копље или про̀штац. —

2422 (99). Најприје обично ријеч која тӥшâ,
Па затијем грдња, најпослије пȁдâ
При борбама тијем удараца кӥша,
И севају муње из гвожђа и нȁда.
Тако дођу, сила кад нареди вӥшâ,
Прво дажд и вјетар с нешто мало грȁда,
Па олуј, што лупа о стијење лâђе,
Чупа дрвље, ломи куће у кòмâђе.

2423 (100). Љуто се скобише оба Сараце́на, —
И једног и другог, Господе, пора́зи!
Њихову јунаштву једнака је це́на,
А такође можда вјештини и сна́зи.
Славе венац око њихових име́нâ
Вије се: и један и други је га́зи.
Оба краљи, оба пуни љутог р̂са,
Оба сабљи желе крвавога мр̂са.

2424 (101). Као стијене су оба насрта́ча,
И један и други непòмичан с мјȅста.
Од судара тешких њиховијех ма́чâ
Сипају варнице, одјекује чȅста.
Страх би ухватио јадног посматра́ча
Од сваког њихова покрета и жȅста;
Би га заглушила мачева им трȅска,
Ал' би обојици морао да пљȅскâ.

2425 (102). Видје Татар да је једна рука мȁло,
Пак објѐма лупи Алгирца по гла́ви.
Чим је тешко гвожђе по клобу́ку пȁло,
Свјетлàци бијѐли, црвѐни и пла́ви,
Сијевнуше овом, и није се знȁло
Како у тај трȅн се не на́ђе на тр̂а́ви
(О том у Турпину баш ни једна вр́ста!),
Јер он клȍнӯ натраг хату преко кр́стâ.

2426 (103). Зашто није пао сам га знао ђȁво!
Не бјеше му ништа и, сто ли му му̑кâ.
Опета у седло ено сједе прȁво,
Учинивши покрет одапетог лу̑ка.
Ал' је неугодни случај овај здрȁво
Расрдио тога крвȍлока ву̑ка.
Спреми се да зајам одмах оном врâтӣ,
И, може се рећи, двоструко му плâти.

2427 (104). Страховити овај борац од мегда́на
Такође на главу спусти му оштри́це,
Ал' дичноме сину славног Агрика́на
Ипак повриједит' не могаде ли́це.
Јер шљем стародревни Хектора Троја́на
Спа̂се га од овог ударца уби́ца̂.
Смрче се Татару, а истога ча̑са
Још један ударац и то јачи ста̑са.

2428 (105). Би згинуо коња да не́маде пла̑ха.
И у хад отиш'о да га муке му̏ча̂:
Коњ уплашен звѝзго̂м мача истог ма̑ха
Брз као стријѐла назад мало сту̏че,
Па се сруши, али не од сама стра̑ха,
Јер од мача глава на̑ двоје му пу̏че. —
Нуто поле обје стоје му напо́се!
Примив удар самрт отклони од го́са̂.

2429 (106). Дочека се Татар на јуначке но̏ге.
Диже Дуриндану против Сараце́на,
Ужасно ропћући против судбе стро̏га̂,
Јер му се не свидје положаја ме́на.
Коњем га прегазит' као досад мно̏га̂
Хоћаше Родомон, ал' Татар је сте́на:
С њиме се сударив ајгир се спота̀че
И паде. Мандрикар с мјеста се не ма̀че.

2430 (107). Докле јоште коњ му лебђаше при па́ду
Родомо́но ће се на о̀блук да о̏пра̂,
И по́ђе за руком коњанику мла́ду
Зе̏мљу таћи ногом од коњица по̏пра̂;
Па затијем, палу прескочив кура́ду,
Татару до груди с мачем ће да до̏пра̂.
Најпослије борба двојице војни́ка̂
Бјеше прекинута доласком гласни́ка.

2431 (108). Из афричког стана бјеху поклиса́ри,
Пошто се на Мавре расрдише бо̏зи,
Разаслани јавит' о немилој ства́ри
Маварским борцима, јер бијаху мно̏зи̂
Раштркани земљом први поглава́ри,
Док Аграман сам се с опроштењем ко̏зи̂,
И ком гро̀зи̂ да га као црва сме̂ља̂
Карла Великога војска она ве̂ља̂.

2432 (109). Многи, цуре љубећ', веселе с' и тòвê,
Док обѐзглâвљена војска њихна страдâ,
Зато их Аграман журно к себи зòвê
На борбу противу француског а грâда.
Вјесник, стигав усред љуте туче òвê,
Не смједе развађат' јер се боји јâдâ.
Мњаше: поклисар сам, ал' убиће мѐнê
Ма да сам природе неприкосновѐнê.

2433 (110). Пошто је познао витешке им знâке,
При́ђе к Доралиди и каза јој дȁ је
Опкољен од војске, од Карлове јâкê,
Аграман с òколом цијелијем, пȁ је
Разасл'о вјеснике у брда и лâке
Да к њему позову одлутале змȁје.
У краљево име он мољаше цȕру
Да развади борце и утиша бȕру.

2434 (111). Тада Доралида намрштивши вјȅђе
Међу зачуђене мегданџије стȕпи
Велећи: борби вам поставићу мȅђе,
Вôјсци нам требају животи вам скȕпû,
Витезови такви рађају се рјȅђê,
Сијекући Франке мач нек вам се тȕпû.
Знајте да су Франци ода свију стра́нâ
Опколили вођа нашег Агра́мана. —

2435 (112). Рече глàсни̂к: Чујтѐ! Ми јуначки мри́смо.
Док се ви тукосте можда око жѐнâ:
Пропадосмо вôђâ јер имали ни́смо. —
Одмах ријѐшише оба Сараце́на,
Пошто прочиташе предато им пи́смо,
Кавге се махнути до бољих време́нâ.
Док опсада траје краљевој се шће́ри
Заклеше мироват' ови каваље́ри.

2436 (113). Но чим се осмјехне на Мавре судбѝна,
Престаће и њихно садашње друга́рство,
Ријѐшиће онда снага и вјештѝна
Ко ће нада цуром имат' господа́рство.
Дотле нека јемчи њезина врлѝна,
И њихова вјера и њихно серда́рство,
Да неће признати за драгога свôга
Од оба витеза она ни јѐднôга.

2437 (114). Јер побједа Слоге срце му је бо̀ла,
Кушао је Раздор да погодбу спрȇчӣ.
Пристала је богме уза њ и Охо̀ла,
Стала на́га, ноге безобразно крȇчӣ.
Ух ала је ружна кад је тако го̀ла!
Ал' Амор, чијено пресуђују рȇчи,
Стреле пусти на њих и у томе спо̀ру
По̏биједи̑: оста све по угово̀ру.

2438 (115). И тако, бар засад, оба се војни́ка
Опријатељише као да су ро́ђе:
Јагњад Амор створи од обадва би́ка!
И Марсу се ово допало тако́ђе.
Татар коња нема. Роландова ди́ка
Брињадор сада му ка' поручен до́ђе.
Молим допустите да малчице да̏нȇм.
С вашим одобрењем овдје ћу да ста̏нȇм.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ДВАДЕСЕТ ПЕТА

Кад у сукоб дође са љубављу сла̏ва,
У срцима младим борба тада би̑ва̑.
Ко ли побјеђује? О том суда пра̏ва
Не зна̑м, јера случај то у себи скри̑ва̑.
Проже војна дужност оба она ла̏ва,
Славити се поста за њих же̏ља жи̑ва̑:
Но ма да одоше пут овијех же́ља̑,
Марс не̏ побиједи̑ у овоме Ље́ља.

2440 (2). Он у том без њега ништа не би мо̏го̑,
Јер да није Ље́љо (то јест Доралида)
За престанак боја зауз'о се мно̏го;
Та̑ да није цура, намрштена, бли́да,
Међу борце стала, с Богом онда, сло̏го,
И Аграман, који на њих много зи́да,
Преварио би се: један од њих два́ју̑
Ту би мртав ост'о у сваком случа́ју.

2441 (3). Амор, који људма карактере ква̑ри̑,
И скреће их често са пра̏во̏га пу́та,
Чини дакле кашто и паметне ства̑ри,
С тога на њ господа нек не буду љу́та.
Еле, пошто Слога оба борца спа̑ри,
Тако да у њима Мржња сад уђу́та,
Са цуром одоше, из опасна ста́ња
Избављати Мавре. С њима је и ма́ња.

2442 (4). Јездећи једном ће јако да ожѐднê,
Па ће прићи к неком извору у гáју,
Кад ал' тамо осим дивне цуре јѐднê
Четири витеза одмор себи дáју̑.
Приче ове, чути веòма вријѐднê.
Сад прекидам конац по свом обичáју,
Да опет потражим Руђера сердáра,
Који штито баци сред оног бунáра.

2443 (5). Остависмо прије овога краснúка
Баш кад оде даље пошто штито бâци.
Није дуго иш'о када му гласнúка
Једног донесоше брза хата крâци.
Он од Аграмана, врховна власнúка,
(Познати му бјеху Руђерови знâци)
Донесе поруку да се к вôјсци врâтӣ,
Коју Франак љути сатире и млâтӣ.

2444 (6). Чувши ово Руђер мисли шта да рâдӣ,
Ма за дуге мисли туна није згȍда.
На њега велики полажу се нâди,
То јесте, додуше, ал' само је шкȍда
Што Руђер продужи да слиједи млâди,
Која од мача му очекује плȍда.
Плода? Ну, не мислим да је части грôжђем,
Већ онога момка да одбрани гвôжђем.

2445 (7). Сјећате се ваљда истога младúћа.
Најзада стигоше, ал' у само вȅчê.
До утврђенога једнога градúћа,
Којега од Карла оружијем стȅче
Марсило по цену небројених жúћâ.
С дјевом у град у́ђе, нит' ико му рȅче
Да није слободно, нит' га ико дúра,
Јер позната женска вòди кавалúра.

2446 (8). Он дакле слободно по паланци шêтâ,
И главноме тргу најпослије стӣжê,
Гдјено, сјем војника, беше пуно свêта,
Не баш одабрана, но из класе нӣжê.
Насред мјеста букти већ ломача клêтâ,
Којојзи када је приступио блӣжê,
Младића онога спази покрај ӣстê,
Што је већ избрисан из животне лӣстê.

2447 (9). К зе̑мљи тужно момак оборио о̏чи,
И бјеше, о чуда, сличан по изгле́ду
(Бијаху му слични и зна̀кови про̏чи̑)
Брадаманти. Руђер, у највећем је́ду,
Готов крв да лије по мраморној пло̏чи
Трга злосретнога да отклони бе́ду.
Вељаше у себи: ако није о̀на
Пристајем да нисам Руђер но Сото̀на.

2448 (10). Да веље биједе! Да грозна рези́ла!
Зар у мом присуству живу да је пр̏же̑!
Јамачно је она полетјела би́ла
Да младића спасе, полетјела бр̏же̑
Од мене и тако саломила кри́ла,
Која пренагљеност у беду је вр̏же.
Али Бог нареди да се спасе ви́ла,
И посла ме амо. — Затим сабљу тр̏же.

2449 (11). По руљи, што бјеше без оружја ма̏хом,
Ка' језиком гуја он мачем пала̀ца̑,
Пунећи паланку трепетом и стра̏хом.
Са раме́на̑ главе на калдрму ба̀ца̑,
А коњица пушта да свијету пла̏хо̑м
Тјелеса тешкијем копитима га̀ца̑.
Ком одлети глава, ком рука, а ко̀ме̑
Кости од коњскијех копита се ло̀ме̑.

2450 (12). Крај каквог језера, баре или бла̏та
Када птице мирно траже своју хра́ну,
Пак одједном соко сред овога ја̏та,
Соко, хајдук дрски на јасноме да́ну,
Стр̀ме̂кне̑ с висине да плијена хва̏та̑,
Онда птице, да би утекле душма́ну,
Прхну на све стране клонећи се вра̑га:
Тако руља зажди без стрва и тра̑га.

2451 (13). Ја честитам руљи која зажди, а̑ма
Како ми се чини заждила је ка̏сно,
Јер данас од гњѐвна Руђерова пла̑ма
Спа̏сти се Бога ми не бијаше ла̏сно.
Што баш данас није? И то нека ва̏ма
(Ка' и све остало) одмах буде ја̏сно:
Руђер у̏обра̑зи да драгану бра̑ни̑,
С тог тако помамно свјетину та̀ма̑ни̑.

2452 (14). Снагом личи Руђер, који у галòпу
Сијèчê, ђаволу, ал' не оном кŷсôм,
Не Сотòни црном, пакленоме пòпу,
Који душе наше испуњава гнŷсом,
Но ђаволу, тако названоме тòпу,
Који пуцајући зȅмљи грȍзй трŷсом,
Јес, топу Алфонса мога господáра,
Којим се поноси данаске Ферáра.

2453 (15). Војницима не да да построје стрȍје,
Кроз гомиле њихне коња свога тȉрâ,
Једнијем ударцем пресијеца двȍје,
А чешће, вјеруј ми, тврда ми је вȉра,
Четворо, петоро, а најмање трȍје,
Сијекући гвожђе ка' комађе сȉра.
У гáју званоме од Оргање бâшта
Тај мач Фалерúна скова негда. Рâшта?

2454 (16). Скова га Роланда да убије њúме,
Алú се прèвари љуто Фалерúна,
И само је горе учинила тúме:
Мач у руке паде истог паладúна,
Те њим (леле да је бар другијем чúме!)
Опустоши њојзи лијепог ђардúна.
Шта тај мач у руци Руђеровој знâчй
Ја мислим не треба да вам се тŷмâчй.

2455 (17). Докле зрâком лете и главе и ŷди,
А дјеца и жене кукају и тýжê,
Ослободит' момка дјевојка се трŷдй,
И чим дебело му одријеши ýже,
Мач му даје, штúтом покрива му грŷди,
Шљемом кити главу, краснију од рýжê.
Мач одмах у руци сијевну му клêтй,
За Руђером јурну да себека свêтй.

2456 (18). Окретан а лијеп као неко лŷче,
Сече, и види се освета му прѝјâ.
Пошто глава јоште многијема пŷче,
А и сунце бјеше престало да сȉјâ
Махнуше се ове страховите тŷчê
(Вријèме је било, тако мислим ѝ јâ,
Јера нòјца веће увелике влâдâ)
И одоше они из овога грâда.

2457 (19). Ако је за вајду довољно се бѝше.
Момче, кога руља хоћаше да спа̂лѝ,
Врелу крвцу ру́пцем с оружија брѝшê,
И јунаштво свога спаситеља хва̂лѝ.
Ма да захвалности паде као кѝшê.
Мни да је искаже сувише је ма̂лѝ.
И моли га да му име своје ре̏чê.
Да би знао чије пријатељство сте̏че.

2458 (20). Руђер, сабљу турив у коре о па́су,
Чувши ово, мѝслѝ премишљаше трѝста,
И вели у себи: судећи по ста́су
И лицу, ово је Брада̀манта ѝста̂.
Ну признајем није она и по гла́су,
Слађе звоне звуци гр̏оца јој чѝста.
Ал' ако је она, што се онда пра̏вѝ
Да ме не познаје? На пробу л' ме ста̏вѝ? —

2459 (21). Затијем, лу̏кавѝ, проговори гла̏сно,
И рече да му се чини е се сје̏ћа̂,
Да је негдје лице видио му ча̏сно,
Ал' сада је као завезана вре̏ћа,
И да ме убијеш (вели) не бих ла̏сно
Мог'о рећи гдје ме деси ова сре̏ћа.
Пошто за ме много личност твоја ва́жѝ,
Молим те лијепо име своје ка́жи. —

2460 (22). Твоја су тврђења потпуно могу̏ћа,
Пошто много скитах (младић онај ка́за),
Тражећи мегдане, јер сам срца вру̏ћа.
Ма и сестра моја богме није ма́за,
Пуна је витешког духа и прегну̏ћа,
Пријѐђе, ратујућ', она много ста́за̂.
Њу и мене често бркају јуна́ци,
Јер смо јако слични, будући близна́ци.

2461 (23). Да ми неко каже: ја те видјех не̏ђе,
Неко, кога не знам, често ми се зго̏дѝ.
Ми тако личимо, да се вара све̏ђе
Чак и сама она, којано нас ро̏дѝ.
Извјесне разлике и било је пре̏ђе,
Ма и она сада на нулу се сво̏дѝ.
Носим кратку косу, како људи но̏сê;
Она је имала прије дуге ко̏се.

2462 (24). Ал' послије битке близу Монтобáна
Изненада доби у једноме дȍлу
Ударац по глави од једног душмáна,
У трѐну кад главу имађаше гȍлу,
Те се кратко шиша одо тијех дáнâ:
Разликујемо се једино по спȍлу.
Рићардет ми име; Брадаманта њȏјзи;
И Риналдо син је матери нȁшȏјзи.

2463 (25). Умало ме главе сличност ова нȁша
Није стала данас. Бјеше у почéтку
Од вајде ми она, ал' се меда чȁша
У чемер претвори, те црноме пéтку
У сретање идох, да ме рука вȁша
Не отрже томе жалосном свршéтку. —
Замоли га Руђер да га с том страхȍтȏм
Упозна. Рићардет ово рече пȍтом:

2464 (26). Мним ни глава пуна пјесничкијех мâштâ
Не би се сјетила оваковој гâци,
Каква се у збиљи мени деси, рâшта
Умало ме вјечни не покрише мрâци.
Махом се несташлук младићима прâштâ,
Ал' овај који ме до гломаче бâци,
Те већ ми се глава к смрти бјеше пȍгла.
Тешко да би мудрост опростити мȍгла.

2465 (27). Дакле причу ову почуј па се чȕди,
Јер мислим њојзи би чудио се свȁтко;
Чуј па ако треба слободно ме кȕди.
Једном, кад већ косу шйша она крȁтко,
Лутајући гором на зеленој грȕди
Заморена заспа Брадаманта слȁтко.
Тамо Флердеспину, што бјеше у лȍву,
Довести хтјело се Амору нитковȍу.

2466 (28). Он слетје нȁ земљу из вишијех сфéрâ
Пакосник да срце дјевојци пробȍдê.
Јер кад Брадаманту Марсилова шћéра,
Брадаманту, чији образи јој гȍдê,
Видје, мислила је гледа кавальéра,
Па, будућ' одрасла у духу слобȍдê,
Ни пет ни шест него буди је и зȍвê
Да заједно као пријатељи лȍвê.

2467 (29). Чим је била с њоме зашла у самоћу
(Удеси те даље остаде јој свита),
Погледом што каже: ја љубити хоћу,
Жарку своју љубав изјавит' јој хитâ,
Која жаркост такву достиже бјеснòћу,
Да је обухвати око паса вита,
Обухвати, шта ће, јер срце јој скòкнŷ,
И баш посред уста сестру моју цмòкнŷ.

2468 (30). Сестра видје одмах да лута по нòћи,
Јер се о њој вара, то дјевојче јȁдно,
Које би се хтјело топит' у милòћи,
И које је Амор обмануо гȁдно.
Жали сестра што јој не може помòћи
Као што би мушко, ако ли је склȁдно,
Терно се ријеши открити јој тâјну,
Да јој не пребаци нескладнòћу вâјну.

2469 (31). Тијем се, наравно, покáза поштèна,
Јер на што мучити цуру пуну жâра?
Али макар да јој рече да је жèна
Којано, додуше, за рат има дâра,
Пошто сē оружјем вјежба из малèна,
То жудњи дјевиној нȅ нанесе квâра,
Јер Амор је баци у таково врéње,
Да је било залуд оно објашњéње.

2470 (32). И тад ово лудо, заљубљено мȁче,
Коме су убоди Аморови би́ли
Дубоко у срцу, започе да плȁчê
И судбу проклињућ' овако да цви́лû:
Ником Амор бôљкê не зададе јȁчê,
Јер све што по прàху земљиноме ми́лû,
Задовољит' љубав своју има нáдê,
А ја ћу жудјети вјечно бадавáде.

2471 (33). Кад ти се, Аморе, мучити ме свйђе,
Што на мене једну од обичних мŷкâ
Не пусти, већ ону, које нема нйђе?
Какву то стријелу ти одапе с лŷка?
Не одапе такве ти никада прйђе.
Јер лавица лава, а вучица вŷка
Воли, нит' около вучице се вр́зȇ:
Жене међу собом обично се мр́зȇ.

2472 (34). Љубвом тако лу́дôм, да порађа смй̑јех,
Пока́зати хтједе свету на видику
Своје моћи вршак, јер од злòстй̑ свй̑јех
Та ти је највећа. Мй̑ра себи дику
У свом оцу на́ђе, и учини грй̑јех;
Пази́фа је срце поклонила би́ку,
А Семирамида вољела је си́на.
Па ипак од мога нема луђег чй̑на.

2473 (35). Јер у случајима баш свијема тй̑ма
Мушко је и женско, на путу су пра̑ву,
Помòћи се могло најпослије њй̑ма.
Пази́фа је ушла у дрвену кра̑ву,
Што Дедал начини, ма жудњама злй̑ма
Мојим не би ни он, чију хвале сла̑ву,
Помог'о: ма да се на облак пу̑зао,
Не би размрсио овај мој у̑зао. —

2474 (36). Тако Флердеспи́на јецајући ту́жй̑,
Она, цвијет који истом сада пу́пй̑,
А једном расцвјетан сличан биће ру́жи.
Рече сестра: твоји прохтјеви су глу́пи;
Ја те молим, драга, разумом се слу́жи,
Јер будалаштине у твојој су ћу́пи. —
Но видећ' е цура све јецаше ја̑чê,
Најза̀д и сама ће са њоме да пла̑чê.

2475 (37). Плаче и тјеши је, ал' одо те ка̀јдê,
Као што је лако замислити ва̑ма,
Успаљена цура не ѝмаде ва̀јдê, —
Ако ћеш управо ни једнога дра̑ма,
Те плачући рече: мила моја, ха̀јде,
Мој замак је близу, у посјету к на̑ма,
Јер тамна се нòјца већ на земљу спу̑штâ;
Ко мни дôма спати дубраве на̀пу̑штâ. —

2476 (38). То јој није могла сестра да одрѐчê,
И ускоро бише сред онога пла̑ца,
Гдје још крвца тако по калдрми тѐчê,
Да би се читава напунила ка̑ца;
Гдје од руље, која хтједе да ме пѐчê,
Ти мене одбрани као свога бра̑ца.
Да је сестра женско дòзна свако у̑хо,
И она ȍбу̑че дјевојачко ру̑хо.

2477 (39). Само штете бјеше од мушког оде́ла,
Јер оно је цуру на љубав навѐло,
А варош би оно говорила це́ла,
Што би срам дјевојци бацило на чѐло,
Која се у нађи дотле сада пе́ла,
Да мњаше, варање, које ју је сплѐло,
Сестре моје сукња разагнаће бȍрна, —
Ал' од тог не бјеше дјејства бла̏готвȍрна.

2478 (40). Жртва несташнога Љељинога ћȇва,
Сјутрадан је била та лијепа цу̏ра
Потиву Амора још пунија гњȇва,
А јача јој бјеше и љубавна бу̏ра,
Јер је Брадаманта хтјела тога днȇва
Одлазит'. Растанку када дође у̏ра
На дар доби сестра не само слатки́шâ,
Но и коња шпанског и дивна биньи́ша.

2479 (41). Да против Амора и даље се жȇстӣ
Оста мȍма дȍма плачућ' на дива́ну,
А сестра у ка́су понајвећом чȇсти
Јурећ' истог дана стиже Монталба́ну.
Немајућ' о њојзи већ одавно вȇсти,
Стреписмо да није пала на мегда́ну,
И кад је видјесмо гдје се кући вра̏ћâ,
Сви се радовасмо, и мајка и бра̏ћа.

2480 (42). Наравно да сада било нам је, штȍ се
Повратила, топло око срца свјѐма.
У очи падоше нама њене кȍсе,
Чим се опростила визира и шљѐма:
Сада кратке као људи што их нȍсê,
Бјеху пређе шума, густа и голѐма,
Те косе, каквијех у мало је же́нâ.
Испри́ча нам она откуд ова ме́на.

2481 (43). Такођер испри́ча све што у живȍту
Деси јој се откад међ' нама је не́ма,
И шта Флердеспину сна́ђе јој сирȍту,
Док она у шуми крај извора дре́ма.
Жалисмо веома дјевојку љепȍту,
Зани́ма нас много чудна ова те́ма.
Било је и шале, јер кад муку њȇну
Причаше, сваки се од смеха за̏цȇну.

2482 (44). Дјеву ту познавах још из Сарагòсê,
И у њу заљубљен тада бијах вр̑ло.
Сјећај на прамење свионе јој кòсê,
На пуно јој њедро, би̏јелô јој гр̑ло,
Свјеже тело, слично ружи испод рòсê,
Још не бјеше време са мозга ми стр̑ло.
Ја се негда махнух те маварске ка́дê,
Јер јој се приближит' кушах бадава́де.

2483 (45). Прилика ми дакле ова до́ђе згȍдно,
Заљубих се опет од главе до пе́тê.
Садашње кушање мишљах биће плȍдно,
И с нешто лукавства доћи ћу до ме́тê.
К томе јоште на́ђе такође за схȍдно
Да се умијеша оно врашко де́те
Амор, што шапташе: ти си сестри сли̏чан,
А и осим тога љубави си ви̏чан. —

2484 (46). Та наговјештаја Аморова ȍба
Убијèдише ме. Ратно ј' одијèло
Свукла била сестра. Која њега сȍба
Сакриваше знадох. Оружје цијèло
И рухо јој узех. У поноћно дȍба,
Када моји јоште држаху сијèло,
Преобучен одох на сејину до́ру.
Сутрадан дојездих дјевојчину двóру.

2485 (47). Дођох да наплатим старе оне ду̑ге,
Нити ја залутах због разнијех дру́мâ,
Јер Амор кроз тамне вођаше ме лу̑ге.
Би вјешто од мене одиграна глу́ма,
Сличношћу преварих дјевојчине слу̑ге:
Да сам мушко ником баш ни на крај у́ма.
Ко ће ме јавити прије, сви се гра̑бê,
Јер знају да труд им неће бити џа̑бê.

2486 (48). Знајући за љубав другàри̑цâ дви́ју̑,
Да ће цури вијест мила бити, зна́ду̑.
Да ће скȍро видјет' она своју при́ју,
Флердеспина бјеше изгубила на́ду.
Од задовољстава (рече) којих сви́ју̑
Највеће је што те видим опет мла́ду. —
У лицу се јадна више пута ме́ња
Од радости силне и од узбуђе́ња.

2487 (49). Зȁгрлӣ ме топло, пȍљубӣ ме сла̏тко,
Затијем одведе у одају свȍју.
Ти ћеш, пријатељу, а и други сва̏тко,
Мислим разумјети вељу срећу мȍју.
Да умал, кад лице пољубих јој гла̏тко,
Не посртох, милост увјеравам твȍју.
Шљем, оклоп, оружје својеручно се́ка,
У својој одаји, скиде са мене́ка.

2488 (50). Па̀ цијело моје одијело мӣња̂,
Скупоцјене женске хаљинице ва̏дӣ
Из разнијех својих сребрнијех скрӣња̂,
У њих ме облачи, убили је ја̏ди!
Објеси ми једну од најљепших грӣња̂,
А под златну мрежу косу моју згла̏дӣ.
Женски глас угађах. Бијах цура су̏шта̂.
Видје л' игдје икад овакога пу̏шта!

2489 (51). И јоште ми даде злаћену лепе́зу,
Пак у једну сјајну унађосмо са́лу,
Гдје ме дочекаше ка' неку принце́зу.
О љепоти мојој изјавише хва́лу
Господа и госпе. Бијах на опре́зу
Да смехом не одам ову своју ша́лу.
Многи витез оком гу̀та ме, нит' сни́ва
Да под женским рухом не бијаше ди́ва.

2490 (52). Послије шетасмо по дивноме га́ју,
Затијем гледасмо свијет са балко́на.
Пред вече вечеру у почаст ми да́ју̑,
Гдје бијаше свега што пружа сезо́на.
По вечери цура, по свом обича́ју,
Понуди ми сласти Морфејева ло́на.
[Шта је даље било нећеш чут' од мѐнē,
Да нам читатељке српске не црвѐнē.]

2491 (53). Ето приче моје и њезина кра̏ја.
Да не чиних тако ја бих био блу́на.
Некол'ко мјесеци срећа наша тра̏ја,
Док на̂јза̂д издани бисмо од шпију́на.
Краљ ме хтједе бацит' из овога ра̏ја
У пакао, да се ти не деси ту́на.
Шта је даље било сам лијепо зна́дēш.
Пријатеља од сад у мени има́дēш. —

2492 (54). То је чуо Руђер од тог штетòчињê.
Који срећу живјет' од мишке му жȇњê,
Те га зато воли ка' благо òчињê.
Пут, којим јежђаху, уз брдо се пȇњê,
И све стрменији бивати пòчињê,
Да коњ, обојицу носећи их, стȇњê.
Иђаху пут оног замка Егремóна,
Ког Алдиђер чува, витез од Клермóна.

2493 (55). Дознао сам тачно из јаснијех слôвâ
Књиге једне да је, не синак Жерáра,
Него син природни чувенога Бôва,
И, ма да је назван именом бастáра,
Да је пун витешких врлина и снôвâ,
И свију душевних и тјелесних дáрâ.
Брат је Вивијану и још Малагúсу:
Њихов замак чува на овоме вúсу.

2494 (56). Веома љубазно, ал' жалосна лúца,
Јер јади су снашли доброг Алдиђéра,
Прими Рићàрдета, брата свог од стрúца,
Као и његова дрȗга кавaљéра.
Са зле вести, која браће му се тúца,
Владаше у замку тужна атмосфéра.
Чим брата поздрави Алдùђêр му рȇче:
Грозна вијест ово загòрча ми вȇчê.

2495 (57). Не замјери што је душа моја бóна;
Дознав шта је и ти жртва бићеш тȗзи.
Обèћа Бертолаг из града Бајóна
Небројено благо цицији Ланфȗзи,
Ако Малегúса изда му барóна
И с њим Вивијана, и ти ће Францȗзи,
Браћа нам, погинут' од зле пòродицê
Из Мајнца, стиг'о је гњȇв Богòродицê!

2496 (58). Та Ланфуза, мати грознога Ферáга,
Откад он зароби оба брата нȃша,
У хапсу их држи оба полунáга.
Сутра ће им једа препунит' се чȃша,
Јер тада постаће жртве Бертолáга,
Кога веће видим гдје се мача мȃшâ
На њихне животе да учини грáбац:
Сутра пред Бајóном предаће их бáбац.

2497 (59). С тога тужан бијах при доласку ва̑шем;
Не скри таква јада ни најбоља во̏ља.
Гласни́ка Риналду послао сам на̑шем·
Али он на жалост далеко је зго̏ља.
Рећи ћеш да треба оружје да па̑ше̂м,
И појурим тамо преко равног по̏ља;
Ал' у Бертола́га има војска ја́ка,
Док ја имам једва десетак мома́ка̑. —

2498 (60). То рече. Ћутаху као заливѐни:
Помо̀ћи не знају, зато јадни му́че̂.
Ма Руђеро кличе: оставите мѐни
Бригу како да се Бертолаг поту́че̂.
Реците ми да сам раван једној жѐни
Браће вам тамници не нађем ли кљу́че.
Слободно будите у потпуну ми́ру,
Јер о̏дзвони̑ њихну ропству и синџи́ру.

2499 (61). Низбрдо ће поћи Бертолагу ко́ба,
Вук ће сјутра кости његове да гло̏ђе̂.
Не треба ми војска, нит' икаква мо́ба,
Само ми искуство треба једног во̏ђе̂. —
Данашње храбрости Руђерове про́ба
Такова је била да, коме је го̏ђе
Знана, вјероваће речи му сли̏јепо.
Ово Рићардето знао је ли̏јепо.

2500 (62). У паме́ти су му јоште силни лѐши,
Што су данас пали, ма то није зна̏о
Алдићер, зато се сумњиво смијѐши̑.
Шану му Рића̀рдет: изгледаш ми ка̏о
Да сумњаш, ал' брате, душе не гријѐши, —
Па му је о сјечи вјеран опис да̏о.
Чувши овај какав Руђер је у бо̀ју,
О њему мисао измијени сво̀ју.

2501 (63). И при вечери су, што испаде сја̂јно,
Јер изврсно бјеше и пиће и хра́на,
Углавили били пријатељство тра̂јно,
Ријѐшили спа̏сти с братом Вивија́на.
Руђеру је душу гризло нешто та̂јно,
И ма да заморен бјеше од мегда́на,
И ма да сви бјеху веће сну у ло́ну,
Сан избјегаваше савијест му бо́ну.

2502 (64). Глас га тишти који доби од гласника,
Јер докле Маврима крв потоком врца
Опкољенијема од галских војника;
Док Аграман, краљ му, у невољи грца,
Зар да изостане он, његова дика?
Неће л' свако рећи да не има срца?
Зар да прими тада вјеровање крста?
С вразима Ислама тад ли да се врста?

2503 (65). Зар онда, кад Мавар са висине љосну,
Кад Париз побједни стоји као бријег?
Ето, та мисао части му се косну,
Која дотле бјеше бјеља него снијег.
Мислиће се душу да имаде плосну,
Изостанак овај значиће му бијег.
Његово крштење сваки Мавар зваће,
Не потребом душе, но издајством браће.

2504 (66). Није спав'о свуноћ јер му душа кука,
И јер за војника ништа нема горе,
Но части губитак и војничка брука.
Па ипак одлазит' он је воље споре,
Јер га мучи јоште друга нека мука:
Како Брадаманту оставити море?
Зар ићи не добив од ње допуштење?
Не обећа ли јој примити крштење?

2505 (67). Тај сукоб између љубави и части
У срцу његову страховито враше.
Пошто није дошла Рићардета спасти,
У Валомбрози је Брадаманта, мњаше.
Ту су за њу часи, мни, настали тмасти,
Плаче, јеца, главом жалостиво маше,
И можда је пала већ у очајање,
Јер он не одржа своје обећање.

2506 (68). Да је остављена ако једном суми,
Руке њене жића могу да је лише.
Та мисао, налик мори или чуми,
Потреса му срце, не да му да дише.
Лутајућ' по мрачној мисаоној шуми,
Најпослије смисли да дјевојци пише.
Као помаман се из постеље хитну,
Тер он стаде књигу писати јој ситну.

2507 (69). Прије свега поздрав на белом папи́ру
Дрхтава му рука у словима ша̂ра̂,
Дуг јој живот желећ' у срећи и ми́ру,
Па рече колико Аграману ква̂ра,
Који сада живи у грозну плахи́ру,
Цар Карло учини, што за њега ства̂ра̂
Дужност да помогне своме господа́ру,
Ма да му је за њом срдашце у жа́ру.

2508 (70). Пошто је Аграман сада у бијѐди.
И к себи у помоћ позива га жу̑рно,
Било би издајство да му не слијѐди̂,
И послух откаже сад у доба бу̑рно;
Тијем би показ'о да мало вриjѐди̂,
Поштен би га човјек погле́дао ду̑рно;
И био би, ако с пута ча̏сти скрѐне̂,
Недо̀сто̑јан срца и љубави ње̑не̂.

2509 (71). Хоће л' допустити да клеве́та ре́жи̂
Баш кад ради ње му чиста слава тре̏ба̂,
Кад више но икад очуват' је те́жи̂,
Кад му је нужнија од насушна хље̏ба,
Када, слиједећи прецима и вре́жи
Славној својој, чека да благослов с не̏ба
Дође му крштењем и вјенчањем с њо́ме,
И обезбиједи срећу њима дво́ме?

2510 (72). И неће ли бити за њега ча̀сније̂
Да бујноме срцу попритегне ђе̏ма,
И одложи свадбу за мало ка̀сније̂,
Док најприје дужност он одужи пре̏ма
Краљу свом, за кога сад је опа̀сније̂,
Јер за сло̏м од Карла чини му се спре̏ма?
Боље му је, пошто корби вратао̀ца
Затвори, просит' је, жив буде л', у о̀ца.

2511 (73). Зато (писаше јој) ти мени дозво̀љи
Да дужност учиним, јер разлози е̏то
Моји су пред тобом, ка' истина го̀ли,
Иначе ланућe 'вако много псе̏то:
Кад је краљ у сили био и охо̀ли,
Руђер уза њ бјеше скоро свако ље̏то,
А сад када Франак на њега се стр̑ви̂,
Ни пошљедњи није, а камо ли пр̑ви̂.

2512 (74). И рећи ће: тѐшко зѐмљи која пи̑лӣ
Тиће као Руђер без срца ваља́на.
Недјеље ми треба двије само, три̑ ли,
За то ћу вријеме спа̑сти Аграма́на,
Пред ногама твојим за час бићу ти̑лӣ,
И ти жена бићеш својега јара́на.
Однос ка краљу ћу тако угѐдити,
Да ће ме заклетве он ослобѐдити. —

2513 (75). Истину јој рече, цијѐлу и на́гу,
И писмо многијем ми̑лоштама пу̑нӣ,
Јер још многу ријеч, љубазну и бла́гу,
Рече драги својој, среће своје кру̑ни.
Запѐчатӣв писмо повјери га шпа́гу,
Јер, како Турпино јавља мојој стру̑ни,
Надао се сјутра у̑спу̑т кога на́ћи,
Који ће јој писмо испоручит' па́ћи.

2514 (76). Престаде пријѐкор, праћен сувом сла́но̂м,
Који му бјешњаше дотле по паме́ти,
И увјерен да ће бит' Она јара́ном
Својим задовољна, нити ће га кле́ти,
Заспа, чим га Морфеј покропио гра́но̂м,
Која прије тога бијаше у Ле́ти.
Санком и одмором писмо је пла̂ћено.
Спа́ва док се сунце нѐ родӣ зла̂ћено.

2515 (77). Када мале птице ша̀ренијех пе́ра̂
Почеше славити сунце што се рѐдӣ,
Појем пробудише првог Алдиђе́ра,
Којино ће сада кроз горе да вѐдӣ
Онамо обадва наша каваље́ра,
Гдје ће се предаја браће му да згѐдӣ.
Чујући да овај лупа̀ра̂ и шкри̑па̂,
Руђер с Рића̀рдетом из постеље ђи̑па̂.

2516 (78). Наоружати се одмах и обу́ћи
Било им је прво. Жѐља је голѐма
У Руђера сам се с Бертола́гом ту́ћи:
Вели довољан је душманима свјѐма.
Ма томе противни они су, буду́ћи
Да не годи њима ова теорѐма
По којој сав терет ваља да се сва̑лӣ
На њ, к'о да су они још дечаци ма̂лӣ.

2517 (79). Ова три јунака што вриједе двје̑ста
Другијех, а можда јоште много вӣше̑,
Путујући брзо до предаје мје̏ста
Стигоше, и туди на вријеме бӣше.
То није планӣна нити каква че̏ста,
Но равнӣца суха, зажедњела кӣше̑.
Спржена је сунцем, неорана, на́га,
Само гдјешто видиш помало шипра́га.

2518 (80). У почетку стазе, која поље се́че̑,
Дојахавши тамо, сва тројица ста̏ше.
Незнан витез један, видјев како че́че̑,
Мислио је да се они њега пла̏ше̑,
И његова уста стадоше да дре́че̑
Зовући на мегдан витезове на̏ше.
Он при том, наравно, копље своје стӣште.
Господо! Муза ми сад одмора ӣште̑.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО **ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ**

ПЈЕСМА ДВАДЕСЕТ ШЕСТА

У то доба старо, можда вам је знâто,
Жене су љубиле људе са врлѝнê,
Махом њихна љубав презираше злâто,
Док жене садашње баш обратно чѝнê.
И сад, изузетно, некима је дâто
На ташто богаство гледати с висѝнê.
Среће су достојни ови изузéци;
Кад умру нека се штују као свéци.

2520 (2). Брадаманта таква негда била јȇсте,
Љубећи поштење у Руђеру нâгô,
У Руђеру, мужу часне, прâвê цȇстê,
Презирући силу, господство и блâго.
Би достојна да је срца у се смјȇстê
Ка' његово, њему да постане Дрâго,
Те ње ради славне подвиге да твòрȋ,
Чији сјај даљном ће потомству да гòрȋ.

2521 (3). Рекох да Руђеру и оној двòјици.
Што дођоше чупат' издајничку клȋцу,
Муж, кога слушаху они ка' стòјици,
Додирну језиком осјетљиву жȋцу,
Пркосећ' охоло њима свој трòјици.
Као бојне знаке он ѝмаде птȋцу,
Којојзи допушта чудна њена грâђа
Да се из пепела свог опета рâђâ.

2522 (4). Ако се не варам ту смо стали; ѐле
Незнан јунак рече: ти, што си ми бли̑же̑,
Ти који си туна стао као тѐле,
Шта то мислиш, куда памет ли ти сти̑же̑?
Гњавиш можда мисли, глупе и дебѐле,
Мјесто да ми прићеш амо мало ни̑же̑,
Те да нам се пȁлош са пȁлошем чу̏кне̑
У славу витештва, море, па ком пу̏кне̑. —

2523 (5). Не бјеше Алдѝђе̑р лакоумно дéте,
Да браћу остави па се с њиме грѐбе̑,
Те рече: задржи оне епитéте,
Уљудни витеже, радије за сѐбе̑.
Скренути ме нећеш ти са моје мéте̑,
Пречег имам посла но да бијем тѐбе̑.
Видјећеш што ниси још овога све̑та
Одмах: бој тројице с неколико че̑та̑.

2524 (6). Ми смо, знати смијеш, у вељој жало̀сти,
Нама ваља своју избављати бра̏ћу,
И немамо кȁда са тобом се бо̀сти;
Желиш ли касније на мегдан ти ста̏ћу. —
Рече непознати: молим те опро̀сти,
То пожр̀твовање поштовати зна̏ћу.
Желим да слободу у тамницу па̏ли̑м
Вратите. Ријечи оне своје жа̏ли̑м.

2525 (7). Људма, који браћу избављају дра̑гу̑,
Желим ловорике витешке да бе̏ру̑.
У помоћ им зовем вишњу силу бла̑гу̑,
А у њихов успјех имам тврду вје̏ру.
Хтједох измјерити мишице вам сна̑гу:
Сад на туђ рачун ћу имати јој мје̏ру.
Жудим помо̀ћи вам одо̀љети вра̑гу,
Ако ли нијѐсте противни ми смје̏ру. —

2526 (8). Ко је тај што 'нако го̏вори̑ с виси́на̑,
А сад се показа пун пожртвова́ња?
То ј' онај, не, она, која је Церби́на
Довела до оног жалоснога ста́ња
У којем госпа му постаде Габри́на.
О коме је ријеч имати сазна́ња
Лако је, одговор вео̀ма је бли́зу:
Част ми је, господо, представит' Марфи́зу.

2527 (9). Три борца, што не би чак ни у сну снйла,
Горопадни витез овај да је цу̑ра,
Примише је радо. Застава се вйла
Већ у да́љи, чула као нека бу̑ра:
То се Ланфузина примицаше сйла
С браћом зарobљеном. Громогласно: у̑ра
Допираше веће до њихова у̑ха,
И познаше знаке маварскога ру̑ха.

2528 (10). Када су толико близу пришли њйма.
Да су могли спазит' Мавром у сриједи
Робе опкољене овијема псйма,
Гдје везаних ру̏ку̑, тужни и блијѐди,
Јашу на рагама мршавим и злйма,
Сасвијем предани јаду и бијѐди,
Шта чекамо, рече Марфиза им хȍло,
Те не поведемо већ крваво кȍло? —

2529 (11). Рече Руђер: наши разлози су прȍсти,
Што још не идемо против оних ха̏ла̂:
Још нијѐсу глȁвни̑ дојездили гȍсти,
Те јоште је рано за почетак ба̂ла. —
Истом он у ре́чи, а идеал злȍсти
Бертолаг и војска његова се ма̂ла̂
Појавише. Тко је човјек добре вȍље̂,
Сада му је згода да целате кȍље̂.

2530 (12). Равнога је поља цела једна стра́на
Прекриљена била од самих маса́ка̂,
Од натоварених силнијех сејса́на̂,
Које откуп носе за оба јуна́ка.
У су́срет овима јаше коња вра́на
Бертолаг, опкољен од онијех ца́ка̂.
Већ ослови ено четна капета́на
Проклетијех тијех маварских дошља́ка̂.

2531 (13). За предају веће зазвонише зво́нца,
Ма да видиш сада изненада ја̂да̂!
Чим спазише оног обадва Клермо́нца,
Њега поријѐклом из Маинца гра̂да,
С којим Клермон кавгу без краја и ко́нца
Води, и водиће до његова па̂да,
Сваки од њих коња на скота ȍбоде,
И њихно му копље тијело прȍбоде.

2532 (14). Нéћете мислити е Марфиза чѐкâ,
Да је на посао труба зове бôјна;
Знате колико је она срца мȅка
У трèну када се започиње вôјна.
Диже се ломљава и праска и звȅка,
Бијесно Руђеро ћарну коња гôјна
К поменутом вођу љутијех Ара́бâ,
Коме умах душу здипи Хроми Да́ба.

2533 (15). Стравична је била Ма̀рфизина ше́тња
Кроз редове војске, јер се дјелом ствâрâ
Што јој се из уста јавља као пре́тња.
И Франак и Мавар за осветом згâрâ,
Јер из лома овог рȍдû се поме́тња:
Француз вјероломством Арапина кâрâ,
А овај онога, те са страна сви́јӯ
Скобише се борци ȍрдûјâ оби́јӯ.

2534 (16). Руђер, који с коњем по месу кора̀чâ,
Равномјерно Мавре и Хришћане мла̏вû,
У обје се војске подједнако па̀чâ.
Марфиза, која се како нигда сла̏вû,
Чији бијес бојни непрестано ја̀чâ,
У Стикс многу душу пало̀шинôм спла̏вû.
Такођер и она час појури Ма̏врê,
А час кроза Франке плаховито на̏врê.

2535 (17). Орошена крвљу пољàна је це́ла,
Међ' војскама покољ не престаје ра́сти.
Туку ли се роји завађених пче́лâ,
То је добродошло огладњелој ла́сти:
Хвата их слетјевши озго као стре́ла,
Па их онда ждере у највећој сла́сти.
Тако Руђер уби и љепојка та̏нка
Многог завађеног Маура и Фра̏нка.

2536 (18). За Мавре Риђа̀рдет мало данас ха̏јê,
Већ Бертолагове браниоце бûрâ
Да на њима грехе куће Мајнца ка̏јê,
А што су хришћани то га слабо дûрâ.
Све бјешњи постаје страховити зма̏је,
Трофеје лешева на гомиле збûрâ,
Јер наслијеђена против Мајнца мр́зôст
Удваја му снагу, витештво и бр́зôст.

2537 (19). Многу главу смéља к'о да бјеше ја́је
Покренут истијем узроком и ва̑гом
Алдиђијер. који до̏каза нам да́је̑
Да је вичан грѐсти браће своје тра̑гом
У борби противу Маинца, дома́је̑
Вјековних злотвора племену му дра̑го̑м.
Ал' у друштву гдје су Марфиза и Ру̏ђер
Тко је тај што не би Хектор био сву̏ђер?

2538 (20). У борби противу онијех крвно́ва̑
Снази се Марфиза и јунаштву ди̑ви̑
Овијех новијех својијех друго́ва̑.
Нити што се здружи с њима себе кри̑ви̑.
Већи јој је Руђер од свих витезо́ва̑,
И чини се њојзи доказ он је жи̑ви̑,
Да се Марс у њега са небеса пе̑ти̑х
Спусти борити се против људи кле̑ти̑х.

2539 (21). Марс, мишљаше, си̑ђе с небескога стѝла,
Јер откуда зе̏мљи такви сокѝлови?
Гледа Балѝза̑рду у руци сокѝла,
Испред кога људи бјеже ка' вѝлови.
Никад није ђо̏рда сјекла нити бѝла
Тако, јер гдје лупи на̏ двоје пѝлови̑.
Пре̏полови̑ тако многога баро́на.
Јер њој су оклопи њихни од карто́на.

2540 (22). Једнијем ударцем она кашто се̏дам
Посијѐче̑ људи, често јоште ви̑ше̑.
Сада баш у књизи Турпиновој гле̏да̑м
Ноте о чудима што се тада зби̑ше,
Јер, признајем вама. од онијех пре̏да̑м.
Који су навикли размишљати ти̑ше̑:
Ти мисле прегоним, ал' што Турпин ка̑же̑
Знајте да се вазда са истином сла̑же̑.

2541 (23). Ја се тачно држим Турпинове при̑че̑,
Јер Турпин износи истините ства̑ри.
Хоћеш ли вјероват' — мало га се ти̑че̑,
Докле моја Муза много за то ма̑ри̑.
И она тројица могу да се ди̑че̑
Марфизом, која се све то више ја̑ри̑,
И која се тако бјесомучно ту́кла,
Да је на се пѝзор Руђеров приву́кла.

2542 (24). Марфиза, од које најхрабрији прȅдâ,
Усред ове сјече била му је кóна,
Те могаше њено јунаштво да глȅдâ.
Рáзлôгâ ѝмаде преко милиóна
Са витешких дјêлâ дивног тога чȅда
Помислит' е лично туче се Белóна.
То би помислио да је знао сȁмо
Да женско бијаше тај делија тȁмо.

2543 (25). Одиста, у бòју бјеше мајстòрица.
За коначни пораз обадвију чêтâ
Довољна бијаху она четвòрица.
Све живо утече. Ком оружје смêтâ
Баци га. Напуни с' оближња гòрица
Буљуцима махом рањенога свêта.
Руђер још не видје тако дивне тр̏кê.
Поље се очисти и нестаде зб̏ркê.

2544 (26). Утекоше они, ма остаде нȅшто:
Откуп оста цио, да дивна шићáра!
На мазгама стоји, натоварен вјȅшто
Од благовремено загреблих мазгáрâ
(Благовремености, потребна си гдјȅшто!).
Сад одријèшише обадва сердáра,
Којено спасоше од Ланфузе гр̑убê,
Па се с њима грле и у лице љ̑убê.

2545 (27). Два плȉјена ту су од двију војсáкâ:
И откуп и робље задобити знȁше.
Шта ти није било на грби масáкâ:
Сребро, злато, свила, рухо, вáзе, чȁше.
Бијаше и јêла па и вина јáка
У запечаћене наљевена флȁше.
Што се мене тиче мање волим вáзе
Но вино и јело, па још тако тáзе!

2546 (28). Јоште другог блага пуно бјеше тýка,
Нарочито тушта злаћених цекѝнâ.
Кад ослободише главе од клобýкâ,
Посвједочи њима Марфизина мѝна
Да је њима женска помагала рýка,
И дјевојка, пуна витешких врлѝнâ,
Која и јунаштвом и љепотом стȅче
Пошту им, на молбу име своје рȅче.

2547 (29). Док сви јунакињу очарани гле́де̂,
Јер зла̂тне̂ јој ко̏се погледима го̀ву̑,
И диве се лицу бјељему од кре́де̂,
Сам Руђер привлачи љепотицу о̀ву̑.
Међутим да јело и вино не ште́де̂
Јунаке сеизи ено веће зо̀ву̑.
Софра је у хладу, који један бри̑јег
Даје, крај извора хладна као сни̑јег.

2548 (30). Та вода, што тече бријегу с виси́на̂,
Једна је од оних дивнијех чеса́ма̂
Што је начинила доброта Мерли́на
У земљи Францији од мрамора са́ма.
Ту је урезана као̄ нека би́на
С пуно витезова сред удесна ра́ма.
Све је то рађено таковом диво̀то̂м,
Да мниш обдарене слике су живо̀том.

2549 (31). Што утисак оку си̑лан слика гра̂ди̑,
Узрок су вјештина и чаробне се̂ри.
Шта се туна види, ево, чуда ра̂ди:
Из дубраве неке као кроза две̂ри
Звијер, која пати од вјечите гла̂ди,
Излази: хвата те страх од ове зве̂ри.
Ме̏лез вука, лава, лисице и о̀сла,
Свијетом се врзе рад опака по̀сла.

2550 (32). Мниш црн дим јој куља из гадних чељу́сти̑,
Докле људском крвљу скр̑ви̑ своје ша́пе.
Око ње лешева редови су гу́сти,
Простога народа ране свуда зја́пе̂.
С димом још и отров имаде у у́сти,
Њим трује господу, краљеве и па́пе.
Усред Рима вјеру са Петрова сто́ца
Руши, тер у храму буја чкаљ и бо́ца.

2551 (33). Ма да просту свету много чини ја̂да,
Господу, изгледа, понајвише да̂ви̑.
Тврђава, чини се, и најтврђа па̏да̂,
Чим је она само шапѐтино̂м згња̂ви̑.
Прости пук се махом од овога га̏да
Као од божанства некакова стра̂ви̑.
Од раја и пакла мислећ' има кљу́че,
У његову корист он се често ту́че̂.

2552 (34). Даље видиш из тог у камѐну рêза
У друштву тројице млађанијех љу̑дӣ
Са царским вијѐнцем некакова кнêза,
Који ону звијер усмртити жу̑дӣ.
На руху њихову, крај дивнога вêза,
Имѐна су њихна урезана ту̑ди.
С њима лав се један, носећ' њихне знâке,
Удружио против хале оне јâкê.

2553 (35). Прободен у трбух у крви се ба̏њâ
Звијер од ударца мачем оштрим, кѝјӣ
За̀даде му Први од Француске Фра̏ња,
До којега Максим Аустриски стѝјӣ.
Карлом Петим дата рана није ма̏њâ,
Јер он крвљу гуше копље своје пѝјӣ.
Инглез Енрик Осми (свѐтâ му стријѐла!)
Пр̏остријелӣ пр̏са зви̏јеру цијѐла.

2554 (36). Писаше Десети на леђима Лâва,
Који зубе забив у халине у̏ши,
Ка зе̏мљи је вуче̏, те престаје стра̏ва
Од ње, и слиједи дан поноћној тму̏ши.
Пу̑к (мален додуше, ма нек му је сла̏ва!)
Јурну на аждàху и она се сру̏шӣ.
Сјем тих још гомилу, ал' више збијѐну,
Бораца на̏слика Мерлин у камѐну.

2555 (37). Витези, нàрочно јунакиња жѐна,
Дознати потанко жељаху веѝма
Ко су она лица часна и поштѐна,
Узроци халина пораза и слѝма,
Јер ма да стајаху њихова имѐна,
Нико их из друштва нѐ зна̏де сирѝма,
Сјем једнога само, и то Малегѝса,
Што знаде и више но што тамо пѝса.

2556 (38). Видећ' радозналост он овијех ба́на̑,
Од којијех сваки заман слова срѝца
Да би сазн'о значај овога мегда́на,
Или се сјетио ко су она лѝца,
А к томе умољен и од Вивија́на,
Рече: позната је ова чудна штѝца,
Вама загонетна, мени Малегѝсу,
Ал' о том још нема нӣ у једнѝм спѝсу.

2557 (39). Ко су, свак се од вас заман досад пи̍та,
Јер ти људи јоште не видјеше свȇта.
И Вјери и Царству славна ова шти́та
Живјеће послије седам стотин' љȇтâ.
То је саграђено од Мерлина Бри́та,
Ком је ово чесма у Францији пȇтâ,
Од вра́ча, ког зна̏де близина и да́ља,
За владе Арту́ра, силенога кра́ља.

2558 (40). Ова је бестија изишла из па̀кла
(Необорива су веле ово фа̏кта),
Па је махнитога човјека подста̀кла
Да измисли међе, мјере, суд и а̏кта.
У хад је са земље сваког оног сма̀кла,
Који приста с њоме да начини па̏кта.
Данас простом пуку много чини квȃра,
А клони се, кажу, краљева и цȃрâ.

2559 (41). Црна сила њена не престаје ра́сти
Откад њом и наша о̏кужӣ се зо́на.
Све ће негда бити у њезиној вла́сти,
А и сад је гора од самог Пито́на,
Којега у својој љубоморној стра́сти
Против супарнице отправи Јуно́на.
Ма најзад и она, и то ваља ка́сти,
Наћи ће на земљи својег Аполо́на.

2560 (42). Толико ће грозних починити дјȇлâ
Чудовиште ово наказнога стȃса,
Да ће из градова, вароши и сȇлâ
Народи закукат' из једнога глȃса,
И тражит' лијека да из свога тȇла
Какогођ истисну крв кужнога квȃса.
Ти, чија имѐна са мрамора бȇла
Читамо, њима ће донијети спȃса.

2561 (43). Из уста халиних неће више цр̑ви
Испадат' у свијет и народе јȇсти.
Њезиним ће месом оштри́це да скр̑вӣ,
До др̏шка у трбух њој ће да га смјȇстӣ
Вла́далац франачки, славни Фрањо Пр̑вӣ
Који, истом што ће на пријѐсто сјȇсти,
Помрачиће многе чувене јуна́ке,
И царе и друге земаљске прва́ке.

2562 (44). Неће проћи више од годину дана̂
Откад Фрања сједи на краљевском сто̀лу,
Па ће под управом тога велика́на
Војска му пријѐћи Алпа хри́ду го̀лу.
Прегазиће оне који са свих стра́на̂
Буду се скупили по брду и до̀лу
Да спријече поход, и на исте кӣван
Спремиће им јоште пораз један дӣван.

2563 (45). Кад у ломбардиске буде сиш'о до́ле
Окружен јунака франачкијех цвѐтом
Још једном ће млатит' ове исте ло́ле,
Па ће даље поћи шӣрокијем свѐтом,
Туђи савезнике папине Шпањо́ле,
И тврдо̂ме граду полетјети лѐтом,
Те послије врло крвава мегда́на
Освојити ово гнијѐздо Мила́на.

2564 (46). Да њега освоји послужиће њѐму
Више него ишта па̀лош онај ӣстӣ,
Којијем и халу убиће голѐму
Навикнуту срце народима грӣсти.
И ширити тмушу гробну и нијѐму,
И каљати олтар божанствени, чӣстӣ.
Од краља ће тога и од витезо́ва̂
Његових падати зидови градо́ва̂.

2565 (47). Издашан ће бити, за тог либера́ла
У целу свијѐту неће бити па̂ра,
Те ће тако много ублажити за́ла̂.
Служиће га срећа она иста ста̂ра̂
Која Александра; мудрост Ханиба́ла
Имаће, а срце великог Цѐза̂ра. —
Малѐгӣс уħу́та то рекавши, а̏ли
Витези би радо и остало зна̏ли.

2566 (48). Јера није само од Фрање хијѐна
Убијѐна, има и других серда́ра̂.
Радозналост није никада лијѐна.
Мерлин особито некога Берна́ра
Истиче, јер му је голѐма цијѐна.
Малѐгӣс им рече: са тога глава́ра
Негда ће постати славном Бибијѐна
Као Фиоренца и као Сијѐна.

2567 (49). Противу онога накленога псѐта.
Према ком анђео бијаше Горгóна,
Још се бори многа одабрана чȅта.
Ено Салвијáта поред Арагóна,
И Фрање Гоцáге и његова зȅта
Ено у близини храброга Гисмóна;
Ено му и сина, ту му је и шу̑ра,
Који мач аждàси у тијело гу̑рâ.

2568 (50). Ено и славнога Лудвика Гацòла,
Који ће се негда са јачине чу̑ти.
У зубма ће моћи понијети вòла,
Лавове ланцима моћи ће да спу̑тû.
Његова стријѐла халу је пробòла,
Те јој цури крвца по дугачкој ру̑ти.
Ено Гвидòбалда, Сини̑балда, Фли̑ска,
Свак од њих жељезо у аждàху ти̑скâ.

2569 (51). Ено Фердинанда, ено Јулијáна
Гдјено изишавши из некакве чȅстē
Гоне звијер, извор свију наших мáнâ.
Сфорца са Доријом ту такође јȅсте.
Неће изостати од овог мегдáна
Ни они хра̏брени витези од Есте.
Ту ће показати њихова ваљáнôст,
Шта може учинит' Истини одáнôст.

2570 (52). Чума, којано се вековима хва̏стâ,
Да без ње не могу владати владáри,
Док је она само зла губа и кра̏ста
На тијелу свију народа у ствáри,
Против себе има још Алфонса Ва̏ста,
А плазећи језик Франческу Пескáри
Добија од њега такав удар си̑лан,
Какав само даје витез овај чи̑лан.

2571 (53). Ено и Гòнсалва, славнога Хиспáнца,
Гдје аждàси кожу са тијела сни̑мâ;
Уза њ Монферато јаше коња врáнца.
И од њега звијер удар многи при̑мâ,
Те преко камена посрћући стáнца,
Полумртва клета једва јоште ди̑мâ.
Ал' твојих је мало побједника, ха̏ло,
Према оном што је већ од тебе па̏ло. —

2572 (54). Борци, које много тај пàклени̑ кӯчак
Занима, лешкаху у дебелом хлáду,
Варећи на миру појеђени рӯчак,
И мислећ' о своме будућему рáду.
Али не скидаху оклоп ни клобӯчак
Два спасена брата: да се не прикрáдӯ
Душмáни мотраху, и спазише сáму,
Која к њима јаха, некакову дáму.

2573 (55). Јурила је као да имáдē крила
Хипалка, пошто је зáлуд Родомóна
Да јој коња врати мољàкала била.
Дознаде од људи замка Егремóна
Да с Рӯђôм Рићàрдет оде као стрила
Против Ланфузиних борит' се сотóнā.
Пошто Брадаманта ствар од своје брȁћē
Крије, према том се управљати знȁће.

2574 (56). Откуда у замку они тамо знȁјӯ
Да је ово Руђер, нејасно је мèни.
Бӯдӯћи потпуно вична овом крȁју,
Чесму наћи бјеше ласно овој жèни.
Невјешта се чини сад Руђеру змȁју
Да Брадамантини смјерови скривèни
Буду. Рићардету оде она прȁво,
Који, кад је видје, зачуди се здрȁво.

2575 (57). На његову дому нико није знȁо,
Шта се њему јадном деси ономáдне.
Откуд (рече дјеви, кад је пред њу стȁо)
Ти овдје баш када с неба пече плáднē?
Да ми те не посла удес какав зȁо?
Хоћеш мало винца или воде хлáднē? —
Она, коју још је плач и уздах дӯо,
Рече тако гласно да би Руђер чӯо:

2576 (58). Имам да ти причам богме пуно јāдā.
Сестра ми је твоја коња једног дáла
Да са њиме шетнем до Марсеља грāда,
Коња свога кога Фронтином је звáла,
Јер у Марсељ ићи скоријем се нāдā
Ради некакијех хитнијех посáлā.
(Видите ли како вјешто лажи скрāјā, —
Тȁ женско у себи све врлине спāјā.

2577 (59). Свега тог она се у тренутку сјȅтӣ!
Знајући колѝка сестри ти је цена
На мегдану, мишљах, нико неће смјȅти
Дàрнути у коња најбоље од жéнā.
Ма сада сам ипак у големој штȅти:
Отет ми је коњ од једног Сарацéна.
Ја му рекох чиј' је, ал' он слабо мâри.
Не тичу се мене (рече) таке ствâри.

2578 (60). Тај лупеж некажњен остануги смē ли?
Нипошто. Казнити ваља скота злȍга.
Јуче и данаске пратих дан га цêлӣ,
Узалуд молећи разбојника тȍга.
Оставих га мегдан кад поче да дêлӣ
Са једним јунаком, а у име Бȍга
Том ће га приликом и казна да згȍдӣ.
Овдје у близини та се борба вȍдӣ. —

2579 (61). Скочи Руђер као опарен одò тē
Вести, не вјерује што му ухо слȕшâ;
Жеље се стравичне у срцу му кòтē,
На душу му пада од освете тмȕша.
Од Рићардетове захтева добрòтê
Донустит' од њега да нèзнана шȕша
Прими казну, јер је то му жеља жӣвâ.
На учињену се услугу пȍзӣвâ.

2580 (62). Видећ' е то није само једна шáла
И ма да имáдê дужност да се кȍљê
Са отимачима сестринога мáла,
Нè хтје Рићàрдето кварит' оном вȍљê,
Ком за спас вјечито дуговаће хвáла.
С цуром оде Руђер низа равно пȍље,
Пошто је љубазно поздравио дрȕштво,
Да потражи рачун за оно хајдȕштво.

2581 (63). Јездио је Руђер пун јаросне зȍӣљê,
Зебући да лола није већ утèкла,
А чим су од оних поизмакли дӣљê,
Хипалка поруку целу му је рèкла,
Казала је да је к њему она шӣљê,
Којој за њим жудња срдашце је пèкла,
И да с тог је друкче говорила прӣје,
Што од Рићардета тајну ову крӣјê.

2582 (64). Ево (вели) шта сам од онога та̂та
Чула, он ми каза: узет' коња смй̏јȇм,
Дра̏жй ће ми бити од мојијех ха̂та̂,
Дражи, и то нећу (рече) да ти крй̏јȇм,
Него да је цео од сухога зла̂та,
Јер је хат Руђера, који нама свй̏јем
Досади хвастањем безобразним сво̀јй̑м,
И јер ја, Родомон, слабо га се бо̀јй̑м. —

2583 (65). Чувши оно Руђер пун је био гњȇва
Највише јер није Родомо́но крй̏о
Е је коња уз'о да покаже ће̏ва
Како је Руђера опљачкати смй̏о,
Те жу́дје за душу одмах да му спјȇва̑.
Осим тога Фронтин бијаше му мй̏о
Што је био бржи од самога вра̂га,
И што му га посла Брадаманта дра̂га̂.

2584 (66). Хипалка се на́до̂м непрестано пй̏та̑,
Да отето данас мора да се вра̏ћа̑.
Раскршћу стигавши стазом оном хй̏та̑,
Да би стигла брже, која бјеше кра̏ћа̑.
Једна је водила преко неког жй̏та,
Друга се бријега стрменога ла̏ћа̂:
Оном стазом пут би потрајао ду̏жȇ,
Зато се у̏з бријег са Руђером пу̏жȇ.

2585 (67). Зар да тијем путем пѐнтра̂м сада лй́ру,
Што је од свакога стрмији и у̏жй?
Хајдмо к Родомону, краљу у Алгй́ру,
Коме Мандрикаро руку своју пру̏жй,
Те, са Доралидом, сада су у мй́ру
Ишли оним путем што је био ду̏жй.
Што се не сретоше, идући равнй̏цо̂м,
Са Руђером, бјеше цурином кривй̏цо̂м.

2586 (68). Знаћете ако си труда мало да́те
Да је мир сад потпун међу њима цвй̏то̂.
(Често сам принуђен да вам кажем: зна́те,
Господо, да прије рекосмо то й̏ то̂;
Може то изостат' ако обећа́те,
Да свако упамти оно што је чй̏то̂.)
Мир се овај ничим нарушити нѐ сме̂.
Стигоше к онима украј оне чѐсме̂.

2587 (69). Ма прије доласка истих витезо́ва̂
Марфиза у женско одело се би́ла
Обукла на молбу својијех друго́ва̂.
На њојзи бијаше кадифа и сви́ла,
И на земљи, мислим, не постоји чо́ва,
Којег очарала не би ова ви́ла.
Рухо на́ђе измеђ' онијех даро́ва̂,
Што Ланфузи посла човјек од рези́ла.

2588 (70). Родомону дати дјеву у за̂мену
За отету, смисли Татарин пра̀ктичкй.
Марфизу, витештвом својијем зна̂мену,
Хтједе употребит' при трампи фа̀ктичкй!
К'о да Амор нема вољицу ста̂мену,
Нит' оперисати умије та̀ктичкй!
К'о да бива да се и он прила̀годӣ
Оном, што Татарин један му на̀годӣ!

2589 (71). Мишљаше Татарин да ће Сараце́на
(Види се да му је главурда дебѐла)
Очарати јако та трампа и ме́на
(Тако не трампљава ни човјек са сѐла!),
Пошто ј' ово једна од најљепших же́на̂,
Која би на гријех и свеца навѐла.
С тог на мегдан позва, стамен као сте́на,
Витезове оне поносита чѐла.

2590 (72). Сад ће удараца бити као ки̏ше̂!
Без оружја бјеху и цура и ба̂ни,
Само браћа она под оружјем би̏ше.
Сматрајући да су прво они зва̂ни,
И пошто с двојицом борити се мни̏ше,
Свак од њих устаде поштење да бра̂нӣ.
Али не ѝмаде Родомон трију̀бе̂
Да се без узрока са људима грѐбе̂.

2591 (73). Измеђ' Мандрика́ра сад и Вивија́на
Прво ће се снаге извршити мје̏ра.
Погна коња овај делија без ма́на̂
К Татарину право, који оком звје̏ра̂,
Па и сам такође на свога душма́на,
Опирући копље, коња свога тје̏ра̂.
Шиљак оклоп лупи од обију стра́на̂,
И сваки по̏годӣ тамо куда смје̏ра.

2592 (74). Желите ли знати шта је даље би́ло?
Мандрикар остаде тамо гдје је бȉо,
А Вивијан летну травици у кри́ло
Малегис, од гњȅва тресући се цȉо,
Да покаже да му срце није гњи́ло,
И освети брата који му је мȉо,
Јурну на Татара па — у свој дужѝни
Крај брата се пружи да му друштво чѝнӣ.

2593 (75). Туна их остављам за сада на ми́ру.
Алдиђеро прије брата свог од стри́ца
Замијени пале на овом турни́ру,
И јурну на коњу, бржи од вјетри́ца,
И лупи Татара право по визи́ру,
И — благо си њему — не поста уби́ца:
Прште њему џида на четири дȇла,
Ма не повриједи Татарину тȇла.

2594 (76). Мандрикар ѝмаде тај обичај зȁо,
Да често погоди баш управо тȁмо,
Куда је татарски ударац и слȁо.
Тако и сад бјеше, с том разликом сȁмо,
Да, мјесто на прса, ударац је пȁо,
Здробив штӣт и оклоп, на бијело рȁмо.
Заљу́ља с' Алдиђер лијево и дȅсно,
Па поред онијех на земљу је трȅснӧ.

2595 (77). Чујућ' како уста Татарова ре́жȇ
Хвастањем, Рићардет пȍтјера ђоги́на,
Он, огранак славне и витешке вре́жȇ,
Он, украс и дика Хајмонових си́нȃ,
Али ах коњу му неста равноте́жȇ,
Те, љуснув, поклопи собом палади́на.
Да не бјеше тога, јест, једино тȍга,
Видио би Татар његовога Бȍга!

2596 (78). И тада Марфиза бȉ од Мандрика́ра
Ословљена 'вако: О лијепа дȃмо!
Пошто сам побједник твојијех друга́рȃ,
Молим те, до мене потруди се ȃмо,
Јер ти си прије̏дмет ратнога шића́ра,
Нит' помаже кукат': јао моја мȃмо!
Ма како ти било поријѐкло знȁтно,
Мени тебе даде право моје рȁтно. —

2597 (79). Подигавши у вис холо чело своје,
Одговори цура ономе овако:
Да си победио заштитнике моје,
То би, може бити, још и било тако;
Ал' међу борцима, што их руке твоје
Избацише сада из седла онако,
Мог витеза нема: сама себи брана
Ја сам; задобӣ ме помоћу мегдана.

2598 (80). Само пази да ти не буду црвени
Образи. Сеизи! Оружије бр̑же!
Коња мога одмах доведите мени! —
Тад са себе женско одијело вр̑же.
Угледав тијело љепотици жени,
Ка' стријелом згођен Татарин се тр̑же.
Телом, цура ова оружију вична,
Сјем главе у свему Марсу бјеше слична.

2599 (81). Жена, што би стасом сваког заробила,
Веће је у пуном убојном окру́ту,
И веће под њоме скакаше кобила,
Која се блистала сва у злату жу́ту.
По̑двикну Та̑тару дјѐво̑јка о̀била:
Вуци се о̀та̑ле, јер си ми на пу́ту. —
Па као с Ахилом зла Пентезиле́ја
Судари се с њиме, желећи трофе́ја̑.

2600 (82). Како га је лако цидо̑м својом такла
Види се, јер копље, преко сваког ре̑да,
Прште к'о да бјеше од кршнога стакла,
Али Мандрикару не̑ нанесе вре̑да.
Ни она се није из седла помакла,
Што зададе много Татарину је̑да.
И његово копље, када цуру таче,
Здроби се у нарчад. Потегоше маче.

2601 (83). Грмљаше безбожник противу небе́са̑
Што је не могаде из седла да кре̑не̑,
Ал' се и дјевојка од љутине стре́са,
Јера преварене и наде су ње̑не.
Имаху оклопе около тјеле́са̑,
Које с правом они врло много це̑не̑,
Јер без те заштите не би борба ду̑го
Трајала: пало би и једно и дру̑го̑.

2602 (84). Врели бијес њихов неће да се смлâчӣ,
Те једно и друго по жељезу лȗпâ.
Међутим се чело Родомону мрâчӣ,
И он срдит ближе к Татарину стȗпâ
Велећи му јетко: не знам шта ти знâчӣ
Ова твоја борба и дангуба глȗпâ.
Ако ти се данас баш толико бӣјê,
Довршимо борбу, започету прӣје.

2603 (85). Биће паметније наставити гдје̏ смо
Стали. Међутијем сјећаш ли се, бâне,
Да уговорили примирије бје̏смо,
Јер Мáври од Карла треба да се брâнê,
И јер Аграмана избавити хтје̏смо? —
Мољаше и цуру да се боја мâнê,
Краљеву невољу опи́са јој жӣво,
И поклиса́ра јој представи ȕчтӣво.

2604 (86). Он, идући даље, још је моли к то̏ме,
Увјерен о њеној витешкој врло̀ћи,
Да њихову краљу, сад у стању зло̏ме,
Изволи јунаштвом својијем помо̀ћи,
Што је достојније тако храбре мо̏мê,
Но да нӣ око шта овдје у само̀ћи
Ником невиђена снагу своју стра̏ћӣ.
Пут је к слави (рече) оно много кра̏ћӣ.

2605 (87). Само Париз тебе достојна је би́на. —
Цури, која да́вно борити се жу́ђе
Противу Карлових славних палади́нâ,
Ради чег и до́ђе у те земље ту́ђе,
Пријѐдлог од пете па све до перчи́на
У тијело цело и у душу у́ђе.
Што се туда млати видје да грӣјешӣ,
Па са њима ићи одмах се рӣјешӣ.

2606 (88). Уз ону пла̏нину тамо амо вр̏да
Међутијем Руђер, и пре̏јездӣ че̏сту,
Која се ширила преко тога бр̏да,
Па с Хипалком стиже траженоме мје̏сту.
Туна је дознао од чува́рâ кр̏да
Куд оде Родомон, коме жели кре̏сту
Поткресат'. Идући по његову тра́гу
Баш сад ено ста̏са к чесми у шипра́гу.

2607 (89). Ал' још кад бијаху тамо дјеви рѐче,
Да се к Брадаманти у Монталбан врâтй.
Овуда (каза јој) иħи јој је прѐчê,
Него преко чесме; пут ли тако скрâтй,
Може куħи стиħи јоште исто вѐчê.
Родомон ħе (вели) скупо да му плâтй
Фронтина, којега разбојнички стѐче,
А он ħе јавити чим лопова смлâтй.

2608 (90). Не треба драга ми за ме да се плâшй,
Докле (рече) пу̀сат кити моја бѐдра.
(За писмо се, ноħас написано, мâшй,
Које бјеше скрио у свилена њѐдра.)
Њој да предаш ово, и к њој сада јâши,
И реци да буде весела и вѐдра.
Бог нек ми је штйтй вишњом својом мо̀ħи. —
У Монталбан цура стиже исте но̀ħи.

2609 (91). Желеħ' оног стиħи, равнѝцôм је хйтô
Пошто рече с Богом вјерној овој цу̏ри.
Параше остругом коњу ребро вйто,
Јер гњѐв као ватра срце њему пу̏рй.
Велеħи у себи: ха! погана рйто, —
Јоште сада копље под пазухо ту̏рй.
Рекох вам да стиже до онијех змâјâ
Кад Родомон поче борце да рàздвâјâ.

2610 (92). По̀зна га по коњу, пак из оних снôвâ
Патриотских трже њега крйком крâткйм
(Јер није љубитељ дугачкијех слôвâ),
Зовуħ' га туħи се оружијем глâткйм.
Ал' овај, личеħи на смирена Јôва
Кадно уздисаше за синцима слâткйм,
Он, што дотле бјеше на мегдану пр̂вй,
Изјави да неħе оружја да скр̂вй.

2611 (93). Први и пошљедњи то је био дâнак,
Родомóно када туħи се одрѝца.
Тако му је мрзак постануо Фрâнак,
И тако маварска беда га се тѝца,
Да̀ сад бјеше јава, што пређе ни сâнак:
Изазван не хтједе потргнут' оштрѝца.
Баш да зна да ħе му Руђер пасти шâкâ,
Не би му се воља преврну̀ла јâкâ.

2612 (94). Да то Руђер бјеше, и то добро зна́дȇ,
Кога свијет као најхрабријег сли̏кȃ,
Чи̏м у неколико њему славу кра́дȇ,
Тер узнемирава њега така ви̏ка.
С тога на Руђера одавно има́дȇ
Штоно у нас веле големога пи̏ка.
Ма да давно жели да се с њиме ту́чȇ,
Неће сад, јер жудња к Паризу га ву́чȇ.

2613 (95). Путовао пређе тисућу би са́тȃ,
Пројездио брда, пла̏нине и рȃвни,
Да се с њиме бије просто из ина́та,
А данас баш да га сам Ахило слȃвни̏
Позове, и њему показ'о би вра́та,
Ма га страшивицом назв'о шапат јȃвни̏.
Узрок одбијању испричавши ја̏сно
Руђеру, тврђаше да поступа ча̏сно.

2614 (96). У наш овај савез и ти (рече) у́ђи,
Дужност према краљу тебе тамо зо̀вȇ,
Јер њега војници опколише ту́ђи.
Бићемо се кад га из невоље о̀вȇ
Извучемо. — Право то је било Ру́ђи,
И није с ра́скидȇ да њему уго̀вȇ,
Само (вели) коња, ког у цуре зȃјми
На непоштен начин, прије свега дȃј ми.

2615 (97). Од љаге те, која образе ти кȃљȃ,
Јер од слабе жене о̀тȇ коња мо̏га,
Не о̀пра ни сабља, та искусна прȃља,
Ну ја ћу одложит' излив гње̏ва сво̏га,
Који на те страшну казну ће да свȃљȃ,
Усвојићу тачке приједлога тво̏га,
Ма најприје врати коња ми кра̀та,
Ил' ће те пробости сабља ми вра̀та. —

2616 (98). Докле тако они кошкаху се, к њи̏ма
Ето кавгаџије старе, Мандрика́ра.
Он љутито главом тамо амо кли̏мȃ:
Није му по вољи Хекторова ша́ра
На Руђеру што је. Уздом коња ци̏мȃ
Па га пред овога дотјера серда́ра,
Коме је на штиту бијели о́рао:
Зато се Татарин срдити мо́рао.

2617 (99). Носит' орла бéла на пољи́цу плáву
Слободно је било Руђеру јунáку;
Хекторов потомак сасвим је у прáву
Дику своју носит' у овоме знáку.
Против тога Татар сад подиже дáву,
Не иде у главу овоме дивљáку,
Да сјем њега ико знаке ове смӣјē
Носит', и зато ће с њиме да се бӣјē.

2618 (100). Богме нек се сада борци њега клȍнē.
Јер које удари неће ни да пēнȳ.
Негда кад у замку чаробнице ȍнē
Њој у корист огњен пȁлош његов сēну
(Можда речи ове нејасно вам звȍнē?),
Задоби наклоност превелику њēну.
Тад пусат Хекторов, скован од Вулкáна,
Даде му да њиме награди јарáна.

2619 (101). Већ једном стајаху противника ȍба
Један према другом ради исте ствâри.
Не причам што тада не дође до скȍба,
Јер мислим да за то слабо когод мâрӣ.
Први пут сада их одо тога дȍба
Случај или судба или ђаво спâри.
Мандрикар је, чим је угледао шти́то,
Смије л' се борити Руђера упи́тō.

2620 (102). Од гњȅва језиком заплеће и вр̏скâ
Велећ': оди амо, а тога се мáни.
Ја теби забраних, о бȳдало др̏скâ,
Знаке те носити мислим јоште лáни.
Ну пошто ти траје још навика мр̏скâ,
Њу ће ти избити само буздовáни.
Не слаби ти она, него канда чвр̏снē,
И зато ће сада чело да ти пр̏снē. —

2621 (103). Плану Руђер, чуства његова се бȳнē,
Плану као сýха ȍблица на жáру
Што плане, када се мало само дȳнē,
И шкрипећи зубма рече Мандрикáру:
Носим ове знаке, о ни̏штавӣ трȳне,
Јēра сам потомак Хектору сердáру.
Хекторово шти́то отећу од тȅбē,
Коња Родомону; осветићу сȅбē.

2622 (104). Кад се прије са мном на мегдану срѐте,
Мимоӣђе тебе самртно тренýће:
Јер немаде мача без сваке те штѐтȇ
Пустих, а то сада бива немогýће.
Хекторови знаци, о цигански кмѐте,
Племена су мо̄га цијелог имýће.
Мило ми је што смо сад овдје се срѐли.
Јер ти носити их забраниђу бѐли.

2623 (105). Већ доста црвењех одо те срамо̀тȇ,
Што ме чак и у сну стȇжȇ као мо̀ра. —
Лажеш, рече Татар, ти их мени о̀тȇ, —
Па потéже пàлош ког има од ско̀ра,
И ког Ролан баци сред оне страхо̀тȇ,
Кад му мрче ýма и дȁнак и зо̀ра.
Бацив копље Руђер трже из цȁгријȇ
Љуту Бализарду да га њом зȁгријȇ.

2624 (106). С Балӣзȃрдом ту се скоби Дуриндáна,
Ал' развађати их тог истога чȁса
Потекоше к њима од супротних стрáнȃ
Цура и Родомон. чијег тела мȁса
Међ' мегданџијама зȁкр̏чи мегдáна,
А благовремено и Марфиза стȁса.
Родомон Татару доказује жӣво,
Да реч опет згази, и то му је крӣво.

2625 (107). Згази када хтједе добити Марфӣзу.
Не хајући што ће Аграман подлѐћи
У неравној борби кивноме Парӣзу;
Згази сад кад куша Руђеру одрѐћи
Орла бијелога. Пȁмȇти је блӣзу
Да је боље на ствȃр њихову пријѐћи
(Вељаше Алгирац), која више врéдӣ,
Да се за њу крвца витешка не штéдӣ.

2626 (108). Тȁ ви се тучете (Родомон се дȅрȇ)
Због на неку птицу тричаве диплóмȇ.
Јер дакле нијѐси одржао вјȅрȇ,
Најприје се мораш мјерити са мнóме;
А жив ли останеш послије ове мјȅрȇ,
Тада бојно поље на част вама двóме,
Пошто се претходно због овога хȁта
Ја с Руђером тучем. Да л' те страва хвȁтȃ? —

2617 (99). Носит' орла бѐла на пољѝцу пла́ву
Слободно је било Руђеру јуна́ку;
Хекторов потомак сасвим је у пра́ву
Дику своју носит' у овоме зна́ку.
Против тога Татар сад подиже да́ву,
Не иде у главу овоме дивља́ку,
Да сјем њега ико знаке ове смȉјȇ
Носит', и зато ће с њиме да се бȉјȇ.

2618 (100). Богме нек се сада борци њега клȍнȇ.
Јер које удари неће ни да пȇнȗ.
Негда кад у замку чаробнице ȍнȇ
Њој у корист огњен пȁлош његов сȇну
(Можда речи ове нејасно вам звȍнȇ?),
Задоби наклоност превелику њȇну.
Тад пусат Хекторов, скован од Вулка́на,
Даде му да њиме награди јара́на.

2619 (101). Већ једном стајаху противника ȍба
Један према другом ради исте ствȃри.
Не причам што тада не дође до скȍба,
Јер мислим да за то слабо когод мȃрȋ.
Први пут сада их одо тога дȍба
Случај или судба или ђаво спȃри.
Мандрикар је, чим је угледао шти́то,
Смије л' се борити Руђера упи́тȏ.

2620 (102). Од гњȇва језиком заплеће и вȑскȃ
Велећ': оди амо, а тога се ма́ни.
Ја теби забраних, о бȕдало дȑскȃ,
Знаке те носити мислим јоште ла́ни.
Ну пошто ти траје још навика мȑскȃ,
Њу ће ти избити само буздова́ни.
Не слаби ти она, него канда чвȑснȇ,
И зато ће сада чело да ти пȑснȇ. —

2621 (103). Плану Руђер, чуства његова се бȕнȇ,
Плану као су́ха ȍблица на жа́ру
Што плане, када се мало само дȕнȇ,
И шкрипећи зубма рече Мандрика́ру:
Носим ове знаке, о нѝштавȋ трȕне,
Јȇра сам потомак Хектору серда́ру.
Хекторово шти́то отећу од тѐбȇ,
Коња Родомону; осветићу сѐбȇ.

2622 (104). Кад се прије са мном на мегдану срѐте,
Мимоиђе тебе самртно тренућe:
Јер немаде мача без сваке те штѐтȇ
Пустих, а то сада бива немогућe.
Хекторови знаци, о цигански кмѐте,
Племена су мога цијелог имућe.
Мило ми је што смо сад овдје се срѐли.
Јер ти носити их забранићу бѐли.

2623 (105). Већ доста црвењех одо те срамо̀тȇ,
Што ме чак и у сну стȇжȇ као мо̀ра. —
Лажеш, рече Татар, ти их мени о̀тȇ, —
Па потéже па̀лош ког има од ско̀ра,
И ког Ролан баци сред оне страхо̀тȇ,
Кад му мрче ума и да̏нак и зо̀ра.
Бацив копље Руђер трже из ца̀грије̂
Љуту Бализарду да га њом за̀грије̂.

2624 (106). С Бали̏за̂рдом ту се скоби Дуриндáна,
Ал' разваћати их тог истога ча̏са
Потекоше к њима од супротних стрáна̂
Цура и Родомон, чијег тела ма̏са
Међ' мегданџијама за̏кр̏чи мегдáна,
А благовремено и Марфиза ста̏са.
Родомон Татару доказује жи̏во,
Да реч опет згази, и то му је кри̏во.

2625 (107). Згази када хтједе добити Марфи́зу.
Не хајући што ће Аграман подлѐћи
У неравној борби кивноме Пари́зу;
Згази сад кад куша Руђеру одрѐћи
Орла бијелога. Па̏мȇти је бли́зу
Да је боље на ства̂р њихову пријѐћи
(Вељаше Алгирац), која више врéди̂,
Да се за њу крвца витешка не штéди̂.

2626 (108). Та̏ ви се тучете (Родомон се дѐрȇ)
Због на неку птицу тричаве диплóмȇ.
Јер дакле нијѐси одржао вјѐрȇ,
Најприје се мораш мјерити са мнóме;
А жив ли останеш посље ове мјѐрȇ,
Тада бојно поље на част вама двóме,
Пошто се претходно због овога ха̏та
Ја с Руђером тучем. Да л' те страва хва̏та̂? —

2627 (109). Од ових ријѐчӣ ка' од огња сла̏ма
Плану Мандрика́ро, и тад је на у́ста
Овај му одговор истјерала ма̏ма:
Жеља ће ти она останути пу́ста,
И не само теби, но и свима ва̏ма,
Од мојега мача доћи ће до гу́ста.
Ви сте обојица страшљиви и по̏дли. —
Тијем ријечима гње̏в из груди о̏длӣ.

2628 (110). Одли га, ал' јоште остаде га мно̏го,
Јер, да ће са свјѐма тући се, зипа̀рâ,
Вријеђа витезе, осуђује стро̏го,
И мачем од гње̏ва по штиту лупа̀рâ,
Што ни један од њих трпјет' није мо̏гō.
Марфиза од једног до другог тума̀рâ,
Молећи их лепо да се за сад сла̂жӯ,
И да похитају да краљу по̀мâжӯ.

2629 (111). Плаховити вали кад на́спе просе́кӯ,
Грозећи да плӣнӯ преко тучних њӣвâ,
Сељак, да спријечи набу̏јалу ре́ку,
На сто мјеста, мислиш, уједанпут бӣвâ:
Таман ту запуши, а с њим кереве́ку.
Продирући другдје, прави вода жӣвâ;
За̏спê л' и ту, ондје продре она; та̀ман
Оде тамо, види да све му је за̀ман.

2630 (112). Гдје се тако мучи гледам и Марфи́зу,
Јер бес измеђ' оних све јаче се шӣрӣ.
Она покушава отклонити кри́зу,
Ма ни један од њих неће да се смӣрӣ,
Просто зубима се хоће да изгри́зӯ,
Свак би хтио другом за душу да спӣрӣ.
Таман она једног одвуче и стӣшâ,
Оно двоје једно на друго јурӣшâ.

2631 (113). Рече им: господа треба да се сло̏жê
Барем дотле само, ради опће сре̏ћê,
Док Маври читаве не изнесу ко̏же,
А послије тога гледаћемо ве̏ће.
Нећете л', и мени ћев праснути мо̏жê
Да бјесним, и онда пошљедице зле̏ ће,
Због оног захтјева, искусит' Мандрѝкâр,
Који се размеће ка' Сотонин вѝкâр.

2632 (114). Напротив, хоћете л' збиља к Аграма́ну
Онда да се иде, и мир нека бу̑де̑. —
Рече Руђер: к во̏ђи у главноме ста́ну
Желим ићи и ја; нећеˆ ове лу̑де.
Ма без коња тамо свијету на да́ну
Јавит' се не смијем, сви ће да ме ку̑де̑.
Ил' ћу на Фронтину ићи тамо, и̏ли
Боље сад у борби да подлегнем си̏ли. —

2633 (115). Родомон му рече: од те жеље дви̏је
Једну ти нипошто испунити не́ћу;
Другу кадгод хоћеш, и боље што при̏је,
Јера готов сам ти угасити све́ћу.
Ал' буду ли краља скорим пиле змиј̏е,
И несрећан буде л' он у предузе́ћу,
Ти си, кавгаџијо, узрок томе, зна̑ди. —
Мјесто одговора Руђер сабљу ва̑ди̑.

2634 (116). Као лав ил' тигар најбољег пле̑мена
Јурну и гурну га штитом и ра̑меном,
И тим избаци му ноге из стре̑мена.
Тад Мандрикар викну Руђеру пла̑мено̑м:
А са мном се бити зар немаш вре̑мена, —
Па га лупи мачем, ка' тешким ка̑меном,
И он се напријед по̏ви̑ и зани́ја:
Мучки га удари та лукава ли́ја.

2635 (117). До коњскога врата глава њему кло̏ну̑,
И таман се свијест повраћаше њѐму,
Мал му не прекиде са животом спо̏ну
Родомон, треснув га жѐљезом по шљѐму,
И Руђер поново у несвијест то̏ну̑.
Сабљу Бализарду, тешку и голѐму,
Десна рука пусти, дѝзгине ли̏јева̑,
А коњ преко поља стаде да си̏јева̑.

2636 (118). Цура, која хтједе отклонити бо̏је,
И која Руђеру другар данас бје̑ше,
Кад видје да једног нападају дво̏је,
Стаде мислиш огањ очима да кре̑ше̑,
И Татара љутог ударила зло̏ је,
Тако да ће канда дуго да се че̑ше̑.
Стигне ли Родомон Руђера, ког ју̑ри̑,
Свршено је, у груд мач ће да му сју̑ри̑.

2637 (119). Међутим Рићардет бјеху и Вивијâн,
Мало нагњечени, дигнули се с тра́вê,
Па видећ' Руђеру да ће тај пексѝјâн,
Не спријечи ли се, можда доћи гла́вê,
Умијѐшаше се да отклоне зѝјâн,
И да Родомону поткрате рука́ве,
И Руђеру, који к себи дође вѐће,
Вивијан у руку сабљу своју мѐћê.

2638 (120). Бијес обу̏зеде Руђера војни́ка
Какав обузима лава када њѐгâ
Убоду рогови разјарена би́ка,
Који ће се прије, него лав га свѐгâ
Растргне, и њему прегризе душни́ка,
Од голема страха сав да убалѐгâ,
Јер лав ће рикнути рањен тако, да̏ се
Морају потрести горског лишћа ма̏се.

2639 (121). Против витешкога реда и резо́на
Ударен, испусти Бализарду, с то̏га
Туђим сада мачем бије Родомо́на,
А да својим, не би крвника му зло̏га
Штитио ни онај шљем из Вавило́на,
Скован јоште онда, кад противу Бо̏га
Опаки се Нимрод подиже, и кòјû
Шљем сада на глави Родомону стòјû.

2640 (122). Тук'о га је као у купусу вòла,
Никад не би туче равне овој ту̏чи,
Зато ће Нѐслога, крај које Охòла
Стајаше, овојзи рећи пуна жу̏чи:
Помоћу сам твојом добро их подбòла,
Рàбота ће наша трајно да их му̏чû.
Сад калуђерима можемо на ми́ру
Ићи; чекају нас већ у манасти́ру. —

2641 (123). Из пѐтнијех жила Руђер силе ску̏пû,
Па зграбивши ђорду рукама објѐма,
Тако немилице Родомона лу̏пû
Преко поменута Нимродова шљѐма,
Да на крста коњу он леђима бу̏пû,
Која штитити крељушт од змаја голѐма.
Мача не испусти, ма не што га сте́за,
Но што га претходно око руке ве́за.

2642 (124). Јоште се Мандрикар и Марфиза бӣше.
И једно и друго зноји се и пӯшӣ,
Добрих удараца паде као кӣшē,
А од праске би ти заглухнуле ӯши,
И ја не знам дотле ко повуче вӣшē,
Ма сад на један мах коњ се цурин срӯшӣ.
Да не би Руђера хтједе да про̀паднē
Марфиза од оне хале горо̀паднē.

2643 (125). Руђерова срца веома се ко̏снӯ
Ова непри̏јатна и жалосна сцȅна.
Не велим да зато бедевија љо̏снӯ,
Што мала̀ска, макар да је гуши пјȅна,
Но што се оклизну низ травицу ро̏сну,
А кад устат' хтједе њу истога трȅна
Брињàдôр грудима тако силно пљȅснӯ,
Да и по други пут о̏ ледину трȅснӯ.

2644 (126). Руђеро појури сад на ову стрâну
Да помогне дјеви док је јоште вриме,
А онесвјеснулог Алгирца се мâну,
Чији коњ загребе низ поље са њиме,
И такав ударац даде Татар-бâну,
Да га од дјевојке он одбаци тиме.
Добро га удари, јер бјеше му жѐља
Да га пресијѐчē ка' главицу кѐља.

2645 (127). Дошав к себи спази владар од Алгира
Рињардета младог, и одмах се сјȅтӣ,
Да му малоприје није дао мира,
Јер бранит' Руђера дрзнуо се хтјȅти,
Па потјера к њему силеног ајгира,
И потеже ђорду да га њоме штȅтӣ.
Да не бјеше вичан мађиском занату
Малегис, Рињардет подлѐже џелату.

2646 (128). Паклених демона воља, моћ и мӣшка,
Зажели л', морају служити му мети;
Може да узбурка море и да стӣшкâ,
Јашући на зма̀ју под облак се пети.
Ма да ту му није чаролиска књӣшка,
Изрек, што му треба, има у памети:
Чим нешто промр̀ља одмах један ђа̑во
У Доралидина коња уђе пра̏во.

2647 (129). Не причам на која он унйђе врáта,
Здрав разум ће вама објашњај да дáдê
И без икаквијех писменијех дáтâ.
Ма да видиш сада чуда од курáдê
Скочи у висину добрих осам хвáтâ,
У дужину скȍк јој и више имáдê,
Махну репом, у вис диже јој се ћȕба,
А дотле бијаше мирна као бȕба.

2648 (130). Па ипак у томе вратоломну скȍку
Не бјеше потреса, те не паде мȍма,
Само добро дрекну при лéту висȍку
А кȍњина, што је дотле била трȍма
(Мним сапета бјеше у лијеву бȍку),
Низа поље равно заждила је ȍмâ.
Цура запомаже и дршће цијѐла,
Коњ лети, не би га стигнула стријѐла.

2649 (131). Родомоно, синак славног Улијéна,
Чим Доралидину помàгању зàчу,
У трци му коња учини се мéна,
Јер потјера њега за цуром у плàчу.
А и Мандрикара не видимо лéна:
Не хтједе Марфизу добити на мàчу,
Нит' за онај удар Руђера да скȕжâ:
За цуром и он се брзином орȕжâ.

2650 (132). Желећи стигнути милу Доралйду
И један и други низ пољану клйзй.
Кад послије пâда диже се у стйду,
Од гњȅва је лице пламтјело Марфйзи.
Срди се и Руђер, имајућ' у вйду
Да стићи не може Алгирца у нйзи,
Јер овај брзога Фронтина му јȁшê,
Татар Бриљадора. О да горке чȁшê!

2651 (133). То бијаше једна од оних горчйнâ,
Којима не треба писат' коментáра.
Не може се смирит' он докле Фронтйна
Не отме од силног алгирског владáра;
Неће хљеба јести, нити пити вйна
Цура док не казни дивљег Мандрикáра.
Зато ријѐшише по њихну слијѐду
Докле их не нађу једнако да грѐдȗ.

2652 (134). Баш и да их нигдје не сустигну прије,
Вјероватно ће их пред Паризом наћи,
Гдје се Аграманов бојни стијег вије,
Гдје Мауре туку франачки голаћи.
Ту ће љага с лица крвљу да се мије,
И надам се да ће умити се паћи.
Но прије него се зеленим лузима
Винуше, рекоше и с Богом друзима.

2653 (135). Описаћу и то што се може краће.
Руђер се љубазно опростио с братом
Своје Брадаманте, и рече му да ће
Остати, ма да су раздвојени ратом,
И његов пријатељ и његове браће.
Цуру засу жеља лијепијех јатом,
Читав је вијенац поздрава јој свио,
Ал' ипак је вјешто љубав своју скрио.

2654 (136). Он је Малегиса још и Вивијана,
Такође рањена тешко Алдиђера,
Браски поздравио, а од својих страна
Увјеравали су они кавањера,
Да вазда у њима имаће јарана
Достојних његова часна карактера.
За Марфизом, која већ измакла бјеше,
Да се с њом опросте, оба брата спјеше.

2655 (137). Такође Рићардет. Алдиђер сирома
Остаде лежећи. Еле оба пара
Бораца, четири страховита грома,
Пуна ратоборна прохтјева и жара,
Одоше к Паризу рад његова слома,
А колико њему нанијеће квара
Ударцима мача, топуза и ђиде,
Казаћу у пјесми што за овом иде.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО **ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ**

ПЈЕСМА ДВАДЕСЕТ СЕДМА

Бољи су обично они женски свјѐти,
Што их жене дају не мислећи мнồго;
Жена се у ча̀су често оног сјѐтӣ,
Чега се никада човјек не би мồгȏ;
Мушкарци морају, нарочито вѐти,
Размишљат' о ствари свестрано и стрồго,
Јер махом дјелајућ' у тренутку врýћȇм,
Бивају штећени својим надахнýћем.

2657 (2). Ми у Турпинову налазимо спи́су
Потврду за ово, јер, ако ћеш пра̑во,
Баш то се десило сада Малеги́су:
Рића̀рдета спа̑се кад у коња ђа̑во
Уђе, али Франци како никад ни́су
Више потучени, оштећени здра̑во,
Чим Родомон, Руђер, Татар и Марфи́за
Стигоше у табор краљев код Пари́за.

2658 (3). Но да је могао Малегис на ми́ру
Размислити, спас'о брата би од стри́ца,
Нит' би се десило томе кавали́ру
Да племена свога постане уби́ца,
Јер да рече духу по земљину ши́ру,
Само не к Паризу, брзином вјетри́ца
Јурити, мồгаде из Франције са́мȇ
У свијет одвести коња оне да́мȇ.

2659 (4). Тако би одвео љубавнике њене
Далеко од Карла и његових чȇтâ,
И доживио би Франци да га цȇнȇ,
Јер би од њих много отклонио штȇтâ.
Успје Злост овако к Паризу да крȇнȇ
Најжешће злотворе из цијела свȇта,
Јер одријешене бијаху јој рȗке,
И тако у стадо да доведе вȗке.

2660 (5). Ал' ето Малѐгӣс, господар ђавóлâ,
Не сјети се тога, те коњ Доралӣдȇ,
Постанувши тако демону футрóла,
Прȇјȗри рӣјеке, бѐздане и хрӣде,
И преко планӣнâ, лугóвâ и дóлâ
У табор маварски пред Паризом сӣде,
Ма да је опкољен ода свију стрáнâ,
И стиже пред чадор краља Стордилáна.

2661 (6). Синак Улијенов и син Агрикáна
Јураху за цуром, и првога днȅва
Виђаху је у дну дугијех пољáнâ;
Другог однесѐна као вјетром пљȅва
Бӣ испред очију својијех јарáнâ
Коњем, којем ђаво хитрост ону љȅвâ.
Зауставише се када чуше ӣстом
Да је к оцу стигла на кљȗсету лӣстôм.

2662 (7). Тȅшко теби Карло, ујешће те гӯја,
Јер сјем четворице онијех јунáкâ
Сакрӣпâн и Грàдас иду ка' олӯја,
Да на те поведу лȇгије дошљáкâ.
Дохватиће тебе худе среће струја,
Јер два понајбоља твоја су земљáка
Далеко од тебе, који моћ и знáње
Имају, те можеш паст' у очајáње.

2663 (8). Ријеч о Риналду јест и о Ролáну.
Овај сада јури по вјѐтру и кӣши
Нӣз поља, крȍз горе, ноћу и по дáну,
Луд, а некад ӯмом од многијех вӣшӣ.
А шта о Риналду да речем ваљáну,
Који сада није од Роланда тӣшӣ?
Пошто Анђелику не мòже да згȍдӣ
У Паризу, за њом по свијѐту хȍдӣ.

2664 (9). Читаоце можда стихова ми врȇва
Збуни, по прошлости те морам да рй̏јȇм.
Јоште у почетку свог овога спјȅва
Рекох е Риналдо, сваран духом злй̏јем,
Пȍјӯри у Париз пун јада и гњȅва, —
Јер уљевѐно му бјеше духом тй̏јем,
Да с Роландом цура ка Паризу грѐдȇ, —
Пак оде у Лондон да помоћ довѐдȇ.

2665 (10). Када затим Карлу дȍведе Инглѐзе,
И када се сврши страшна она бй̏тка
У којој Мауре, Шпањоле, Черкѐзе
И Татаре сабља пȍтӯче му брй̏тка,
Трàга по Паризу, пун љубавне јѐзȇ,
Коју прȍизведе Анђелика вй̏тка,
За овом, али је не нашавши, кȁо
Ни Роланда, светом за њима се дȁо.

2666 (11). Љубомором њему и срце и глáва
И цијѐла душа испуњени бй̏ше.
Похођени бјеху и Англан и Брáва,
У којим замцима мњаше да се крй̏ше.
Мислећи да има на дјевојку прáва
Љубавнога знатно од Роланда вй̏шȇ,
Врати се у Париз убијеђен дȁ ће
Овај тамо доћи рад одбране брȁћȇ.

2667 (12). Ту га је чекао неколико дáнȃ,
А затијем опет, немајућ' стрпљења,
Оде до градова Браве и Англáна,
Па гоњен силином љубавнога врéња
Наново к Паризу гна коња ваљáна,
И жеге се, вјетра, кише, заморéња
Не плашећи прóђе туда ваљда трй̏ста
Пута, ама срећа остаде му й̏стȃ.

2668 (13). Дух од кога бјеше преварена Јȅва,
Господине, главом баш Сотòна клȇтй̏,
Према хришћанима пун једа и гњȅва,
Сад улучи згоду да се њима свȇтй̏,
Кад Риналдо скита с љубавнога ћȅва,
Па Карлову војску уништити прȇтй̏.
Прй̏купй̏ лукавством са разнијех стрáнȃ
Најбоље јунаке око Аграмáна.

2669 (14). Вȍљан по што по то хришћанству да шкȍдй,
Чим се моћ Атлаза у бѐздану сва́ља,
И несрећа замку чаробноме згȍдй,
Он с кнезом Гра̏дасом Сакрипана кра́ља
Похита те право ка Паризу вȍдй
Преко овијема нѐзнанйх зема́ља̂.
Карлу желија̏ху пропаст оба ци̏на,
Јер демони срца покретаху њи̏на.

2670 (15). Још посла Сотона једног свога слу́гу
Да са Родомоном Татара довѐдȇ
Показујући им исту ону пру́гу,
Којом онај демон с Доралидом грѐдȇ,
А да би увећ'о Карлу јад и ру́гу
Не да беспȍслени при томе да сјѐдȇ
Руђер и Марфиза: рече пасја вје̏ра
Другом слузи и њих у Париз да тје̏ра̂.

2671 (16). Ипак му нареди да успори кра̂ке
Њихове, да не би баш у исто вриме
С Родомоном стигли у париске ла̂ке,
Јер када би Руђер сусрео се с њи́ме
При саму доласку, и позн'о му зна̂ке,
Смје̏р Сотонин био б' осујећен ти́ме:
Ради Фронтина би побили се ȍни,
А то ишло не би у рачун Сотȍни.

2672 (17). То Сотона тако удеси и скрȍјй
Да пар онај стигне кашње пола са̂та,
А оно четворо при дȍласку спȍјй,
И они су одмах још са својих ха̂та̂
Одлучили били да се почну бȍји
Рад одбране милих земљака и бра̂та̂.
Пошто опкољена бй војска ȍста̂ла̂,
К њој продријет' јурну чета ова ма̂ла̂.

2673 (18). Табору хришћанском тад у карије́ру
Потекоше они као хале пра̂вȇ,
И на њему одмах направише де́ру,
Те стадоше русе полијетат' гла̂ве.
Не надајући се овоме мале́ру
Једни трче цару несрећу да ја̂вȇ;
Други: к оружију! вичу; бјеже тре̏ћй,
А они јунаци не престају сје̏ћи.

2674 (19). Докле они тако збуњен свијет бйше,
Направи се збрка без краја и кȯнца;
Нико не зна шта је, али многи мнйше,
Да је то подвала каквога Гаскȯнца.
Око застава се ипак чете свйше,
Ударише трубе, добоши и звȯнца;
Табор се од једног до другога кра̑ја
Ускомѐша цио због четири зма̑ја.

2675 (20). То је измамило из чадȍра ца̑ра,
Којега праћаше витезȯва̑ кйта.
Чисто не вјерује, мни око га ва̑ра̑,
Видећи да војска бјежи као рйта.
Питајући шта је ово, он се ста̑ра̑
Ред успоставити и напријед хйта̑.
Његово чуђење дȯђе до врху̑нца,
Јер свуд рањеника срете и бјегу̑нца.

2676 (21). Ето шта учини мала она че̑та!
Што иђаше даље чуђаше се ја̑че̑,
Јер свуд непрестано рањенике сре̑та̑,
Читавим четама крваве су хла̑че.
И видећи Карло колика је ште̑та
И покољ, дође му готово да пла̑че̑.
Ноге, руке, главе одсјечене лѐже̑
Свуда, и читави легиони бјѐже̑.

2677 (22). Да императору помрачи се сла̑ва
Хтједе ваљда судба, строга и приjѐка.
Куд она четири појурише ла̑ва
Остаде за њима крвава ријѐка,
Остаде узбуна и неред и стра̑ва,
И вођаше цара та страшна стријѐка,
Трагом њихним, као газда, жртва грȍму,
Што траг муњин тражи по срушену дȍму.

2678 (23). Докле су кушала тако се проту̑ћи
Она четворица у маварски ȍко̑,
Јоште неки тамо желијаху у̑ћи,
А то су Марфиза и Руђеро сȍко̑.
Хоћаху се путем најкраћим уву̑ћи,
И зато стадоше на мјесто висȍко
Ради проматрања, и за тренут ȍка
Веће су на Франке ударили с бȍка.

2679 (24). Кад ломе стијену гледах пуњен стра̏хом:
Прво сукне пламен правцем гдје је ми́на
Низ дуга̀чку бразду напуњену пра̏хом
Пушчаним, пак онда зе̏мљи из дуби́на̂
Грмне страшан пуцањ и једним је ма̏хом
Бријег од камена постао руи́на:
Руђер и Марфиза направише стре́ку
И ломљаву такву, почевши да се́ку̂.

2680 (25). Јураху помамно кроз о̀кол у ка́су,
За̀љева̂ху крвљу сваку своју сто̀пу,
Грухаху по глави, прсима и па́су
Оне, што збуњени крај њих у гало̀пу
Бјежаху насумце да се само спа́су̂,
И, слични олуји у горскоме скло̀пу,
Која, гдје пројури, хриду прави го̀ло̂м,
Куда пролажаху правили су про̀лом.

2681 (26). На тај покољ мора свако да се згро̏зӣ.
Стравично је када суди право ма̏чно,
Јер не помогоше тада вам ни бо̏зи,
А најмање богме око моје пла̏чно.
Од Родомона су и дружбе му мно̏зӣ
Бјежећи јурнули баш онамо та̏чно,
Руђер и Марфиза гдје као соко̀ли
Лете, и на њихне маче се набо̀ли.

2682 (27). Од прве четице са једнога вӣса
Потиснути, правце трчали су к њи̏ма,
Ка' из Турпинова што се види спӣса,
И стигли горима да умакну зли̏ма.
Тако сам гледао лисицу и ли̏са
Кад јурну из јазбе због ватре и ди̏ма
Што ловац по̏тпа̂ли, те љућим од рӣса̂
Бјежећи на зубе натакну се пси̏ма.

2683 (28). Најпослије Руђер и Марфиза јѐсу
У маварски о̀кол унишли да сви́ма
Опкољенијема хра́брости донѐсу̂,
Јер престаде Мавром око срца зи́ма
Гледајући како у бојну бијѐсу
Мач онога двога русе главе сни́ма,
И бӣ одмах туна одлучено да̏ се
На хришћанѐ крену африканске ма̏се.

2684 (29). Загрмјеше трубе, бубњеви и рȍзи,
Јекнуше дȍ неба убојни им звȗци;
Шпанци и Маури у братинској слȍзи
Грухнуше на Франке као горски вȗци.
Око Карла бјеху искупљени мнȍзӣ
Разнијех народа под барјаком пȗци:
Англија, Франција, Италија к тȍме
Германија ту су супрот Мавру злȍме.

2685 (30). Руђера, Градаса, цуре, Родомóна,
Мандрикара ето, лете као стри́ла.
Безбожничка војска од самих сотóнâ
Чињаше се да је састављена би́ла.
Од убојних ових мрких легиóнâ
Карлу Великоме клонула су кри́ла,
И свијетом целим брука ће да пȕкнê,
Што натраг у Париз мораде да стȕкнê.

2686 (31). Осим побројених јоште Сакрипáна
Рачунајте тамо, као и Ферáга,
Који помогоше краља Аграмáна
Ишчупат' из рȕкȗ његовијех врáгâ.
Нападнути оштро ода свију стрáнâ
Франци преко трња, жбуња и шипрáга
К Паризу бјежаху, и сваком је вӣдно
Да су се веома понашали стӣдно.

2687 (32). У руљи бјежећи преко уска мȍста
Смрт нађоше многи у ријеци Сéни,
Смрт од афричкога незванога гȍста,
Јер тог дана страшни бјеху Сарацéни,
Који заробише паладина дȍста,
Штоно дотле бише на великој цéни.
Угјер и Оливјер рањени су тêшко,
Ма не западоше у ропство вӣтêшкô.

2688 (33). Да је као Ролан и Риналдо бӣо
Тада и Брандимар такође на стрáни,
Не би се у Париз император скрӣо,
Маварски би њега стигли буздовáни,
Али витез овај над њиме је бдӣо,
Те му главе дошли нијесу душмáни.
И тако Аграман цара худе срȅћê
Затвори у Париз по други пут вȅће.

2689 (34). Јауци стараца, што без својих си̏нâ
Остадоше, јадних удо̏ви̏цâ пи̏ска,
До небескијех се дигоше виси́нâ
И до Михаила са брежуљка ни̏ска,
И видје Арханђел сред оних равни́нâ,
Којима је царска престоница бли̏ска,
Хришћанске лешеве који ће да хрâнê
Огладњеле вуке и мрке га̏врâне.

2690 (35). Анђелу образи од стида црвѐнê
Видјев е је против свете божје во̏љê,
Хришћаном у корист јасно изречѐнê,
Поступљено било. Гледајући до̏ље
Рече: Нѐслога је преварила мѐнê:
Раздором да Мавре међу собом ко̏љê
Њојзи запо̀вједих, а ја сада глѐдâм
Здруженијех оних безбожника сѐдам! —

2691 (36). И анђеле дакле обмањују гдје̏што!
Као слуга који господара вје̏рно
Служи, ма случајно заборави нѐшто
Извршити, што је наложено, тѐрно
Жури се гри̏јешку исправити вје̏што,
Прије но приступи господару смје̏рно,
И Арханђел, прије него види Бо̏га,
Жели да заповест изврши се стро̏га.

2692 (37). Зато Михаило к манастиру пр̂нŷ,
Гдје се баш бираху тад официја́ли.
Ту нађе Нѐслогу (јер се веће вр̂нŷ)
Гдјено гледа како лете бревија́ли
Оцима на главе, јер ту свађу цр̂нŷ
Калуђери ови избором су зва́ли.
За косе Михаил одмах зграби врâга,
И стаде га ногом ударати стрâга.

2693 (38). Полетје комађе тешкога држа́ља
Крста, којим јој је почастио плѐћи,
Па је баци преко многијех зема́љâ
Међ' Мавре што Франке настављаху сје̏ћи,
Велећ': ако вољу небеснога кра́ља
Не извршиш, јади снаћи ће те вѐћи̂.
Из афричког стана, гадна шћери па̀кла,
Да се никуд више ти нијѐси ма̀кла. —

2694 (39). Нѐслози, послије удараца тȉјех,
Готово бијаху обамрла чу́ства.
Прибравши се рече: ја у исти грȉјех
Пасти више нећу; сад имам иску́ства, —
Па дочѐпа брже гориво и мȉјех,
И распири раздор маварскога дру́ства:
Старе ватре пири, нове хитро лѐжӣ,
И Мавар са Мавром поче да се глѐжӣ.

2695 (40). Пошто дакле Франци бише сузбијѐни,
Родомон, Мандрикар, Руђер к Аграма́ну,
Слиједећ' у свему Сотониној жѐни,
Одоше да њима суди на дива́ну.
Разлози му бише јасно изнесѐни,
С којих се жељаху бити на мегда́ну.
Ти одлучи, веле испуњени јȇдом,
Којим ћемо данас борити се рȇдом. —

2696 (41). Там' Нѐслога дозва најзад и Марфи́зу,
Која тако бјеше пуна ратне јȁрȇ,
Да доласком својим увелѝча кри́зу.
Ја не бих пристала, о свијетли цȁре,
Рече чим опази Татарина бли́зу,
Ни за чију љубав, ни за које пȁре,
Да се с Мандрикаром не огледам пр̑вâ,
Кога ћу згазити данас као цр̑ва. —

2697 (42). Чув ове ријечи Родомо́но трâжӣ
Да за Доралиду најпрви се бѐрӣ
Против Мандрикара, и разлогом снâжӣ
Право своје. Руђер, који гњȅвом гѐрӣ,
Јер отмица коња на борбу га дрâжӣ,
Алгирскоме краљу право оно спѐрӣ.
Са мном ћеш најприје, викну му гр̏мôтно,
Туђи се; послије с Татаром кȍмôтно. —

2698 (43). Распра, коју вјешто Нѐслога је сплѐла,
Увѐћа се тражњом бујна Мандрика́ра
Да са Руђерова шти́та и са чѐла
Одмах орла белог уклони се ша́ра,
И најзад му она то дерњава се свѐла,
Да је врховнога молио глава́ра
Допустит' му да се на један мах бȉјȇ
С тројицом јунака, јер вели да смȉјȇ.

2699 (44). Краљ Аграман, који раздора се гну̑ша̂
Међу јунацима што су вјером срдни,
Њих лијепијема ријечима ку̑ша̂
Измирит', ал' труди нијесу му плодни.
Видјев е га неће баш нико да слу̑ша̂,
За ред у борењу тражи начин згодни̑.
Ко ће с киме прво мачем да се боцка̂,
Рече најпослије, нек ријеши коцка. —

2700 (45). Њих овај приједлог много не весели̑.
На четири листе стави им имѐна:
Родомон и Руђер једна листа вѐли̑;
Друга: Мандрикаро и витешка жѐна;
Трећа бој Руђера с Мандрикаром жѐли̑,
А на четвртој су била уплетѐна
Имена Татара и краља Алгѝра.
Извлачење поче усред гробна мѝра.

2701 (46). Родомон и Татар најбоље су срећê:
Први ће се бити, бла̏го Родомо́ну!
Руђер и Мандрикар затим из те вре̏ће̂
Извучени бише од краља на тро́ну.
Родомон и Руђер борење је тре̏ће̂,
Цура с Татарином оста у тало́ну.
На то се Марфиза naљутила здра̏во,
А сјем ове није ни Руђеру пра̏во.

2702 (47). Згодно једно мјесто бјеше у близѝне̂:
Амфитеатрална простра̏на аре́на,
С на́спом наоколо, приличне висѝне̂,
И с некаквим замком из старих време́на̂,
Али пошто туда бојеви се чѝне̂,
Порушен је био сав од Сараце́на̂.
Том слично имају на онојзи стра́ни,
Куд у Борго иду, данас Пармеза́ни.

2703 (48). Четвороугално бориште се пра̏ви̑
Туна. Ударише наоколо ко́це;
Начинише врата, посвећена сла̏ви,
Двоја; очистише земљиште од бо́це̂,
А кад дође да̏нак да се боре ла̏ви,
За дворску господу донијеше сто́це.
Изван то̏г боришта крај обојих вра́та̂
Дигоше чадо̀ре од некол'ко хва́та̂.

2704 (49). У чадо̀ру, што је на западу ту̏ди,
Ферag и Сакрипан Родомона џи̏на
Облаче, и метнут' њему преко гру̏ди̑
Крељушт ону змајску брига бјеше њи̏на.
У чадо̀ру што је откуд Исток ру̏ди̑,
Оружа се Тата̀р, љутит као пси̏на;
Градас и Фалсирон рухо њему ба̑нско̑
Облаче, и пашу оружје тро̀ја̑нско̑.

2705 (50). Бјеше на боришту голема трибу́на,
Гдје с Марсилом краљем видим Аграма́на,
А међу многијем кнезовима ту́на
И Доралидина оца Стордила́на.
Око боришта је као нека бу́на,
Јер војници грабе ода свију стра́на̑
Уз онај се на́сап успузати го̏ре,
Те тако свјетине таласа се мо̏ре.

2706 (51). Сви они чекају да засвира тру́ба.
Једна је трибина за маварске ка́де,
Ту је и лијепа Марсилова љу́ба,
Око ње су госпе и дјевојке мла́де
Из градова свих до Херкулових сту́ба̑,
Из Кордо́ве̑, Хвелве, Севи̏ље̑, Грана́де̑.
Ту и Доралѝда. На лицу јој ће̏вше̑
Амо̀рићи; нема од ње цуре љѐвше̑.

2707 (52). На њојзи је злато и кадифа мѐка̑.
Марфиза, којој се гњѐв у срцу ку̏ха̑,
С Мандрикаром двобој нестрпљиво чѐка̑
Под украсом кратког амазонског ру̏ха.
Телалова гласа громовита јѐка
Већ ено доприје до свачијег у̏ха:
Мирно се владати краљ налаже ти̏јем
При овом туниру присутнима сви̏јем.

2708 (53). Свијетом завла́да веће нестрпље́ње,
Те спремање куди он у разгово̀ру,
Кад најприје чу се као неко вре́ње
У Мандрикарову свилену чадо̀ру, —
Какво ли је сада то изненађе́ње?
Бијаше Татарин у кавзи и спо̀ру
С Градасом. Затијем грозна вика чу̏ се,
Мислиш сад ће главе полетјети ру̏се.

2709 (54). Облачећи Гра̀дас, владар Серика́нâ,
Татарскога краља, љутог Мандрика́ра,
Мач његов загледа ода свију стра́нâ,
И паде у очи њему нека ша́ра:
На балчаку сабље пише: Дуринда́на,
И грб стоји туна Алмона серда́ра;
Којега Роландо некад на мегда́ну
Погуби, и узе њему Дуринда́ну.

2710 (55). Ту сабљу освојит' прије више љѐтâ,
Јера је ваљаност познавао њêну,
У Шпанију преко бијелога свêта
Градасо са војском силеном се крêнӯ;
Ње ради и сада по Францији шêтâ,
И кад је угледа гњȅв у њему сêнӯ.
Мислио је да је била у Рола́на,
Па се чуди откуд овом Дуринда́на.

2711 (56). На питање Татар одговори њѐму:
Због те сабље, којој веће да́вно жу́дӣм,
С Роландом битку сам имао голѐму;
Он затим од страха начини се лу́дӣм,
Бар ја тако држим судећи по свѐму,
И мислим у томе никако не блу́дӣм,
Јер зна̏де да са мном у свакоме трѐну
Грожаше му борба за сабљу речѐну.

2712 (57). Он ȍтурӣ сабљу, к'о што дабри чѝнê,
Који одгризају полне своје ӯдѐ
Чим опазе ловце у свȍјê близѝнê,
Знајући да они намамљују љӯде. —
Градас на то рече пјенећ' од љутѝнê:
Нећу ни да чујем за приче ти лӯдê.
Мач припада мени, ако ти је дра̂го
Чут', јер за њ утроших и војску и бла̂го. —

2713 (58). И продужи мача држећи у ру́ци:
Овог имат' нећеш, други себи тра́жи,
Па са владарем се алгирскијем ту́ци.
Право ти својине баш ништа не ва́жӣ,
Присвоји га као што чине хајду́ци
Понајгоре врсте, није л' тако, ка́жи?
Не оте га славно, на друму га на́ђе;
Треба да се стидиш те жалосне ра́ђê.

2714 (59). На мегдану до̀бӣ од мене га прӣје,
Па се њим с ким хоћеш можеш тући ја̂вно;
Прво борац, који хоће да се бӣје̂,
Нек оружје стече законски и пра̂вно. —
На ово Татарин стаде да се смӣје̂
Велећи: умијеш да мудрујеш сла̂вно, —
Јер он и не мисли да ту има збӣље̂,
И јоште му ово ка' одговор шӣље̂:

2715 (60). Лијепо. Пристајем. Ал' прво изра́ди
Родомон такође да пристане на̀ то̑,
Јер и њему првом борити се сла́дӣ,
Иначе си само бадава се мла̀то̑. —
Рече Руђер: живјет' немојте у на́ди
Да ће ред борења кварити се за̀то̑
Што је вама воља, јер иначе хо̀ћу
Да први покажем ја своју врло̀ћу.

2716 (61). Ако је истина, као што се ре̑че,
Да најприје ваља оружије стѐћи,
Онда питам тебе: када право сте̑че
Носит' орла бела? Шта ћеш на то рѐћи?
Ну, како је сада од свега ми пре̑че̂
Одржат' уговор, раменом ћу слѐћи,
Јер шта друго могу, та̑ ријеч ме ве̂же̂,
Па треба и тебе, Татарине кне̂же!

2717 (62). Ред ако поквариш ма у једној че́сти,
Ја га онда цела из основа ква̂рӣм,
Нити ће ме ико у намјери сме́сти
Да ти отмем штито с мојим гр̑бом ста̂рӣм. —
Викну Татар као да није при све́сти:
Готов против себе вас оба да спа̂рӣм,
И да вас потучем у једноме бо̀ју,
И грб ћу и сабљу одбранити сво̀ју.

2718 (63). Умријети мора чије руке др̑мну̑
Права моја, боље и да није ро̑ђен. —
Цин Татар тијема ријечима гр̑мну̑,
Па бјеснилом својим ужаснијем во̑ђен
На Градаса правце муњевито стр̑мну̑,
Који бӣ од њега по десници зго̑ђен
Песницом, те сабљу испусти из ша̑ке̂,
Дограбљену цином без препоне сва̑ке̂.

2719 (64). Није знао Градас какови су вра̂зи
Татари, који су злӣце и убӣце.
Поцрвење, мислиш сада ће му мла̂зи
Бујне крву пр̏снут' низ лијепо лӣце.
Да се са онијем напасником сра̂зӣ
Трже од бедара огњено оштрӣце,
И диже се страшна галама и вӣка,
Јер Татар и њега и Руђера чӣка̂.

2720 (65). И грмну: Градасе, оди, ма̏јчин сӣне,
Руђере витеже, и ти амо о̏ди,
Одите обоје, не будите стрӣне,
Заслужена казна да вас моја зго̏дӣ. —
Како ми се чини крв хоће да плӣне̂
Са кавге Нѐслога коју ето ро̏дӣ,
Јер Татарин, чија крв ужасно вра̂ше,
Зграбив штӣт па̀лошем око себе ма̂ше̂.

2721 (66). Сву тројицу жѐља једна иста спа̂ја̂,
Нуто како бјесне, ала псују, а̏ла
Трешти поље равно од дерњаве зма̂ја̂!
Градас ће Руђеру: пусти да буда̀ла
Извидана буде од умнога ва̂ја
Оштрином овога мојега мета̀ла. —
Руђер ће Градасу: не пуштам те, а̂ја,
Сам ћу га без тебе укротити ва̀ла. —

2722 (67). Њӣх двоје се у том не могу да сло̏же̂,
И умал не до́ђе до мегдана тро̏јна
Да други вӣтези, луди ли су, Бо̏же,
Тад не укрстише копља своја бо̏јна;
Ма то би испало на штету им ко̏же̂,
Да се не појави сила она спо̏јна
Која мири: владар са скиптром и кру̏но̂м,
Шпанским краљем праћен, и још свитом пу̏но̂м.

2723 (68). Одмах је постало у чадо̀ру тӣше̂,
И сваки се краљу господару кла̏ња̂,
Нити кавзи узрок они њему крӣше
С које чадор поста као нека стра̏ња.
Оба прва краља пријатељски мнӣше,
Да Градасу хвала неће бити ма̏ња̂,
Уступи ли сабљу Татару за врӣме,
Да би се с Алгирцем борит' им'о чӣме.

2724 (69). Док још краљ са њиме бй у преговòру,
Блажећи га својим речима и свјȇтом,
Зачу се дерњава у другом чадòру:
Мнио би сељаци псују се са кмȅтом,
Ил' пијанац ноћу на пустоме шòру
Дијели мегдане са лајавим псȅтом.
Сакрипан се тамо с Родомоном свȁђâ,
Чему бјеше узрок Брунѐлова крȃђа.

2725 (70). Спремит' Родомона скр̑б је Сакрипáна.
Кад му Нимродово оружје с Ферáгом
Припаса, зȁгледа ода свију стрáнâ
Је л' му коњ снабдјевен убојним пртљáгом,
Јесу л' ỳзда, колан и седло без мáнâ,
И како је с коњским здрављем и ćа снáгôм.
Бистрим оком својим боље но дурбúном
По дужности смотру држа над Фронтúном.

2726 (71). Ну да видиш чуда: чим коњицу блúжȇ,
Чији рȁхт љеваше дијаманске зрâке,
Заглéдајȕћи га пажљивије стúже,
Свога Фронталáта познао је знâке,
И би се заклео без икакве грúжȇ
Да гледа његове и сапи и крâке.
Пошто изгубит' га несрећа га згȍдй,
Од жалости за њим дуго пјешке хȍдй.

2727 (72). Брỳнел, што заслужи висит' о јѐлици,
У Албраци коња украде му, кȁдно
И сабљу Марфизи, прстен Анђѐлици,
Рог и Балúзâрду Рòлâнду, и гȁдно
Ствȍре то, умакнув осветној стрѐлици,
Затим се покáза спрам Руђера склȃдно,
Давши Бализарду и коња му, кòјег
Руђеро прȅкрстй у Фронтина свȍјег.

2728 (73). Пошто се увјери о своме брзáку,
Рече Родомону: ȍдузȇт је крȃђôм
Био некад овај коњ мени јунáку,
А не на мегдану и витешком свȁђôм;
Могао бих њега познат' и у мрáку.
Не мисли да лажем, не гари ми чȁђôм
Лица, јер бих мор'о у томе случáју
Уцвијѐлит' одмах стару твоју мáју.

2729 (74). Ну пошто цијеним ја твоје другáрство,
За данас ћу ти га на послугу дȁти,
Јер да ти га узмем било би варвáрство:
Не би на чем им'о с Татаром се клȁти.
Ал' признај на коња моје господáрство,
Нећеш ли, одмах се оружија лȁти
Да коња сад овдје при јасноме дáну
Дóбијеш од мене мачем на мегдáну. —

2730 (75). Сржбу своју држећ' још у пуној кȍрди,
Ал' готов да главу с рамена му смâнê,
Черкезу Алгирац одговори гȍрдȋ:
Свак би други одмах за ту ријеч, бâне,
Сјем тебе мојојзи подлегао ђȍрди,
Ал' везе другарства за сада те брâнê.
Другом бих доказ'о пред свијетом свȉјем,
Да би боље било да се рȍдȋ нȉјем.

2731 (76). Са другарства нашег, то помињем ѝ јâ,
Једино те штедим, и дајем ти свјȅта
Приташкати жељу, што из тебе зȉјâ,
Док не видиш каква Татара ће штȅта
Снаћи, када моја сабља се засȉјâ
Изнад главе тога бијеснога псȅта.
То видјев тебе ће као нека тȍња
Спопасти, рећи ћеш: па задржи кȍња. —

2732 (77). Рече му Сакрипан: ти нијеси склȁдан,
Зато ћу те силом предусрести грȕбȏм.
Коња ћеш добити, то утуби јȁдан,
Када русу главу одрубиш ми рȕбом.
Да малопређашњи подсмијех ти гȁдан
Казним, борићу се и ноктом и зȕбом;
Знаћеш кога данас пȍкуша да плȁшȋш,
Ти, што си за туђе готов да се мȁшȋш. —

2733 (78). И тако Нѐслога оба кавалúра
Подстѝче на борбу. Родомон имáдê
На глави клобýка, на телу панцúра,
Ал' онај се тако мачевати знáдê,
Да и без ȍклопа, шљѐма и визúра
Бијаше у стању да му отпор дáдê.
Вјештина његова вјероват' ме мȉтȋ,
Да га сабља боље него панцир штúтȋ.

2734 (79). Родомон је био циновске јачѝнê,
Као што свједочи тијела му мȁса,
Али је Сакрипан хртове брзѝнê,
Таква му је ваљда врије̏жа и рȁса.
Покрети, што ноге и руке му чѝнê,
Хитро се свакога мије̏њају̑ чȁса.
Од Родомонове не преза силѝнê;
Куда треба тачно на врије̏ме̏ стȁсâ.

2735 (80). У борењу добар мајстор од зана́та,
Не би устукнуо испред легио́на,
Да му отет' овај куша Фронтала́та,
А толи ће испред једног Родомо́на.
Тад на чадо̏ру се отворише вра́та,
Серпѐнтӣн, Изо̏лӣр у пратњи Грандо́на
Јурнувши кушаху, на позив Фера́га,
Бој обуставити завађених вра́гâ.

2736 (81). Та се, малоприје, чула бјеше ху̑ка
У другом чадо̏ру свиленоме, кȁмо
Гласник стиже. Краљ ће: Е ово је бру̑ка!
Није̏смо у слози ни тренутак сȁмо! —
Мȁрсила затијем пријатељски ну̑кâ
Да припази туна, док он буде тȁмо
Гдје се оно двоје бијаху по̏били,
Да се ови овдје не би суко̏били.

2737 (82). Чим краљ тамо стиже обадва̏ душма́на
Отрије̏знише се од убојна пја́нства
Из големе поште наспрам Аграма́на,
Који их упи́та с пуно достоја́нства,
Како то да така два добра јара́на
Покидају везе доброга позна́нства,
Ма јер су прзнице обојица о̏нâ,
Ни он не зна како спор да им доко̏нâ.

2738 (83). Сакрипан вељаше да ће коња дȁти
У на́руч ако га Родомо́но мо̏лӣ;
Иначе, додаде, сваком ваља знȁти
Да за право своје у̏мријети во̏лӣ.
Родомон покличе: добро само схвȁти
Што ћу сада рећи теби, сине го̏лӣ:
Што се задобива јунаштвом и бо̏рбôм,
Не желим да стечем молбама и дво̏рбôм. —

2739 (84). И — сукнуше грдње као из рукáва.
Краљ се са питањем обрати Черкéзу,
На чему оснива своја — коњска прáва.
Овај рече, стида осјећајућ' јéзу,
Како му је била замућена глáва,
Те према лопову нè би на опрéзу,
Што, турив под седло четир дужа пáња,
Под њим коња здйпй без његова знáња.

2740 (85). Марфиза, на ларму која тамо дóђе,
Чувши шта је, мача својега се сјȅћâ,
Што јој тад украден би од оног рóђê,
И поста јој јарост у толико вȅћâ,
Што се и Фронтина сјетила такóђе,
На ком је Брунѐла однијела срȅћа
Кад га је јурила, па и Сакрипáну
Позна црте кад га видје на тенáну.

2741 (86). Остали, што бјеху у близини тýка,
Спомињаху име тога коњокрáца,
Јер им се хвалио негда да му рýка
Коња испод борца помоћу колáцâ
Умједе извући. Цура тог хајдýка
Казнити закле се сјȅнима отáцâ,
Пошто је од оних разабрала бѝла
Гдје је и који је творац јој резѝла.

2742 (87). Јоште је дознала од онијех љýдй
Остала његова чуда нечувѐна,
А остављам теби тер о томе сýди
Како је планула јунакиња жѐна
Дознавши да краљ је могао да слýдй
Те за срамна дјела, сваком откривѐна,
Мјесто смрти дао зломе враголáну
На дар краљевину целу Тингитáну.

2743 (88). И Брунел је био дош'о на трибýну,
Чекајућ' почетак овога турнѝра,
Не слутећ' какву је изазвао бýну
У срцу женскога тога кавалѝра,
Нйт' у какву сада упашће вртýну.
Марфиза зайска шљема и визѝра
Од сеиза свога, пак онамо ȍде
Гдје Брунел сјеђаше у друштву госпȍдê.

2744 (89). Чим се је испела била на трибу́ну,
Зграби и подиже пред лицем свједо́ка̂
Лопова под круном, у златну зубу́ну,
К'о да није тежи од некол'ко о́ка̂.
Од копца по кашто у кукасту кљу́ну
Тако се односи престрављена ко́ка.
Он је био грозно пренеражен ти́ме.
К Аграману јурну јунакиња с њи́ме.

2745 (90). Готова срамоту са чела да ста̏ре̂,
Шкргуће зубима, од љутине је́чӣ,
Носећи га краљу. Као исто ја̏ре
За милост молећи лупеж онај вре́чӣ
Не би га пустила ни за које па̏ре.
Свет се искупио чујућ' како дре́чӣ.
Аграману викну: о свијетли царе!
Имам да ти кажем неколико ре́чӣ.

2746 (91). За̏клињȇм се ча̏шћу часне једне мо̏мȇ
Да ћу хуљу ову, твојега васа̀ла,
Што украде мени мач, а коња то̏ме,
Ка' лопова свако̄г објесити, ва̀ла!
Ако, да помогне разбојнику зло̏ме,
Налази се овдје ка̀кова буда̀ла,
Са мачем у руци ја ћу да му да́дȇм
Потпуна доказа, да пра̏во има́дȇм.

2747 (92). Ну да не би мог'о нико да ме ко̀рӣ
Е замећем кавгу баш у оном трѐну,
Кад се овдје кита витезо́ва̂ бо̀рӣ
У краљевскога ти Велича̀нства сјѐну,
Ја, ма да ми срце за осветом го̀рӣ
Против скота, који увриједи жѐну,
Причӗкаћу равно три бијела да̂на,
Па ћу њим нахранит' вука и га̏вра̂на.

2748 (93). У близини овдје има једна ку́ла,
Ту са једном дамом и сеизом би̏ћу.
Коме се витезу буне њежна чу́ла
Што хоћу да судим злом овоме ти̏ћу,
Мач, копље, буздохан или проста ћу́ла
Одговор је њему, крв његову ли̏ћу. —
Хтједе одговорит' на бесједу њȇну
Краљ, ал' она одмах ка кули се крȇну̑.

2749 (94). Пред собом, готово на коњскоме врáту,
Држаше Брунѐла за чупаве кȍсе,
Који, знајућ' да ће сада своју плáту
Примит', виче краљу: не дај да ме нȍсȇ! —
Чудећи се дрском цурином инáту
Краљ, дужан штитити оне, који прȍсȇ
Његове пȍмоћи, веȍма се сȑдӣ,
И, да јунакиња пȍгријешӣ, твȑдӣ.

2750 (95). Но не зато што би волио Брунѐла,
Веће што краљеви самовољство мр́зȇ.
Љубав му к лопову на нулу се свѐла,
Мисао вјешат' га у њему се вр́зȇ
Откад прстен згу̑бӣ, али га довѐла
Дрскост амазонке, на освету бр́зȇ,
До такве јáрости, да се еңо спрȇмā
Ухватит' је да је својеручно лȇмā.

2751 (96). Од тог одвраћен је био од Собри́на,
Који рече да је недостојно њѐгā
Са пријестолскијех силазит' виси́нā,
Веће да је боље махнути се свѐгā.
Побједи малена била би му ци́на,
Нит' би се поносит' имао са чѐгā,
Јер побиједити младу једну снáшу,
Не приличи краљу, првом великáшу.

2752 (97). Та се цура (вели) од малѐна знȍјӣ
На мегдану, није расла у салóну.
Зато, Величанство, у питању стȍјӣ
Да ли тући можеш ову амазóну,
Која се никога до Бога не бȍјӣ.
Боље сједи с миром на својему трóну.
Јоште један разлог има осим тȍга:
Не иде бранити неваљалца злȍга.

2753 (98). Могао би к њојзи послат' поклисáра,
Који би јој дао часно обећáње,
Да ће, кривца преда л' у руке владáра,
Који ће вршити судијино звáње,
Лопов бит' објешен пред лицем главáрā:
Одбије л', пристани на садашње стáње.
Цуру, јер ти треба, са поштом дубȍкȏм
Сретај, ма лопови пропали стубȍком. —

2754 (99). Краљ је послушао паметне рӣјечи
Мудрога Собрина, шта је друго знȁо!
Нит' у̏лака шаље, нит' оној пријечӣ
Чинити што хоће, ма да му је жȁо.
Озбиљнију болест има да лӣјечӣ,
У коју је данас табор његов пȁо;
Угушити раздор он се јадан стȁрâ,
Али канда нико не верма ни цȁра.

2755 (100). Расла је Нѐслови од радости крȅста,
Грохотом се смије и весело цу̏пкâ,
Јер сјем ових свâђâ још начини двјȅста,
Од силна је смеха боли око пу̏пка.
Охо̀ла од једног до другога мјȅста
Јурећ' јунацима частољубље чу̏пкâ,
И тако се дере, јер бијаше кàил,
Да је вику њену чуо чак Михàил.

2756 (101). Задрхташе људи града украј Се́нê
Тада од њезине громовите грȁјê,
Којано се чула чак до у Арде́не,
Гдје је поплашила звјерове и змȁје;
Стигла је у Алпе она и Севе́не,
У најдаља села, у куће и стȁје.
Помислише људи ето хадске хâјкê;
Од страха дјечицу пригрлише мâјке.

2757 (102). Свак од пет јунака, а то није́ шáла,
Потегао мȁче, подигао штѝта,
Хотећ' у бој први, од којих шака́лâ
За разлог и правду слабо који пѝта.
Краљ о̏длу̏чи строго, на томе му хва́ла,
Да измеђ' онога Татара и Ски́та
И Алгирца прво спор о красној цу̏ри
Реши, и окове самовољству ту̏рӣ.

2758 (103). Почне ли отуда мислио је дȁ ће
Много олакшати дријѐшȇње чво̏ра;
И остале борце умирити знȁће,
Измири ли ова два опака ство̏ра;
Судиће, мишљаше, што се може крȁћȇ,
Да што прије овог опрости се спо̏ра.
Прȅдложӣ им ово, и у зло су до̏ба
На то пристанула противника о̏ба:

2759 (104). Нека Доралида сама каже ткȍ ће
Супруг јој постати; од њезине вȍљê
То ће зависити; кога она хȍћê
Има је, не мора за њу да се кȍљê;
За одбаченога забрањено вȍће
Постаће дјевојка, — шта ћеш од тог бȍљê?
Пристадоше оба, знамо и са чѐгâ:
Сваки је мислио изабраће њѐгâ.

2760 (105). Логички мишљаше владар од Алги́ра,
Јера га́ је давно прије Мандрика́ра
Завољела била као кавали́ра,
Да само за њиме Доралида зга́ра.
Зато му је срце било пуно мӣра,
Нити се бојаше татарског влада́ра.
То не изгледаше тако само њѐму,
С њим остали сви се слагаше у свѐму.

2761 (106). Мандрикару сви се листом они чу̑дê
Како је пристати на уговор смӣо,
И дрскост његову као луду ку̑дê,
Ма Татарин знаде колико је мӣо
Цури, нити мари шта говоре лу̑де,
Јер са њоме чешће насамо је бӣо
У часима када тама земљу скрӣјê.
Зато се у себи будалама смӣјê.

2762 (107). Затим су се оба просиоца кле́ла
Поштоват' одлуку свечано пред кра́љем.
Црвена од стида бјеше она се́ла
К'о да си је врелим лупио ватра́љем
Кад рече: Татару одана сам це́ла. —
Да си Родомона ударио ма́љем
По глави, не би га забунио ја̑чê:
Оборио очи, дошло му да пла̑чê.

2763 (108). Био је сиромах у вељој бијѐди.
У ушима њему и звони и пјѐвâ,
Часом поцрвени, часом поблијѐдӣ;
Ал' кад стид умаче испред нова гњѐва,
Рече да одлука ништа не вријѐдӣ,
Јер је зависила од женскога ћѐва:
Нек ријеши сабља (којом веће млàтâ);
Не да ником да му по срцу барàтâ.

2764 (109). На то ће Мандрикар: добио сам жѐну,
То ми сваки овдје може да свједо̀чӣ,
Па ипак овоме борцу непоштѐну,
Што преко заклетве иште да се бо̀чӣ,
Изјављујем да је у свакоме трѐну
Сабља ми готова крвцу да му то̀чӣ. —
Дошло би до̏ боја, сјекли би се мно̏го,
Да краљ није борбу забранио стро̏го.

2765 (110). Родомоно данас пред лицем госпо̀дē
Претр́пје увреде страховите двӣје:
Од краља што не да с оним да се бо̀дē,
И цуре. Не иде с краљем да се бӣјē.
Правде жељан будућ' и своје слобо̀дē,
Зар гдје је неправда останути смӣјē?
С два сеиза само, који прате ба̂на,
Намрштен отӣде из маварског ста̂на.

2766 (111). Такова одлука храброга војнӣка
Била је умјесна по мишљењу мо̂ме.
Иначе, јуначе, слава би и дӣка
Потамњела била на образу тво̂ме.
Гледасте ли бруку побеђена бӣка
Кад уступа краву побједнику сво̂ме,
Па тијем постиђен у пу̏сту се скла̏ња̂:
Ни Родомонова није била ма̏ња̂.

2767 (112). Сви су њега били оставили на̂ди
Да ће цура икад опет њега хтјѐти.
За њим скочи Руђер коња свога ра̂ди,
Но врну се чим се Татарина сје̏тӣ:
Не да да се Градас прије њега сла̂дӣ
Борбом, и да њега на тај начин ште̏тӣ,
А најзад и зато, јера много ма̂рӣ
Грб отети, који носише му ста̂рӣ.

2768 (113). Наравно било је жао му веома
Што се растајаше од коња ваља́на;
Да ће стић' Алгирца мишљаше сиро̀ма
Послије овога с Татаром мегда́на.
Ал' Сакрипан јурну са брзином гро̀ма
За онијем вичућ': јадна ли ти на́на!
Коња одмах да̏ј ми, неваљали кнȇже, —
Јер њега за турнир тај ништа нѐ вȇжȇ.

2769 (114). Јурнуо је за њим пошто оно рȅче,
И би га најзада стигао зацéло,
Али му на путу случајно се стȅче
Нешто необично, што га је омéло,
И задржало га до пред само вȅчē:
Жена нека пала у Сенино ждрéло,
Давећи се пýшта жалостиве глâсе.
Он с коња скочивши жену ову спâсе.

2770 (115). Но чим Сакрипано са коњица сја̏ха,
Овај се поплаши од некаква звêра,
И стаде бјежати животиња пла̏ха
Брже, много брже, од брзога кêра.
Тек у вече кад је нестануло стра̏ха,
И помоћу многих енергичних мјêрâ,
Ухвати га, али, изгубивши пýта,
Двјеста дугих мӣљâ за Алгирцем лýта.

2771 (116). Шта је даље било када њега ско̏бӣ,
Припо̀вједићу вам подробно ка̀снијē;
Видјећете тада да ли коња до̏бӣ,
А сад о Алгирцу да причам ја̀снијē.
И цуру и краља хтио би да здро̏бӣ,
Против њих грмио све је ужа̀снијē.
А и како не би? Још му стоји шáра
На лицу од њихних моралних шамáрâ.

2772 (117). За њега су тужни наступили ча̏си,
Стијѐна се јада на срце му свâли,
Из груди му врели избијају да̏си,
Од којих се ваздух куда иде пâлӣ.
О жено (вељаше) кажи једном шта̏ си!
Не познајемо те ми смртници мâлӣ.
Тешко сваком који вјерује ти ра̏си;
Срам било пјесника који тебе хвâлӣ!

2773 (118). О цуро нѐвјернâ, ти си моја ку̏га,
Лажна си цијела од главе до пéтâ,
Служба моја вјȅрна, љубав наша ду̏га,
Издајству твојему ни мало не смéта.
Што ме изневјери не постоји дру̏гâ
Причина до ова: лаж је твоја мéта.
Није што сам гори, ду̏шо непоштѐна,
Иза̀бра онога, веће: што си жѐна.

2774 (119). Природа је тебе, клети женски спо̏лу,
Човјеку на јаде, на го̀лемӗ да́ла;
С тобом пролазећи тринаесту шко̏лу,
Кука да се чује од неба до та́лâ.
Ти на земљи играш исту ону ро̏лу,
Коју пуно других свакојаких за́лâ:
К'о што створи вуке, осице и змй̏је,
Природа те створи да нâс јадне бй̏јê.

2775 (120). Ријешивши природа људе да за̀лемй̏
За жену, пока́за злошћу да нас гâђâ;
Та људи без жене били би а̀леми;
Штета што се човјек баш од жене рâђâ,
Што се као воћка просто не ка̀лемй̏,
Јера тада боља била би му грâђа.
Али од Природе савршена пло̏да
Куд ће бити, кад је *сама* женског ро̏да!

2776 (121). У рај су земаљски жене дошле, гдје̏но
Жи́вје човјек, дошле из паклених тмй̏нâ.
Слободно се тијем не поно̀си, же̏но,
Што човјека рађаш као свога сй̏на,
Јер трн роди ружу, и погледај, е̏но,
Какова смрдљива травурина крй̏на!
Од љутих звјерова које крије шу̏ма
Гора си; за̑ љу̏де ти си права чу̏ма. —

2777 (122). Јездећи Родомон тако жене гр̑дй̏,
И час грми гласом, час говори тй̏шê.
Ма да можда право има што се ср̑дй̑
Послије несрећа које му се збй̏ше,
Мним ипак вара се када оно тв̑рдй̏,
Јер добрих жена је свакојако вй̏шê.
Од стотине жена једна или двй̏је
Зле су; у осталим анђео се крй̏јê.

2778 (123). Љубио сам досад поприлично же́нâ,
И свака нѐвјерна бијаше, доду́ше,
Ал' тим се другима не побй̏ја це́на,
Јер томе је у̏зрок злост Амора пу́шê:
Ова̀ј лола, срца тврђег него сте́на
(Ах да ми је да га лупим преко ћу́шê!),
Не даде ми жене, веће љуте змй̏је;
Та̑ даде ми оне од стотине двй̏је.

2779 (124). Прије но сједину ја дочекам вȅћу,
Покушаћу наћи вјȅрну себи жѐну,
И, к'о што се надам, ако ову срȅћу
Доживио будем, за ме нечувѐну,
Миљеницу своју у пјесмама пјȅћу
Ево ријеч вама задајем поштѐну,
И ако допусте силе моје мâлê,
Учиниһу да је и потомци хвâлê.

2780 (125). Љут на Доралиду, није био мȁњê
Разјарен противу Аграмана крáља:
Жели да му војска сред крваве бȁњê
Падне, да га куне близѝна и дáља;
Да буду срушене куће, стаје, стрȁње
У свему обѝму његових земáљâ;
Да га с пријѐстола љута буна свр̏гнê,
Да га грижа мучи кад ѝз сна се тр̏гнê.

2781 (126). Шта није жељела тад машта му бôнâ!
Жели, кад остане без својега рýна,
Без својег имања и злâћена трôна,
Да се он, Родомон, тад појави тýна,
Његове крвнике да бије и гôнâ,
Те тако да буде уништена бýна,
И он милостиво круну да му врâтй,
И тим га понизи, увреду му плâтй.

2782 (127). О изгубљеноме сањајући трóну,
Час ружећи дјеву, а час Аграмáна,
Најпослије стиже на ријеку Сóну,
За шта му требаше неколико дáнâ.
У вољи је било тада Родомóну
Махнути се засад рата и мегдáна,
Не желећи више од зла ићи гôрêм,
И у своју земљу вратити се мôрем.

2783 (128). Искусивши многа издајства и вâрке,
И Родомон мало желио је мѝра
У средини своје домовине жâркê.
Спазише на реци очи кавалѝра
Небројене чамце, лађице и бâрке,
Које за потребу главнога квартѝра
Аграмановога довезоше хрáну,
Што ће даље ићи сад на каравáну.

2784 (129). Њу товаре мо̀мци на коње и ко̏ла,
Весело пјевајућ' као да су сва̏ти;
Већ истоварено бијаше је по̏ла.
Јака чета спровод овај ће да пра̏тӣ,
Од пљачке га чуват' њезина је ро̏ла.
Већ и вече стиже, људи иду спа̏ти
У оближње куће, јер ту доста ку̏ћâ
Бјеше оплетених од танкога пру̏ћа.

2785 (130). Пошто тамо стаса готово по мра́ку
Родомон, уморни коме бјеху гњâти,
Радо се ода̀зва богатом сеља́ку,
Који га замоли да код њега свра̂тӣ.
Госпоску вечеру изнесе јуна́ку,
Али не пристаје да му за њу пла̂тӣ;
Доброга грчкога донесе му ви́нâ,
Те њиме напоји њега и Фронти́на.

2786 (131). Ма да је Родомон арапскога ди̏на,
Бијаше пријатељ добра вина ру̏јна.
Служи га домаћин уз рипомоћ си̏на.
Изредно је вино, укусна је ку̏јна,
Али госту лице бјеше пуно тми̏нâ,
Јер му срце мучи љубав она бу̏јнâ.
Пијућ' и једући он једнако ћу́та;
Мислио би човјек е је неки му́та.

2787 (132). Љубазноме газди блага оста до̏ста,
Ма да су Францију плавили дошља́ци.
Причина је томе била врло про̏ста:
Није био суров ка' други сеља́ци.
Хотећ' развеселит' невесела го̏ста,
Дозва своје рође, што су весеља́ци.
Служе га. Зборити нико да се др̏знê,
Видећ' да ћутање госту уста мр̏знê.

2788 (133). Не мисли о слави, мегдану и ту̏чи,
О женском невјерству страховита ба̀сна
Душу му и срце притиска и му̏чӣ,
И што више мисли све је мања ха̀сна:
Не ријеши тему, не доприје лу̏чи.
На један мах он се прену ка' иза̀ сна,
Уздахну, задр̀хта и пожѐље ма̏зду, —
Па је затим благо погледао га̏зду.

2789 (134). Лице, што му дотле бијаше у мраку
Са црнијех мисли, разведри се мȃло.
Запи́та присутне живе ли у бра́ку:
Шта ће с тим питањем, то се није знȃло.
Сви смо ожењени, рекоше јуна́ку.
На то ће Родомон: знати ми је стȃло
Шта свак од вас мисли о својојзи жѐни.
Молим вас будите искрени, поштѐни. —

2790 (135). Сви рекоше у глас, и то одмах, ȍсим
Газде: ми мислимо да су вјерне нȃма. —
Домаћин: од госта допуштење прȍсӣм,
Да докажем глупост ове речи вȃма
(Мавар му га даде глêдом једним кȍсӣм).
У тврдњи вам нема истине ни дрȃма,
По самообмани душа ваша плѐвӣ,
А мним тако мисли и господин ȍвӣ.

2791 (136). Ја само жалити могу своје ро́ђе.
Јер к'о што је Феникс, о том слушах љȗде,
Једини на земљи, један је тако́ђе
Човјек, чија жена не проводи блȗде;
Није л' тако ево најтањи сам во́ће.
О својим женама сви сад ако сȗде
Да су вјерне, јелте да то чудно звȍнӣ?
Свак о себи мисли: он је један ȍнӣ!

2792 (137). Некада сам и ја као и ви мнȉо,
Да на свету има више часних да́мȃ
Осим оне једне, ма је случај хтȉо
Да са мојег у́ма растјера се та́ма,
Јер откад је овдје племић један бȉо
Изгледа ми глупа та ваша гала́ма.
Ђан Франческо Вȁлêр тај се племић звȃо;
Он ми је о жени тачан појам дȃо.

2793 (138). Слушајући што ми о женама ка́за
Човјек тај разума велика и прȃва,
С опроштењем срце у тур ми се спла́за,
И мислим и вас би ухватила стрȃва,
А ваља вам знати да нијесам ма́за,
Просто, чини ми се не бојим се лȃва.
Рече: изгледа ли гдјекоја поштѐна,
Знај да се умије крити таква жѐна.

2794 (139). Прич'о ми је многе истините прйче,
Од њих ми остаде једна у памéти;
Одонда не трпим да се жене дйчê.
Ко њу једном чује сам ће жене клéти,
Против њих свуда ће душмански да вйчê,
И ви сами ћете постати професи
Женскога невјерства, и гост ако жѐлӣ
Чућете са стидом шта вам прича вѐлӣ. —

2795 (140). Рече Родомоно: широко ти пȍље!
Ништа подесније сада нема зá ме,
Него тако штогод; слушам драге вȍљê
Причу која ружи дјевојке и дáме.
Сједи према мени да те чујем бȍљê,
А ви се остали прођите галáмê. —
Чим у Морфејевом одморим се лóну,
Казаћу вам шта је прич'о Родомóну.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ДВАДЕСЕТ ОСМА

Лѐпо молим госпе и њихне ја́ра́не
Да причу онога сељака не ча̀тê,
Ма да он не може врлине и ма́не
Дат' ил' одрећ' оним, што чедношћу цва̀тê.
Ја их пак од своје увјеравам стра́нê,
Да имадем само презирања за̀ тê
Простаке, јер ко је одраст'о у ко̀цу
Не одаје поште ни својему ѝцу.

2797 (2). Јесте, ја вас молим ду̂ши из дуби́нâ.
Прескочите преко чудне ове пјѐснê.
Дајем је што вјерно слијѐди̂м Турпи́на;
То је епизода вриједности мјѐснê;
А Турпин, ка' муња с небеских виси́нâ,
Хоће кашто глупост у очи да крѐснê.
Да сам обожатељ женскијех врли́нâ
Доказа сам дао, ви сте томе свѐсне.

2798 (3). Ко ипак одлучи и ово да чи̏тâ
Да домаћин лаже нека добро зна́дê;
Као многе приче безобразне, ѝ тâ
Куша лажан појам о жени да да́дê.
Језиком се газда поче да цилѝтâ,
Нит' лажући тако стиђаше се бра́дê.
Пошто дакле према Родомону сјѐде,
Овако сиктати простак онај смјѐде:

2799 (4). Краљ Лонгобардије Агилулф је бӣо
На далеко чувен са своје љепо̀тȇ.
Бјеше тако сладак, љубазан и мӣо,
Да се и звјерови од ока му кро̀тȇ.
Луд би био сликар којино би хтӣо,
Кушат' насликати чари му красо̀тȇ.
То му одрицати ни душману зло̀ме
Не хтје се; свӣјестан он бијаше то̀ме.

2800 (5). Поданици су га називали крӣном.
Што у славу људи из земљице клѝјâ.
Богаством и својим високијем чӣном
Мање је марио у свету да сѝјâ,
Ма зват' се најљепшим Евинијем сӣном,
Већаху, дӯши му преко свега прѝјâ.
Сујетнији бјеше на љепоту сво̀ју,
Него ли делија на славу у бо̀ју.

2801 (6). Од многих другова из дворскога крӯга
Највише вољаше Фауста Латѝна;
Сматраше га као искренога дрӯга,
И једном рече му с њим пијући вѝна:
У сјајноме двору или ӯ дну лӯга
Да ли видје икад Евинијех сѝнâ
Чији више може лик да задо̀вољӣ
Од мог? — Одговор му не бјеше по̀ вољи.

2802 (7). Фауст одговори тад овако њѐму:
Веле, у љепоти да ти нема пâра,
Да ти нико није дораст'о у свѐму
И да Бог у теби савршенство ствâрâ.
Не дијелим ову заблуду голѐму:
Има један који лицем више чâрâ,
И не само лицем, и телом цијѐлӣм.
То је брат ми Ђо̀ко̀н, озбиљно ти вѐлӣм. —

2803 (8). То Агилулф није вјеровати мо̀го̑,
О та̀ково̑ј тврдњи мислио је свӑшто.
Видјети Ђоко́на желио је мно̀го,
Јер побједи срце на́да му се тӑшто.
Фауст брата довест' обѐћа му стро̀го,
Ма да у то су́мња, и то ево зӑшто:
Брат живи повучен, и врло је скро̀ман,
А пут је (вељаше) и далек и ло̀ман.

2804 (9). А има повише и других резо́на̂,
Познатих друзима његовима сви́ма.
Никада нијѐсу ноге се Ђоко́на
Никуда помакле из вароши Ри́ма;
До Павије шетнут' ка' до реке До́на
Било би му ићи. Римска њему кли́ма
Особито прија. Он у благоста́њу
Срећан, задовољан, сједи на има́њу.

2805 (10). Даље. Од жене се никада не двѐји̑,
Од жене с којом га љубав силна ве̂же̂.
Она се без њега заноћити бѐји̑,
Глагол љубит' свуноћ ово двоје спре̂же̂.
Покрај свега тога, што до мене стѐји̑,
Све ћу покушати да учиним, кне̂же̂! —
Пуно му дарова за њега и бра̂та
Даде краљ. Он оде појахавши ха̂та.

2806 (11). Чим Ђоко́ну стиже он га тако скѐли̑
Молбама у име свога господа́ра,
Да га ићи тамо најпослије смѐли̑.
Снѐси рече: жељу једнога влада́ра,
Који кућу њихну цијени и вѐли̑,
И који им посла тако много да́ра̂,
Не хтјет' испунити било би срамѐта, —
Те приста и она, шта зна̂де сирѐта.

2807 (12). Ђокон забиљежи дан у календа́ру
Када ће се кренут'. Ново рухо пра̂ви̑,
На које удара златан вез и ша́ру,
Да му сине лепост у потпуној сла̂ви.
Плачућ' и уздишућ' у љубавну жа́ру,
Дању ноћу жена код њега се ба̂ви̑.
Што се више ближи, вељаше му че̂шће̂,
Дан растанка, јади све ме море же̂шће̂.

2808 (13). Живјети без тебе тужна у самѐћи,
Без пољупца овог и овијех ѐчи̑,
А да не пресвиснем, сумњам е ћу мѐћи.
Не, не, умријећу, срце ми свједѐчи̑. —
Пиштала је тако на дану, у нѐћи.
Мољаше је Ђокон су́за̂ да не тѐчи̑,
А сам плаче, мислиш од плача ће пу̂ћи.
Велећи: скоро ћу вратити се ку̂ћи.

2809 (14). Остаћу највише два мјесеца да́на̂,
Вратиһу се дакле још овога љѐта. —
Њој на то удари јаче суза сла́на,
Јер то јој је дуго, и њезина сјѐта
Сваким даном ја̀ча, не прѝја јој хра́на,
И губљаше санак, за јадницу штѐта!
То је њену мужу тако било жа̏о,
Да се ка̏ја што је ријеч веће да̏о.

2810 (15). Он уочи својег одласка из Ри́ма
Од жене с груди јој крст украшен до̏бӣ.
Хаџија се један из Јерусали́ма
Вратив негда бо̏лан оца њена ско̏бӣ,
Који га њѐгова; лековима сви́ма
Упркос хаџију смрт ударцем здро̏бӣ:
Крст остаде оцу. Даде му га жѐна
Рад сјећања на њу и сретна времѐна.

2811 (16). Мољаше га носит' вазда крст о вра́ту
Да се ње и ја̂да̂ њезинијех сје̏ћа̂,
Јер у том спомѐну налазиће пла́ту
Она за самоћу, што ј' од гробне вѐћа̂.
Поклон тај од жене у мла̏дости цва́ту,
Заљубљене страсно, за њега је срѐћа..
Рече: и без тога сјећаћу се тѐбе̂,
Па и онда кад се тело ми погрѐбе̂. —

2812 (17). Од руже је љепши, од јагњета кро̀ћӣ,
Па није ни чудо што га воли о̀на.
Плакала је тужна целе ове но̀ћи.
Када на јутрење залупаше зво̀на,
С њоме се растати он ѝмаде мо̀ћи,
Тер ово плачевно позорје доко̀на.
С Фаустом одјезди кад поче да сви́тӣ.
Она изнурена у постељу хи́тӣ.

2813 (18). Послије једнога од прилике са̑та
Пренеражен он се крста сјети, ко̀јӣ
Не вишаше њему с бијелога вра̑та,
Јер још под јастуком у кревету сто̀јӣ.
Грозна пријѐкора од својега зла̑та,
С тога заборава, он се сада бо̀јӣ.
Ух како ће бити (мњаше) мојој жѐни!
Ах шта ли ће јадна мислити о мѐни!

2814 (19). Помислиће да сам бједно створе́ње.
Никог јој не могу по крст онај сла̂ти,
Сам идем да од ње иштем опроште́ње,
Иначе ће срце грозно да ми па̂ти̑. —
Рече брату: да̂ј ми своје допуште́ње
Да се врнем. Зашто? Касније ћеш зна̂ти.
Вратићу се одмах. У првој меха̀ни
Чекај ме, која је на овој поља̀ни.

2815 (20). Буд' увјерен да те преварити не́ћу,
С поштене ријечи да́вно сам на гла́су.
Знај да је задатак овом предузе́ћу
Да се двије душе од немира спа́су̑. —
Фебо веће бјеше упалио све́ћу,
Кад је дому своме стигао у ка́су.
Сјаха и устр̀ча по мраморној сту̑би.
У дубоком санку била му је љу̑би.

2816 (21). Музе ми је снага сувише малѐна,
Да му бол опјева и запрепашће́ње:
Подигав завјесу видје да му жѐна,
То невино, чедно, анђелско створе́ње,
Спаваше са момком. [Да не би црвѐна,
Видјевши морално ово заблуђе́ње,
Постала публика од големог сти̑да,
Тај призор уклањам од њезина ви̑да.]

2817 (22). Тешко му је било вјерујте ми, љу̑ди.
И боље је читач да вјерује на̂ма,
Него ли искуством о томе да су̑ди̑.
У првом наступу бјеснила и пла̂ма
Хтједе обадвома да прободе гру̑ди,
Али га задр̑жа љубав, коју пра̂ма
Невјерници ипак осјећаше јо̑ште.
(Чудо јој се с пуно не поклони по̑ште̂!)

2818 (23). Не даде му Амор (да ли рећи сми̑је̂м,
Амор, који силно њега њоме о̑пи̑,
Што ће изгледати чудно вама сви̑јем)
Не само да мачем у срце је ћо̑пи̑,
Но ни будит' му је не да, да се ти̑јем
Застидјела не би! Он завјесе скло̑пи̑.
Тихо сиђе доље, па ми низ поља̀ну
У гало̀пу стиже пред ону кава̀ну.

2819 (24). Сви се зачудише, јер бијаше блијед.
Шћаше ли говорит' у грлу слогови
Изумираху му. Мучаше гаијед.
Свак видје да су га морили богови
Љубављу, какав је не знајући вријед,
Нит' иким спажени бише му рогови,
Који, к'о што свуда по свијету зна се,
Мужу преварену дично чело красе.

2820 (25). Брат, који би хтио јаде да му толи,
Мни тужан је жену што остави саму,
А не зна да њега срце баш и боли,
Што у друштву нађе милостиву даму.
Не могући јаду вељем да одоли
Није ни слушао братову паламу,
Који куша да га тјеши и соколи,
Већ оборив очи гуши се сраму.

2821 (26). Нит' једе, нит' пије, нити склапа кања,
Мршави му лице, борама се гнуси.
Трене л' мало одмах о виђеном сања,
Љепота његова све се више куси.
Тјешећи га Фауст у очај га гања;
Мјесто бол да тупи, он га само бруси,
Помињућ' врлине женице му; елем
Меће му на рану баш противан мелем.

2822 (27). Ах тешко је било Ђоконовој души.
Поче опадати свиона му коса,
Тонут' очи сташе, јер се лице суши,
Док у вис ђискаху рскавице носа.
Личио је цвату, црв којега буши,
Он, пређе ружица кад је поспе роса.
И сад утакмицу у љепоти треба
Да издржи таква ругоба и згреба!

2823 (28). И грозница путем поче да га хвата,
Мор'о се одмарат' јадник у Сијени.
Јер није могао јахат' више хата,
Он, чијано снага бјеше на цијени.
У незгоду то је довело му брата,
Та ко се надао таковој мијени!
Боја се у краљу стећи ће крвнова,
Јер ће га сматрати за проста лажова.

2824 (29). Знао је шта бива кад краљеви лӣшē
Љубимца милости: однѐсē га ђȃво.
Зато Агилулфу ситну књигу пӣшē
Да се Ђокон путем разболио здрȁво
И промијѐнио, једва (вели) дӣшē;
Слаб је да не може ни стајати прȁво.
Страхујући много он од ове брȕкē,
С братом стиже краљу посље веље мȕкē.

2825 (30). Краљ, ком видјет' оног бјеше много стȁло,
Далеко од тога да се као љȕтӣ,
Ако ћеш управо радова се мȁло
Угледав Ђоконов облик онај жȕтӣ,
Јер његово лице тим је више сјȁло;
Ал' ипак из цр̑тā љепоту му слȕтӣ.
Баш можда због лица увела и бо́на,
Врло пријатељски дочека Ђоко́на.

2826 (31). У двору му даде више лепих сōбā
У којима бјеше ра́скошија дȍста
По моди укусној из старијех дȍбā,
Ал' нȅ развеселӣ невесела гȍста.
Пивом и јестивом снажити га прȍбā,
Велећ' е болује са дугога пȍста;
Поклања му ретког оружија збӣрке,
Гȁлӣ га звуцима пјеванке и свӣркē.

2827 (32). Собе су му биле под самијем крȍвом,
Пред њима је била мра́чна једна са́ла,
У коју бијаше становнику нȍвōм
Мило повући се чим се згода да́ла.
Ту јад рӣ му душом ка' кртица рȍвом,
Ту и Смрт би чешће ка себи га зва́ла.
Ал', к'о би се над'о, у тој мрȃчнōј сȍби
Он, удесом чудним, лијек рани дȍбӣ.

2828 (33). Ту опета доби душевну слобȍду.
Једном спази зра́чак неки на плафо́ну,
И помисли откуд свјетлости на свȍду,
Али узрок наћи бӣ лако Ђоко́ну:
Смотри пукотину малену у пȍду,
Завири и видје што ни Соломо́ну
Вјеровао не би. Соба, гдје он цȍњā
Над краљичином је; госпина је дȍњā.

2829 (34). То је било сопче краљичино тâјно,
У којем свијећа многобројна гòрй,
Тер освијетљено све је било сјâјно.
Ту видје с кепецом грбавим гдје бòрй
Чудну борбу њено величанство вâјно, —
Ал' причат' не могу шта се туна твòрй.
Ђокон оком озго припушио рȕпу,
Па посматра ову чудновату грȕпу.

2830 (35). Наказа, што носи нашарану цȍку
Дворскога будале, туна! Је л' могу́ће? —
Рече вјерујући једва својем ȍку,
И у срцу нешто тад осјети вру́ће.
Зар краљица воли и оваку стȍку,
Поред мужа кога љепота, иму́ће,
Младост, круна краси? — Тако себе пи́та,
Додајућ': да грозног, чудног апети́та! —

2831 (36). Веће је мислио ову земску до́лу
Остављат', ал' сада канда више нêће,
Нашавши утјехе у својему бо́лу:
Тâ према краљици жена му је цвêће.
Јера је љубила младог једног ло́лу
Који бјеше лијеп, нит' му грба смêћê.
Кад већ свака жена по малчице шâрâ,
Његова бар има у избору дâра.

2832 (37). Послије овијех грознијех чуде́сâ,
Послије призора чудноватих тȉјех,
Ђокон полагано јаде своје стре́са,
И ускоро мȕкâ опрости се свȉјех.
Љепотом нâдмашй анђеле с небе́сâ,
Врати му се снага, веселост и смȉјех.
И бй поздрављена брȁзâ ова ме́на
Од брата му, краља и дворскијех же́нâ.

2833 (38). Краљ сада с питањем обрати се њѐму
Како се изврши чудо да му кâжê.
За промјену тако брзу и голѐму
Вриједи узроци (вели) да се трâжê.
Ђокон га је хтио известит' о свѐму,
Са краљевом жељом његова се слâжê,
Али, не хотећи краљици да шкȍдй.
Пред јеванђелије Агилулфа вȍдй.

2834 (39). Ту га закле страшно да никада нећe
(Мораде за њиме језиком да вéвê)
Казнити никога док по земљи шêћê,
Ма, видјевши нешто, дрхтао од јéзê,
Ни да ће му руку освета да крêћê,
Ма`то био crimen majestatis laésaê.
Ни знат', е је издан, не сме кривац глàвнй,
Чак и краљу с њега образ да потàвнй.

2835 (40). Краљ, који се јаду својему не нáда.
Одмах се Ђокону зàкле срца лȁка,
И овај испри́ча како она јáда,
Супруга му, као несретница свȁкâ,
Завòље његова баштована млáда,
А дотле му вазда о вјерности цȁка,
А каза да видје у краљеву дòму
Што утјеши њега у јаду и слòму.

2836 (41). Па, да не би било никаквијех спôрâ.
Не хтје даље зборит', но на ону рȕпу
Он одведе краља, гдје гледати мôрâ,
Слушајућ' извјесно шкрипање и лȕпу,
Како дворска лȕда чȁшћу му се шôрâ,
Једном речи видје поменуту грȕпу.
(Опет, Музо, хитај те завјесу свлáчи,
Да се не саблазне невини читáчи!)

2837 (42). Страшна ова слика, ломљава и шкрйпа.
Доведоше краља до правога бêса.
Не зна је л' *он* ово, рукама се пйпâ,
Ма на жалост он је од кòстй и мêса.
Зуби му цвокоћу, огањ око`сйпâ,
Од грознице јаке тело му се стрêсâ,
Грло му се стеже, не може да гȕтâ,
Цела му се соба врти и колȕтâ.

2838 (43). Ал' заклетва страшна руке њему вêжê.
Шта да радим (рече)? Помози ми, брâто! —
И руку искрено пријатељу стêжê.
Овај: сваки своје изгубисмо злâто,
Ма помоћи има, милостиви кнêже!
Послије овога прáво нам је дâто
Да, јер наше жéне грле други љȕди,
Ми туђијех жена потражимо грȕди.

2839 (44). На тијем грудима срдашце кријѐпи!
Потражимо среће у туђему бра́ку,
Као ми и други људи су слијѐпи,
Мучно да нађемо једну жену мла́ку
Према нама, јер смо млади и лијѐпи,
А и пара доста имамо у џа́ку.
Та ваљда бићемо женама по ћу́ди,
Кад и наказама срце њихно жу́ди̑.

2840 (45). Ми одмах у земље кренимо се стра̏не,
И када хиљаду пољубимо же́на̑,
Вратимо се, биће излечене ра̏не.
Ја идем. Сталан сам у том као сте́на. —
На тај говор краљу лице ће да гра̏не̑,
Голема у њему учини се ме́на,
И још истог дана, без икакве ту́ге̑,
Оде са Ђоконом и са двије слу́ге̑.

2841 (46). Под именом туђим, у другом оде́лу.
Свуд побједоносне берући трофе́је,
Француску, Англију, Италију це́лу
Прешавши стигоше и на Пирене́је.
Кашто коју с муком освојише се́лу,
Ма већина бјеху милосрдне се́је.
Давани су били и примани но̑вци,
Ћеф бјеше им бити љубавни тр̏го̑вци.

2842 (47). Завиривши жени дубље испод ко̏ре̑.
Стекоше обадва најзад увјере́ње,
Да од других жена њихне нису го̏ре̑,
И већ осјетише неко заморе́ње,
Тијем прије што се догодити мо̏ре̑
При скитњама ноћним и изненађе́ње,
Јер оца ил' брата има многа дје́ва,
А и опакијех имаде муже́ва̑.

2843 (48). Зато сад, искуства љубавнога си̏ти.
К дому свом и својим супругама лѐте̑, —
[Јер морам од српске читатељке скри̏ти
Пикантну повијест лијепе Фјамѐте̑,
Што и моралисти по вољи ће би̏ти,
И сходно догмама религије свѐте̑,
Иначе по морал дјелао бих ште̏тно]
И век са женама проведоше сре̏тно. —

2844 (49). Тим је своју причу завршио га̏зда.
Саслушану с па̀жњо̑м до самога кра̑ја.
Родомоно, кога руководи ма̏зда,
Замишљен ћуташе док причање тра̑ја,
Па рече: о̀дселе вјероваћу ва̏зда
Да без жене овдје имали би ра̑ја.
Женско лицемјерство, лукавство, невје́рство.
Без икакве сумње, иде у безмје́рство. —

2845 (50). Ту муж један бјеше просиједе бра́де̑,
Правичнога срца, просвећеног у́ма.
Он ће газди овај поговор да да́де̑:
Лијепо је твоја измишљена глу́ма,
Штета недостатак један што има́де̑,
И то просто овај: лаж јој бјеше ку́ма.
Баш зато што лажи такве чусмо че̏шће̑,
Ми жене бранимо у толико же̏шће̑.

2846 (51). О причи ћу неке учинити гло̑се.
Тај можда, што теби глупост ону ка́за,
Жели да га жене на рукама но̑се̑,
Оне богме неће. Он или је ма́за,
Ил' од оних који залуд вазда про̑се̑,
Те тако остану без масна мира́за;
Или награ̀иса с двјѐма или три́ма,
Па зато пако̀сти̑ сада њима сви́ма.

2847 (52). Зато што на своју драгану се ср̑ди̑,
Која може бити издаје га та̑јно,
Твој Вале́ро жене свеколике гр̑ди̑,
И лажима каља лице њихно сја̑јно̑.
Ма чим љутња прође, друго ће да тврди̑,
Јер на жене нико не љути се тра̑јно.
Кад би мог'о само *онда* да га чу̏је̑ш,
И ти би престао жѐнски̑ње да псу̏је̑ш.

2848 (53). Бар једног има ли међу вама, ко̀ји̑
Своју не издаје, туђу жену не̑ће?
Има л' у свијѐту кога, што се бо̀ји̑
Гриже, кад у томе с пута вјере скре̑ће̑?
Лажов вели: има; у лу̏де се бро̀ји̑,
Који му вјерује да су људи цве̑ће.
Према нама жене анђелски су ство̑ри;
Јесу ли ђаволи, — ми смо од њих го̑ри̑.

2849 (54). Да ли знате кога, који своју жѐну,
Ма чедна и красна била као ви́ла,
Оставио не би те да непоштѐну
Другу љуби, кад би позвала га би́ла?
Па још кад би за то у злату цијѐну
Добио, да л' би се бојао рези́ла?
Сви би ми, а то се доказати мо̏жê,
Заложили у то част и своје ко̏же.

2850 (55). Когод о тој ствари поразмисли ти̏шê,
Признаће истину, ма да она жѐжê.
Госпе, што мужеве остављају, би̏ше
Махом принуђене да од истих бјѐжê:
Та̏ оне код куће не виђаху ви̏шê
Мужеве, јер другдје у постељи лѐжê.
Ко жели од жене љубави и вје̏рê,
Нека тога њојзи даје равне мје̏ре.

2851 (56). Ја бих изд'о закон, који 'вако гла̂си̑:
Му̏жатици, што се у̏хвати̑ у блу́ду,
Џелат одмах жиће мачем нека зга̂си̑,
Мужевљу невјерност не докаже л' су́ду:
Пошто браколомство баш мужеве кра̂си̑,
Доказ би се наш'о при малену тру́ду.
Свак се сјећај Христа, који каже тѐби:
Не чини другоме, што не желиш сѐби.

2852 (57). Једно само жени пребацит' се мо̏жê:
Ненаситљива је. Ми смо јоште го̏ри̑.
Сви ће се поштени у томе да сло̏жê
Да смо од њих много опаснији ство̏ри.
Ми смо каишари, ми деремо ко̏же
Ближњим, а нијесмо ни на злочин спо̏ри̑.
Богохулитељи, хајдуци, уби́це
Ми смо. Жене ретко. Што кријете ли́це? —

2853 (58). Бјеше наведѐно од овога чи̏чê
За доказ разнијех примера силѐство,
Из којих Истина смртнијема кли̏чê
Да је жена среће и ми̏лоштê срѐство.
Родомон се љути и обрве ми̏чê,
А што миран оста сматрам за чудѐство.
Чим опази чича да му није пра̏во,
Ућу́та, знајући да не спава ђа̏во.

2854 (59). Уставши Родомон од пунога стола,
У одају своју на спавање стиже,
Гдје га одар прими по готову гола,
Нити се до зоре из постеље диже.
Рђаво је спав'о, јер тога сокола
Срце је пиштало од љубавне грижê,
Тер је целе ноћи морен био мòрôм.
Тужан отпутова даље јоште зòрôм.

2855 (60). Кроз Француску оде у јужну јој зóну,
Ал' у путовању сад настаје мúна:
Не хтје више сухим, већe низа Сóну.
Рад је одморити витеза Фронтúна,
Јер сваком јунаку, па и Родомóну,
Штедјети коњица света је доктрúна.
Укрца се с коњем у лађу малèну,
И отплови мислећ' на нèвјерну жèну.

2856 (61). Та мисао срце једнако му бòдê,
Јер богме јади му и нијèсу мâлй;
Прати га по копну, као и сред вòдê.
Не однесоше је ни хлађани вâли;
Лиши га душевног мира и слобòдê,
Нити путовање болове му гâлй;
У Алгир би од ње хотио да бјèжй,
Ма како ће када у души му лèжй?

2857 (62). На блиједу лицу туга му се зрцâ,
Уздах за уздахом једнако га дâвй,
У љубавну ропцу непрестано грцâ,
Те можемо рећи: мученик је прâвй.
Ми очекујемо из својега срца
Да нам се утјеха у биједи јâвй,
Али ево чуда, у овом случају
Откуцаји срца ударце му дáју.

2858 (63). По кашто Фронтино убојно заврúштй,
Што на рат и војску и краља га сјетй,
Чија га увреда силно тада тúштй,
Јер не само углед и славу му штетй,
Са чега такође срдашце му пúштй.
Но и плод љубави не даје му жњети.
Насред воде стоји пун љубавне ватрê,
Али њу ни вода не може да сатрê.

2859 (64). С кȍпна, из прàшинê, чапурја и стêња
Чини му се к себи ријѐка га вѝка,
Те њом сад путује, дакле мјесто мêњâ
Јадан сваког часа попут болеснѝка,
Који мисли болест почеће да јêњâ,
Ако прѐмјештајȗ чешће га јаднѝка.
Тако и Родомон, али зáлуд мȗка,
На земљи, на води срдашце му кȗкâ.

2860 (65). Стрпљење издаде најзад Родомóна
Тер остави лађу и сȗхи̑м се крȇте.
Путујући журно он преко Лиóна
У потпуну здраљу, без икакве штȇтê,
Стиже до белога града Авињóна.
Путем силне Мавре оружане срȇте,
Јер у земљи, коју зàлијевâ Рóна
Па до Пиренеја, Маури се кмȇтê.

2861 (66). Жудећи Алгиру стигао је к мȍру.
И туна му поче ведрити се чѐло,
Тер опорављењу надаше се скȍру.
Дође у некакво напуштено сѐло,
Јер ту не копају људи нити ȍрȗ:
У збјег маварско их насиље одвѐло.
Туна у самоћи, сред пȗстê нијѐмê,
На одмор је пао за неко вријѐме.

2862 (67). Туд се само виђа погдјекоја кòза.
Иначе плодна је земља ова цéла,
Нарочито расте врло добра лòза.
На брежуљку пуста бијаше капéла,
Попове је ратна растјерала грòза.
Свéтȏст обитељи није Мавра смéла
Да се не настани усред храма тȍга,
Јер слабо вермаше хришћанскога Бȍга.

2863 (68). То мјесто очáра зла кавалијѐра.
Те савлађивати почео је чáму,
И тако се махну засад Алгијѐра.
И слугама с коњем даде стан у хрáму,
Што је недалеко од Монпелијѐра
И разних замкова, уз ријѐку сáму.
Туд, окружен дворбом, сред свакојих згȏдâ.
Имаше обичај замишљен да хȏдâ.

2864 (69). Тако шетајући он једнога да̂на,
Прилично суморан и са мало на́де̂,
Угледа путнике у близини ста̂на,
И видје прилику цуре једне мла́де̂,
Која је веома очарала ба̂на,
И с њом калуђера просиједе бра́де̂.
Терет неки носе на коњу голѐму
Покривен црнином, и јежђаху к њѐму.

2865 (70). Погађате ко је била ова дје́ва,
И каквим теретом терети буи́на:
То је тело једног од првих муже́ва̂,
Непрежаљенога нашега Церби́на,
Чија сабља негда над Маврима се́ва;
То је цура пуна анђелских врли́на̂
Изабела, вољна провести у ми́ру
Крај мила мртваца век у манасти́ру.

2866 (71). Скри́ва јој тијело црна, дуга блу́за,
Која одговара њезиној бијѐди;
Очице бијаху препуне јој су́за̂,
Образи упали и врло блијѐди,
Па ипак признаје радо моја Му́за
Да њена љепота још много вријѐди̑,
Јер и поред квара, јадом нанесѐна,
Јоште је прекрасна била ова жѐна.

2867 (72). Како Родомоно љепотицу спа̏зи̑,
Вољу, жене мрзит', противном смѝјени̑,
Стару своју љубав немилосно зга̏зи̑.
Изабела њега толико плѝјѐни̑,
Да са Доралидом коначно га мра̏зи̑,
Са чега се Мавар сретнијем цѝјени̑.
На што (вели) жиће, покривено тмѝно̂м?
Љубав се љубављу, клин се тјера клѝном. —

2868 (73). При̏ступи̑ јој тихо и ријечи скла̏дне
Изустив, питаше за њезино ста́ње.
Дознао је тада од дјевојке ја̏дне̂
Како је големо њено очаја́ње,
Како се раставља од свјетине га̏дне̂,
Ступа у манастир, у божије зда́ње.
Веома је лу́да одлука ти тва̑рда̂, —
Рече он, и поче овако да спа̑рда̂:

2869 (74). У манастир хоћеш! Да јада и чу̑да!
Баш под земљу тако млада и зелѐна!
Жив се закопати може само лу̑да,
А нипошто умна и лијѐпа жѐна.
Тврдичино благо затрпава гру̑да,
Зато је тврдица душа непоштѐна.
Немој и ти тако. Крв у теби кљу̀ча̂.
Заслужује само звер да се закљу̀ча̂. —

2870 (75). Калу̀ђер, презајућ' од обрлаће́ња
Цурина, наравно не оста на ми́ру;
Стаде истицати своја убјеђе́ња
И њима пунити уши кавали́ру;
Вели да спасава од унесрећѐња
Лијепу дјевојку он у манасти́ру.
Али Родомону то духовно је̏ло
Учини се врло и горко и вре̏ло.

2871 (76). Брбљива монаха прекинути ку̑ша̂,
Ал' му је цијела мука бадава́де,
Јер калуђер меље, нити њега слу̑ша̂,
Непрестано ријеч из уста му кла́де̂.
Тад Мавар наљућен стаде да га ћу̑ша̂,
И многе му длаке ишчу̀па из бра́де̂.
Можда већ и моја дуго брбља гу̑ша,
Зато сад одмора мало нек има́де̂.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО **ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ**

ПЈЕСМА ДВАДЕСЕТ ДЕВЕТА

О како су чудне човјекове ћу̑ди!
Лако л' мијењамо одлуке и смје̏ре,
Особито онда када наше гру̑ди
Шиљаста стријѐла Аморова де̏ре̑!
Ту ско̀ро Маура слушали сте, љу̑ди,
Како жене ружи преко сваке мје̏ре̑,
Те мишљасте, неће никада да га̏сну̑
Пламенови мржњѐ, а сад ова спла̏сну̑!

2873 (2). Слушајућ' га како, госпе моје ми̏ле̑,
Си̑кташе противу лијепога спо̏ла,
Штоно реч очима дођоше ми ви̏ле,
И ја ћу казнити крвника вам хо̏ла,
Те ће он (улажем у то своје си̏ле)
Другима послужит' ка' примјер и шко̏ла.
Убићу, на ваше задовољство о̏пће̑,
Прохтјев у свакоме да на жене ро̏пће̑.

2874 (3). Та веће вам даде тим задовољѐње,
Што одмах затијем, пошто жене ху̏ли̑,
Опета западе у љубавно врѐње,
Јер му Изабела љубав опет у̏ли̑,
А тијем пока́за и своје поштѐње
И доследност равну од прилике ну̏ли.
Већ и тим је свака освећена сна́ша,
Што се тако јадно хулитељ пона́ша.

2875 (4). Вратимо се причи започетој; ѐле
Куша цуру с пута светога да свр̂не̂,
А попујући јој глуп је као тѐле.
Пу́стини̑к, да би му те намјере цр̂не̂
Сузбио, придике држаше дебѐле,
За шта ће силѐство шамара да згр̂не̂,
Којега поступка свак увиђа ру̑жно̂ст,
Јер он је врљио свету своју ду̑жно̂ст.

2876 (5). Дуго Мавар тр̀пје да калуђер мѐље̂,
Прије но приступи одлучноме ра̂ду.
У ћелију нека носи своје жѐље,
Рече му, а њему нек остави мла̂ду.
Кад то не помо̀же, стаде да га дјѐље̂
Врућим шамарима, и чу̏па му бра̂ду,
И шаком га сте́же за рјечито гр̏ло,
Што је овом било непријатно вр̏ло.

2877 (6). Помрчаше тада калуђеру зра̂ци,
Тијем више што је завитлао њи́ме
Па га правце к мору дебеломе ба̂ци,
И тако се ове опрости цери́ме̂.
Шта је са њим било, о том разни зна̂ци
Писмени постоје; неки веле ти́ме
Свршено је било с калуђером, јȇра
О стијѐну лупи и нахра́ни звȇра.

2878 (7). Прште, веле они, као зрела шљи̑ва,
На пречац издахну, репом није ма́но̂.
Кажу други да је ручетино́м ди̑ва
Бачен старац био чак у море сла́но,
И да се у̏топи̑, не знајућ' да пли̑ва̂,
Ма да се свецима молио ваља́но.
Трећи тврде светац неки њега спа̂се.
Забиљежих узгред ове разне гла̂се.

2879 (8). Немам више рећи ништ' о њему ва̏ма,
Казав што достави предање ми ста̂мно̂.
Када Мавра про́ђе љути̏на и ма̏ма,
Те му се разведри опет лице та̂мно̂,
И кад срце, тврђе од самога ка̏ма,
Задовољи дјелом, што бијаше сра̂мно,
При́ђе тихо к цури, стаде да је мо̀ли̑
Да вјерује е је безгранично во̀ли̑

2880 (9). Дјева дигла очи пут плавога свȍда,
Дршћућ' од звијера смрти жели скȍрê.
Ма да за недјело бијаше му згȍда,
Уздр̏жа се ипак страховито ствȍре;
Продријет' не хтједе чак у јéзгру плȍда,
Стаде када дође до спољашње кȍрê:
Жели да му цура, с тог и нѐ би свȁђê,
Плод уступи вȍљно, то ће бити слȁђê.

2881 (10). Остаде господар он од своје стрâсти,
Ма да му похота из очију вӣрӣ.
Мами је речима пунијема слâсти,
Мисли глатки ће је придобит' манӣри.
Она се божијој прȅпорȗчи влâсти,
Мислећ': у гробу ме, Боже, једном смӣри! —
Докле њој Родомон о љубави свӣрâ,
На смрт она мисли, смртна сређства бӣрâ.

2882 (11). Миш је она била, а Родомон мȁчка,
Зна да може одмах у шапе му пȁсти.
Видећ' е се спрема чедност да јој пљȁчкâ,
Падоше на душу облаци јој тмȁсти.
За њу је мријѐти утврђена тȁчка,
Прије него што би лишила се чȁсти.
У том је мисао на Цербина снâжӣ,
И још само начин смрти своје трâжӣ.

2883 (12). Мавар непрестано јаче наваљӣва,
Из уста му пљӯшта лагàрӣјâ кӣша,
Ал' промени метод и смјелији бӣва.
Умудри дјевојку сила нека вӣшâ:
Да чедност избави досјети се дӣва,
И одмах постаде ведрија и тӣшâ.
Ја вам ево хоћу опјевати свȍјскӣ
Изабелин овај поступак хѐрȍјскӣ.

2884 (13). Веће се курјаку помолише зȗби
Да закољу мирну и невину о́вцу;
Већ овла́да прохтјев животињски грȗбӣ,
У Мауру љутом, назови-удо́вцу;
Већ он јурну цури с намјером да љȗбӣ,
Кад Бог оте плијен опакоме ло́вцу
Надахнувши дјеву, која рече: стȁни!
Мелем знадем свакој смртоносној рȁни.

2885 (14). Моју част ако ти похота поштéдй,
Ако рука твоја не такне менéка,
Даћу ти што више и од мене врéдй:
Против оштре сабље даћу теби лéка.
Љубио си досад небројено рéдй,
Сјем мене пуно је жена за тебéка,
Наћи ћеш арајства и у друге жѐнê,
Али мелем овај само је у мѐнê.

2886 (15). Ја при себи тога лека не имáдêм,
Ал' га направити могу господáру.
Траву (коју спазих идућ' амо) знáдêм,
Која, скуха ли се на чемпресну жáру,
И дода ли јој се рȕта, пљȕшт и бáдем,
Даје сок потребан свакоме сердáру,
Јер когод намаже тело трипут њи́ме,
Не боји се сабље, ватре, нити зи́мê.

2887 (16). Њим сваког мјесеца ваља да се мȁжê,
Па нека слободно не боји се рâнâ,
Ал' удови треба добро да се влȁжê,
И врло је лако увјерити бâна
Да ли језик мој га сада само лȁжê,
Јер то бити може још овога дâна.
Сок ако чаробни добавити мâрй
Моја ће му рука ноћас да га свâрй.

2888 (17). Ја за то не тражим никаквога дâра,
Једно само хоћу: закȕни се мѐни
Да нећеш нанети чедности ми квâра. —
Повјерова одмах Родомоно жѐни,
И ма да љубављу силовитом згâрâ,
Одступи, смјȅри му бише сузбијѐни.
Закле јој се радо, јер га жѐља гáња
Непробојним постат'. О том често сáња.

2889 (18). У себи вељаше Родомоно: тй ми
Мелеми требају; да видимо штȁ је. —
Мишљаше, чим лијек од дјевојке прй̏мй
(Дотле пак вјера ће његова да трȁјê)
Заклетву са себе ка' улар да снй̏мй,
Јер у Бога живог не вјерује змȁје.
Што се лажи тиче, Африка цијѐла
Већега лажòва још није снијѐла.

2890 (19). Закле јој се дакле, а и како неће!
Та постаће Ахил! Убод од пињáла
Колико комарчев њему ће да смêћê,
А и од осталих чуваће га зáлâ.
По планѝни дјева тамо амо шêћê,
И разне је траве тајанствене брáла.
За њом се Родомон узастопце крêћê,
Да јој се за бјегство згода не би дáла.

2891 (20). Пошто је набрала свега што јој трȅбâ,
Вратише се кући када паде тáма,
И заложивши се корицама хљȅба.
Кухању је траве приступила дáма.
Момци донесоше три четири хрȅба
И дјева наложи огањ усред хрáма.
На њ стави са травом и водом кòтао.
Око ње се Мавар једнако мòтао.

2892 (21). Није се мицао из њене близѝнê,
Бојећи се бјегства ојађене цȕрê,
А са јаке ватре и силне врућѝнê,
Ожѐдње и вина попи једно бȕре.
Сјем њега то исто и сѐизи чѝнê,
И тако је ишло до јȕтрењê ȕрê.
Свијема се лица од вина сѝјајȗ.
Док се трава куха они бекрѝјајȗ.

2893 (22). Гледајући како цура куха трâве,
Штоно чине да се не добија рȃна,
Пѝше они вино грчке лозе прâвê,
И слађе им бјеше но нектар и мȃна.
Пред зору се њихне угријаше глâве,
И цела дрȕжина већ бијаше пјȃна.
Маури нијесу вину вични мнȍго,
Јер га њихна вјера забрањује стрȍго.

2894 (23). Ја мислим да треба вјера да се зȃтрê,
Која забрањује то боговско пѝво.
Најпослије цура диже кот'о с вȁтрê,
Приступи к Алгирцу и рече му жѝво,
Да ће соком оним она да се нȁтрê,
Јер да други проба било би јој крѝво,
И он се на њојзи увјерити мȍжê,
Како она знаде челичити кȍже.

2895 (24). Да не би мислио, занесена стра̂шћу
Мржње према теби, да сам могла хтје̏ти
Прибјећи освети и отровном ра̂шћу,
Чији сок би мог'о здравље да ти ште̏ти̑,
Врат ево трипута мажем овом ма̂шћу,
И твом ћу га мачу изложити смје̏ти.
Ти ћеш опробати баш на моме вра́ту,
Да ли сам дорасла чаробну зана́ту. —

2896 (25). Тако рече дјева, китица врли́на̑.
Он који је пио до јутрењег са̂та,
Опијен је био силом добра ви́на.
Сад му она пружи намазана вра̂та,
У вис подигавши свиона перчи́на.
Он махом, дужијем од четири хва̂та,
Измахну и главу, дату да се љу̏би̑,
С лијепога трупа сабљетином сру̏би.

2897 (26). Млазом пљусну крвца, румена и гу́ста,
Назад Родомоно зачуђени ско̏чи̑,
И сабљу испусти, остала му пу́ста!
Котрљајући се по мраморној пло̏чи,
Лијепа је глава отворила у́ста,
И рече: Цербине! па заклопи о̏чи.
Љепотица, коју све врлине кра̂се̑,
Херојским лукавством од срама се спа̂се.

2898 (27). Узоре вјерности, узвишена же̏но,
Прекаљена душо, у рај сада сту́пи,
Гдје је вјечна љубав и ми́лошта, гдје̏но
Вјечито бла́женство као ружа пу́пи̑.
Анђели те зову, очекују, е̏но
Спремају ти ста́нак у рајској у жу́пи.
Прославити тебе у моме би смјѐру
Било, кад бих мо̏ћи имао у пѐру.

2899 (28). Бог се обрадова новој рајској ру́жи
И ово јој рече с небеских виси́на̑:
Као примјер вјере другијема слу́жи,
Јер је да̄нас мало у свету врли́на̑;
Бла́жена по ра̀ју вјечитоме кру́жи,
Гдје ћеш наћи свога драгога Церби́на.
Од Лукрецијина дјело ти је ве̏ће̑,
Зато вјечно жи́ви сред вјечите сре̏ће̑.

2900 (29). Нов' издајем закон: одсад свака жѐна,
Која име твоје лијепо имáдê,
Нека буде красна, умна и поштѐна,
И нека повода пјесницима дáдê
Славити јој дјела кроз вјечна времѐна,
Те за њих далеко потомство да знáдê,
И нека се јаче од светијех звóнâ
Ори: *Изабела!* с горе Јеликóна. —

2901 (30). Тако рече Господ. Међутијем вс̏ће
Дјевина душица у висину пр̑ну̑
Ка своме Цербину а на небо тре̏ћê:
У завичај стари опета се вр̑ну̑.
Доље оста Мавар без добра и сре̏ћê,
И туга му душу посјела је цр̑ну̑.
Са грижом савести учини познáнство,
Чим га је проклето попустило пјáнство.

2902 (31). Чак и његово је сурово и смје̏ло
Срце боловало са крвава чи̑на.
Згладити мало страховито дје̏ло
Обузеде прохтјев алгирскога си̑на.
Одлучи, о томе расудивши зре̏ло,
Очувати спомен увенула кри̑на.
Увидјев колико у пјанству згри̏јеши̑,
Споменик јој дићи Мавар се ри̏јеши̑.

2903 (32). Силом или милом шест хиљада љу́ди̑
Мораде му дати околина цéла;
Стотине хиљада донесоше пу́ди̑
Са блиска бријега све камена бéла;
Дигоше споменик Изабели ту́ди
Гдје паде: у њему она је капéла,
У капели Цербин, с њиме Изабѐла
У дну издубена мрамора цијѐла.

2904 (33). Подсјећа гробница ова на висо̀ку
Гробницу у Риму цара Хадријáна.
Подиже и кулу за себе на то̀ку
Речене ријеке близу океáна,
Ћуприју на реци дугу, а широ̀ку
Таман за два коња, и од свију стрáна̑
Слободну, јер нáслон не̏ направи̑ да̑ би
Лакше бац'о доље кога туна згра̏би̑.

2905 (34). Пу́тнику јунаку он огласи ра̏та
Сваком, што прије̏ћи жели преко мо̏ста:
Ко наиђе тамо нека сјаше ха̏та
И оружје преда из разлога про̏ста
Што ће, не преда ли, доље у дно бла̏та
Стрмекнут': оружја Мавру треба до̏ста
Да њиме гробницу Изабѐли кра̑сй:
Тако Родомонов строги закон гла̑сй.

2906 (35). Мо̂ст је би готов за десетак да́на̂,
Споменик и кула, ма да руком мно̏го̂м
Зидаху се, кашње. Чим изнад јабла́на̂
Подиже се кула, по налогу стро̏го̂м
Стражар на њој сваког борца од мегда́на̂.
Што на мост наиђе, јављао је ро̏гом.
Тада с куле одмах Родомоно сле̏тне̂,
И борца што иде на ћуприји сре̏тне̂.

2907 (36). На мо̀сту се туђи Родомону прӣја̂,
Јер ту опасности наравно су ве̏ће̂.
Тешко сваком борцу ху̏да̂ судба чӣја̂
На ту тако уску ћуприју га ме̏ће̂,
Јер оздо бездана страховита зӣја̂:
Коњ му мало клизне л' он у понор сле̏ће.
Што се Родомоно радо ту̏че ту́на
Имао је за то и другог рачу́на.

2908 (37). Јер и ду̏ше кашто покају се га̏дне,
Тражио је навлаш прилику и зго̏ду
Да у бо̀ју каквом са ћуприје па̏дне̂
Стрмоглавце доље у речену во̏ду,
Те водом опере, ако срећа да̏дне̂,
Вином учињену грјехоту и шко̏ду.
Барем тако Турпин о Алгирцу ка̑же̂, —
Што се с ћуди овог врло мало сла̑же̂.

2909 (38). Ја ставих онако, како Турпин ре̏че.
За тај мост ускоро рашчуло се сву̏да̂,
И многи се јунак на ћуприји сте̏че;
Неко да се бије, неко јер му ту̏да̂
У Шпанију бјеше путовати пре̏че̂,
Иначе би мор'о много да криву̏да̂.
Сви путници туна и убојни го̏сти
Остављаху пу̀сат, а често и ко̏сти.

2910 (39). Многи се пред Мавром од ужаса нӥштē.
И дају што тражи пун опаке збӥљē.
Од земљáкâ само оружије ӥштē,
А Франке затвара у камене спӥље,
У којима тма их од срамоте свӥште,
А многе такођер у Африку шӥљē.
О гроб вјеша пусат у његове мрȅже
Пâлӥх; имèна им у споменик рȅжē.

2911 (40). Једног дана случај довести је хтӥо
Чуднога путника Алгирчеву стâну:
Бијесни Роландо главом то је бӥо,
Који се сиромах од љубави згрâнȳ.
Тад Родомон бјеше под оружјем цӥо,
Фȁлио је само шљем опаком бâну.
Стајао је, када к мосту лудак дóђе,
С друге стране моста, случајно такóђе.

2912 (41). И када прȅскочӥ Рòлâн баријèру,
Па босим ногама на ћуприју стȳпи,
Рȁзјâри се онај што у Алгијèру
Влада. Не хотећи оружја да тȳпӥ
О једнога дрóњу, он кавалијèру
Подвикну: зар не зна простак онај глȳпӥ
Да мост овај служи за пролаз госпòди?
Натраг! или ћу те удавит' у вòди. —

2913 (42). Наравно, смȳшенӥк неће ни да чȳјē,
Веће горопадно преко моста јȳрӥ.
Груд његова силним бјеснилом се дȳјē,
А вика га она јоште више бȳрӥ.
Родомон видећи да бадава псȳјē,
У сретање јадном лудаку се жȳрӥ,
Велећ': такве луде не видјех у вéку, —
Идем да га с моста оборим у рéку. —

2914 (43). Шта га очекује не слути сирòма.
Тад случајно стиже ка ћуприји блúзу
Дјевојчица једна лијепа веòма:
Част ми је представит' вама Флерделúзу.
Стиже она тамо сред овога слòма,
Тражећи онога што је у Парúзу,
Тражећи миљена свога Брандимáра,
Њој миљенијега од земских добáрâ.

2915 (44). Баш је била пришла к мосту томе, дȁ би
Преко њега прешла на противу стрâну,
Када Родомоно смȕшенйка зграбй.
Грозно се зачуди бијесноме бâну,
Ком у голо тело онај џокте зȁбй,
И од чуда она готово се згрâнȗ.
Познала га дјева, али није знȁла
Да му памет бјеше тако ниско пȁла.

2916 (45). Срце се уплаши лијепога чȅда
Видећ' у погибли несретнога грȍва;
Стаде скамењена да рвање глȅдâ
Двојице рвача гвозденога кȍва.
За рођени живот већ Алгирац прȅдâ,
Јер ово за њега појава је нȍва;
Чудно му што скоби овакову снâгу,
Мњаше луду ласно отправити к врâгу.

2917 (46). Страшан бјеше Ролан, јес вјере ми свѐтê,
Напори Маврови сви су бадавáде;
Заман жели ногом Херкула да сплѐтê,
И марифетлуке куша које знáдê.
Сваког часа мȍгȗ у понор да слѐтê
Који двaест хвати дубине имáдê.
Ка' међед оборит' који проба дȑво,
С ког паде, тако се Мавар с лȕдôм ȑвô.

2918 (47). На један мах Ролан Родомона дйже
С моста у висину ка' неког дечáка,
К ивици ћуприје крочи мало блйжê,
Па стрмекну доље, носећи јунáка,
У ријеку, која текијаше нйжê,
И пљуснуше вали од судара јáка.
Тад вода раздвоји обадва рвáча,
Два веома добра и вјешта пливáча.

2919 (48). Полунаг, Роландо плива као рйба,
Испливати њему лако дакле бйвâ.
Чим на земљу ступи он стаде да шйбâ
Преко поља равног и тучнијех њйвâ.
Родомону муке много више трйбâ,
Јер гвоздени оклоп тијело му скрйвâ.
Ал' и он йсплива најпослије с мȕкôм,
И, господо моја, са великом брȕкôм.

2920 (49). Међутијем ваља имати у вйду
Да лијепа цура, док се то дешáва,
Преко моста пре̏ђе и пред ону хрйду,
Гдјено Изабѐла са Цербином спáва,
Видјет' оде да ли не виси о зйду
Брандимаров пусат или можда глáва.
Видећ' е не виси, дјева даље грѐдê,
Молећ' Бога да је к драгану довѐдê.

2921 (50). За Роландом ја сам у великој ту́зи,
Који светом јури ка' вјечити Ју̏да.
Њему слијѐдити хоће ми се Му́зи,
Ал' причат' не могу сва његова чу̏да,
Нити свуда грѐсти по његовој пру́зи,
Јер у том случају — сам бих био лу̏да.
Причам оно само са срдашцем стѝслûм
Што је најглавније, бар ја како мѝслûм.

2922 (51). Бйјеснû Рòлâндо у јурењу ду̏гу
По̏ту̏че силѐство племића и ге́јâ,
У пустошну хòду надмашивши ку̏гу,
И уцвели много ма̏тêрâ и се́јâ.
Јурио је правце непрестано к ју̏гу,
Док најзад не стиже чак до Пирене́јâ.
Ту се свидје поћи лудом испòлину
Кланцем, који води у неку дòлину

2923 (52). Тјерајући осла, који дрва но̏сû,
Туна су га срела два проста горштáка,
И мислећи то је неко који про̏сû,
Викнуше да скрене са уска сокáка,
Јер се са њиховим појмовима ко̏сû,
Да скитници сврћу два часна сељáка.
А јамачно јоште спазили су òни,
Да је његов разум отиш'о Сотòни.

2924 (53). Пошто му је душу покривала тмйна,
Он бјеше занијет, али ова ца̏ка
Сад из заноса је пробудила цйна,
И он одмах мјесто одговора сва̏ка
Залѐтје се правце на магарца њйна,
Чије задње краке дограби му ша̏ка,
И завйтла њиме, па кукавног òсла
Чак о други бријег ударити пòсла.

2925 (54). Видјевши магаре како лѐтнӯ зрâком,
Чувши, када паде, костију му звѐку,
Један од сељака хитренијем крâком
Престрављен стрмекну у провалу нѐкӯ,
Те тако умàче голијату јâкȍм,
И паде на грање и на траву мѐку.
Да остаде туна жиће своје згӯбӣ;
Овако се само у кољено ӯбӣ.

2926 (55). А ти други момче, шта ће бит' од тѐбē?
Тај други бурáзер, не мислећи дӯжê,
Да би од лудака избавио сѐбê,
Уз једну стијѐну стаде да се пӯжê;
Али ће, док тако он уз брдо грѐбē
Дуге ручѐтине за њим да се прӯжē,
Па ће га шчепати за ноге ȍбије,
И смрт од њих туна он ће да дȍбијê.

2927 (56). Он је нахранио гавране и вӯке,
Али смрт његова бӣ одиста грȍзна:
Рȁшчêпи га Ролан раширивши рӯке.
Коза једна, која баш бијаше скȍзна,
Пȍбâци, кад зачу плачевне му звӯке,
А и покољéња чудиће се пȍзна.
Онај што остаде читава перчйна
Прйча то, и вијест дóђе до Турпйна.

2928 (57). Убрзо затијем и неке барóне,
Које там' однесе срећа њихна хӯдâ,
Пȍбӣ, па ће преко пиренејске зóнê,
Починивши јоште небројено чӯдâ,
Сићи у Шпанију близу Тарагóнê
Лудак опаснији од најгорих лӯдâ.
Крај мора идући њему ће да пȁднê
Нà ум да се ваља сред кàљужê гȁднē.

2929 (58). Ако ли сјећања ви нијѐсте трȍма,
Сјећате се да је Анђелика вйла
С Медором својим се враћајући дȍма,
У пријѐдјел овај дојездила бйла.
Туна сад Роланда затекла је мȍма,
Виновница овог јада и резйла.
Дојаха му близу, не спази га прӣје,
Јер јама гдје лежи паладина крӣјê.

2930 (59). Скри́ва га пиjѐска и камења р̏па.
Нити она њега, нит' он позна ви́лу.
Го је, тек по нека виси с њега кр̏па,
С њега, који негда носио је сви́лу.
Тело маже блатом, што рукама цр̏пâ,
Црн је к'о да рâсте на ријеци Ни́лу,
Јер већ је прилично времена протѐкло,
Како га је гола врело сунце пѐкло.

2931 (60). На мршаву лицу страхота му вла́да,
Откад се у њему зрака умна з̏гâси;
Поглед му је грозан, дугачка му бра́да,
Упале му очи, чупави му влâси.
Препаде се јако Анђелика мла́да,
Врисну, Медора јој уплашише глâси.
См̏ушенйк опазив близу себе ц̏уру,
На́гоном осјети од похоте б̏уру.

2932 (61). Продѐра се грозно: млада жена! Т̂а га
Појава занесе те појури к ме́ти.
Да то бјеше негда премила му дрâга,
За коју је вазда готов био мре́ти,
Не бјеше остало баш нимало трâга
У његовој мраком скривеној паме́ти.
Трчи за њом налик на љутога кêра,
Кад најзад опази вребанога звêра.

2933 (62). То видећи м̏ома коња ће да ши̏нê,
И зажди бјежати плаха преко ме́ђâ.
Медор, којино се за драгану бри̏нê,
Даде се за њиме, напа̀де га с ле́ђâ,
И мишљаше мачем главу да му ски̏нê,
Ал' гвожђе Роланда никада не вре́ђа:
Знате да је био непробојан р̏ођен.
Ништа нѐ би врâту, ма да бјеше зг̏ођен.

2934 (63). Т̏а Роланду не би ни ђаво из пàкла
Могао задати смртоносне р̏анê.
Чим је Медорова сабља њега тàкла,
Осврте се само, нѐ хтје ни да ст̏анê,
И — коњицу глава, к'о да је од стàкла,
Прснуће и он ће на земљу да п̏анê.
Оборивши тако песницом бра́ка,
Цин за цуром даље преко поља ска́ка.

2935 (64). Цури, чија страва све биваше вȅћâ.
Чињаше се, њена кóба једва мӣлӣ;
Веће је мислила издаде је срȅћа,
Зато као гуја у процéпу цвӣлӣ.
У зло доба оног прстена се сјȅћâ,
Који невидљивост овој даје вѝли:
Обзину га брзо, и одмах је нѐста.
Да је не би чуо и дречати прѐста.

2936 (65). Тим досад избјеже опасности мнȍгê.
Анђелику, тако мраком покривѐну,
Спâсе прстен онај од судбѝнê стрȍгê,
Али, не знам како, баш у истом трѐну
Лијепа женица у вис диже нȍге,
Лȅтнӯ и нáђе се на меку бусѐну.
Баш на неколико од лӯдê корáкâ
Паде, који даље за кобилом скáка.

2937 (66). Срећа за њу што је престала да вӣчê,
Иначе би прстен био бадавáде.
Што се пак њезине бедевије тӣчê,
Нека сада гледа другу да укрáдê
Ка' и ову негда (сјећате се прӣчê?),
Коју више никад неће да имáдê.
Она, чије руке и нијѐсу пáћи
Од крађе, ласно ће другу себи нáћи.

2938 (67). Бр̑зâ бедевија, као иста жӣва,
Десно и лијево, тамо амо вр̑дâ.
За њом јури Ролан и у знȍју плӣвâ,
Најзад је дотјера до једнога бр̑да,
И гле! Већ у руци њена му је грӣва.
Стеже је да просто не може да мр̑дâ.
Већ му је из главе ишчезнула дӣкла.
Коњ га сад занима. На њ му душа свӣкла.

2939 (68). И луд коњу тепа речи пуне мȅда,
Кроз маглу се сјећа веселијех трêнâ,
Када коње јаха, и кобилу глȅдâ,
Допадају му се снажна ребра њêна.
Ено већ у седло бедевији сјȅдâ,
И јури. Не мисли давати јој сêна,
Нити је појити. Три четири чȁса
Непрестано даље на кобили кȁса.

2940 (69). Трчаше кобила као лака зѐбра
Низ поље, насу̑мцѐ, и јурећи зга̑зӣ
Три нека племића и четири сѐбра,
Ма кад је натјера да у рупу сла̑зӣ
Некакву, ко́ба је саломила рѐбра,
И ено је веће језичину пла̑зӣ.
Полумртва коња он баци на ле́ђа,
И с тијем теретом зажди преко ме́ђа̑.

2941 (70). Када му отѐжа он стовари брѐме,
И руком поведе жалосну кура́ду,
Вичући: напријед! О арапско плѐме!
Ал' пошто је био изгубио на́ду
(Јер коњ бјеше рањен у рѐбро и тјѐме)
Да ће му напори успјех да има́ду̑,
Ни луд није хтио бојна коња ту̑ћи,
Но га зграби за̑ рêп и стаде га ву̑ћи.

2942 (71). С њим настави пољем и даље да шврља̑,
И ако се веће по готову смр̑че.
Коњем по камењу као браном др̑ља̑,
А коњу од бола удови се гр̑чê,
Кожа му се дере, крв му земљу пр̑ља̑,
И, врло природно, најпослије цр̑че.
И не обзире се луди витез на̀ то̑,
Но се с мртвим коњем пољем даље мла̀то̑.

2943 (72). Праћен од коњскога већ трухлога тêла,
Штоно је смрдјело горе него ву̑га,
Преко свијета је тумарао бêла,
У јурењу вазда држећи се ју̑га.
Много је ужасних учинио дјêла̑:
Пожаре, убиства и злочинства дру̑га̑
И више је можда питомијех сêла̑
Он опу̑стошио, него сама ку̑га.

2944 (73). Кукајмо не само за жртвама па̑лӣм,
Него и за њиме, јер дјѐла у бе́су.
Што му снажне руке, то такође жа̑лӣм.
Нѐвјерну дјевојку удавиле не́су,
Којој (не мислите да се као ша̑лӣм)
Не могоше па̀тњо̑м срце да потре́су̑
Ни он, ни толики, јер превари мно̑гê,
Те се у̑достојӣ казне врло стро̑гê.

2945 (74). Ах што није мог'о све жене да згњâвӣ,
Јер ни једна није од оне вам бо̏љâ.
Жене, без изнимка, ђаволи су прâвӣ,
То смо сви одавно искусили зго̏ља.
Помисао на то душу моју дâвӣ.
Да вам даље пјевам прошла ме је во̏ља.
Далеко од пјесме љути̇на ме ву́чê.
Људи, кад су љути, боље је да му́чê.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО **ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ**

ПЈЕСМА ТРИДЕСЕТА

Када нас понесе ја́рости бујѝца,
Те увриједимо збором или дје̏лом
Пријатеља свога, та̀кова̂ кривѝца
Нити се кајањем, нити су̏зо̂м вре̏ло̂м,
Макар она текла ка' вода брзѝца,
Опростити може на́паснѝку смје̏ло̂м.
Ох како ме боли што погрду кре̏сну̑
На жене Муза ми, кад заврши пје̏сну!

2947 (2). Ја сам сличан био каквом болеснѝку,
Који дуго трпи, али када бо́ља
Одузме свакоје стрпљење јаднѝку,
Он псује и једак бива као зо́ља,
А чим бол умине види се на лѝку
Њему да се каје као неки смо́ља.
О како би сада мило било мѐни,
Да они стихови нису изречѐни.

2948 (3). О же̏не! Имајте опроштаја за́ ме,
То од урођене просим вам добро̀те̂,
Јер зле мисли усред ове моје ча́ме̂
Јављају се: оне зле ријечи ко̀те̂.
Знајте да сам гоњен злошћу своје да́ме̂,
Која за ме нема нимало мило̀те̂.
Узрок она јесте што тако огру́бих;
Зна Бог да је крива; она, да је љу́бих.

2949 (4). Посмотрите ли ме са разнијех стра́на̂.
Ја ћу заслужити ваше сажаље́ње,
Јер и на мени је скоро иста ма́на,
Која на Роланду, добит' опроште́ње, —
На Роланду који веће више да́на̂,
Цијелом свијету на запрепашће́ње,
Шпанијом вукући мртва коња стй̑же
К ре̂ци, што у море у̏љева̂ се нй̑же̂.

2950 (5). Ту о̏стави̑ коња, па на другу стра̂ну
Пре̏плива, и спази иза густа кле̂ћа
Са коњем пастира, коме руком ма̂ну̂,
И рече да жели с њиме да се ме̂ња̂,
Јер пастиров коњиц допаде се ба̂ну.
С друге стране (вели) код онога сте̂ња
Ено коња мога; иди га присво̀ји,
А дај свог; у том су интереси тво̀ји.

2951 (6). Шта се мислиш? Узми коња ми ваља́на.
Он ће ти се јако допасти у свѐму,
Нема сакагије, нити других ма́на̂;
Што је мало мртав, то не шкоди њѐму,
Излијѐчиће га брзо добра хра́на,
И од њега хасну имаћеш голѐму. —
Насмй̑ја се пастир, не хтједе ни ста̏ти.
Но к рй̑јеци оде воде коњу да̏ти.

2952 (7). Да му коња отме Ролан за њим по́ђе.
Тојага, за руку везана кана́пом,
Бијаше у оног несретнога ро́ђе̂,
И паладина је ударио шта́пом.
Наравно, ударен био је тако́ђе,
И то страховитом Роландовом ша́по̂м.
Не помо̀же њему чворновата ро̏зга,
Јер му глава прште, нестаде јој мо̏зга.

2953 (8). Ролан, као вазда, пун бијо̀сна гње̏ва,
Одјури на коњу, кога тако до̏би̑,
Ал' овај му липса још трећега дне̏ва,
Јер му не даваше сијена и зо̏би;
Ма лудак за̏ ду̑шу многијема спје̏ва,
Којено са коњма лутајући ско̏би̑:
Чим један му липше, он отима дру̑го̂г,
И тако једнако целог пута ду̑го̂г.

2954 (9). Отимљући храну да глад своју гâлй,
Најпослије стиже до Мȁлагê грâда,
Гдје убија људе, а домове пâлй,
Сличан Велзевулу што у паклу влâдâ.
Пропишташе тада велики и мâлй,
Нико нȅ запâмти тȁковијех јâдâ.
Трѐћину народâ из малашких мáлâ
Поби, по причању тачнијех анáлâ.

2955 (10). Затим једног јутра стиже ка Сисéри,
Којано је била близу Хибралтáра,
Близу тијех шпанских спрам Африке двéрй.
По тихоме мору бâрка једна шáра,
У којој весели бјеху кавањéри,
Са неколицином хитријех возáрâ.
Господа у море пуштала су мрȅже,
И лахоре морске уживала свјȅже.

2956 (11). Летјела је барка лѐтом налик лáсти,
И када с обале Роландо је спȁзй,
Стаде за возање ћеф у њему рáсти,
И виче да стану, и на њих се плȁзй,
А коња, што тада бјеше му у влáсти,
Шибаше, тјераше да у море згȁзй.
Пропиње се богме и обȁдâ кљýсе,
Јер пливати морем не узда се ý се.

2957 (12). Испаде за руком лудом кавалйру
Натјерат' ȳ море коњица ваљáна,
И ено га веће, господо, на шйру
Средоземна мора дебѐла и слáна.
Мисли коњ: ил' ће ме нестати ý вйру,
Ил' ће ме избавит' африканска стрáна,
И зато је боље да силама слȁбйм,
Јер се спасу надам, к оној страни грȁбйм. —

2958 (13). Ти ми коњски нади изгледају шȳти.
Веће је далеко био онај чáмац,
И Роланда нико није мог'о чȳти,
Када се дерао усред мора сáмац.
Плива кљусе, плива, па се поче дȳти,
И црче. Африка лудаку је мáмац.
Та лађа без кр́мê, јȅдрйлâ и сйдра,
Укратко Роландо, плови као вйдра.

2959 (14). Он оста на води, потону кура́да,
Урођени на́гон не да му да то̏нê.
Да ће испливати постојаше на́да,
Јер му руке вјешто таласиће го̏нê.
Највећа тишина на водама вла́да,
Иначе би мор'о ускоро да кло̏нê,
И тело некада слављенога ти̏ћа
Морскијем рибама постало би пи̏ћа.

2960 (15). Ал' не хтједе судба жиће да му ха̏рâ.
Што би за Француску грдна била ште̏та
(Судби̏на се вазда за лудаке ста̏рâ),
Веће га избаци тамо гдје је Се̏та.
Још ће он служити хришћа̀нскога ца̏ра,
Још под њиме многа бориће се че̏та.
Сад к Истоку по̀ђе све дуж океа́на
И тим правцем лу̀та много јоште да́нâ.

2961 (16). И стиже до војске врло црне ко̏жê, —
Ал' о том извјештај касније ћу да̏ти,
Засад велим само: заштѝти га, Бо̏же!
Како Анђелика преста да се па̏тӣ.
И врну се кући опјевати мо̏жê
Други пјесник боље; смијеш ипак зна̏ти,
Да мужа Медора постави за кра́ља
Од богатих својих индиских зема́љâ.

2962 (17). Нек се њезин Медор сад наноси кру̏нê,
А ја богме имам и других поса́лâ,
Њих су мени данас обје руке пу̏ње.
Откад оде Анђа, та бијела ла́ла,
Откад Изабела под земљицом тру̏нê,
Припада љепоте Доралиди хва́ла;
Откад Родомона, њена господа́ра,
Гње̏в однесе, поста не́ва Мандрика́ра.

2963 (18). Мандрикаро, чела весела и хо̏ла
Што цура корисно по њега рјеше́ње
Даде, не ужи́ва ни радости по̏ла,
Јер напада Руђер њему на поште́ње,
И спрема се среће прѐтурит' му ко̏ла
Због орла бе̏ло̏га; као пониже́ње
Своје сматра Градас, владар Серика́нâ,
Што је у Татара јоште Дуринда́на.

2964 (19). Јоште сва тројица кавце се и љу̑те̂,
Пратећи ријечи јароснијем глêдом:
Не одступа нико од воље си кру̑те̂.
Јадан краљ Аграман, преиспуњен јêдом,
Рад је да разбистри, докле они му̑те̂,
Питање, којим ће борити се рêдом.
Краљ Марсил такође стишати их жу́ди̑,
Ал' су и његови узалудни тру́ди.

2965 (20). Један другом грозну читају ваке́лу
Градас и Руђеро бранећ' своја пра́ва,
А зачињавају размирицу це́лу
Псовкама, што иду као из рука́ва:
Такијех бораца видје л' ико фе́лу?
Аграман, кога је већ бољела гла́ва,
Љутито им рече: умукните, љу̑ди!
Запо̀вједа̂м коцка нека вама су̑ди̑.

2966 (21). Али да би једном стишала се бу́на,
Свађи вашој морам катанце и кљу́че
Ударит' из виших војничких рачу́на̂
Тим, што онај чије име се изву́че̂,
А то сада одмах решиће Форту́на.
За вас обојицу има да се ту́че̂:
Победи л', и други добија; згу̑би̑ ли,
И другар му губи. То да сте ту̑били!

2967 (22). Желим сва̂ђа̂ тијех искоријење́ње,
А у томе и ви имаћете ва̀јде̂,
Јера ја имадем чврсто увјере́ње,
Да сте и ви сити свађаличке ка̀јде̂,
И да сви желите опће измире́ње.
Што се пак храбрости ваше тиче, ма̀јде
Когод вас познаје врло добро зна́де̂,
Да је мјером равном свак од вас има́де̂. —

2968 (23). Руђеро је био задовољан ти̏јем,
А и у Градаса бјеше воља и̏ста̂,
И сваки ућу́та као да је ни̏јем,
Јер даљем кавцењу не бијаше ми̏ста.
Направише јавно пред присутним сви̏јем
Двије цедуљице, и свакоја ли̏ста
Једно име доби, и у једну у̑рну
Краљ Аграман обје цедуљице гу̑рну̑.

2969 (24). Прồмуħка је до̀бро, пак из тога су̑да
Цедуљу ѝзву̑че једно мало де́те.
Руђи наклоњена бјеше срећа лу̑да̂:
Изѝђе му име, он до́ђе до ме́те̂.
Колико Градаса судбѝна му ху̑да̂
Ојади, то ћете ви да разуме́те.
Макар да се био расрдио згồља,
Пристаде, јер шта ће: то је божја вồља.

2970 (25). Бог не даде име његово изву́ћи,
Божјем се рјешењу покорити мо́ра,
И стаде Руђера учити (буду́ћи
Противу Татара и његова зо́ра
Руђер ће се за се и за њега ту́ћи)
Како да се бори и да јаше до́ра.
Њему сви витези и часници двồрскӣ
Признаваху да се зна борит' мајстồрскӣ.

2971 (26). Руђер те поуке при́ма као ша́лу,
Јер бјеху излишне таквоме јуна́ку,
Та̑ свак му знађаше мегданџиску хва́лу.
Пошто земља бјеше скоро већ у мра́ку,
То краљ за̑повједӣ грлату тела́лу,
Томе у дерњави правоме вјешта́ку,
Јавит' е ће мегдан чим заруди зồра
Бит' близу краљева свилена чадồра.

2972 (27). Радознала руља јоште исто ве̏чӗ
На оно бориште поче да се збӣра̂;
Силан борац туна до зоре се сте̏че,
И чека да труба на борење свӣра̂.
Тај раздор Собрина као ватра пе̏че,
Та свађа Марсила непрѝјатно дӣра̂.
Краљу Аграману са много жестѝне̂,
Што борбу дồпустӣ, пријѐкоре чѝне̂.

2973 (28). Сјем њих бјеху туна поглавари мнồзӣ,
И сви једнồдушно Аграмана ку̏де̂.
Што нијесу (веле) у братинској слồзи
Само ће Францима од хасне да бу̏де̂;
На њих ће се најзад разгње́вити бồзи,
И разумије се да ће да им у̏де̂;
Од бораца двају ма који да па̏не̂.
Тај губитак Мавре скупо ће да ста̏не̂.

2974 (29). Рекоше му: краљу, снâго нам и слȁво,
Пȍгријешӣ што се нȅ противӣ тȍме. —
Сам владар увидје да имају прȁво,
Али даде ријеч, а ову да слȍмê
Краљи, то не иде, и каје се здрȁво
Што је даде; зато да удесу злȍме
Доскочи, он оба борца она зȍвê,
Моли да од борбе одустану ȍвê.

2975 (30). Ил' бар да одложе размирицу свȍју
Докле он, Аграман, хришћанскога цȁра
Не сломи коначно у одсудну бȍју.
Сваки од вас (рече) треба да се стȁрâ
Да мени олакша љуту бригу мȍју,
Која сваке ноћи покој мени хȁрâ. —
Они виде да је тако, али рѐћи:
Хоћу, чини им се с мегдана утѐћи.

2976 (31). Руђер и Мандрикар као двије хри́де
Непȍмични стоје и упорно му́чê;
Рећи први: хоћу, обоје се сти́дê.
Татарову цуру љубав амо ву́чê,
И у помоћ краљу ето Донали́дê:
Мандрикара моли нека се не ту́чê.
Сва је уплакана, косе је расплѐла,
Цр́нӣ јој се очај с лијепога чѐла.

2977 (32). Дјева, коју Амор води на синци́ру,
Татару говорећ' овако се јȁдâ:
Ах мени се не да поживјет' у ми́ру,
Јер теби на памет непрестано пȁдâ
Крваве мегдане делит' у панци́ру,
Док те ван пȍгӣбли видјети сам рȁда.
Тек што краљ спријечи с Родомоном бӣтку,
А ти већ на другог вадиш сабљу брӣтку.

2978 (33). Колика је била то за мене ди́ка,
Како среће бјеху груди моје пу̏не,
Ви́дећи љепоти мојој поклони́ка,
Видећ' носиоца славне једне кру̏нê,
Видећи првога нашега војни́ка,
Готова за мене да гине и тру̏нê.
Ах ал' сада видим да с' он тући мȍжê
И за једну спрдњу, јадна ли сам, Бȍже!

2969 (24). Пр̏мућка је до̀бро, пак из тога с̑уда
Цедуљу ѝзв̑уче једно мало де́те.
Руђи наклоњена бјеше срећа л̑уд̂а:
Изѝђе му име, он до́ђе до ме́т̂е.
Колико Градаса судбѝна му х̑уд̂а
Ојади, то ћете ви да разуме́те.
Макар да се био расрдио зг̏ља,
Пристаде, јер шта ће: то је божја в̏ља.

2970 (25). Бог не даде име његово извӯћи,
Божјем се рјешењу покорити мо́ра,
И стаде Руђера учити (будӯћи
Противу Татара и његова зо́ра
Руђер ће се за се и за њега тӯћи)
Како да се бори и да јаше до́ра.
Њему сви витези и часници двѐрск̑̂и
Признаваху да се зна борит' мајстѐрск̑̂и.

2971 (26). Руђер те поуке при́ма као ша́лу,
Јер бјеху излишне таквоме јуна́ку,
Т̏а свак му знађаше мегданџиску хва́лу.
Пошто земља бјеше скоро већ у мра́ку,
То краљ з̏аповједѝ̂ грлату теја́лу,
Томе у дерњави правоме вјешта́ку,
Јавит' е ће мегдан чим заруди зѐра
Бит' близу краљева свилена чадѐра.

2972 (27). Радознала руља јоште исто в̏еч̂е
На оно боришге поче да се збѝр̂а;
Силан борац туна до зоре се ст̏ече,
И чека да труба на борење свѝр̂а.
Тај раздор Собрина као ватра п̏ече,
Та свађа Марсила непрѝјатно дѝр̂а.
Краљу Аграману са много жестѝн̂е,
Што борбу д̏пустѝ̂, пријѐкоре чѝн̂е.

2973 (28). Сјем њих бјеху туна поглавари мн̏зѝ̂,
И сви једнѐдушно Аграмана к̑уд̂е.
Што нијесу (веле) у братинској сл̏зи
Само ће Францима од хасне да б̑уд̂е;
На њих ће се најзад разгњевити б̏зи,
И разумије се да ће да им ̑уд̂е;
Од бораца двају ма који да п̏ан̂е.
Тај губитак Мавре скупо ће да ст̏ан̂е.

2974 (29). Рекоше му: краљу, снâго нам и слâво,
Пȍгријешӣ што се нȅ противӣ тȍме. —
Сам владар увидје да имају прâво,
Али даде ријеч, а ову да слȍмê
Краљи, то не иде, и каје се здрâво
Што је даде; зато да удесу злȍме
Доскочи, он оба борца она зȍвê,
Моли да од борбе одустану ȍвê.

2975 (30). Ил' бар да одложе размирицу свȍју
Докле он, Аграман, хришћанскога цâра
Не сломи коначно у одсудну бȍју.
Сваки од вас (рече) треба да се стâрâ
Да мени олакша љуту бригу мȍју,
Која сваке ноћи покој мени хâрâ. —
Они виде да је тако, али рȅћи:
Хоћу, чини им се с мегдана утȅћи.

2976 (31). Руђер и Мандрикар као двије хри́де
Непȍмични стоје и упорно му́чê;
Рећи први: хоћу, обоје се сти́дê.
Татарову цуру љубав амо ву́чê,
И у помоћ краљу ето Дорали́дê:
Мандрикара моли нека се не ту́чê.
Сва је уплакана, косе је расплȅла,
Цр́нӣ јој се очај с лијепога чȅла.

2977 (32). Дјева, коју Амор води на синци́ру,
Татару говорећ' овако се јâдâ:
Ах мени се не да поживјет' у ми́ру,
Јер теби на памет непрестано пâдâ
Крваве мегдане делит' у панци́ру,
Док те ван пȍгӣбли видјети сам рâда.
Тек што краљ спријечи с Родомоном бӣтку,
А ти већ на другог вадиш сабљу брӣтку.

2978 (33). Колика је била то за мене ди́ка,
Како среће бјеху груди моје пу̑не,
Видећи љепоти мојој поклони́ка,
Видећ' носиоца славне једне кру̑нê,
Видећи првога нашега војни́ка,
Готова за мене да гине и тру̑нê.
Ах ал' сада видим да с' он туђи мȍжê
И за једну спрдњу, јадна ли сам, Бȍже!

2969 (24). Прд̑муһка је дӧбро, пак из тога су̑да
Цедуљу ӣзву̑че једно мало де́те.
Руђи наклоњена бјеше срећа лу̑да̑:
Изӣђе му име, он дȍђе до ме́те̑.
Колико Градаса судбӣна му ху̑да̑
Ојади, то ћете ви да разуме́те.
Макар да се био расрдио згд̑ља,
Пристаде, јер шта ће: то је божја вд̑ља.

2970 (25). Бог не даде име његово изву́ћи,
Божјем се рјешењу покорити мо́ра,
И стаде Руђера учити (буду́ћи
Противу Татара и његова зо́ра
Руђер ће се за се и за њега ту́ћи)
Како да се бори и да јаше до́ра.
Њему сви витези и часници двȍрскӣ
Признаваху да се зна борит' мајстȍрскӣ.

2971 (26). Руђер те поуке пре́има као шалу,
Јер бјеху излишне таквоме јуна́ку,
Та̑ свак му знађаше мегданџиску хва́лу.
Пошто земља бјеше скоро већ у мра́ку,
То краљ за̑повједӣ грлату тела́лу,
Томе у дерњави правоме вјешта́ку,
Јавит' е ће мегдан чим заруди зȍра
Бит' близу краљева свилена чадȍра.

2972 (27). Радознала руља јоште исто ве̑че̑
На оно бориште поче да се збӣра̑;
Силан борац туна до зоре се сте̑че,
И чека да труба на борење свӣра̑.
Тај раздор Собрина као ватра пе̑че,
Та свађа Марсила непри̏јатно дӣра̑.
Краљу Аграману са много жестӣне̑,
Што борбу дд̑пустӣ, прије̏коре чӣне̑.

2973 (28). Сјем њих бјеху туна поглавари мнд̑зӣ,
И сви једнȍдушно Аграмана ку̑де̑.
Што нијесу (веле) у братинској слд̑зи
Само ће Францима од хасне да бу̑де̑;
На њих ће се најзад разгње́вити бд̑зи,
И разумије се да ће да им у̑де̑;
Од бораца двају ма који да па̑не̑.
Тај губитак Мавре скупо ће да ста̑не̑.

2974 (29). Рекоше му: краљу, снâго нам и слȁво,
Пȍгријешӣ што се нȅ противӣ тȍме. —
Сам владар увидје да имају прȁво,
Али даде ријеч, а ову да слȍмê
Краљи, то не иде, и каје се здрȁво
Што је даде; зато да удесу злȍме
Доскочи, он оба борца она зȍвê,
Моли да од борбе одустану ȍвê.

2975 (30). Ил' бар да одложе размирицу свȍју
Докле он, Аграман, хришћанскога цȁра
Не сломи коначно у одсудну бȍју.
Сваки од вас (рече) треба да се стȁрâ
Да мени олакша љуту бригу мȍју,
Која сваке ноћи покој мени хȁрâ. —
Они виде да је тако, али рѐћи:
Хоћу, чини им се с мегдана утѐћи.

2976 (31). Руђер и Мандрикар као двије хрúде
Непȍмични стоје и упорно мýчê;
Рећи први: хоћу, обоје се стúдê.
Татарову цуру љубав амо вýчê,
И у помоћ краљу ето Доралúдê:
Мандрикара моли нека се не тýчê.
Сва је уплакана, косе је расплѐла,
Цр̑нӣ јој се очај с лијепога чѐла.

2977 (32). Дјева, коју Амор води на синцúру,
Татару говорећ' овако се јȁдâ:
Ах мени се не да поживјет' у мúру,
Јер теби на памет непрестано пȁдâ
Крваве мегдане делит' у панцúру,
Док те ван пȍгӣбли видјети сам рȁда.
Тек што краљ спријечи с Родомоном бúтку,
А ти већ на другог вадиш сабљу бр̏тку.

2978 (33). Колика је била то за мене дúка,
Како среће бјеху груди моје пýне,
Вúдећи љепоти мојој поклонúка,
Видећ' носиоца славне једне крȳнê,
Видећи првога нашега војнúка,
Готова за мене да гине и трȳнê.
Ах ал' сада видим да с' он туђи мȍжê
И за једну спрдњу, јадна ли сам, Бȍже!

2979 (34). Ал' ако ме збиља срце твоје вȍлӣ,
Ако си у души какав си и спȍља,
Тад учѝни што те драга твоја мȍлӣ,
Која већ је за те страховала згȍља,
Која тебе ради много су̑зâ прȍлӣ,
И чија је ово жељица и вȍља:
Не ср́ди се тако на Руђера зо́рли,
Пусти нек и њега ките бели о́рли.

2980 (35). Хоће ли га красит' ор'о или бȅча,
Шта се тебе тиче? То су за те трȉце.
Тешко мени ако нијесам ти прȅчâ
Од оне грабљиве, страховите птȉцê.
Ако, не дај, Боже, љута ова сјȅча
Твојега живота пресијѐчê жȉце,
И мене убија. Може од мегда́на
Мало вајде бити, а много зија́на.

2981 (36). Ако не увиђаш какви су грије̏си
Не хајат' за јаде миле своје да́мê;
Ако своје жиће дати готов јѐси
За некакву птицу, не марећи за́ ме,
Тад боље и мене у раку понѐси,
С тобом бићу сретна чак и у дну та́мê.
С тобом треба л' мријет' не марим за сѐбê,
Ал' би ме бољело преживјети тѐбê. —

2982 (37). Те њене ријечи пред господом ту́ди,
И послије сличне целе ове нȍћи,
Праћене сузицом и уздахом гру́дӣ,
У почетку бише без икакве мȍћи.
Ипак Татар, коме цура је по ћу́ди,
Молбама њезиним постао је крȍћӣ:
Тјеши је, милује пун љубавне ја̏рê,
И сузе јој с лица пољупцима та̏рê.

2983 (38). Те ноћи рече јој: Охра́бри се, мȉлâ!
Зар ме не познајеш? Зар те Руђер пла̏шӣ?
Да се на ме дигне сва Карлова сȉла,
И да јој помогну сви јунаци на̏ши,
Зар би ти од страха тада мене крȉла?
Зар ми не би рекла: устај, сабљу па̏ши!
Зар срце ми хра̂брȏ, зар десница чȉлâ,
Да се од Руђера жутȍкљуна стра̏шӣ?

2984 (39). Блиске се прошлости, голубице, сјѐти,
Кадано пȁтрљем копља пребијѐна
Ја пораз нанесох хрȁбренȏј ти чѐти,
И спречих да будеш Родомону жѐна.
Сам Градас признаје, макар да га штѐтȋ
Помен догађаја срамом покривѐна,
Роб мој да бијаше у Сирији прȉје,
Он, који се боље од Руђера бȉјȇ.

2985 (40). Истоме Градасу, храбром Изолиру,
Грифу и његову брату Аквилáну,
И многоме другом јоште кавалиру,
Па и черкескоме краљу Сакрипáну,
Који допадоше ропства у синџиру
Кушајућ' отети пусат на мегдáну
Хекторов, слободу ја некада дȁдох,
Ја, што исти пусат освојити знȁдох.

2986 (41). Колика је хрáбрȏст и снага ми била
Славног тога дана сваки од њих знáдȇ,
И сада од мене иште моја вила,
Која од Руђера чудан страх имáдȇ,
Пред овим дечаком да савијем крила,
Који јоште нема бркова ни брáдȇ,
И ја, у кога је данас Дуриндáна
И пусат Хекторов, да бјежим с мегдáна!

2987 (42). Ах што не погȕбих краља од Алгира,
Што тебе на сабљи не добих од њѐгȃ,
Те би бој чекала ти са више мира,
Нит' би сад имала бојати се чѐгȃ.
Та знај да си драга хрáбра кавалира,
Па се прођи плача и јадања свѐгȃ,
И знај да се борим у овоме бȍју
Не за белу птицу, но за славу свȍју. —

2988 (43). Послије његова одговора тȍга
Још је дуго њему говорила нéва,
Да би га од смјера одвратила злȍга,
И ма да је била само слаба дјéва,
Вођена за руку од Амора бȍга,
Он један од првих, најјачих мужéвȃ,
Пȍбиједȋ она, јер јој даде вјѐру
Не противити се краљевоме смјѐру.

2989 (44). Би ријеч одрж'о што је тад јој дȁо,
Да није Руђеро, чим се Аурóра
Јави, прије но је зрак сунчȁнӣ пȁо
У земске дȍлине с високијех гóрâ,
На бориште, војском опкољено, стȁо,
Готов да се бије, пун витешког зóра,
И да није трубом Татарина звȁо,
Бијесно јашући помамнога дóра.

2990 (45). Чувши трубу Татар са постеље скâчē,
У звијера га је претворила трýба;
Чело, дотле ведро, облаци му мрâчê.
За час наоружан био је до зýбâ.
Шта облаци они страховити знâчē,
Одмах је његова разумјела љýба.
Занијѐмље јадна, срце своје стӣште,
А Татарин коња убојнога ӣштê.

2991 (46). Сватко се од њега уплашити мóра,
Ко га у оклопу видје и у шљѐму
На леђима славна коња Бриљадóра,
И сватко се с пута уклањаше њѐму.
Већ ето и краља и цијела Двóра
Да гледају битку страшну и голѐму.
Обојица шљеме привезавши бȍљê,
С копљима ступише на убојно пȍље.

2992 (47). На сунцу блијѐштê сјајни им панцúри,
Под пазухо копље сваки од њих мȅћê.
Ено већ и труба на борење свúрӣ,
И они џарнуше бојне коње вȅће,
Па се сударише љути кавалúри,
Добру се надајућ' од јуначке срȅћē.
Земља се зȁтрêсе од судара сӣлна.
Осташе у седлу оба борца чӣлна.

2993 (48). У њих оба птица, што Зеџса по зрáку
Ношаше, види се, са штӣтнôг оцáла,
И што, тада цр́на, Цезару јунáку
И Помпéју барјак бјеше код Фарсáла.
По држању копља, по том јасном знáку,
Види се обома да припада хвáла;
Још више, што стоје као хриде двӣје.
Које заман море таласима бӣјê.

2994 (49). Руђер Балѝза̑рду потрже на кра́ља,
Овај Дуринда́ну, славну од стари́на̂,
Јер сломише бојна копља до држа́ља,
И, по поузданом причању Турпи́на,
Одлѐтје им тада парчад од копа́ља̂
Чак до су̑нчевијех огњених виси́на̂,
И врати се сунцем опрљена до̏ље, —
Хоћете л' вјероват' ствар је ваше во̏ље̂.

2995 (50). Сијѐвнуше мачи на сунчеву сја́ју,
Према противничком шљему и визи́ру.
Убоде у лице један другом да́ју̑,
Али остављају коњице на ми́ру,
Јер по витешкоме старом обича́ју
Срамота би било правом кавали́ру,
И њега би љаге попанула то̀ња,
Кад би хотимице обранио ко̀ња.

2996 (51). Макар да визири двоструки им би̑ше.
Једва одбијају ударце оца́ла,
Којих бјеше као туче или ки̑ше̂,
Туче, ру̀шилице̂ сеоскога ма́ла;
А Турпин чак вели бијаше их ви̑ше̂,
Што је вјероватно, јѐр згода се да́ла
Тада Балѝза̑рди а и Дуринда́ни
Показат' како се дијеле мегда́ни.

2997 (52). Далеко се чула страшна ова лу̑па.
Да би помислио е се земља стре̂са̂.
Руђеру на шти́ту већ види се ру̑па,
Јер га проби Татар пун ужасна бе̂са:
Шти̑т и панцијер му расијече ску̑па,
Те гвожђе продрије до самога ме̂са.
Никад није борац ударио гру̑бље̂,
И Руђер би пао да мач оде ду̑бље̂.

2998 (53). Да Татарин један Мавра тако дје̏ље̂,
Било је већини гледалаца кри̑во;
Овоме њихове нагињаху же̏ље,
Судбом се његовом занимаху жи̑во.
Сви ско̀ро жељаху да Руђеро сме̏ље̂
Татарина дрског у сићано мли̑во.
Ја мислим Руђера Арханђео с не̏ба
Сачува од веће отворена гре̏ба.

2999 (54). Штета за Татара што Руђеро знȁде
Како се ударац ове врсте свȇтӣ;
Мандрикара дрскост ова скупо стȁде,
Јер ето и њему пȍгибија прȇтӣ;
Као грôм из неба Ализарда пȁде
Пљоштимице право на клȍбӯк му клȇтӣ:
Да се не ȉзврте у хитњи оштри́це,
Шљем Хекторов њему нȇ заштӣти ли́це.

3000 (55). Ако сте гледали вола када клȍнȇ
Под ударцем тешким месарскога ма́ља,
Знаћете како је почела да тȍнȇ
Сад у таму свијест татарскога кра́ља.
Чим ȕзду испусти, коњ, без сваке спȍнȇ,
Јурну све у скȍку од више копа́љâ.
Краљ ипак на њему ка' укопан сјȅдӣ:
Ноге стежу, за њих несвест не вријȅдӣ.

3001 (56). Рањен лав никада ни згажена гу́ја
Не бијаху бјешњи од овог јуна́ка,
Кад опет се врати животна му стру́ја,
Тер се освијести од ударца ја́ка.
Чим ȕзде дочȅпа коњ му ка' олу́ја,
А можда и брже, ка Руђеру ска́ка,
И када је к њему дојурио блӣжȇ,
Татар на Руђера Дуриндану дӣже.

3002 (57). Замахујућ' он се испе на стрȅмену
Да би удар пао са висине вȅћȇ,
И баш кад Руђера хтједе по тјȅмену
Треснути, Руђер је био боље срȅћȇ,
Јер оздо га боцну у истом врȅмену
Тамо, гдјено ђаче књигу своју мȅћȇ:
Мач његов пламени тад прободе стрâну
Деснога пазуха татарскоме бâну.

3003 (58). Кога Ализарда само о́гребу̏љâ,
Томе није лако, па ни Мандрика́ру,
Јер у млазевима крв ено му ку̏љâ.
Не бијаше добро ни Руђи серда́ру,
Хтједе с коња да се на земљу сасу̏љâ,
Јер га лупи Татар у голему ја́ру,
И убодом оним да ударац нȅ би
Ослабљен, Руђере, крај би био тȅби.

3004 (59). Ма да с тога удар с мање силе па̏ну̑,
Ипак о̏сјети̑ му Руђеро жести̏ну;
Смрче му се али одмах му и сва̏ну̑,
Те Татара згоди у десну слаби̏ну,
И зададе опет опасну му ра̏ну,
Јер мач му мађијом добија сили̏ну.
И Татаров оклоп чаробан је, а̏ма
Више би̏ у мачу чаробнога пла̏ма.

3005 (60). Рукну као тигар од ударца то̏га
И голема бола Мандрикар, и да̏ би
Сржби дао излаз он по̏хули̑ Бо̏га.
Осјетио бјеше да му снага сла̏би̑,
Па да би крвника усмртио зло̏га,
Штито с белим орлом отуривши згра̏би̑
Објѐма рукама тешку Дуринда́ну,
И ки̏диса правце својему душма́ну.

3006 (61). Гле! (пови́ка Руђер) зар баш орла ба̑ци!
Свог бацаш, а мога малоприје здро̏би̑!
Па то су најбољи докази и зна̑ци,
Да га неправедно у свои̏ну до̏би̑! —
Баш кад ово рече мркнуше му зра̑ци,
Јер му се са шљемом Дуриндана ско̏би̑:
Тако би ударен од силена кра́ља,
Да му се у̏чини̑ на њ се бријег сва́ља.

3007 (62). Умал' Дуриндана не поста уби́ца,
Јер на двије поле разби му визи́ра,
И наниже клизну не крзнувши ли́ца,
Те му расијече седло и панци́ра,
Пак онда жељезо њезиног оштри́ца
Опасно обрани бѐдро кавали́ра.
Таква рана треба дуго да се ви̑да̑.
Он рикну од бола и го̀лемо̑г сти̑да.

3008 (63). Већ у крви оба мегданције гре̏зну̑,
Те се ра̑зно мисли ко ће ког да пра̏ти̑
У хладнога гроба разјапљену бе̏зну.
Чини ми се Руђер сумњу ову схва̏ти̑,
И канда му душа силовито че̏зну̑
Дво̀јби гледалаца објашњења да̏ти.
С тога, ваљда, с мачем он по̏хита та̏мо,
Гдје је шти̑т одбачен обнажио ра̏мо.

3009 (64). Тада Бализарда отвори сока́ка
Кроз оклоп у груди Татарове пра̑во.
Ту му на́ђе срце, које силно ска́ка,
Па му га на̑жу̑љи она тако здра̑во
Да с правом на орла ску̑па и јуна́ка
Татарског однесе у пакао ђа̑во.
Ма прије него ли Мандрикаро па̑де,
Руђеру по глави страшан удар да̑де.

3010 (65). Ка' Мандрикар људи ријетко се ро̀дê,
Најстрашнији Татар погибе са њи́ме;
Мало данас има та̀ковê госпо̀дê.
Руђера у̑дари̑ баш у исто ври́ме,
Када ће му овај срце да пробо̀дê,
Али веће бјеше он изнурен ти́ме,
Што је био рањен испод мишке дѐснê,
Тер му груди заман за осветом бјѐснê.

3011 (66). Ипак он имаде снагу још голѐму,
Кад главу, достојну да понесе кру̑ну,
Пошто мачем отвор начини на шљѐму,
Умирућ' ударцем пошљедњијем гру̑ну̑,
И кад веће хтједе дух одлетјет' њѐму,
Из ране на глави крв Руђеру бљу̑ну̑.
Те се стропоштао у истоме трѐну
Са коња витеза на траву зелѐну.

3012 (67). Ишчезну му свијест у дебелој тму̑ши,
Ма дух још не по́ђе на далѐке пу́те,
А пошто се прије Татарина сру̑ши̑,
Који се држаше још пола мину́тê,
Гледајућ' како се крв његова пу̑ши̑,
Мњаху сви да борбе, нечувено љу́тê,
Руђер поста жртва, и већ Бога хва̑ли̑
Доралида што јој камен с душе сва̑ли.

3013 (68). Али ће јој брзо груди да се сле̑дê,
Јер се одмах видје ко погибе, ко̑ ли
Жив оста, чим Руђер диже се и сје̑де,
Макар да му удар силну крвцу про̑ли̑.
Краљ, који му храброст похвалити хтје̑де,
И којино њега безгранично во̑ли̑,
Пришав му с господом, како му је, пи̑тâ,
И славну му ову побједу чѐсти̑тâ.

3014 (69). Руђеровој срећи радује се свȁтко
(Ма да на лобањи пр̏снуше му кȍсти).
Краљ Градас такође прави лице слȁтко,
Али пун је био зависти и злȍсти;
Честита му и он, ал' сухо и крȁтко,
А разлози за то бијаху му прȍсти:
Мисли над њиме би сада слава сја̏ла,
Да бјеше на њега коцка она пȁла.

3015 (70). Он у души сада потајно јȁдујê,
Јер би се могао у томе случа́ју,
Презирући друге, славом да нȁдујê.
Од свију што пошту побједнику да́јӯ,
Понајвише краљ се Аграман рȁдујê,
Који оставити не хтједе дома́ју
Без Руђера, нити започети вȍјну:
Такву вјеру има у силу му бȍјнӯ.

3016 (71). Па и саме госпе првијех глава́рâ,
Што мужеве своје у Француску прȁтê,
Хвалом обасипљу славнога серда́ра;
Чак и Доралида, чини ми се, брȁте,
Што плачући сједи покрај Мандрика́ра,
Да не зебе да ће криво да је схвȁтê,
Можда, по примјеру осталијех да́мâ,
Поклонила би се Руђеру и са́ма.

3017 (72). Мртва Татарина можда би на ми́ру
Оставила, да се са Руђером здрӯжӣ.
Канда се не варам у томе обзи́ру,
Превртљивост њена ка' доказ ми слӯжӣ.
По љепоти равна овом кавали́ру
На свој земљи нема гдјено сунце крӯжӣ.
Њој мушка љепота срце лако дӣрâ;
С цвâта нȁ цвâт лети налик на лȅптӣра.

3018 (73). Она јако воли забрањено вȍће,
И вазда је жéдна љубавнога пи́ћа:
Тај напитак сада пружити јој кȍ ће?
Добар бјеше Татар за својега жи́ћа,
Ама сад је мртав, а дјевојка хȍћê
Да свагда имаде при руци млади́ћа.
Љекар, видјев ране на Руђеру, јâвља̂,
Да је њему јемац живота и здра̂вља.

3019 (74). Свакога ȍхрабрӣ ово увјерéње,
На којем Аграман наде своје зӣда̑.
Руђеро ће своје чекат' оздрављéње
У царском чадòру; ту ће да се вӣда̑.
Затијем Аграман даде наређéње
Да се с Татарина оружије скӣда̑,
Те више Руђера да виси о клѝну.
Градас Дуриндану доби у својѝну.

3020 (75). По рјешењу краља и цијела Двóра
Сав пусат прѝпаде, осим Дуриндáне̑,
Руђеру; он доби још и Бриљадóра,
Роландова коња витеза без мáне̑,
Ког Аграман нȁ да̑р од Руђера мóра
Примити, на њему да дели мегдáне.
Ал' о томе доста. Муза ми се сје̏тӣ,
Да о Брадàма̑нти сад јој ваља пје̏ти.

3021 (76). Она ће вам сада о томе да пје̏ва̑,
Како цура ова, чедна и ваљáна,
За Руђером сузе непрестано ље̏ва̑,
Је̑ра гдје је не зна веће више дáна̑.
Од Родомонова шта пре̏патӣ ће̏ва
Хипалка, чим стиже до Монтеалбáна,
Прѝча јој најприје, па рече такóђе,
Да Руђера нáђе кад на чесму дóђе.

3022 (77). Још је, уздишући горко из дубѝна̑,
Чула мȍма ова, пуна тешке сје̏те̑,
Како се по трáгу оног Сарацѝна
Са Хипалком нȁ пу̏т Руђеро јој кре̏те
Да лопова казни и отме Фронтѝна,
Ал' нит' коња оте, нит' онога сре̏те.
Зашто јој не дóђе такође је чу̏ла,
И слушајућ' она од плача се ду̏ла.

3023 (78). Да би јој срдашцу дала умирéња,
Испрѝча Хипалка његове рӣјечи,
Што их је навео ради извињéња,
И каза шта момка доћи јој спрӣјечӣ.
Али то дјевојку од ожалошћéња
Не спасава, нити ране јој лӣјечӣ;
Па ни писмо оно, јер се она млáда
Не писму, но своме љубљенику нáда.

3024 (79). Буни јој се душа против судбе гну̑сне̂,
И срцу је њеном у толико те̏же̂,
Што се сад надала срећице да ку̑сне̂.
Као нож уздах јој груди ено ре̏же̂,
Мећe оно писмо на медене у̑сне
А на њ сузе капљу низ образе свје̏же̂,
И да није било тијех мокрих су́за̂,
Уздах спржи писмо, вели моја Му́за.

3025 (80). Хипалка мораде њојзи више пу́та̂
О Руђеру причат'. Она само ри̑да̂.
Читајући писмо непрестано ћу́та.
Виђело се јасно да се много ки̑да̂.
На судбу је била преко мјере љу́та,
Али на̏слиједи̑ од оца и ди̑да
Снагу да се бори и с јадима го̏ри̑м,
Те Руђера видјет' надала се ско̏ри̑м.

3026 (81). Нада се, али се богами и бо̀ји̑,
Да не буде ово несреће поче́так.
Рат је сво љути, ко ми добар сто̀ји̑
(Тако се јадао тај лијепи цве́так),
Да му ђаво замке опасне не кро̀ји̑?
Јесте обећао да за двадесе́так
Дана к мени дође, ал' у рату би̑ва̂
Да пуста остане многа жеља жи̑ва̂.

3027 (82). Ах Руђере драги, Бог нека те хра̂ни̑!
Страхујем за тебе, те̏шко мени, ле̏ле!
С тебе за ме грозни настануше да̂ни.
Куд оде? Љубави камо твоје вре̏ле̂?
Зар мишица твоја Мауре да бра̂ни̑,
И моје и твоје противнике смје̏ле?
Мјесто мени сада ти помажеш њи̑ма!
Какву дужност имаш према тијем пси̑ма?

3028 (83). Да ли не знаш, болан, штоно сватко зна́де̂,
Да ти отац паде од краља Тројáна?
Расу́ди колико памети има́де̂,
Бранити му сина, љутог Аграма́на,
Који против Карла и његове вла́де̂,
Рад освете оца, започе мегда́на,
Про̀тив цара Карла, Роландова стри́ца,
Је̂ра је Ро̀ла̂ндо Тројанов уби́ца.

3029 (84). Ах врати се к нама те хришћа́нству слу̏жи.
Ми смо осветници твојег оца мѝла. —
Тако, па и горе, Брада̀ма̂нта ту̏жи̂.
Око ње Хипалка једнако се вѝла,
Дајући утјехе уцвељеној ру̏жи,
Непоколебљиво јер је она мнѝла,
Да ће Руђер доћи у даноме ро̀ку,
И рану извидат' њезину дубо̀ку.

3030 (85). Он ће (рече) тебе, која много стра́да,
Утјешит', и сузе са́ лица ти спра̏ти. —
Те ријечи, затим такођер и на́да,
Која заљубљене у невољи пра̏ти̂,
Учинише да се љепотица мла́да
Чекајући драгог мало мање па̏ти̂.
У одаје своје повукла се цу̏ра,
И чека доласку да закуца у̏ра.

3031 (86). Чим се коњски топот, ил' оружја зве̏ка
Напољу зачује, мни Руђеро грѐде̂,
Ал' се јадна вара, и бадава че̏ка̂.
Не зна да је Руђер допао бијѐде̂,
Да му опруженом усред о̀дра ме̏ка
Тијело мршави, образи блијѐде̂,
И да измеђ' смрти и живота ту́не
Више је од једне прележао лу́не̂.

3032 (87). Молила се Богу за свога јара́на
Дјева, и чешће је ишла у капе́лу.
У замак послије неколико да́на̂
Вратив се Рићардет извијести се́лу,
Да рад Малегѝса, њега, Вивија́на,
Руђер ѝстријебѝ војску једну це́лу.
За њу се, ма да јој ово бјеше мѝло,
У тој причи нешто непрѝјатно крѝло.

3033 (88). Оно, што дјевици радост ову ква̂рѝ,
То је што Рићардет спомену Марфѝзу,
Причајућ' о њојзи најдивније ства̂ри.
Чувши да Руђеро оде ка Парѝзу,
И да се у путу с љепотицом спа̂ри,
Дјевојка осјети љубоморе крѝзу.
Није јој по вољи ово женско дру̏штво,
Јер познаје срца мушкога меку́штво.

3034 (89). Не будућ' у тијем стварима слијèпа,
Боји се да Руђер, праћен од те мо̏ме̑,
За коју је чула да је баш лијèпа,
Не подлегне путем утицају зло̏ме.
Та јој мис'о срце једнако цијèпа,
Те је зебње просто грожаху да сло̏ме̑.
Же̏љно је чекала да се драги вр̑не̑,
Те да је од слутње ослободи цр̑не̑.

3035 (90). Чекајућ' у јаду срце јој се да̑ви, —
Ах Аморе, њена стигнула те ма̏зда!
Ал' мјесто Руђера ускоро се ја̑ви
Замка Монталбана племенити га̏зда,
Брат њезин Риналдо, витез онај пра̑ви̑,
Чије часно име славиће се ва̏зда,
Јер ко њега не би хвалио, дòиста
Морао би бити злобан егòиста.

3036 (91). Да кажем зашто се сада кући вра̏ћа̑.
Лутајућ' између Париза и Бра́ве̑,
Куда њега љубав без одмора пра̏ћа̑,
Јер за Анђеликом ка' муха без гла́ве̑
Лети, чу да су му заробљена бра̏ћа,
И, тргнут иза сна од те грозне ја́ве̑,
Он се завјерио и узео на́ се,
Да их из биједе поменуте спа́се̑.

3037 (92). Дужност учинити своју он се тру̑ди̑.
Реч о Малегису јест и Вивија́ну.
Ал' у Егремону казаше му љу̑ди,
Да их ослободи Руђер, на мегда́ну
За њих са Марфизом изложивши гру̑ди,
И сви сада да су на Монтеалба́ну.
Риналдо се, дотле од звијера љу̑ћи̑,
Развесели јако, и похита ку̑ћи.

3038 (93). Сви су укућани роднога му ста̑на,
Који веће за њим осјећаху ту́гу,
Радосно својега дочекали ба̑на.
У своје родбине пријатноме кру́гу
Провео је туна два весела да̑на,
Па затијем узе најбољега слу́гу,
И са много јоште свијетле госпòде̑
Карлу Великоме на бојиште òде.

3039 (94). Да се свети краљу Аграману злȍме,
Узе Малегѝса, Вивјана, Гискáра,
Најстаријег брата, Риħàрдета к тȍме,
Такођер и браħу Рихарда, Алáра.
Није био праħен од лијепе мȍмē,
Којој Амор срце стријѐлама пáра.
Она рече браħи да је нешто бóна;
Оста у сријѐди породична лóна.

3040 (95). Истину је рекла. Грóја је не мȍрӣ
Додуше, али је болеснога ср̏ца,
Сажиже је ватра, која у њој гȍрӣ,
Што се и на лицу њезиноме зр̏цā.
Брат јој оде да се са Маврима бȍрӣ,
Да их топузином ка' орахе кр̏цā.
Пјесма, која иде, нек о том се ȍрӣ,
Јер веħ грло моје од умора гр̏цā.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ТРИДЕСЕТ ПРВА

Би ли на свијѐту било слађе сла̂сти,
Од оне што Амор у срце нам мѐћē;
Би ли од љубави било љепше стра̂сти.
Већега бла́женства и пуније срѐћê,
Кад не би страдали од опаке вла̂сти
Тиранке, што многе упропасти вѐће,
Чије мреже срца престрављена лȍвê,
И која се мрском Љубȍморо̂м зȍвê.

3042 (2). Јер горчина, брате, свака друга, зна̏ди,
Која због љубави по срцу нам пли̏нê,
Увећава љубав, и сви други ја̏ди
Душу за љубљење ȍштрê нам и фи̏нê.
Жеђ ỳчинӣ да смо напити се ра̏ди,
Послије дажда сунце милије нам си̏нê,
А тко је невоље окусио ра̏тне,
Зна цијенит' мира благȍдати зна̏тне.

3043 (3). Ако заљубљене раставља даљѝна,
То боли, ма срце виђењу се на̂да̂,
И толико већа бити ће милѝна,
Колико се дуже са растанка стра̂да̂.
Па и кад нас море мука и горчѝна,
Што се према нама драга строго вла̂да̂,
Сносимо их лако, док је нада жѝва,
Да ће наша бити омиљена дѝва.

3044 (4). Сви љубавни јади, и најљућа свађа,
Минуће некада као таштп сâнци,
А љубав ће постат' у толико слађâ
Ако једном свану и сретнији дâнци;
Али ако чума, црна као чађа,
Љубòмора дође, и њени те лâнци
Стегну, и касније, кад добијеш милу,
Ти ћеш осјећати паклену јој силу.

3045 (5). Љубомора црна фурија је прâвâ,
Не видјех стрâшила већег у вијèку;
Дубоке су ране што ти она дâвâ,
Не надај се, смртни, спасу и лијèку;
Ножи сумња њених и њезиних стрâвâ,
Срце ће, док живиш, твоје да сијèку.
Људи, које досад љубомора гáња,
Помрли су (кажу) сви од очајáња.

3046 (6). До мријèти (веле) не оста им другô.
Љубоморо клета, ти паклени врâже,
Рано без прèбола, Аморова куго,
Ти, чијено шапе срца наша трâжê,
Ти, што сумњама нас мориш тако дуго,
Да чак и најмање ситнице нас дрâжê.
До неба се чују црни ти гријèси,
Јер ни Брадаманту штедјела нијèси.

3047 (7). Што њојзи Рићардет и Хипалка рече,
Те сумња јој поче срдашце да гризê,
Није ништа према оном, што је пече,
Ускоро затијем због оне Марфизê.
Ал' мени је, засад, опјевати прèчê
Риналда и друге, што низ поље клизê.
Скоро Брадаманти, нек вам је на знање,
Враћам се; своје ћу држат' обећáње.

3048 (8). Хитајући они к престоници спјèшê
Да цару помогну, и другога дâна
Пред вече госпођу некакову срèше,
И с њоме једнога нèзнанôга бâна,
Коме цр̀но штито и одело бјèше,
С белом пругом, што је, ваљда, знак му сâна.
Он ће Рићардету овако да скрèшê:
Од' на мегдан ако не бојиш се рâнâ. —

3049 (9). Њему се обрати, јер јахаше пр̑вӣ,
И јер изгледаше зачӣкљив му нѐшто.
Риђардет, коме сў мегдани и р̑ви
Мили, пошто знаде борити се вје̏што,
Би увјерен да ће пȁлоша да скр̑вӣ,
Не знајућ' да срећа изневјери гдје̏што.
Запо̀че̑ се битка. Витезове ӥне̑
Занима да виде ко ће ког да скӥне̑.

3050 (10). Риђардета онај, лупив по визи́ру,
Избаци из седла у криоце тра́ве̑.
Он ипак утече Смртину коси́ру,
Јер није му шиљак оштетио гла́ве̑.
Кад Алар то видје, не о̀ста на ми́ру,
И под утисцима грозне ове ја́ве̑,
Јурну, ал' онај га тресну по панци́ру
И крај брата даде мјесто гранати́ру.

3051 (11). Падајући Алар малчице се ра̏нӣ.
Тад бије̏с потјера на мегдан Гиска́ра,
Ма да је Риналдо повикао: ста̏ни!
Ја ћу савладати оног зулумћа́ра. —
То је дошло касно. Витез онај стра̏нӣ
Сву тројицу браће копљем пооба́ра.
Ето Малеги́са, Рихарда, Вивја́на;
Отимљу се ко ће дијелит' мегда́на.

3052 (12). Рѝна̑лдо у̏чинӣ крај њиховој сва̏ђи,
Рекавши им: ја сам чети вашој гла́ва,
Покоравати се морају ми мла̏ђӣ,
Сада се борити ја имадем пра́ва.
Бруци овој грозној, славе наше кра̏ђи,
Ви нијѐсте кадри подсјећи рука́ва.
Не могу чекати док један за јѐднӣм
Попадате с ко́ња̑, јер осветом жѐднӣм.

3053 (13). Што рекох у мозак сватко ужлијѐби,
И мојих ријѐчӣ сјећајте се жи̑во. —
То им је рекао, — додуше у сѐби,
Јер да су га чули, било би им кри̑во.
Незнани јуначе, тешко сада тѐби,
Он ће те сатрти у сићано мли̑во.
И сударише се. Од судара њӥна
Сломише се копља у обадва ци̑на.

3054 (14). Свак од њих остаде на своме коњи́цу,
Ал' један и други коњ на земљу пȁде.
Риналдов Бајардо, брзином вјетри́цу
Сличан, подиже се и на ноге стȁде;
Онај други мртав оста на пољи́цу.
Своме господару на големе јȁде.
Незнани делија, са огњем у ли́цу,
Тад ово Риналду разумјети дȁде:

3055 (15). Господине, коња витеза ми ȕби̑,
Који ми је био као другар мȉо.
Жао ми је као брата да ми згȕби̑,
И када га не бих осветити хтȉо
По мишљењу моме, ово добро тȕби,
Ја бих просто један страшљивица бȉо.
Пошто мислим да смо обојица рȁди
Довршити борбу, велим: сабљу вȁди! —

3056 (16). На то њему ово одговори Фрȁнак:
Због мртвога скота зар ћемо се ту́ћи?
Другог ћу ти дати ја кроз који дȁнак. —
Тад јунак без коња рече му: буду́ћи
Да си у суђењу како видим тȃнак,
Одмах ћу ти маглу са очију сву́ћи.
Знај да се не бијем ја за живо̀тињу;
Можеш даривати коњем сиро̀тињу.

3057 (17). Остане л' на овом зар изгледат' нȇће
Да сам подлегао витешкој ти сȉли,
А ти божем обр'о лаворово цвȇће,
Док се ми у ствари нијѐсмо ни бȉли?
Што си ти на коњу слабо мени смȇћȇ:
Сиђи с њега можеш, ако ти се мȉли̑,
Ил' остат' на њему, свеједно је за́ ме,
Само сабљу вади без даље гала́мȇ. —

3058 (18). На то му Риналдо одговори: пȅки!
Како желиш, бане, тако ти и бȉће;
Ми смо људи врло услужни и мȅки,
Задовољит' рȁди тако храбре тȉће.
Него да ти не би страх имао нȅки̑
Што су моји друзи овдје, они свȉ ће
Одјездити даље; сеиз један сȁмо
Док се бијем коња држаће ми тȁмо. —

3059 (19). С Бајарда Риналдо племенити сја̏ха,
А другове своје одлазити ши̏ље̑.
Тада сеиз коња прихвати му пла̏ха,
И када му браћа одма̀коше ди̏ље̑,
Он, од кога Марс би осјетио стра̏ха,
Пун убојна р̑са, јунаштва и зби̏ље̑,
Трже мача љутог из злаћених ко̏ра̑
Рекав: од нас један пасти данас мо̏ра̑. —

3060 (20). И поче се бити страховита би̏тка,
Какве ваљда дотле никад није би́ло.
Обадва су борца снажна, хитра, ви̏тка,
Ни̏једно̑ме срце не бијаше гњи́ло.
Игра им у руци пуста сабља бри̏тка,
Како дотле ником не и̏гра заци́ло.
Видећи да снага не помаже, чи̏не̑
Напор да покажу што више вјешти̏не̑.

3061 (21). Да опјевам борбу гдје ћу наћи ре́чи̑?
Та̏ за то је мала сила мога пѐра.
Од судара гвожђа на далѐко је́чи̑
Брдо, покривено дубравама цѐра.
Парчад падајући на камење зве́чи̑
Коју мач са шти́та и оклопа здѐра.
Тко ли ће од ђорде шиљате и о̏стре̑
Сад на земљу туна мртав да се про̏стре̑?

3062 (22). Оба су јунака борила се ча̏сно,
Ча̑ст једног од ча̏сти другог није ма̏ња̑.
Када бој почеше сунце ј' сјало ја̏сно,
А сада се ено за брегове скла̏ња̑.
И ма да је веће било врло ка̏сно,
Туку се, и сваки у зно̀ју се ба̏ња̑.
Гледајући ове заморене љу̏де,
Видим да се само одбранити тру̏де̑.

3063 (23). Морећи Риналдо крепку мишку сво̀ју,
Пита се у себи, ко то бити мо̏ре̑,
Који га нагони купат' се у зно̀ју
Како ни сељанин када земљу о̏ре̑,
И који га чешће у овоме бо̀ју
У тјеснац доведе, што је јоште го̏ре̑.
Бог и душа (мисли) да ми је могу́ће,
Ја бих се махнуо борбе ове вру́ће̑.

3064 (24). У толико прије што ме ништа лйчно
Не гони с овијем дијелит' мегдáне. —
Веома је момче оружију вйчно
(Мишљаше незнани сâм од своје стрáнê),
Нијесам видио вала ништа слйчно
Односно вјештине можда чак од лáне.
То је витез прави. Како ли се зòвê?
Да се хоће проћи једном туче òвê. —

3065 (25). И он би се дакле хтио да извýчê
Из ове веома непрѝјатнê прпê,
Али борећи се обојица мýчê,
Свак вољу за борбу из јогунства цр̀пê.
Један другог ето непрестано тýчê,
Ма да обојица с тога много тр̀пê.
Пала помрчина густа као тêсто,
Да чак и мачеве сакрије им чêсто.

3066 (26). Ћутање прекиде кнез од Монталбáна,
И рече: борба је смијèшна у мрáку;
Било би мудрије одложит' мегдáна,
Па се тући сутра на јасноме зрáку. —
К томе жèља бјеше витеза ваљáна
Уточишта дати нèзнану јунáку
У дну гостопримна својега чадòра
Док не сине нова на Истоку зòра.

3067 (27). То чувши противник више није млàтô
Мачем, и рећи ће: господине, тй ми
Из душе говориш. Ја пристајем нà тô. —
Риналдо сеиза са коња му снйми,
Па коња поклони противнику, зàтô
Што му оног уби, и овај га прйми.
Одјахаше даље да потраже дру̀жбу.
Сеиз је вршио обојици слу̀жбу.

3068 (28). Док се тако пољем а по мраку бáза,
Риналдо бјеседом забављаше гȍста,
И случајно при том име своје кáза,
Што нèзнана бана обрадова дȍста;
Од среће сýза се низ лице му сплáза,
А срећан је био из разлога прȍста,
Што Риналдо исти, са киме се бйо,
Ни мање ни више но брат му је мйо.

3069 (29). Гвидо Дивљи овај делија се звȁо,
Што је са Марфизом, Грифом. Аквила́ном,
Сансонетом био, о чему сам дȁо
Извјештај стихова својих многом стра́нôм.
Бјеше код Пинабла у тамницу пȁо
Са другом осталом господом ваља́нôм,
И једва се ропства опрости пȍслије:
Зато браћу своју не на́ђе дȍслије.

3070 (30). Да Риналда види он одавно жу́дӣ,
Тражећи га про́ђе много поље рâвнô;
Да види првога од Карлових љу́дӣ,
Чије име светом одјекује слâвнô.
Рече: да се борим против твојих гру́дӣ,
Против тебе станем на бориште трâвнô,
Каква чудна судба! Ја, који те љу̏бӣм,
Зар теби да главу са рамена сру̏бӣм!

3071 (31). Зар са братом братац ратове да вȍдӣ?
Ах на душу бацих гријехова бре̏ме.
Зао данас удес мене јадна згȍдӣ,
Када руку дигох на рођено пле̏ме.
Ја се зовем Гвидо. Конста̀нца ме рȍдӣ.
Као и ти ја сам Хајмоново сје̏ме.
Одавно те тражим. Куда гођe скӣтâм
Из браске љубави све за тебе пӣтâм.

3072 (32). Изјављујем теби да је мени жȁо,
Што с онијем, који много за ме ва́жӣ,
Тукох се. Извини. Нијесам те знȁо,
И да бих кривѝцу поправио, ка́жи
Шта да радим. — Затим на груд му је пȁо.
Риналдо му рече: молим те не тра́жи
Да велико ово јунаштво ти ку̏дӣм,
Којему се, брате, и дивим и чу̏дӣм.

3073 (33). (Говорећи сузе из мркијех ѐчӣ
Штоно ријеч лије баш као из ка́бла,
Сузе, које радост из срдашца тѐчӣ.)
Боље но краљевска ку́рија и та́бла,
Ово ти витештво свакоме свједѐчӣ
Да си и ти грана Хајмонова ста́бла,
Јер не рађа крава лава него вѐла,
Нити голубица сӣвȍга сокѐла.

3074 (34). И ти си нашега свијетлога двóра,
Мили мој Гвидоне, рȍђено чељáде. —
Зборећи стигоше до белих чадóрâ,
И јунак ће браћи на знање да дáдê,
Да је ово Гвидо. Начини се лóра
Са њиме, јер сваки жели да имáдê
Пољуб и загрљај његов, и он мóра
Пољубити сваког од браће си млáдê.

3075 (35). И од остале је свијетле госпȍдê
Дочекан лијепо. Радује се свȁтко.
Радосних је сýзâ пало као вȍдê,
И свје̏ма је било слушати га слȁтко,
Кад прѝча како је дош'о до слобȍдê,
И сви налажаху да је сушти тȁтко.
Дáвно веће браћа видјети га жýдê,
И сретна су што је сада с њима тýде.

3076 (36). У свако би доба добро дош'о бѝо,
Ал' сада највише, нарочито с тȍга,
Што је хришћанима крв Аграман лѝо,
И устао против њиховога Бȍга.
Ка Паризу, где је род хришћански цѝо
За одбрану Вјере искупила Слȍга,
Сјутрадан са четом и Гвидо је смѝо
Пошао, да туче душманина злȍга.

3077 (37). И Алдиђер бјеше четник чете мâлê,
Која сада иде туђи Сарацéне.
Када она стиже на хлађане вâле,
Пред самим Паризом, гласовите Сéнê,
Срете два јунака, које свуда хвâлê,
Два славна витеза од велике цéнê,
Чувена са својих витешких мегдáнâ,
Срете, једном речи, с Грифом Аквилáна.

3078 (38). Дјева нека туна са њима је бѝла,
Када чета дóђе, баш у разговȍру.
Отмјена је она, на њојзи је свѝла;
Што се лица тиче, то није у спȍру
Да бјеше лијепа као горска вѝла,
Ма да дух јој сноси љуту неку мȍру,
Судећи по сýзи, што је тужном ствȍрû,
Изглéда о нечем важноме да збȍрû.

3079 (39). Гвидо их познаде, а и они њѐга̂:
Ра̏сташе се они прије мало да́на̂.
Он рече Риналду: имаће са чѐга̂,
Пођу л' ови, Мавар бјежати с мегда́на;
Та од страха нашег он ће да балѐга̂,
Јер ово су двоје два борца ваља́на. —
Риналду је мио прираштај му дру́ства;
Да су добри борци зна̏де из иску́ства.

3080 (40). Аквилан обучен у црно оде́ло
Сад и свагда бјеше, то је знано сјвѐма,
Он у црно, Грифон обратно у бе́ло.
Позна их Риналдо. Некада голѐма
Свађа их раздва́ја, али то заце́ло
Сад заборављају. Рукама објѐма
Грле се с Риналдом и осталом дру̏жбо̂м,
Нити се терете узајамном ту̏жбо̂м.

3081 (41). Свадише се негда ради Труфалди́на
(Прича би ме о том далеко одвѐла),
А сад у друштву ће рујна пити ви́на,
И јести батаке печења дебѐла.
О̏брадова много јоште палади́на,
И зрака среће му сину преко чѐла,
Када Сансонета, који у том до́ђе,
И кога познаје, загрли тако́ђе.

3082 (42). Али прије тога братинскога пи̑ра
Овако Риналду рече она цу̑ра:
Чуј нешто у срце што ће да те ди̑ра̂.
Роланду је стра̑шна̂ зазвонила у̑ра,
Он сад јури преко земљинога ши̑ра,
Јер га је лудила дохватила бу̑ра;
Го, бијѐсан јури ка' дивље звѐрије,
Он, заштитник вјере, бра̀нич ѝмпѐрије̂.

3083 (43). Причаћу ти јасно да као на дла̀ну
Опипаш и видиш веље оне ја̏де,
Који се десише племена ти чла̀ну,
Само не знам како у лудило па̏де.
Једном када дођох на неку поља̀ну
Призор се ужасан очима ми да̏де:
Видјех оружије, Богом њему да̂но,
Остављено, пусто, пољем ра̏збаца̂но.

3084 (44). Видјех једног бана како с поштом мно̏го̑м
Бачено оружје у трофеје ску̏пи̑;
Видјех Мандрикара, завађена с Бо̏гом,
Који тамо тада изненада ру̏пи̑,
Како Дуриндану по удесу стро̏го̑м
Узе, и у седло Бриљадору тру̏пи̑.
Тешко Дуриндани, а тешко и њѐму;
То ће Царству штету нанијет' голѐму. —

3085 (45). Плачући настави та лијепа да́ма:
Јоште видјех прије неколико днѐва̑
У бјеснилу страшном и Роланда са́ма:
Пјенуши и виче и очима сѐва̑,
Дух велики његов покрила је та́ма,
Нит' више о слави Империје снѐва̑. —
И рече да скочи код извјесна хра́ма
У реку, носећи оног садраза́ма.

3086 (46). Плач је тако гуши, јад је тако ко̏ље̑,
Да једва додаде: причам ово свѐуда̑
Не би ли се нашло људи добре во̏ље̑,
Да склоне Роланда за сад нибуд ку̏да̑,
Докле у болѐсти не буде му бо̏ље̑,
И докле му разум по тами криву̏да̑.
Ах да ми је наћи храброг Брандима́ра,
Он би избавио царскога серда́ра. —

3087 (47). У цури познасте, мислим, Флерделѝзу,
Која је, тражећи свога Брандима́ра,
Дојездила ето престоници блѝзу.
Рече да Татарин због тога шића́ра
Међ' Маврима створи неслогу и крѝзу,
Која је живота стала Мандрика́ра,
Као што је чула, на страшну мегда́ну,
И да сада Градас има Дуринда́ну.

3088 (48). Голема је била Риналдова бо́ља,
Јадне му се груди од ужаса лѐде̑.
Завјери се преко дубрава и по́ља̑
Ићи и тражити брата сред бијѐде̑,
Што напуштен скита ка' пошљедњи го́ља.
Он, чије услуге краљевства вријѐде̑.
Држаће га, мисли, под паметном сте̏го̑м,
И лијечиће га вјештином и ње̏го̑м.

3089 (49). Ал' пошто је веће пред Паризом ту̑на,
Не може Маврима окретати пе́ту.
Кад не само сунце зађе, но и лу̑на,
И по земљи проспе Сан ријеку Ле́ту,
Против Аграмана дићи ће се бу̑на,
И Роландо мора лутати по све́ту
Док онај у друштву скупљене го̀спо̀дē
Не дадне Паризу славе и слобо̀дē.

3090 (50). Кад већ бјеше да́вно нестануло Фе́ба,
И на небу знаци мећеда и ко́вâ
Синули, Риналдо, који згоду вре́ба,
И увреба чим се Сан на̏ земљу сро́за.
Видје да на̏ступи̑ јуришања тре́ба,
Јуришања што ће бити пуно гро́за̑,
И праћен од своје храбре оне че̏те̑
На маварски о̀кол опрезно се кре̑те.

3091 (51). У највећем миру с неколико дру́га̑
Пред осталијема напријед изма̀че,
И вину се хитро преко мрачних лу́га̑.
Кад у предње страже успаване та̀че
Та четица, која хришћа́нству је слу́га,
Маварском је крвцом напојила ма̀че,
Све је до пошљедњег стражаре поту́кла,
И тајно у стан се афрички уву́кла.

3092 (52). Риналдо предводи Грифа, Аквила́на,
Храброг Сансо̀нета, Дивљега Гвидо́на,
И с њима Алара још и Вивија́на.
Војска, лежећ' усред Морфејева ло́на,
Шта ће против таквих витеза без ма́на̑,
Који се не боје цела легио́на?
Буновни се Маври тргоше иза̀ сна,
Ал' слаба им бјеше од оружја ха̀сна.

3093 (53). Риналдо, да Мавром зада већу стра̏ву,
Рече те свирнуше и трубе и ро̏зи;
Име своје кличе, страховиту сла̏ву,
И сваки се Мавар, чувши име, згро̏зи̑,
Јер се не надаше франачкоме ла̏ву,
И стругнуше пољем Африканци мно̏зи̑.
Бајарда потјера, а Фу̏збе̑ртом ма̑ну̑;
Неустрашни друзи слијѐдише ба̑ну.

3094 (54). Риналдо! Риналдо! Од свуда се о̀ри̑
Из уста маварског плахога бјегу́нца,
Који, мјесто да се на мегдану бо̀ри̑,
Бјежи попут луда престрављена ју́нца.
Риналдо чудеса од јунаштва тво̀ри̑,
Тог дана му слава до́ђе до врху́нца,
Коње и јунаке мачем оштрим па̑ра̑,
Прескаче опкопе, чадо̀ре о̀ба̑ра̑.

3095 (55). Направи се страшна забуна и збр̏ка,
Тешко томе кога сабља му прож̀еже̑;
Шпанци и Арапи, што су лица мр̏ка,
Мудро поступају када од ње бјѐже̑;
Корисна је била њима ова тр̏ка,
Мироваху само који мртви лѐже̑.
Ка' Риналдо тако и друзи му чѝне̑;
Хиљада их, мниш је, такве су брзѝне̑.

3096 (56). До седам стотина на Монтеалба́ну
Риналдо ѝмаде бираних јуна́ка̑;
Као мирмидонска чета на мегда́ну
Ахилова, бјеше чета ова ја́ка.
Паладин са̏купи̑ ту дружбу ваља́ну
Да се бори против мрскијех дошља́ка̑.
То је била њему као гарда лѝчна,
И мразу и жези и умору вѝчна.

3097 (57). Страшила се није највећега сло̀ма,
Нит' га је служила тек ради цеки́на̑;
Макар да је био односно сиро̀ма,
Вољела је чета храброг палади́на,
Ма и бојала се њега као гро̀ма,
Јер у њој вла̑да̑ше строга дисципли́на.
С њом је као с браћом вина, хљеба, со̏ли
Делио, зато га мо̑ра̑ше да во̏ли̑.

3098 (58). Нема у њој тога који гинут' не̑ће
За њега и цара и милу дома́ју.
Из Монтеалбана та се чета кре̑ће̑
Само у какоме важноме случа́ју.
Франачких јунака то бирано цве̑ће,
Ти витези сада јуриш ето да́ју̑,
Нападају Мавре као вуци ста̏до,
Бо[illegible]ки, весело и ра̏до.

3099 (59). Мавра, који дође да коље и хара,
Вјероваћете ми, нимало не штеде;
Куд они пролазе крви ниче бара,
Што свједочи кол'ко мишице им вреде.
Риналдо је био известио цара,
Да је дош'о да га избави из беде.
Цар се с војском крете на знак њему дани;
С њим Брандимар хита да Мавре тамани.

3100 (60). Одмах се копаља појавила гора,
И борци су бојно прекрилили поље.
Флерделиза бјеше крај свога чадора
Гледећи како се по бојишту коље.
А када је небом засјала зора
Бистрим оком она загледавши боље,
Видје Брандимара. И он цуру спази,
Па преко лешева право к њојзи гази.

3101 (61). Када је жуђена загрлила змаја
За којим толико луташе по свету,
Чињаше се цури да је усред раја.
У то старо доба дјевице у цвету
Тумараху с једног до другога краја
Царевине често, и у томе лету
Очуват' знадоше цват у њих што цвјета,
Нит' за то их ико хтједе да клевета.

3102 (62). (За тијем временом данас и ја жудим,
Само тешко да бих у њих им'о вјере.)
Драгом рече Ролан да постаде лудим
Па чак и бијесним преко сваке мјере,
Што зададе јаде његовијем грудим'.
Да од кога другог вијест ову бере,
Вјеровао не би, ал' она му рече,
Која то искуством властитијем стече.

3103 (63). Сама видје, њојзи не причаху прочи,
И прича јој бјеше и јасна и проста.
Јунаку се сузом напунише очи,
Јера је Роланда миловао доста.
Каза му у воду како јадан скочи
Скупа с Родомоном са онога моста,
И како Алгирац борце туна хвата
Исто као кобац голубиња јата.

3104 (64). Да са драгом иде и Роланда тра̂жӣ
Врли Брандимар се ријѐшио смје̏ста.
Пратња му не треба, ни слуге, ни па̂жи,
Сам са њоме мӣља̂ прије̏ћи ће двје̏ста.
Излије̏чити га нада њега сна̂жӣ,
Од тог не уздр̏жа вода га ни че̏ста.
Крваве се битке са Маврима ма̂нӯ;
С Флерделизом оде траг тражити ба̂ну.

3105 (65). Ни дјевојка није осјећала ма̏њӯ
Жељу да га нађе, радова се пу́ту.
Јездили су журно и ноћу и да̏њу,
Док најзад стигоше к Родомону љу́ту,
К во̏ди гдје издр̏жа он ужасну ба̏њу,
И ту га десише у ратном окру́ту,
Јер благовремено знаци су му да̂ти.
Он викну витезу да се натраг вра̂тӣ.

3106 (66). Овим ријечима куша да га пла̏шӣ:
По закону даном силом моје во̏ље̂,
Ма ко да си одмах с коња тога сја̏ши,
Оружје са себе одмах скини до̏ље,
Да њиме гробови оките се на̏ши.
С мјеста то учѝни, биће за те бо̏ље̂,
Да не будем лично, ово није ша́ла,
Принуђен узет' га не рекавши хва́ла.

3107 (67). Сада ти је познат строги закон, за̀то̂
Покѝри се одмах. — Родомону, ко̀јӣ
Ријечима тијем сулудо се мла̀то̂,
Мислећи неко се и пријѐтње̂ бо̀јӣ,
Одговор је чудан Франак дао на̀ то̂,
Који се у копља дизању састо̀јӣ.
Мавар, коме ја́ро̂ст на лицу се чѝта̂,
Тад мостом појури да се с њим џилѝта̂.

3108 (68). Коњ му бјеше веће вичан мосту то̏ме,
Док, разумије се, други коњи не́су;
Брандимаров није био ноге тро̏ме̂,
Ал' од страха он се пропиње у бе́су.
Од моста стубови грозе да се сло̏ме̂,
И из темеља се од тутњаве тре́сӯ.
Како тада бјеше у срдашцу мо̏ме̂
По плахом очињем виђаше се кре́су.

3109 (69). Када се запо̀чӗ љута борба њи̏на,
Дршћући гледаше непо̀мична, бле́да,
Како се обадва сударају ци̏на.
У свакога копље као нека гре́да,
Кога ли ће од њих смртна скрити тми̏на?
При судару коњма догоди се бе́да,
Јер са јахачима одо тога ско̏ба
Насред уска моста панула су о̏ба.

3110 (70). И без мене, мислим, господа би зна̏ла
Шта случаји такви на том мо̀сту зна̂чӗ.
Хтједоше поскочит' оба чим су па̏ла,
Ал' на тој узи̏ни како да се ска̂чӗ?
У бѐздану што је под ћупријом зја̏ла,
У ри̏јеку која ту ћуприју пла̂чӗ,
Коњи и јахачи полетјеше пра̀вцӗ,
И, што је најгоре, тачно стрмогла̀вцӗ.

3111 (71). Пр́снуше до неба узбуркани ва̑ли
Кад једну и другу примише кура́ду,
А оба јахача, ка' богови ма̑лӣ,
Осташе у седлу при ово̀ме па́ду.
Да ли која нимфа ватру, коју па̑лӣ,
На дну те ријеке у водену хла́ду
Гаси, и срдашце заљубљено га̑лӣ,
То дознати сада прилику има́дӯ.

3112 (72). Тога ради и ја, јес тако ми ча̏сти,
Бих се загњурио у стихију жи́тку.
Не бјеше први̏на Мавру тамо па̏сти,
Због искуства тога он је у доби́тку,
Јер док Франку грози смртни облак тма̏стӣ,
Он је наишао већ на воду плитку.
Блатиште под коњем Француза се гӣба̂,
Он све више тоне у дно тога гли̏ба.

3113 (73). Танак је веòма конац оне спо̏нӗ,
Која Брандимара још за живот ве̂жӗ.
Флерделиза хтједе на земљу да кло̏нӗ,
И коса и кожа на њојзи се је̂жӗ,
И писну овако, желећи да тро̀нӗ
Љутог Арапина: о смилуј се, кне̂же!
За̀клињем те гробом, драгим срцу тво̏ме,
Помози јадноме Брандимару мо̂ме.

3114 (74). Сад у својем срцу не дај мјеста злòби,
Бар за ча́сак један гњѐв огњен уга́си.
Узми му, пошто му у овој тегòби
Помогнеш, оружје, тер гробове кра́си.
Ако бити мора и њега зарòби,
Али, молим ти се, од смрти га спа́си! —
Та молба из тако слађанијех у́ста̂,
На големо чудо, не остаде пу́ста.

3115 (75). Те ријечи тужне видиш ето гòдē
И звијеру, горем од бијесних ву́ка̂.
Полумр̀тва момка извуче из вòдē
Његова све дотле смртоносна ру́ка,
Па га он у кулу, већ пуну госпòдē
Заробљене, носи, мача и клобу́ка
Лишив га још прије, него што га тàче,
Јер нерадо гледа на другима мàче.

3116 (76). Заплакао би се горко сваки жи̂ви̂
Гледећ' мо̂му, коју судбе сколи злòба;
Свак би љубави јој мор'о да се ди̂ви̂.
Што јој драган паде у положај рòба
Кукајући за то сама себе кри̂ви̂,
Ах мучи је њеног поступка гнусòба,
Јер не би га врата тамничка дебѐла
Скрила, да га није овамо довѐла.

3117 (77). Отле оде даље, ма се закле да̏ ће
Довести Риналда, царског палади́на,
Или барем кога од његове бра̏ћē,
Или каква борца са двора Пипи́на.
Та неког ће наћи, који ваљда зна̏ће
Тући се и у дну водених дуби́на̂,
Који, ма да снаге можда није вȅћē,
Од њена драгана више има срȅћē.

3118 (78). Дуго она тако по свијѐту хо̂ди̂
Тражећи јунака згодна за то дје̏ло,
И који би прист'о да га она вòди̂,
Куда би се њојзи водити га хтје̏ло.
Најпослије борца подеснога зго̂ди̂,
Који јој је врло изгледао смје̏ло.
Гранама чѐмпреса хаљина му го̂рња̂
Везена. У њему на́ђе по̂дупо̂рња.

3119 (79). Тко је овај био засада је та̑јна,
Јер сада се враћам Риналду јуна́ку,
Да његова дјела описујем сја̑јна̑,
Тер име његово да сине у зра́ку,
И да успомена остане му тра̑јна.
Пошто су се тукли највише у мра́ку,
Кол'ко Мавар' паде, кол'ко је утѐкло,
Чије ли би перо с поуздањем рѐкло?

3120 (80). Јоште није ру̏јна заплавила зо̀ра,
Нити полетјели лахорићи свје̏жӣ,
Сан Аграман сања у дну свог чадо̀ра,
Страховити санак, од олова те̏жӣ.
Гласни́ком је би́ла прекинута мо̀ра,
Који краљу викну: спасавај се! бје̏жи! —
Краљ бунован скочи, и протр́ља о̏чи,
И видје да бјеже витезови про̏чӣ.

3121 (81). Како веће во̏јна једном не доту̏жа̑
Краљевима, кад је прати мука ве̑ља̑!
На врат, на нос он се облачи, ору̏жа̑,
Гледајући Франак Мавра како стре̑ља̑.
Сам увиђа ако ту остати ду̏жа̑,
Да ће он и њега ка' црва да сме̑ља̑.
У том ето к њему плаха Фалсиро́на
Вичућ': бјежи, краљу! Ето и Грандо́на.

3122 (82). Ето и Марсила, с овим и Собри́на,
И сви у глас њему: бјежи, болан, ви̏чу̑.
О грозном покољу стра̑шно̄г палади́на
Казују му они страховиту при̑чу.
Јаши, веле, одмах брзога дори́на,
Ако те се Маври и спас опћи ти̑чу̑
Не бјежиш ли сви ће постанути ро̑бље,
Ил' још горе нешто, може бити гро̑бље.

3123 (83). Дочепају ли се свијетле персо́не̑
Тво̀је Франци, све нам изгубљено би̑ће.
Зидови су јаки вароши Нарбо́не̑,
Тамо хајде склони храбре наше ти̑ће;
Тамо ћеш скупити нове легио́не,
И може нам опет почети да сви̑ће̑;
С новом силом можда испашће за ру̏ко̑м
Одржат' побједу над Карлом хајду̏ком.

3124 (84). Ну свакако тако биће мање штѐтê. —
Та бјеседа краљу страховито звȍнӣ,
Ал' шта ће сиромах, пун страве и сјѐтê,
На срамно се бјегство најпослије склȍнӣ,
Увјерен с удесом злијем да се срѐте,
Који нарочито јогунице гȍнӣ.
Ма не у Нарбо́ни, него ће у Арлу
Кушати отпора дати цару Кȁрлу.

3125 (85). Усвојивши мудре поменуте свјѐте,
Аграман је одмах појахао до́ра.
По мраку на бјегство жалостан се крѐте
С двадесет хиљада љутих матадо́рâ.
Остале његове убојите чѐте
Од африканскијех и шпанскијех Мо́рâ,
Под Паризом самрт или ропство срѐте,
Изгибе му војске — Фауна и Фло́ра.

3126 (86). Повише је тада вјеровало љу́дӣ
Да Малегис својим мађијама знȁде
Духове измамит' из адскијех гру́дӣ,
Чија црна чета на Мауре пȁде,
Те зато бјежаху они као лу́ди,
А бјежећи своје умножише јȁде;
И увјераваху, истина је сȗштâ,
Да демо́нâ до́ђе тада тма и тȗшта.

3127 (87). Да је ово дјело славнога здуха́ча
Није немогу́ће, јер Малегис, ло́ла,
Бјеше тада први од познатих вра́чâ.
Од вике и праске онијех ђаво́лâ,
Од лупе у данца паклених бакра́чâ,
Јечала је, кажу, пред Паризом до́ла.
Докле грмје ова тутњава и звӣзга,
Из мрака једнако ватра нека брӣзга.

3128 (88). Ма да ѝма брига преко милио́на,
И ма да у глави бијаше му бу́на,
Краљ се сјети Руђе, изнемо̀гла, бо́на,
Који боловаше још једнако ту́на,
Пак одреди одмах војводу Грандо́на
Да га под окриљем ноћина зубу́на
На коњица метне сада, а кȁсније̂
У чун, јер тако ће путоват' лȁсније̂.

3129 (89). Сто хиљада, кажу, тада Сараце́на̑
Махнито бјежаше преко тучних њи̑ва̑.
Многе од њих тад је прогутала Се́на,
Највише их паде од франачких ди̑ва̑.
Тог покоља до тад од старих време́на̑
Не бјеше; нити ће можда да га би̑ва̑.
Ал' није бјежао с љутога мегда́на
Борац један силни, владар Серика́на̑.

3130 (90). Градаса за ову по̀гибију тје̏ше̑
Осјећаји неки, казаћу вам ко̀ји̑.
Чим је чуо био да Риналдо бје̏ше
Узрок овом сло̀му, надањем се до̀ји̑,
Да ће згоду имат' мачем да га те̏ше̑,
Јер да́вно му као трн у оку сто̀ји̑,
Пошто јаше коња Бајарда чувѐна,
Ког он отет' мора ако није жѐна.

3131 (91). Ако се не варам причао сам ва̏ма
Да је он некада допловио би̏о
С грдном војском амо у Европу к на̏ма,
Јер је Дуриндану задобити хти̏о
И Бајарда, коња што је пунан пла̏ма,
За којим је, кажу, често сузе љи̏о.
Да се са Риналдом шћаше борит' јѐдно̑м
Знадем по некоме пјеснику вријѐдно̑м.

3132 (92). О томе његову поетичну гра̑ђу
Имамо, свакоме приступну и чи̏тку:
Да се на обали морској они на̑ђу̑
Би уговорено, ал' спријечи би̏тку
Малегис, Риналда тад у једну ла̑ђу
Стрпав, а у коре Фу̏збе̑рту му бри̏тку.
И зато Градасо одо тога да̑на
Као страшљивицу сматрао је ба̑на.

3133 (93). Тако мислећ' он је прави један мо́рац,
Јер ми добро знамо сви, да на мегда́ну
За Роландом први Риналдо је бо́рац.
Чим дакле у страшном оном вилима́ну
Он дозна Риналдо да је сло̀му тво́рац,
Весело потјера кобилу Алфа́ну,
Тражећи Риналда по густоме мра́ку,
Смрт узгред задајућ' многоме јуна́ку.

3134 (94). Тамо, гдје потоци људске крви плȍвȇ,
Из које послије зараза се рȍдӣ,
Хита, и Риналда по имену зȍвȇ,
И њега у мраку најпослије згȍдӣ.
Али прије борбе сада њихне ȍвȇ
Мед њима се поче разговор да вȍдӣ,
Којино ћу тачно забиљежит' вóђе,
Јер он ће занимат' господу такóђе.

3135 (95). Зȃуставӣ коња, стеже сабљу крȗто
Чувши га Риналдо, који дотле кȃса.
Градас, ком је срце годинама дȗто
Старом сржбом било, када преда њ стȃса,
Пребаци витезу пакосно и љȗто
Да се није наш'о одређеног чȃса
На морској обали, према уговȍру,
Те га он чекао залуд у чадȍру.

3136 (96). И додаде јоште: ти се можда нáда,
Ти, жено, да си ми на свагда умȁкла,
Јер збиља си жена којој расте брáда,
Ал' ето те нађох, и чак у дну пȁкла,
Да случајно тамо ȍднесе те цáда,
Сабља моја тебе нашла би и тȁкла;
Јер догод узјашеш на томе коњи́цу,
Не можеш умаћи мојему оштри́цу.

3137 (97). Ал' ти слабо мариш за крвопроли́ће,
Пошто ти је срце као и у жȅнȇ,
Пошто је од чȃсти милије ти би́ће,
И јер ти образи с тога не црвȅнȇ.
Но ја ћу ти најзад поклонити жи́ће,
Ако смјеста будеш послушао мȅнȇ,
И са коња сјашеш, и ȕзде ми прȗжӣш,
И пјешке усходиш догод земљу кȗжӣш. —

3138 (98). Рићȁрдет и Гвӣдо баш бијаху тýђи,
И хтједоше одмах ужасно да кȃзнȇ
Најбезобразнијег од смртнијех љýдӣ,
И да га нагнају прȁшину да лȃзнȇ,
И таман је хтио њега преко грýдӣ
Гвидо топузином големом да мȃзнȇ,
Кад Риналдо рече: кад ме такав јȅдан
Грди, зар нијȅсам казнит' га вријȅдан? —

3139 (99). Затим се Градасу окрете и рече:
Тврђење се твоје са истином кôсӣ,
Риналдо се вазда први тамо стȅче,
Гдје се крвљу трава и земљица рôсӣ;
А да то докаже нема ништа прȅчê
Но да мачем главу с рамена ти нôсӣ.
Лажеш да окаљах своје кавальерство,
Јер ја не знам шта је мегдану невјéрство.

3140 (100). Ал' једну ми молбу прије свег услúши,
Чуј мирно извину и разлоге мôје,
Пак онда слободно на мене јурúши,
И ако не изда тебе срце твôје
И крепка десница, живота ме лúши,
А ја ако Бог да учинићу свôје.
По старој погодби, пјешице и сáми
Бићемо се затим; не сад у галáми. —

3141 (101). Као што видите, Риналдо је хтȉо
Уништит' у њему сумњичење свȁкô.
Веôма уљудан Градасо је бȉо,
На њȅгов приједлог пристао је лȁко.
Одоше подаље. Вео, што је крȉо
Случај у прошлости, Риналдо је смȁкô,
И све му исприч'о подробно и јȁсно,
А да збиљу збори заклео се чȁсно.

3142 (102). Затим је Риналдо Малегúса звȁо,
Који исказе му својијема твȑдӣ,
И пошто је тако са образа кȁо,
Набацан онијем који на њ се сȑдӣ,
Јасним, непобитним доказима спрȁо,
Рече му, гријеши што га 'нако гȑдӣ,
А доказе, вели, даће јоште бôљē
Са мачем у руци, ако има вôљē.

3143 (103). Градас, ком је главно добити брзáка,
У свађу се нову не жели да плȅћē;
Прича га остави поприлично млáка,
Ма ћýта, у сумњу не хтје да је мȅћē.
Договорише се обадва јунáка
Кушати да виде ко је боље срȅћē,
И на блиски извор, како данак свȁнê,
И један и други хитаће да пȁнê.

3144 (104). Туђи се разлога свак имáдê зá се.
Ево како. Докле дијеле мегдáна
Бајардо ће мирно травицу да пáсе,
И Градас добиће коњица ваљáна
Падне ли Риналдо, ал' ако се спáсê
Његова ће бити сабља Дуриндáна,
То јест, разуме се, ако Градас пȁнê,
Или бар за милост молити га стȁнê.

3145 (105). Откад је Риналдо од дјевојке чȕо
Да је полудио братац му од стрица,
Да му је витешко разграбљено рȕо,
И да је Грàдасо влàснӣк му оштрица,
Чешће се од плача силенога дȕо,
Нит' је више осмех зáрио му лица.
Желео је спасти мача плȁменôга,
Прослављена руком борца стȁменôга.

3146 (106). Види се да грозну страву од резила
Имађаху борци витешкога дȍба.
Када је погодба углављена била,
Уљудно се борца растадоше ȍба,
Али чим је зора разавила крила,
Дошло је мед њима до љутога скȍба:
На речено мјесто, у речену рòку
Оба дојездише на коњма у скòку.

3147 (107). Ма да жалим што ми пјесма није крȁћâ,
Још на нешто скрећем пàжњу душе вȁшê.
Риналдови друзи и његова брȁћа,
Којино вјештину Градасову знȁше,
Што им се Риналдо оружија лȁћâ
Против таква борца, веòма се плȁшê.
Па још кад помисле да је Дуриндáна
У руци овога вјешта Серикáна!

3148 (108). Турпин је у своме оставио спису
Да би радо на пут борби овој стȁли
Јер су страховали, ал' на жалост нису
Како то у дјело да приведу знȁли.
Нарочито тешко бјеше Малегису,
Који, ма да много Дуриндану жȁлӣ,
Радо би мађијом хаснити се хтио,
Ал' овога пута више није смио.

3149 (109). А што се Риналда паладина кȁсâ,
Он је у бој иш'о весело и смјȅло,
И срећан је био што доживје чȁса,
Кад ће подмȅтнуто нечасно му дјȅло
(Подметаше му га Пинаблова рȁса)
Ишчезнути као, када сунце врȅло
Сине, што ишчезне ледѐницâ плȁса,
И с тога се туђи силно му се хтјȅло.

3150 (110). Никад он у срцу не осјети зи́мê.
А најмање сада кад на извор стȉже,
И то са Градасом баш у истоври́ме.
И један и други руку у вис дȉже:
Уљудно се они поздравише ти́ме.
Шта је даље било дознаћете нȉжê.
Док они притврде шљеме и визи́ре,
О другом пјеваће звуци моје ли́рê.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ТРИДЕСЕТ ДРУГА

Тек се сада сјетих е обѐћах ва̏ма
О Брадамантину пјети подозре́њу.
Када је довољна сумње једна скра̑ма
За љубоморнике, по мојему мне́њу,
Те да љубомора букне као сла̑ма,
Шта ће бит' од мо̏ме̑ у љубавну вре́њу,
Која није скраму, но читаву о̀ку
Прогутала сумње у отровну со̀ку!

3152 (2). На то могу рећи: неће добро би̏ти.
Да то видим нужни нијѐсу дурби́ни.
Кад је тако о том пјесну ва̀ља ви̏ти
У толико прије. Читачу, изви́ни
Што ти дуго морах Брадаманту кри̏ти:
Збунише ме они љути палади́ни.
Нека сада они причекају ма̏ло.
Стихова о њима већ доста је па̏ло.

3153 (3). Ал' узгред, молим те, једну ријеч са̏мо
О даљој судбѝни Аграмана кра́ља.
Свакако Арло је згодно мјесто, ка̏мо
Брзо се долази из шпанских зема́ља̑;
Краљ с остатком војске настани се та̏мо,
Пошто му се сабља преби до држа́ља.
Отле и Африка прилично је бли́зу,
мисли дати отпора Пари́зу.

3154 (4). Марсил нову војску по Шпанији бȅрȇ,
Нове лађе спрема он у Барселóни.
Аграман, утруђен преко сваке мјȅрȇ,
Предсједава ратни савјет у персóни.
У Либији сватко мусломанске вјȅрȇ
Пише се у војску, дижу с' легиóни.
Тко не хоће вољно, на силу га рȍбȇ;
Краљу треба пара, грађани се глȍбȇ.

3155 (5). Да Риналду главе дође паладúну
Краљ Алгирца моли да се к њему врâтӣ,
И опета ступи на убојну бúну.
Краљевством оранским то ће да му плâтӣ,
А за жену нуди своју му кузúну.
Родомон је хрида, зар се хрида клâтӣ?
Увријеђен љуто од старога дȍста,
Не мисли се мицат' од онога мȍста.

3156 (6). Марфиза у томе њему не слијȅдӣ
Но за пȍгибију чим је само чȗла
Пȍтече помȍћи краљу у бијȅди
Ова плȅменитâ и витешка бȗла.
Тко колико, вели, хрáброшћу вријȅдӣ
Сад нека покаже, ако није хȗла,
Сад када су Маври од силнога Кâрла
Дотјерани веће до самога Арла.

3157 (7). И заробљенога она је Брунȅла.
Са погибли, која на краља се вâљâ,
Поклонила овом, и натраг довȅла,
Пошто њиме руке не хтједе да кâљâ
Видећ' е ни један муж чистога чȅла
За њ хотио није ломити сȁбâљâ.
То створење подло, крадљиво и др̏ско,
Без одбране убит' бијаше јој мр̏ско.

3158 (8). Владар се Марфизи обрадова мнȍго,
Јер познаје њену и храброст и снâгу,
И просто се није накајати мȍгō,
Што прије дјевојку увриједи дрâгȗ.
Ради ње Брунела казнио је стрȍго:
Помоћу вешала послао га к врâгу.
У пакао оде са земљина лúца
Дух му оптерећен бријегом кривúцâ.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ТРИДЕСЕТ ДРУГА

Тек се сада сјетих е обећах вама
О Брадамантину пјети подозрéњу.
Када је довољна сумње једна скрȃма
За љубоморнике, по моjему мнéњу,
Те да љубомора букне као слȁма,
Шта ће бит' од мȍмȇ у љубавну врéњу,
Која није скраму, но читаву ȍку
Прогутала сумње у отровну сȍку!

3152 (2). На то могу рећи: неће добро бити.
Да то видим нужни нијȅсу дурби́ни.
Кад је тако о том пјесну 'ваља вити
У толико прије. Читачу, изви́ни
Што ти дуго морах Брадаманту крити:
Збунише ме они љути палади́ни.
Нека сада они причекају мȁло.
Стихова о њима већ доста је пȁло.

3153 (3). Ал' узгред, молим те, једну ријеч сȁмо
О даљој судби́ни Аграмана крáља.
Свакако Арло је згодно мјесто, кȁмо
Брзо се долази из шпанских земáљȃ:
Краљ с остатком војске настани се тȁмо,
Пошто му се сабља преби до држáља.
Отле и Африка прилично је бли́зу,
Отле мисли дати отпора Пари́зу.

3154 (4). Марсил нову војску по Шпанији бѐрê,
Нове лађе спрема он у Барселóни.
Аграман, утруђен преко сваке мјȅрê,
Предсједава ратни савјет у персóни.
У Либији сватко мусломанске вјȅрê
Пише се у војску, дижу с' легиóни.
Тко не хоће вољно, на силу га рòбê;
Краљу треба пара, грађани се глòбê.

3155 (5). Да Риналду главе дође палади́ну
Краљ Алгирца моли да се к њему врâтû,
И опета ступи на убојну би́ну.
Краљевством оранским то ће да му плâтû,
А за жену нуди своју му кузи́ну.
Родомон је хрида, зар се хрида клâтû?
Увријеђен љуто од старога дȍста,
Не мисли се мицат' од онога мȍста.

3156 (6). Марфиза у томе њему не слијèдû
Но за пȍгибију чим је само чȕла
Пȍтече помòћи краљу у бијèди
Ова плȅменитâ и витешка бȕла.
Тко колико, вели, хра́брошћу вријèдû
Сад нека покаже, ако није хȕла,
Сад када су Маври од силнога Кâрла
Дотјерани веће до самога Арла.

3157 (7). И заробљенога она је Брунèла.
Са погибли, која на краља се вâљâ,
Поклонила овом, и натраг довèла,
Пошто њиме руке не хтједе да кâљâ
Видећ' е ни један муж чистога чèла
За њ хотио није ломити сȁбâљâ.
То створење подло, крадљиво и дȑско,
Без одбране убит' бијаше јој мȑско.

3158 (8). Владар се Марфизи обрадова мнȍго,
Јер познаје њену и храброст и снâгу,
И просто се није накајати мȍгô,
Што прије дјевојку увриједи дрâгȕ.
Ради ње Брунела казнио је стрȍго:
Помоћу вешала послао га к врâгу.
У пакао оде са земљина ли́ца
Дух му оптерећен бријегом криви́цâ.

3159 (9). Чо̀вјека, којега сви по̀штенӣ пљу̑ју̑,
И који се доста прстења и зла̑та
Накрао, гаврани ено сада кљу̑ју̑.
Можда би Руђеро конопа̀ц му с вра̑та
Смак'о, и још једном избавио ку̑ју,
Да не бјеше болан кобног тога са̑та;
Јер кад је дознао о вјешању та̑та,
Већ кљуваше овог пуно мрких ја̑та̑.

3160 (10). Свака птица, мислим, која њега кљу̑не̑,
Од Вјечите Правде упуство има́де̑.
Међу̑тијем груди чемером се пу̑не̑
Брадаманти, која чека бадава́де.
Сужањ у тамници хладној који тру̑не̑,
Изгнаник повратак што проси у вла́де̑,
Толико слободи, повратку не жу́де̑,
Колик' она видјет' једном њега ту́де.

3161 (11). Пуна неке чудне, тајанствене тре́ме̑,
Чека да јој сване двадесети да̏нак;
Мира нема дању, ни сред ноћи не́ме̑,
Не једе, не пије, не зна шта је са̏нак;
Чини јој се тећи престало је вре́ме,
Сломи му се можда тѐку̑н који та̏нак,
Ил' Етон и Пиројпостадоше хр̏оми,
Те Фебус у хо̀ду све то више тр̏омӣ.

3162 (12). Ништа је не гали, нити је весѐлӣ,
Усред ових слутња и свакојих стра̑ва̑.
Док жуђени данак не осване, жѐлӣ
Да не зна за себе и једнако спа̑ва̑;
Ма друкчије судба нареди, јер вѐлӣ
Морфеју од себе да јој не да ја̑ва.
И тако једино које жели бла̑го,
Укратити њојзи Судбѝни је дра̑го.

3163 (13). Завиди јадница извјесноме зве̑рју,
Које мирно спава преко целе зи́ме̑.
Опака Судбина с Хајмоновом шће̑рју
Очевидно збија грозну шалу ти́ме.
Залуду се ваља по мекоме пе̑рју,
Желећ' у сну барем видјети се с Њи́ме.
Тада једва чека да опета сва̏не̑;
Буде л' то, хтјела би ноћ одмах да па̏не̑.

3164 (14). Веће снага њена клони се расу̂лу,
Чешће горопадно на судбину ви́ка.
По кашто се њеном причињава чу̂лу
Да види долазак радосна гласни́ка
(Кад би се попела на танану ку́лу),
Те јавља у госте да јој иде ди́ка.
Рок одређен већ се приближује кра̏ју,
И она све више надала се зма̏ју.

3165 (15). Наврх куле тако често јадна сје̏шће,
Одакле се види близина и да́ља.
Ту ће воде пити, и сомуна је̏шће,
Гледајући широм простаних зема́ља̂;
И ту је се њојзи причинило че̏шће̂
Да је угледала своме срцу кра́ља.
Ма сварано срце тад јој стра́да же̏шће̂
Него л' од убода шиљатих копа́ља̂.

3166 (16). Гвожђем оружана по кашто се ме̏тне̂
Убојноме своме коњу на рамѐна,
Низ албански бријег у долину ле̏тне̂,
Тврдо увјерена заљубљена жѐна,
Да ће путем свога драгана да сре̏тне̂,
А кад то не буде, сузам' обливѐна
У тр́ку се враћа, јер се нада да̏ је
Другим путем стиг'о у замак јој зма̏је.

3167 (17). Про́ђе ве̏ће да̏нак јѐдан, и̏ два̂, и̏ три̑,
Па и дваест пуних преко оног ро̏ка,
А Руђера нема, нит' у̏лаци хи̏три̑
Долазе на коњма лаганога ско̏ка.
Њене жеље лепе однесоше ви̏три,
Пу̏ста̂ нада њена сруши се и скљо̏ка,
И ја сам немоћан да на својој ци̏три
Јад опјевам срца, плач њезина о̏ка.

3168 (18). Тако дакле (рече у својој жало̀сти)
Не и̏ма̂ од мене несретније жѐне̂,
Јер допуштам Љељи срдашце ми бо̀сти,
Рад онога који не мари за мѐне̂.
Што за њиме чезнем бива у лудо̀сти,
Ах нека ми од тог образи црвѐне̂!
Луда сам ако ли ја богове мо̏ли̏м
Да усреће мене мужем тако хо̏ли̏м?

3169 (19). Такво презирање женскога ми спо̏ла,
И вјерности женске да л' икада чу̑ се?
Венем као луда, нестаде ме по̏ла,
Јер ме је у своје у̀хватио кљу̑се.
Зна шта патим душа грозна му и хо̏ла,
Зна да бијем прси, чупам косе ру̑се,
Зна откад кукњава ова моја тра̏јê,
Па га ипак нема, нити за ме ха̏јê.

3170 (20). Ух! како будућност преда мном се цр̂нӣ!
Какви ли ме јоште очекују ја̏ди?!
Или га, Аморе, скоро мени вр̂ни,
Или невјерника из срца ми ва̏ди,
И лудом љубављу душу ми не скврни.
(Ал' Амор се само по трбуху гла̏дӣ,
Јер њему је су̀за дјевојачка сла́на,
Њему пакоснику, најмилија хра́на).

3171 (21). Није крив Руђеро. У зло мене вр̏же
Лу̑дâ жѐља моја; њу кривити тре̏бâ.
У висину она од муње ме бр̏жê
Баца до жаркога сунашца и нѐба,
А када јој крила врели зраци спр̏жê
Пада са мном на̀ дно љубавнога гре̏ба.
Али крила расту, ја се снова дӣжêм;
Опета се спрже, опет у гроб стӣжêм.

3172 (22). Није крива жеља. Ја сам крива са́ма
Што сам њему душу отворила ши́ром,
Те мјесто разума сад је у њој та́ма,
Гдје ми Смрт пријети својијем коси́ром,
И гдје под бременом страшнога хара́ма
Плачем за својијем изгубљеним ми́ром.
По том мору јада срце моје плу̀тâ;
Туд Амор од зла га на горе колу̀тâ.

3173 (23). Па није ни тако. Нисам крива нѝ јâ.
Први пут ми срце сад љубити сри́ца,
И откад отпо̀чê у њему да клѝјâ
Љубав, каквог добра постадох уби́ца?
Врлина из душе Руђеру се сѝјâ,
Часност и љепота с витешкога ли́ца:
Зар је забрањено да се и то гле̏дâ?
Тешко томе који од сунашца пре̏дâ.

3174 (24). Који љубе зар су од онијех гȍрӣ,
Који неће љубав, но им годи злȍба?
Сјем Судбе нијесу л' Мерлинови зббри.
Које врач ми посла из својега грȍба,
Узрок што се данас Брадаманта створӣ
Руђеровим слугом, нижим и од рȍба?
Крив је Мерлин ако слȁга што ми рȅче,
Те Руђер на свагда љубав моју стȅче.

3175 (25). За невољу своју ја Мерлина крӣвӣм,
И госпу Мелӣсу јоште осим њѐгâ,
Који ми бојама онијема жӣвӣм
Описаше славу потомства ми свѐгâ.
Пакости њиховој морам да се дӣвӣм,
Јер ме ојадише, а не знам са чѐгâ.
Кад умрем с љубави ово двоје јȍш ћу
Клети што ме својом усмртише злȍшћу. —

3176 (26). Дјевојка, која се вазда добро влáда,
Тако цвӣље. Том се радова Сотȍна,
Али се заплака и ражали Нáда,
Зато је у срце дјеви ушла ȍна.
Зачуди се томе Брадаманта млáда
Јер Нада, лупајућ' у велика звȍна,
Подсјети је шта јој Руђер оно кáза,
Кад различан поста правац њихних стáзâ.

3177 (27). С тог по рȍку оном читав мјесец дáнâ,
Не остави Вјера ову нашу јáду.
Гредућ' једном преко блискијех пољáнâ,
Не би л' срела драгог, лагано по хлáду,
Случајно дознаде дјевојка ваљáна
Нешто што јој нâјзâд отјера и Нáду,
И што је умало са коња не смȁче,
Јера Љубомору у њојзи подстȁче.

3178 (28). Тад удари Сумња у сва своја звóнца
Да јој груд распали љубоморним жâром.
Ту срете некаква витеза Гаскóнца,
Који ју је страшним почастио дâром,
Од почетка све јој испричав до кóнца
Шта се деси с оним кобним за њу пâром,
Јер је дуже био у маварском стáну,
Будући заробљен пређе на мегдáну.

3179 (29). Рече како Руђер уби Мандрикáра,
И како је и сам допануо рâнâ,
Тер умал' највеће од земских добáрâ,
Живот, не изгуби кобног тога дâна;
И како по жељи краља господáра
Брижљиво вйдâху рањенога бâна;
Како за постељу бољѐтица вѐљâ
Њега неколико везйва нѐдјѐљâ.

3180 (30). Камо лепе среће да је туна стȁо,
Јер то за Руђера бјеше извињéње,
Ал' и о Марфизи причати је знȁо,
Којој, рече, Руђер чини подворéње,
И која је храбра, а лијепа кȁо
Анђел, и додаде да је опће мнéње
Да је њојзи витез ријеч веће дȁо,
И да скорим биће бракоосвећéње.

3181 (31). То похвале, рече, нађе код госпòдê,
Тò у рачун краљу нарочито ýђе,
Јер дјеца, која ће негда да се рòдê,
Од Марфизе храбре и витеза Рýђê
(Бар тако мислити они се слобòдê),
Све ће витезове надвисити тýђе,
Витешких цинова понићи ће рȁса,
На големе јаде пастве Христа Спȁса. —

3182 (32). Што рече Гасконац објаснити дâ се,
Нит' му се ријечи са истином кȍсê.
То је муж којега све врлине крâсê,
Није лаг'о, дакле, у толико штȍ се
Завјерила Фáма таке ширит' глâсе,
А њене ријечи вјетри свуда нȍсê.
Зла виjест ил' добра (која још и рáстê)
Чим је изушћена, бржа је од лáстê.

3183 (33). Глас тај се рȁширȋ казаћу вам чйме.
Марфиза с Руђером пȍјâви се вóђе,
И у друштву свагда виђаше се с њйме;
Чувши да је рањен опет натраг дóђе,
Те сумњу љубави створи она тйме,
А још нарочито и тијем такóђе,
Што је тада натраг нико није звȁо,
Па мишљаху да је Руђера јој жȁо.

3184 (34). Често јој виђаху орошену кȁњу.
Није л' оно сумња, јака и дебѐла,
Што је вазда била поред њега дȁњу,
Прије но је оног лопова одвѐла,
А ноћу у своју враћала се стрȁњу;
Што је према сваком била хола чѐла,
Сјем Руђера, који бјеше изузѐтак?
Ето то је гласу ономе почѐтак.

3185 (35). Кад је ово јадна Брадаманта чȕла,
Умало са коња није пала дȍље.
Љубомора срце њезино је дȕла,
И пуна је била осветничке вȍљê,
Јер сада је вјера у њој била трȕла.
Ошину коњица низа равно пȍље,
Остави Гасконца самог у лијѐсу,
И дојури дȍма у страшну бијѐсу.

3186 (36). Тако је ȍјадӣ та судбѝна грȕбâ,
Тако је пȅчише ти болови јâцӣ,
Да се, пошто преко каменијех стȕбâ
Прелетјеше њени уморени крâци,
Стежућ', да не пӣснê, бијелога зȕба,
Под оклопом лицем у постељу бâци.
Најзад, не могући савладати јȁда,
Ова јој тужаљка са усана пȁдâ:

3187 (37). Тешко јадној мени! Јаох, леле, кȕку!
Вјере и љубави нигдје више нêмâ,
Свуда видим подлост, издајство и брȕку,
Ником не вјерујем од овијех трêмâ,
Кад већ и Руђеро оваку ми мȕку
Не зазире својом издајом да спрêмâ,
Кад Он зȁборавӣ шта је мени ду́жан,
Те ме изневјери. Ух кȁко је ру́жан!

3188 (38). О Руђере дивни! Душо душе мȍјê!
Војниче, деснице нȅдостӣжно ја́кê,
По љепоти лица и душице твȍјê
И храбрости срца у прве јуна́ке
Данашњега доба људи тебе брȍјê,
Па зашто си вјере тако слабе, мла́кê?
Широм света шиба дјела твојих сја́јнôст,
Ал' ти недостаје сталност и истра́јнôст.

3179 (29). Рече како Руђер уби Мандрикáра,
И како је и сам допануо ра̂на̂,
Тер умал' највеће од земских добáра̂,
Живот, не изгуби кобног тога да̂на;
И како по жељи краља господáра
Брижљиво вй̏да̂ху рањенога ба̂на;
Како за постељу бољѐтица ве̂ља̂
Њега неколико везйва нѐдје̂ља̂.

3180 (30). Камо лепе среће да је туна ста̏о,
Јер то за Руђера бјеше извињéње,
Ал' и о Марфизи причати је зна̏о,
Којој, рече, Руђер чини подворéње,
И која је храбра, а лијепа ка̏о
Анђел, и додаде да је опће мнéње
Да је њојзи витез ријеч веће да̏о,
И да скорим биће бракоосвећéње.

3181 (31). То похвале, рече, нађе код госпо̀де̂,
То̀ у рачун краљу нарочито ýђе,
Јер дјеца, која ће негда да се ро̀де̂,
Од Марфизе храбре и витеза Рýђе̂
(Бар тако мислити онй се слобо̀де̂),
Све ће витезове надвисити тýђе,
Витешких цинова понићи ће ра̏са,
На големе јаде пастве Христа Спа̏са. —

3182 (32). Што рече Гасконац објаснити да̂ се,
Нит' му се ријечи са истином ко̏се̂.
То је муж којега све врлине кра̂се̂,
Није лаг'о, дакле, у толико што̏ се
Завјерила Фáма таке ширит' гла̂се,
А њене ријечи вјетри свуда но̏се̂.
Зла вијест ил' добра (која још и рáсте̂)
Чим је изушћена, бржа је од лáсте̂.

3183 (33). Глас тај се ра̏шири̂ казаћу вам чйме.
Марфиза с Руђером по̏ја̂ви се вóђе,
И у друштву свагда виђаше се с њйме;
Чувши да је рањен опет натраг дóђе,
Те сумњу љубави створи она тйме,
А још нарочито и тијем такóђе,
Што је тада натраг нико није зва̏о,
Па мишљаху да је Руђера јој жа̏о.

3184 (34). Често јој виђаху орошену кању.
Није л' оно сумња, јака и дебѐла,
Што је вазда била поред њега дању,
Прије но је оног лопова одвѐла,
А ноћу у своју враћала се стрању;
Што је према сваком била хола чѐла,
Сјем Руђера, који бјеше изузѐтак?
Ето то је гласу ономе почѐтак.

3185 (35). Кад је ово јадна Брадаманта чу̑ла,
Умало са коња није пала дȍље.
Љубомора срце њезино је ду̑ла,
И пуна је била осветничке вȍљѐ,
Јер сада је вјера у њој била тру̑ла.
Ошину коњица низа равно пȍље,
Остави Гасконца самог у лијѐсу,
И дојури дȍма у страшну бијѐсу.

3186 (36). Тако је ȍјадӣ та судбѝна гру̑бâ,
Такȏ је пе̏чише ти болови јâцӣ,
Да се, пошто преко каменијех сту̑бâ
Прелетјеше њени уморени крâци,
Стежућ', да не пӣснê, бијелога зу̑ба,
Под оклопом лицем у постељу бâци.
Најзад, не могући савладати ја̏да,
Ова јој тужаљка са усана па̏дâ:

3187 (37). Тешко јадној мени! Јаох, леле, ку̑ку!
Вјере и љубави нигдје више нêмâ,
Свуда видим подлост, издајство и бру̑ку,
Ником не вјерујем од овијех трêмâ,
Кад већ и Руђеро оваку ми му̑ку
Не зазире својом издајом да спрêмâ,
Кад Он за̏боравӣ шта је мени ду́жан,
Те ме изневјери. Ух ка̏ко је ру́жан!

3188 (38). О Руђере дивни! Душо душе мȍјê!
Војниче, деснице не̏достӣжно ја́кê,
По љепоти лица и душице твȍјê
И храбрости срца у прве јуна́ке
Данашњега доба људи тебе брȍјê,
Па зашто си вјере тако слабе, мла́кê?
Широм света шиба дјела твојих сја́јнȏст,
Ал' ти недостаје сталност и истра́јнȏст.

3179 (29). Рече како Руђер уби Мандрикáра,
И како је и сам допануо рâнâ,
Тер умал' највеће од земских добáрâ,
Живот, не изгуби кобног тога дâна;
И како по жељи краља господáра
Брижљиво вйдâху рањенога бâна;
Како за постељу бољѐтица вêљâ
Њега неколико везйва нȅдјêљâ.

3180 (30). Камо лепе среће да је туна стȁо.
Јер то за Руђера бјеше извињéње,
Ал' и о Марфизи причати је знȁо,
Којој, рече, Руђер чини подворéње,
И која је храбра, а лијепа кȁо
Анђел, и додаде да је опће мнéње
Да је њојзи витез ријеч веће дȁо,
И да скорим биће бракоосвеће́ње.

3181 (31). То похвале, рече, нађе код госпòдê.
Тò у рачун краљу нарочито ýђе,
Јер дјеца, која ће негда да се рòдê,
Од Марфизе храбре и витеза Рýђê
(Бар тако мислити онѝ се слобòдê),
Све ће витезове надвисити тýђе,
Витешких цинова понићи ће рȁса,
На големе јаде пастве Христа Спȁса. —

3182 (32). Што рече Гасконац објаснити дâ се,
Нит' му се ријечи са истином кȍсê.
То је муж којега све врлине крâсê,
Није лаг'о, дакле, у толико штȍ се
Завјерила Фáма таке ширит' глâсе,
А њене ријечи вјетри свуда нȍсê.
Зла вијест ил' добра (која још и рáстê)
Чим је изушћена, бржа је од лáстê.

3183 (33). Глас тај се рȁширӣ казаћу вам чѝме.
Марфиза с Руђером пȍјâви се вóђе,
И у друштву свагда виђаше се с њѝме;
Чувши да је рањен опет натраг дóђе,
Те сумњу љубави створи она тѝме,
А још нарочито и тијем такóђе,
Што је тада натраг нико није звȁо,
Па мишљаху да је Руђера јој жȁо.

3184 (34). Често јој виђаху орошену кȁњу.
Није л' оно сумња, јака и дебѐла,
Што је вазда била поред њега дȁњу,
Прије но је оног лопова одвѐла,
А ноћу у своју враћала се стрȁњу;
Што је према сваком била хола чѐла,
Сјем Руђера, који бјеше изузе́так?
Ето то је гласу ономе поче́так.

3185 (35). Кад је ово јадна Брадаманта чȕла,
Умало са коња није пала дȍље.
Љубомора срце њезино је дȕла,
И пуна је била осветничке вȍљê,
Јер сада је вјера у њој била трȕла.
Ошину коњица низа равно пȍље,
Остави Гасконца самог у лијѐсу,
И дојури дȍма у страшну бијѐсу.

3186 (36). Тако је ȍјадȋ та судбѝна грȕбâ,
Тако је пȅчише ти болови јâцȋ,
Да се, пошто преко каменијех стȕбâ
Прелетјеше њени уморени крâци,
Стежућ', да не пȋснê, бијелога зȕба,
Под оклопом лицем у постељу бâци.
Најзад, не могући савладати јȁда,
Ова јој тужаљка са усана пȁдâ:

3187 (37). Тешко јадној мени! Јаох, леле, кȕку!
Вјере и љубави нигдје више нêмâ,
Свуда видим подлост, издајство и брȕку,
Ником не вјерујем од овијех трêмâ,
Кад већ и Руђеро оваку ми мȕку
Не зазире својом издајом да спрêмâ,
Кад Он зȁборавȋ шта је мени ду́жан,
Те ме изневјери. Ух кȁко је ру́жан!

3188 (38). О Руђере дивни! Душо душе мо̀јê!
Војниче, деснице нȅдостȋжно ја́кê,
По љепоти лица и душице тво̀јê
И храбрости срца у прве јуна́ке
Данашњега доба људи тебе брȍјê,
Па зашто си вјере тако слабе, мла́кê?
Широм света шиба дјела твојих сја́јнôст,
Ал' ти недостаје сталност и истра́јнôст.

3189 (39). На̂што ти је твоје славно кавал̂ерство,
Кад оно без вјере остаје у мра́ку,
И само се види јадно ти невје́рство,
Пратећи те свуда на сваком кора́ку?
Ја, која осјећам љубави безмје́рство,
Гледах тебе као идола у зра́ку,
А да си несталан и превртљив гро̏зно
Дознадох жалосна, ал' сувише по̏зно.

3190 (40). Запитај, душмане, све људе поштѐне
Шта ли друге чека, када ону, чѝја̂
Љубав ти је знана, уби као штѐне.
Каква ти је душа кад јој и то прѝја̂,
Какве ли су твоје намјере скривѐне,
Какво ли ти јоште зло у̏ срцу клѝја̂?
Не будеш ли кажњен божјом руком ско̏рӣм,
Ја ћу чудан појам о правди да ство̏рӣм.

3191 (41). Неблагодарност је од гријеха свӣјех
Највећи, не има гнусоби му кра̏ја;
Најљепши анђео за исти је грӣјех
У пакао био бачен исред ра̏ја.
К томе гријехова препуња се мӣјех
Оних, што остају без искрена ка̏ја:
Ти си незахвалан, не кајеш се, с то̏га
Казна тебе чека од самога Бо̏га.

3192 (42). Кајат' се за те је згодније и гла̏ђе̂,
Не желиш ли савест ноктом да те грѐбе̂.
Још те оптужујем због опасне кра̏ђе̂:
Ја не велим срце, укр'о си ми сѐбе̂.
Покај се, врати се и прођи се сва̏ђе̂,
Хоћу добро своје, хоћу натраг тѐбе̂.
Знаш у рај да лопов никад још не у́ђе;
Опрости се греха, врати што је ту́ђе.

3193 (43). Ти мене о̏стави̂, ал' ја тебе нѐћу,
Ах не бих ни могла, баш и кад бих хтје̏ла.
Али једно мо̀гу: живота ћу свѐћу
Угасит', љубављу према теби вре̏ла.
Умирући судбу страховиту клѐћу
Што ме није Самрт онда јоште сре̏ла,
Кад је срце моје теби мило бѝло;
Тад бих сјела смрти спокојно у крѝло. —

3194 (44). То рекавши скочи, мач у руку стиште,
И шиљак му правце ка срцу потéже,
Ал' — не даде оклоп цури, која свйште,
Допрети до срца, бол којено стéже,
И Разум јој рече: зар јунаштво йштê
Да дјевојка тако гласовите врéжê
Тако брзо клоне, и̑ окаља срâмно
Име своје чисто, племе своје стâмнō?

3195 (45). Није л' паметније ићи гдје се кȍљê,
И погинут' славно за Вјеру и Крáља?
Руђер, види л' када мртва панеш дȍље,
Кајаће се можда што те у гроб свáља;
Или може бити, што је јоште бȍљê,
Пашћеш од његова мàча или мáља.
Таквом смрћу дȗши твојој ће да лȁкнê;
Он те унесрећи, нек он те и смȁкнê.

3196 (46). Можда ћеш убити и Марфизу сáму:
Твоме јаду није л' узрок ова гу̏ја? —
Те паметне мисли охрабрише дáму,
И у срцу њену стиша се олу́ја,
Зрак утјехе сину кроз умну јој тáму,
А душу јој мину блага нека стру́ја.
Одлучи се ићи, и справи одéло,
На ком јој се зрца очајање цéло.

3197 (47). Рухо показује да је она хтје̏ла
Умријети прије суђенога рȍка.
Справи огртало Брадаманта смје̏ла,
Које сузу мами из људскога ȍка,
Јер изàбра боју лишћа веће све̏ла,
Чију хвóју брадва лишила је сȍка.
По њему је више поломљених грáнâ
Чемпресових дјева извезла ваљáна.

3198 (48). Одело свједочи да је ијед јȅдê.
На славног онога коња од мегдáна,
Што јој даде Астолф, оружана сјȅде
(Сјећате се ваљда бȓзȏг Рабикáна),
Даде, кад узјахат' Хипогрифа хтје̏де;
Знате да је вјетар коњу томе хрáна.
Златно копље узе, које, како тȁкнê
Борца на мегдану, са коња га смȁкнê.

3199 (49). И копље чаробно Астолфо јој да̏де,
Ал' силу његову није она зна̏ла.
Носећи у̏ срцу љуте своје ја̏де,
Правце је к Паризу путовати ста̏ла
У маварски табор, нити она зна̏де,
Да је моћ афричка пред Паризом па̏ла,
И да су Ма̀ури, бјежећ' испред Ка̏рла.
Одјурили били до самога Арла.

3200 (50). Цијелим јој путем страховита то̀ња
На душу падаше, и бијаше бо́на,
Ал' журно гоњаше хитренога ко̀ња,
И за њоме јужна остајаше зо́на.
Кад пријѐђе земље, гдје тече Дордо̀ња,
И када је дошла већ близу Клермо́на,
Стиже госпу, којој штúто с коња ви̏сй,
С којом три су борца као љути ри̏си.

3201 (51). Мушкост оличена те ње́зине дру̏ге
Краси по спољашњем судећи облúку.
Још је прате даме, војници и слу̏ге.
Цура се обрати једноме војнúку,
Запúта куд иду кроз зелене лу̏ге.
Он рече: краљицу, наше земље дúку,
Представљамо собом: ми смо поклиса́ри,
Нарочито госпа у злаћеној ша́ри.

3202 (52). Са острва, које хладно море ро̏сй,
С острва Изланде, Изгубљено, зва̂на,
Од наше краљице госпа штúто но̏сй
Карлу да награди њим најбољег ба̂на,
Чија сабља гла̂ве као траву ко̏сй,
А свом газди не да допанути ра̂на̂.
То краљица наша од цара вам про̏сй,
Од Карла Великог, од силена Ка̂на.

3203 (53). Краљица је наша у најбољем цве́ту,
Није љепша од ње ни та вила бе̂ла̂,
Нит' икоја игдје дјевојка на све́ту.
Тражи себи мужа челичнога те̂ла,
Што никад у бо̀ју не о̀крете пе́ту,
Што тисућом славних окити се дје̂ла̂,
Јер се за̀кле да ће само први бо́рац
Као муж и газдаући јој у дво́рац.

3204 (54). Краљица се нада наћи ће на двóру
Карла Великога, чије куће слȃва
Од народа свијех пјева се у хóру,
Себе достојнога паладина лȃва,
И даће се само таквом матадóру.
Три она витеза, дȕшманима стрȃва,
Који госпу прате тамо у лијѐсу,
Краљи Готске, Шведске и Норвешке јѐсу.

3205 (55). Одабранијега имаде ли дрӯста?
Сва тројица жѐљу имају поштѐну,
Ма та жѐља досад остаде им пӯста,
Изланде краљицу добити за жѐну.
Ућуткаше многа с истом жѐљо̑м ӯста,
Многу крв пролише, плаву и црвѐну,
Да би се краљици додворили, ȃма
Нȇ осјетȋ она љубавнога плȃма.

3206 (56). Па баш ни онога, који дáје слȃма,
Јер, ма да их радо прúма као го̑сте,
Једном ће им рећи: изјављујем вȃма,
Да сва дјела ваша, пуна славе, што̑ сте
Починили досад, изгледају Нȃма,
Штована господо, као шале про̑сте:
Ни за једног од вас ти бо̑ји и р̑ви
Не свједо̀чȇ да је он у свету пр̑вȋ.

3207 (57). Тада један од њих краљицу је пúто̑,
Хоће л' од љубави вјечно да се крáдȇ.
Она рече: Карлу шаљем ово штúто,
Цару, кога сватко као мудра знáдȇ,
И у чију хазну не улази мúто,
Да по правди оном витезу га дáдȇ,
Васал он био му, ил' свијетом скúто̑,
Којино врлúнȃ највише имáдȇ.

3208 (58). Цар ће дати штúто ономе јунáку,
Који га на сабљи задобио бӯдȇ,
Поданику своме или и дошљáку,
Који тамо дође са туђинске грӯдȇ.
Онима, што љубав осјећају јáку
К мени, и за мужа мојега се нӯдȇ:
Донесите штито из Француске, кȃжȇм,
Па са жељом вашом тад и ја се слȃжȇм.

3209 (59). Ко се узда у се нек стегне држа́ље
Мача пламенога и штито донѐсе̑.
Та изјава ове заљубљене кра́ље,
Пуне одважности, снаге и ноблѐсе̑,
У Француску амо до̏веде из да́ље̑
Бити се за љубав краљице принцѐсе̑. —
То рекав војник ће коња да обо̀де̑:
Неста га у пратњи госпа и госпо̀де̑.

3210 (60). Брадаманта, свога продужујућ' пу́та,
О том што је чула мислила је мно̏го,
И на краљицу је ону била љу́та,
И осуђивала намјеру јој стро̏го,
Јер због њена шти́та, злаћена и жу́та,
У Француској раздор букнути би мо̏го̑
У незгодно доба измеђ' палади́на̑
С питања: ко има највише врли́на̑?

3211 (61). О томе је много размишљала; та̑ је
Мис'о мори, али не мучи је ма̏ње̑
Мисао на њене јадове и ва̑је,
На Руђу с Марфизом, која сада жа̏ње̑
Плод, који одавно груди њене га̑је̑.
Тако гором блуди заљубљено ја̏ње,
Нит' се стара доћи до какове стра̏ње̑,
Гдје би заморене одморило ка̏ње.

3212 (62). Ка' бро̑д од обале откинути си̏ло̑м
Вје̏трно̑м, ил' којим догађајем дру̏ги̑м,
Лутала је, мислећ' о Руђеру ми̏ло̑м,
И пустила коњу са крацима пру̏ги̑м,
Коњу Рабикану хи̏трено̑м и чи̏ло̑м,
На вољу да база по пољима ду̏ги̑м,
Јер памет, која би правца коњу да́ла,
Далеко је била: код свог идеа́ла.

3213 (63). Коњиц низа поље, пусто и широ̀ко,
Ићаше лагано, ријетко у ка́су,
Док она тоњаше у мисли дубо̀ко.
Касно је, стада су престала да па́су̑,
Олуја повија дрвеће висо̀ко,
Људи хите да се у ко̀либе спа́су̑.
Сунце, зе̏мљи, гдје је царовао Бо̀ко,
Окренувши леђа, зашло за Маро̀ко.

3214 (64). Киша веће пада, можда ће и снп̑јег,
Захладњело јако, а нојца се хва̑та̂.
Мни, испред стихија допуштен је бп̑јег,
Зато је обо̀ла оструѓама ха̑та.
Кад је дошла била под некакав брп̑јег,
Срела је дјевојка некаквога бра̑та.
Који стадо своје журно кући го̀нп̑,
И пита га гдје би могла да се скло̀нп̑.

3215 (65). Овакав одговор доби од пастн́ра:
Овдје у близѝни стан добит' и хра́ну
И меку постељу и ноћнога мн́ра
Мо̀'ш у замку, званом по неком Триста́ну,
Јер близу̑ не има другога квартн́ра,
Ал' он се добија само на мегда́ну,
Добија се мачем, а њиме и бра̂нп̑,
Дођу л' на ноћиште други какви ба̂ни.

3216 (66). На то се за̀клиње̂ газди замка. Тп̑ ми
Знај да то је адет из старо̑га до̀ба.
Нема ли путника, онда газда прп̑мп̑
Свакога без борбе, и да̂ му се со̀ба;
Дође л' когодваља с коња да га снп̑мп̑,
Јер с њим имат' мора витешкога ско̀ба,
Ако жели остат'; ну тај борац п̑стп̑,
Буде ли побеђен, мора да се чп̑стп̑.

3217 (67). Прима се и више људи, ако прп̑је
Истих није дошло других, без мегда́на.
Тко за њима дође мора да се бп̑је̂,
Ако му је за то десница ваља́на,
Са свакијем од њих, нити му се смп̑је̂
Без тога ноћиште дати, нити хра́на.
Когод први дође он се мора ту̑ћи
Са свијема, што ће за њим у двор у̑ћи.

3218 (68). То, у неколико, и госпа се тп̑че̂:
Је ли једна дошла, па придође но̀ва,
Онда она коју мање ча̂ри дп̑че̂
Не остаје даље под заштитом кро̀ва. —
Цура, након ове чудновате прп̑че̂
Њоме саслушане до пошљедњег сло̀ва,
Пита гдје је замак, и кад онај ка́за,
Оде тамо преко означених ста́за̂.

3219 (69). Брадаманта, која желијаше ра̑та,
Пошто замак бјеше на брду висо̀ко,
А пут већ искварен од силнога бла̑та,
И јер поље бјеше дуго и широ̀ко,
Ма да је шибала змајевита ха̏та,
Стигла је онамо тек у ноћ дубо̀ко.
Капија је била затворена. Стра̑жи
Рече да у замку преноћишта тра̑жӣ.

3220 (70). Све су собе пуне (чу се од стража́ра).
Чекајућ' вечеру гомила се гри̏јӗ
Крај ватре, гомила госпа и серда́ра̂.
Штета што, витеже, не дојезди при̏јӗ. —
О̏на ће: жа' ми је веселих друга́ра̂,
Којима се тако и једе и пи̏јӗ,
Јер вечеру кухар канда за ме ску̏ха:
Ваш адет је дош'о и до мојег у̏ха.

3221 (71). Ја́ви да их чекам, па ко од нас ви̏шӗ
Храбрости покаже, том и угошће́ње. —
Чувши вест од страже сва господа би̏ше
Просто поражена, а упрепашће́ње
Правда им се тијем, што сред ове ки̏шӗ
Тући се умјесто гу̏мати пече́ње,
Не бјеше пријатно. О да судбе стро̏гӗ!
Скочише од сто̀ла на јуначке но̏ге.

3222 (72). Пусат и оклопи засијаше чи̏сти
На борцима, каквих можда нема ни̏ђе.
Бјеше их тројица, бјеху они и̏стӣ,
Које цура с госпом оном данас ви̏ђе,
И јер путем коњи бијаху им ли̏сти,
Стигоше у замак од дјевојке при̏ђе.
Ма да сад за борбу немађаху во̏љӗ,
Морадоше сићи к Брадаманти до̏ље.

3223 (73). Ма да киша пљушти преко сваке мје̏рӗ,
Мјесец осијава витезе ваља́не,
Јер зрака његова кроз облаке де̏рӗ
И на земљу пада са источне стра́нӗ.
У замку се свијет на прозоре бе̏рӗ,
Да из топлих соба посматра мегда́не,
Гдјено Брадаманта преноћити ми̏слӣ,
Макар с тога они витезови ки̏сли.

3224 (74). Ни заљубљеноме можда није слȁђê
Који веће дуго на вратима чȅкâ,
Жељан воћа туђег и љубавне крȁђê,
Чује л' да ручица кључ ȍкрећê мȅкâ,
Него Брадаманти, жељној ратне свȁђê,
Када до ње стиже оружија звȅка,
И мост видје спуштен, отворена вра́та,
И на мȍсту оне борце од зана́та.

3225 (75). Свак од њих коњица од мегдана јȁшê,
И к њојзи се правце упутише смјȅло.
Чим видје витези нȁ земљу да стȁше
Заигра јој срце, туђи му се хтјȅло,
Док они мишљаху бројем да је плȁшê,
И да се наплате за дрско јој дјȅло.
Залетје се цура с копљем, које смȁком
Са седла пријети, кога такне, свȁкôм.

3226 (76). Борба бјеше кратка. Први с коња љȕснȗ
Господар, коме се покорава Швȅцкâ;
Баш у бару паде, која над њим пљȕснȗ.
Ето и Норвешца, с кога гвожђе звȅцкâ,
Ал' и он барицу усницама кȕснȗ,
Док му љуто срце од ја́рости јȅцкâ.
И Гȍт паде, кажњен за намјеру гнȕснȗ,
Јер мишљаше дјеву пȁлошем да сјȅцкâ.

3227 (77). Чим је с баром хладном и меканом тра́вôм
Сву тројицу ону саставила би́ла,
Који с ногам' у вис, а наниже с гла́вôм
Полетјеше као да имају кри́ла,
У двор на ноћиште унишла је с пра́вом
Пошто се заклела јунакиња ви́ла
И друге, дођу ли, са коња да снȋмȋ.
Господар од замка уљудно је прȋми.

3228 (78). Она госпа, коју с тројицом јуна́кâ
На париском друму Брадаманта стȋже,
Чим ова учини некол'ко кора́кâ
Улазећ' у собу, са сто́ца се дȋже
(Пȍкрете је пошта према њојзи ја́ка),
И поздрȁвљајући приступи јој блȋжê.
Љубазно јој пружи пунан пȅхâр ви́на,
Затим је доведе до топла ками́на.

3229 (79). Прије но дјевојка крај ватрице сйде,
Оклоп и оружје узеде да свлâчй,
Али када клòбŷк с русе главе скйде,
Красота јој лица започе да зрâчй.
Дуге јој се косе низ рамèна вйдê,
Што, разумије се, за присутне знâчй,
Да је витез онај, што тројицу свâли,
Женско, и љепоту њену свако хвâлй.

3230 (80). Као што, кад дигну завјесу што крйјê
На бини стáтуе, сводове и стŷбе,
Свјетлост на присутне стане да се лйјê;
Као што, кад сунце, што облаци рŷбê,
Кроз њих продирући почне да се смйјê,
Његови те зраци милују и љŷбê,
Од љепоте њене тако бјеше свјèма,
Кад шљем с лица диже рукама објèма.

3231 (81). Сјај свијèħâ мислиш поче да се гâсй
Спрам зрáкâ љепоте што се са ње лйше.
Бјеху јој израсли веће дуги влâси,
Што због оне ране осјечени бйше,
И њихно прамење опета је крâсй,
Ма да их је било пређе мало вйшê.
Газда, тко је она, сјети се, и с јòште
Више с тога цуру предусрете пòштê.

3232 (82). Крај ватре сједећи давали су хрáнê
Бесједом ушима, док се друга прâвй
За тјелéсâ њихних остале оргáне
Вјештином кухара, кога Турпин слâвй.
Тко и кад заведе дијелит' мегдáне
За ноћиште, цура домаћину стâвй
Питање, и какав значај то имáдê,
На што ће домаћин одговор да дáдê:

3233 (83). Још за славне владе краља Фарамóна
Дјева нека млада љубљена је бѝла
Од Фарамонова сина Клодиóна,
И бијаше, кажу, љепша него вѝла.
К'о што негда бјеше од Аргуса Јóна,
Због њена са Зевсом позната резѝла,
Чувана, тако је од оног младѝћа
Цура била усред овога градѝћа.

3234 (84). У друштву својијех десетак дру́го́ва̂,
Који бјеху вр̏сни витези тако́ђе,
Мучен љубомором чуваше је чо́ва.
Цуром неком праћен једне ноћи до́ђе
Тристȃн, силан борац, до овиx зидо́ва̂,
Тражећи ноћишта и вечере во́ђе.
Мало прије тога цуру ону о̀те̂
Од некаква џина, чуда од јако̀те̂.

3235 (85). Да ноћио не би у дну какве спи̏ље̂,
Јер већ касно бјеше, и јер у близи̏ни
Не бијаше куће на четири ми̏ље̂,
Мољаше за пријам, али у љути̏ни
Клодион охолу поруку му ши̏ље̂,
Нек изволи спават' на голој леди̏ни,
Јер одлучи, док је драгана му ту̏ди,
Не примати никог од странијех љу̏ди̂.

3236 (86). Тристан, увријеђен, пун праведна гње̏ва,
Рече: што на молбу не учини мо̀ју,
Силом учинићеш, јер се крвца ље̏ва̂
За увреду ову безобразну тво̀ју.
Ако срца имаш и убојна ће̏ва,
Доказаћу теби у љутоме бо̀ју
И друговима ти, ако имаш дру̏ста,
Да си понашања нескладна и пу̏ста.

3237 (87). Под условом овим: ко побједник бу̏де̂
Нека ва̏н из двора побеђене тје̏ра̂
Да постељу праве од ледене гру̏де̂. —
Клодион, видећи нашта овај смје̏ра̂,
Рече: о ребра ћу јадне ове лу̏де̂
Буздохану своме изломити пе̏ра. —
Ма на жалост и он и друзи му бје̏ху
Оборени. Тристан доби ову стре̏ху.

3238 (88). Одмах је за собом закључао вра́та,
И с цуром, за којом Клодионо ги̏не̂,
Ашиковат' стао просто из ина́та.
Клодион викаше сад из оне тми̏не̂,
Он, кога је стигла заслужена пла́та,
И мољаше да му драгу доље ски̏не̂,
И преда је њему, а замка му џа̏ба, —
Мољаше плачући као нека ба̏ба.

3239 (89). За дјевојку Тристан ову слабо мâрй,
Јер је омађијан од своје Изòтê,
Ал' не могућ' ону увреду да свâрй,
Која за милост му произвољност òтê,
Рече: то би биле врло гадне ствâри,
Кад бих ову диклу, чудо од љепòтê,
Истјер'о напоље из угодна дȍма,
Јер то ничим није заслужила мȍма.

3240 (90). Ну, пошто би теби непријатно било
Сам на пољу ноћну преспавати ȗру,
Даћу ти, и ти ћеш примити зацйло,
Мном отету данас врло згодну цȗру.
Забављај се њоме, метни је на крйло,
Њоме стишај срца заљубљена бȗру.
Али твоја дјева остаће у двóрцу,
Јера љепша мома треба бољем бóрцу. —

3241 (91). Тај одговор, гори од убода стрéлê,
Краљевоме сину гњȇвом срце бȗрй.
Као смушен јадник ове ноћи цéлê,
Наравно узалуд, око замка јȗрй.
Већ Истоку врата од зоре се бéлê,
Веће се и сунце помолити жȗрй,
А он само трчи. Би жао Тристáну,
Те му даде натраг дјевојку ваљáну.

3242 (92). И тада му своју тврду вјèру дȁде
Да му љубазницу прстом није тȁкô,
А за грубијанство, када с коња пȁде
Би довољно кажњен, нити бјеше лȁко
Свуноћ не спавати и слутити јȁде.
Грешни је Клодион од радости плȁкô,
Извињујући се да га љубав јáка
Наведе да грубо пресретне јунáка.

3243 (93). Не задоби овом извином Тристáна,
Јер љубављу треба да се срца грȗба
Блаже, а нê кваре њежна и ваљáна.
Када Тристан оде, Клодион и љȗба
Поставише туна једнога од бáнâ
С војском оружаном до самијех зȗбâ,
Да он, и за њиме замка сваки гȁзда,
Познати вам закон извршују вȁзда.

3244 (94). И тако се јоште од старих времéнâ
Па до данас ето краљевића тȍга
Односно јунака и лијепих жéнâ
Тачно заповијест извршује стрȍга.
И хоће док траје замку овом стéнâ. —
Баш кад газда бјеше код пошљедњег слȍга,
Госпоску вечеру изнијеше пâжи,
И бјеше вријѐме да се тело снâжȋ.

3245 (95). Слуге с буктињама свјетлости су дáли,
Даме слијѐдиле главном трпезáру.
Трпеза је била у великој сáли,
Гдје лијѐпе слике висе о дувáру.
Краја није било дивљењу и хвáли
Док обије женске посматраху шáру;
Очаране бјеху од главе до пéтê
Сликарском вјештином гледећи портрéте.

3246 (96). Док једна и друга гледањем се слâдȋ,
Свака исказујућ' о сликама мнéње,
Трпезар од муке не зна шта да рâдȋ,
Кухар љутећи се стече увјерéње,
Да, пошто госпоска вјечера се хлâдȋ,
Рећи ће се њему, не ваља печéње,
И госпама рече: мислим, ваља прȉје
Трбух заситити, затим очи двȉје.

3247 (97). Прво треба стомак да почне да мȅљê. —
Посједаше. Тада домаћин се сјȅтȋ,
Да Клодионове наредбе и жȅље,
Примив обје даме, очевȉдно штȅтȋ
Она, чије лице љепше је и бјȅљê
(Рече), у замку ће останути смјȅти,
Јер нијѐсте дошле у исто вријѐме. —
Зачуђене даме од чуда нијѐмê.

3248 (98). И једна и друга постала је блéда.
Домаћин дȍведе стару неку прȉју,
И јоште са њоме два чȍвјека сéда,
Да реше која је љепша од њих двȉјȗ.
Од Изланде госпу тада снáђе бéда,
Јер суд изрекоше у присуству свȉјȗ,
Да са Хајмоновом прелијепом шћȅри
Не може љепотом она да се мјȅрȋ.

3249 (99). Њој рече домаћин: закон који ва́жи̑
Од стари́на, мора добит' изврше́ња.
Пошто дама ова има више дра́жи̑
По гла́су судиских једнодушних мне́ња̑,
То те молим други ста́нак себи тра̑жи.
Да нијѐсам узрок овог искуше́ња
Увиди, и тијем јаде своје бла́жи,
И дај ми, госпођо, својег опрошто́ња. —

3250 (100). Дама од Изланде схвати у трену́ћу
Шта по киши оној скитати се зна̑чи̑,
И оставит' су̏пу и одају вру́ћу,
Гдјено се озебла једва мало смла̑чи,
И јад јој се јави у сузопросу́ћу,
А ведро јој лице облаком се смра̑чи.
Лијепа иначе, постаде руго̀ба, —
Тако је по̏тре̑се ненадна се̏оба.

3251 (101). Али Брадаманта, пуна сажаље́ња,
Рече: неправедно судише суђа́је,
Јер неправичнијег не има рјеше́ња
Од онога које осуду нам да́је̑
(Та сви су правници овог убјеђе́ња)
Прије но се чују обије парта́је.
То ми на зидање личи без ма̀лтера,
Зато нек се чује сад и pars àltera.

3252 (102). Пресуда вам треба да се опозо̀ве̑,
Неправда нек иде до стотину вра́га̑.
Да л' сам љепша или нијѐсам од о̀ве̑
Не знам, ал' код мене сад је главно сна́га;
Као мушко дођох, јер тако ми го̀ве̑,
Нико не зна каква ја изгледам на́га:
Што ко не зна о том не треба да су̏ди̑,
Нарочито када с тога пате љу̏ди.

3253 (103). Откуда, молићу, куће ове го́са,
Зато што ја немам бркова ни бра́де̑,
И што сам лијепих и дугијех ко́са̑,
Да сам женска глава тако тачно зна́де̑?
Није ли познато да гдјекоји ћо́са
Косе врло красне и дуге има́де̑?
Како дођох амо? Нијесам ли дво́рац
Овај освојила копљем као бо́рац?

3254 (104). Зар да ми се пра́ва већ задобивѐна
Због цр̑та̂ ми лица у питање мѐђу̑.
Јер узмимо да сам баш одиста жѐна,
Али да лијепа бити немам срѐћу,
Не би л' тад пресуда била непоштѐна
(Бар ја не бих знала за неправду вѐћу̑),
Која би гласила: зато што си ру́жна,
Ма да пра́во стече, одлазит' си ду́жна?

3255 (105). Што се мене тиче, у томе случа́ју,
Јер ћуд имам тврду, баш управо сте́ну,
Ма постала узрок ужасну бела́ју
Одлазила не бих ни по коју це́ну,
Нити би за мнење питала суђа́ју,
Но бих с мачем сишла на бојну аре́ну,
Мачем задобила на љепоту пра́ва,
Макар ми не била баш лијепа гла́ва.

3256 (106). У сваком случају добила бих, ѐто,
Утакмица дакле не би била пра̏ва.
Зато ваше право обичајно вѐто
Противу разума канда иде здра̏ва.
Сад кад киша пљушти (па бар да је љѐто!)
Истјерати даму жалосна је сла̏ва.
Склоништа налази сад и свако псѐтò,
У стаји почива и рȍгуља кра̏ва.

3257 (107). Видећ' е се право, дано једној ку́ћи,
Госпођи одриче, душа ми се ср̑ди̑.
Зато не признајем што рекоше су́ци,
А ако противно когођ од вас твр̑ди̑
Доказаћу њему оружјем у ру́ци,
Да се тијем само срамòти̑ и гр̑ди̑. —
Чувши то домаћин препаде се згȍља,
Те Брадамантина изр̏ши се вȍља.

3258 (108). Каò штоно љети цвијеће и тра̂ве
Које изгубише влагу у корѐну
Под плахом кишицом опет дижу гла̂ве,
Тако та бесједа окријепи жѐну:
Срце са сјевера љепотице пла̂ве̂
Опет лицу боју подари румѐну
Какву нам ружини показују цва̂ти;
Ругоба ишчезе, љепота се вра̂ти.

3259 (109). И једва су једном за вечеру сјѐли,
Која се већ давно нетакнута хлâдû.
Сви, сјем Брадаманте, пили су и јѐли,
Свак, сјем ове, трбух огладњели слâдû.
Она мало пàжњê поклањаше здјѐли,
Јер јој јад у срцу непрестано рâдû.
Не дођоше нови витезови смјѐли,
Те мирно једоше и стари и млâдû.

3260 (110). Јер шћаху сликама нахранити ȍчи,
Вечера је била од обичне крȁћâ.
Најпрва на ноге Брадаманта скȍчû,
Те с госпођом оном сликама се врȁћâ.
За њима домаћин пратећи их крȍчû,
Докле мноштво слугу свијѐћâ се лȁћâ
Да слике осветли. Шта је даље бѝло
Сутра. Сада одох Морфеју у крѝло.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО ЛОДОВИКО АРИОСТО

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ТРИДЕСЕТ ТРЕЋА

Тимàгорас, Парас, Апел, Полигнóта,
Зевксис, Аполодор, Протòген и мнȍзи̑
Остали сликари, које давно Клóта
Усмрти, те к себи дозваше их бȍзи,
Али које с њихних великих врлóта̑
Списатељи славе у чудесној слȍзи,
И чија, док човјек узуме да чѝта̑,
Слава ће једнако да расте и цвѝта̑,

3262 (2). Јер Смрт успомену не може да кȍси̑;
Такође сликари и нашијех дáна̑,
Леонардо, Белин, и обадва Дȍси,
Поред Рафаила, поред Бастијáна,
И Анцела, који у рукама нȍси̑
С кичицом длијèто, и још Тицијáна;
К том и многи други слављени вјештáци,
Гласовити странци и наши земљáци,

3263 (3). Чијано имèна звони славе клáтно, —
Сви су, како нови, такође и ста̑ри̑,
Оне само слике метали на плáтно,
Што цртају прошле пригоде и ства̑ри.
Дјело њихно бјеше велико и злáтно,
Ал' само за прошлост ови знаше да̑ри.
Па ипак и таких цртежа имáде̑,
Гдје вјештак будућност описати знáде̑.

3264 (4). Ал' такав умјетник онај само бйвâ,
Којино је мајстор маћиске вјештѝнê;
Он само дознаје шта судбйна скрйвâ,
Јер демони силни услуге му чѝнê.
Мерлино помоћу тих паклених дйвâ,
Које књигом дозва из вјечне тамнйнê,
Салу, коју пјесна триест друга слȁвй,
За ноћ једну циглу могаде да спрȁвй.

3265 (5). Свȅ се може кад се сложе света ȍба,
Ал' ова вјештина, коју Стâрй знȁше,
Не доприје до нас и нашега дȍба.
Извијѐстио сам читаоце нȁше
Да освијетљена бјеше она сȍба
Те јој се буџаци као дању сјȁше.
Домаћин, што даме обје оне прȁтй,
Објашњења ће им овȁковâ дȁти:

3266 (6). Ту су насликане махом оне бйтке
Што нијѐсу биле, но ће истом бйти;
У будућности су биле оне чйтке
Сликару што њима дуварове кйтй.
Како Италијом, сабље своје брйтке
Потежући, Франци крв почињу лйти,
Ту видјет' можете; још се виде вóђе
Побједе њихове, порази такóђе.

3267 (7). Пророка Мерлѝна тê су слике дјȅло,
Које унапријед на тисућу љêтâ
Описују свако предузеће смјȅло.
Мерлин амо дóђе из белога свêта,
Јер се тако краљу инглескоме хтјȅло
Што влáда почетком стољетија пêта.
Посла га до краља нашег Фарамýна,
Казаћу вам одмах из каквог рачýна.

3268 (8). Фарамун, с Францима прешав преко Рâјнê,
Освоји Галију, и намјеру зȁчê
Римскога се царства, Италије бâјнê,
Дочепати јоште, и наоштри мȁче.
Инглеском Артуру поклисаре тâјнê
Посла, и потребу савеза истȁче,
И браства и вјере учини му зáвјет.
Краљ Артур Мерлина припйта за сáвјет.

3269 (9). Јер он је за свако важно предузеће
Обичај имао питати Мерлина,
Тер и сад, пошто је с њим имао веће,
Знȁде да заставу франачкијех сина̂
Пораз очекује, нит' се она пеће
На висове кршне славних Апенина̂.
У Галију посла он онога врача
Да о том извести краља освајача.

3270 (10). Врач му даде видјет' е њега и дрȕгē
Многе галске краље, који негда стȗпē
На земљу италску, беде чȁјȗ дȕге,
И да ће узалуд оружје да тȗпē,
Јер од мача, глади, грознице и кȕгē
Страдајући, жеље испаштаће глȗпē.
Скоро све их тамо чека срамни бȉјег,
Јер ту владат' неће нигда бели стȉјег.

3271 (11). Његову пророштву краљ пȍклонӣ вјȅрē,
И на другу страну војске своје крȅте,
Да другдје побједне ловорике бȅрē,
Много се плашећи предсказане штȅтē.
На краљеву молбу врач пристаде, тȅре
На дувар мађијом слике ове сплȅте.
У будућност ово далеку се стȅрē,
Пророштво је ово из прошлости вȅтē.

3272 (12). Галским краљевима сваком овом слȉкōм
Од умнога врача предочено јȅсте,
Да среће и славе нема од њих нȉкōм
Ка' душмани уђу л' у италске чȅсте;
Да ће гладне, босе, опасане лȉкōм,
Хтједну л' у ту земљу скиптар да им смјȅстē,
Војске им се вратит'; а дођу л' да бра̂нē
Италију, славне дочекаће да̂не.

3273 (13). Ено Сигизбера, од грчког владара
Подмићена, како с војницима слȁзӣ
У Лонгобардију са Светог Бернара,
Гдје му веће војску десеткују мрȁзи.
Гле лонгобардиског вође Еутара
Како по франачким лешевима гȁзӣ,
И праћен четама љутих својих звера̂
У бјегство нагони краља Сигизбера.

3274 (14). Ено Хлодо̀вика гдје с алписких ма̂са̂
Такође силазећ' у до̀лу се сре̏та̂
С Беневентом, дуком џиновскога ста̑са,
Који га чекаше цијелога ље̏та.
Ту је силан сукоб обадвију ра̂са̂,
Ту Франке сналази страховита ште̏та,
Јер они лукавством потучени би̏ше,
Како бити неће никад нико ви̏ше̂.

3275 (15). Слично се дешава ено Шилдибе́ру,
Који, да освети Хлодовика кра́ља,
На̏прави̂ на пло̀ту алпискоме де́ру,
Ма лонгобардиских не доби зема́ља̂,
Јера божја мазда томе каваље́ру
И без италиских ма́ча̂ и копа́ља̂
Срдобољом војске десеткова све̏ три̂;
Силу му ка' пљеву разнесоше вје̏три.

3276 (16). Пипин, за њим Карло, преко Алпа грѐду̂,
Ма не ради каквих себичних мегда́на̂,
Веће да отклоне голему бијѐду
Од папе Стефана и од Хадрија́на.
Зато свуда срећа на њихну слијѐду
Прати оба ова витеза ваља́на.
Пипин Аистулфа, а Карло му си̏на
Побједивши, папи сачуваше чи̏на.

3277 (17). Док се славе они, двије римске бра́не,
Пипи́ну, Карлову сину, слава ча̏ђи̂,
Јер ће разбојнички на Венеција́не
Са великом војском ићи Пипин мла̏ђи̂.
Ал' таласе морске, дебеле и сла́не,
Бог, противан овој неправедној сва̏ђи,
Дигав, срушиће му дрвенога мо̏ста,
Море ће прогутат' војника му до̏ста.

3278 (18). Ено Лудо̀вика, бургунског влада́ра,
Којино се куне, кад у ропство па̏ну̂,
Не нападат' више првог Беренга́ра,
Ал' доводи опет силну војску стра̏ну.
Зато казна чека тога зулумћа́ра,
Јер очи му љуту задобиће ра̏ну:
Тог јадника, пређе здрава и лијѐпа,
Примиће Француска потпуно слијѐпа.

3279 (19). Гле Хӯга од Арла на тој слици ту́на,
Који више пута другог Беренга́ра
Тјера, јер се враћа сад помоћу Ху́на̂,
Сад опет помоћу дозваних Бава́ра̂.
Ма и против њега дићи ће се бу́на,
Те по смрти сина његова Лота́ра,
Кога међу краље незнатније ме̏ће̂м,
Припашће држава Беренгару Тре̏ће̂м.

3280 (20). Другог једног ено Карла тамо, ко̀јӣ
Италију ту́че̂ на позив из Ри́ма,
Крвљу Конрадина и Манфреда гно̀јӣ
Земљу освојену у биткама три́ма,
Не слутећи каква несрећа предсто̀јӣ
Раштрканим свуда борцима му сви́ма.
На тој слици ено потучени сви̏ су,
Кад зво̏но залу́па на вечерњу ми̏су.

3281 (21). Каснија најезда, која као ха̏ла
И куга долази, на овој је сли̏ци.
Ту видите с војском Арма̀њака Га̏ла,
Велика крвника Виско̀нтово̂ј кли̏ци;
Под Алесандрију војска му је па̏ла,
Опколила, не да умакнути пти̏ци,
Ал' ту ће запасти несмотрени бе̏же
У Галеа̀цове сакривене мре̏же.

3282 (22). Напашће га с леђа Галеа̀цо ду̏ка,
Посада из града опкољена с ли́ца;
Војску ће му снаћи несрећа и му̏ка,
Зарад испаштања његових криви́ца̂;
И пошто му тако нанесе се бру̏ка,
Заробљен умрећe рањен од оштри́ца.
Ту се ено гази по крви до са́ра̂,
Сва крвава тече ријека Тана́ра.

3283 (23). Сад један од Марше, од Анжуја тро̏је
Против Неапоља Гале и Лати́не
Предводе у многе страховите бо̏је,
Да подјарме Бру̏те, Марсе, Саленти́не,
И да их са својим државама спо̏је̂,
Ал' ће свагда слати њих у недођи́не
Алфонс и Фердинан, који као зве̂ри
Чуваће од Франка Неапоља две̂ри.

3284 (24). Карла Осмог ево који, преко Лира
Прешав, бива госа скоро земље целê,
Што ће гњилит' усред мртвила и мира,
И предати му се не одапев' стрелê.
Но скобиће најзад Васта кавалира
Дјèтића израсла попут вите јелê.
Острва Искије Васто биће тàдâр,
Он, синак Авалов, господар и влàдâр. —

3285 (25). Тада Брадаманта би од кастелáна
Позвана да слику пажљиво му глêдâ,
Па јој онда рече: још онијех дáнâ
Кад бијах у добу нејакога чêда
О Искији, земљи усред мора слáна,
Слушао сам причу од својега дјêда,
Који, причајућ' је, мени тада рêче
Да сâм исту причу од прадједа стêче.

3286 (26). И поче ми редом дједове да брòјû,
Штоно казиваху тако од старӣнâ
Један другом причу од праоца, кòјû
Чу је негда први од сама Мерлина,
Што маћијом слике умједе да бòјû.
Еле, чух да кад је показана стина
Искија на слици краљу, сликар њèму
Рече: славу острв имаће голèму.

3287 (27). Њоме ће се моћи праведно да хвâстâ,
Јер ће се на њему након много љêтâ
Од овога овдје каваљера Вâста,
Што ће се борити против Карла клêта,
Тог облака тучног, Италији тмâста,
Јер ће берићету њеноме да смêтâ,
Син један родити, чудо од јунáка,
Коме неће бити у свету парњáка.

3288 (28). Од Ахила јачи, од Цезара вêћû,
Од Нестора, старца стогодишње брáдê,
Мудрији ће бити, а слави и срêћи
Јуриће кораком бржим но у Лáдê;
Препоне ће газит', а дȗшмане сјêћи,
Те ће зêмљи синут' у будућност нáде.
Он, који нà овом острву ће нӣћи,
Искији ће славу у звијèзде дӣћи.

3289 (29). И ако су негда прослављали Крéту
Због Јупитерова у њојзи рођéња,
Тйву због Еркула, најјачег у свéту;
Ако Делос хвале без ограничéња
Због Дијане, дјеве у вјечиту цвéту,
Славиће Искију ради зачеђéња
Алфонса од Васта, силена војнйка,
Што ће бити целој Италији дйка.

3290 (30). Тако рече Мерлин, додајући к тȍме
Е ће небо дати да се земљи рȍдӣ,
Кад у положају буде била злȍме,
Муж који ће њено робље да слобȍдӣ,
Витез ког не могу невоље да слȍмê,
Јер тако преблагом створитељу гȍдӣ.
Сад о њему причу овдје ћу да скрâтӣм,
Јер ћу се касније на њега да врâтӣм.

3291 (31). Ено тамо Сфорце, којино се кȁјê,
Што је Карла Осмог из Француске звȁо.
Видећ' ово чега Италију стȁјê,
Биће га опћега отачаства жȁо,
Па са Венецијом здружиће се змȁје,
Да би Карлу отпор при повратку дȁо.
Ал' му неће моћи осветом да плâтӣ,
Јер ће у Францију Карло да се врâтӣ.

3292 (32). Зла ће судба снаћи Карлове војнйке,
Остављене нову државу да брâнê.
Напољски Фердинан све ће те јаднйке,
Јер ће му помоћи од Мȁнтовê бâне,
Побити касније ка' бијȅсне бйке,
Те ће месом њихним вуци да се хрâнê.
Ал' ипак несрећа хоће срести тȳ га,
Јер издајом добра изгубиће дрȳга. —

3293 (33). То рекав показа Алфонса Пескáра
Велећ': ено тамо сред самртна рȍпца
Једног од првијех тадањих сердáрâ,
Кога црнац онај, ока ка' у кȍпца,
Мучки ће убити ради добра ћáра,
Јер ђаво ће тога послат' Етиȍпца,
Кој' од обје стране прима дупло мйто,
И крши италско понајбоље штйто.

3294 (34). Ено сада тамо Дванаестог Лу̑ја,
Позваног од папе и Венецијана̂.
Јури, не зна шта је одмор нити у̑ја,
Да освоји земље около Милана.
Ма зла ће га судба, као иста ку̑ја,
Када успрелази преко Гариљана,
Ујести, јер ту ће у оној га доли
Затијем до ноге потући Шпањоли.

3295 (35). Гонсалво, велики капетан, за киме
Јуришаће Шпанци, у смрт ено згура,
Близу Чириньоле сукобив се с њиме,
Мноштво његовијех бијесних пандура̂;
И још ће га грозно ојадити тиме
Што ће му убити дуку од Немура.
Ал' у доли, коју По̂ ријека пла̏ви̂,
Луј ће се упутит' побједи и сла̏ви. —

3296 (36). Бернардина, сина Сотонине шћерце̂,
Што издаде Сфорцин градић код Милана,
Чију злост описат' слабо ми је перце,
Показа им сада рука кастелана.
Такођер и оне нѐвјерне Швајцерце,
Што Сфорцу предаше освети душмана̂.
Помоћу овијех издајстава двају̂
Луј у̏спје да Сфорци опусти домају.

3297 (37). Сад Цезара Борџје, рече газда њима.
Ево са четама најгоријех ху̑ла̂,
Који часне људе хвата тијем псима,
Служећи се стрелам' из паклена ту̑ла.
Близу њега ено с намјерама зли̏ма
Странцима продана светог оца Ју̑ла,
За кога Болòњу освајају Римци.
Обојица биће Лујеви љубимци.

3298 (38). Тући ће Лудовик и Венецијанце,
Пошто се и с њима и са папом сва̏ди̂.
Оставиће они крваве траканце
На бојноме пољу баш у Гјарада̏ди.
Биће побуњене он и Ђеновљанце,
Што ће његов јарам стрести бити ра̏ди.
Такође дићи ће на Римљане шапу
Да њоме истјера из Болоње папу. —

3299 (39). Покáза им слику гдје та борба бȉјеше,
У којој победи љиљанова зна̏чка.
Најприје се тȗче код вароши Брȅшȇ,
Коју по други пут отима и пља̏чкȃ,
И у чије куће ватру свуда крȅшȇ,
Терно се у огњу и у крви ка̏чкȃ.
Крај мора се затим он и папа срȅше,
Те се пољу свака окрвави та̏чка.

3300 (40). У крвавом томе бо̀ју код Равéнȇ
Рим у помоћ дозва шпањолске бећáре,
И ту обје војске, сталније од стéнȇ,
Тако за побједне бише се шићáре,
Да бој дуго траја без икакве мéнȇ,
Докле га не реши Алфонс од Ферáрȇ.
Оружијем новим под именом то̀па,
Он потуче Шпанце и римскога по̀па.

3301 (41). Ланци којим земљу после тијех дáнȃ
Веже (рече газда) биће врло та̏нци,
Јер на папин позив Луја из Милáна
Протјераће скорим хелветиски стра̏нци,
И васпоставиће Максимилијáна.
А преко планинȃ загрепсти ће Фра̏нци.
Папа ће, док они завичају лѐтȇ,
Швајцарце назвати штитом вјере свѐтȇ.

3302 (42). Истјерани Франак опета се вра̏ћȃ,
Максимилијана, новога владáра,
Напада, који се оружија ла̏ћȃ
Да странце сузбије са својих добáрȃ.
Швајцарци помажу њему као бра̏ћа,
И варош која се назива Новáра
Постаје свједоком љута боја, ко̀јӣ
С поразом Франака ту насликан сто̀јӣ.

3303 (43). По смрти Лудвика нашљедник му Фра̏ња,
Кога ће пратити најбољи јунáци,
У ријѐци сýзȃ Швајцарију ба̏њȃ,
Чији ће се хвалит' сурови горштáци
Да је царска сила од њихове ма̏њȃ,
Да су они цркве бра̀ничи и ђáци.
Над њима ће страшна добити мегдáна
У љутоме бо̀ју близу Марињáна.

3304 (44). Против савезних се бореһ' легиóнâ,
Као што вам ова показује тáбла,
Сав Мѝлâн осваја, шаље пут Лиóна
Кнеза му, огранак Сфорцинога стáбла.
Ено тамо даље и Карла Бурбóна,
Тога франачкога славна конèтáбла,
Гдје бранећи Милан по бедему шêћê,
Ал' град овај дуго Фрањин бити нêће.

3305 (45). Франческа износи слика ова мâлâ,
Максимилијану рођенога брȁта,
Којино се бори против дрских Гâлâ,
Изгонеһ' из земље хајдучка им јȁта,
И државу чистеһ' од странога кâла.
Али Франци жељни пљачака и рȁта
Враћају се, стижу до Тичинског вâла,
Гдје с њима у коштац Гонцáга се хвȁтâ.

3306 (46). Младић онај тамо, лица тако блáга,
Кога истом цр̏на наусница гȁрӣ,
То је од Мàнтовê војвода Гонцáга,
Коме ће се дивит' народи и цȁри.
Биће му голѐма и хрáбрȍст и снáга,
А мудар ће бити као људи стȁрӣ.
Оно двоје тамо, Васто и Пескáра,
Два рођака јесу, два славна сердáра.

3307 (47). Онај испод оне гвоздене качкéтê
Од Арапа палом Пескари маркѝзу,
Као што вам причах, рођено је дéте,
Што ће славних дјела оставити нѝзу.
Одмах ћете сада ви да разумéте
Ко је онај други до Пескаре блѝзу.
То је онај Васто о ком рекох вȅћем
Да га међу прве витезове мȅћêм.

3308 (48). Када сам Искију показао вȁма,
Рекао сам да је од Мерлина врáча
Проречѐно да ће из онога кȁма,
Дјѐтић нићи што ће на завојевáча
Земљу дићи своју и шкодити нȁма,
И да ће у њему наћи помагáча
Црква, Италија, царевина цéла,
Јер ће се борити за света начéла.

3309 (49). С њиме је Пескара и Поспер Колона
На оном бријѐгу, стрмену, висòку,
Гдје са Швајцарцима здружена Бурбона
Сузбија, витешки бранећи Бикòку.
Фрања снова слази с много легиòнâ
У Лонгобардију пространу, широку,
А против Напоља шаље вôјске йнê,
Да краља тамошњег с пријестола скйнê.

3310 (50). Судба према њему биће пуна гњѐва,
Она, која често тако гони љȗде,
К'о што је гоњена олујином пљѐва,
И намјере ће му спријѐчити лȗдê,
Јер док Фрања новац као воду љѐвâ,
Дотле врло мало војводе се трȗдê
Уредно плаћати најмљене бећаре,
Што само за плату служе господаре.

3311 (51). И тако, мало ће под барјаком бйти
Војника његових када Шпанци грȗнȗ;
Крв ће се потоком код Павије лйти,
Чемера ће чашу он испити пȗну,
Облак ће несреће над њиме се свйти.
Те ће изгубити слободу и крȗну.
Задана ће бити та рана и крâста
Срцу му највише подвизима Вâста.

3312 (52). У тој борби краља против силна цâра,
Гдје највећа дика припадаће Вâсти,
Гдје Фрањи Првоме слобода се хâрâ,
Галска ће властѐла као љеса пâсти.
Ено краља како бранити се стâрâ,
Ма да га је као облак неки тмâстй
Опколила руља његових душмана,
И већ оборила коњица му врана.

3313 (53). Ал' витешки владар гле бори се с нȍгȗ,
Помамно пàлошем око себе лȗпâ,
И крвничку крвцу пролијева мнȍгȗ,
Сијекући главе с рамена и трȗпа.
Ал' шта двије руке против руље мȍгȗ!
У ропство запада слобода му скȗпâ.
Краљевства лишеног и богаства свѐгâ
Као роба воде у Шпанију њѐгâ.

3314 (54). И тако кр̏шē се танани пȁоци
Туна његовијех побједнијех кōлâ,
Тѐ ће му задрхтат' у гробу прȁоци
С јада, коме нема утјехе ни тȍла,
Ал' кад му синови постану тȁоци,
Које цару даје с душом пуном бȏла,
Он опет у своју домају се вр̏ћē
И на Италију силну војску згр̏ћē.

3315 (55). Са папом тадањим он ће да се здрӯжӣ
Да се цару римском за увреду свēтӣ,
Док императору Карло Бурбон слӯжӣ,
Рим осваја, пљачка, уништити прēтӣ,
Чиме очевидно име своје рӯжӣ
Господар врховни цар Кароло Пēтӣ.
Савезничка војска свађа се и глȍжӣ,
Док у римске куће Бурбон ватру лȍжӣ.

3316 (56). Фрања шаље војску кȁкову Евро́па
Не видје, да папи власт опета да́дē,
Ал' ће без ње новцем откупит' се по́па.
Војска, да сједила не би бадава́де,
Град опсједа гдјено лежи Партено́па,
Чувѐна сире́на, као што се знȁдē,
И сила франачка отпочеће ра́сти
По наполитанској цијелој обла́сти.

3317 (57). Цар што Франке мрзи као дивље скȍте
У помоћ Напољу шаље много лâђâ,
Ал' Дорија Франке силом своје флȍтē
Спасава. Затим се болештина рâђâ,
Која ће франачке покосити рȍте,
Јер још опасније од стријеле гâђâ.
Неће се вратити од хиљаду љӯдӣ
Један у Францију, умријеће ту́ди. —

3318 (58). То су чуле даме тад од кастела́на
Сматрајући слике те велике са́лē,
Загле́дајӯћ' исте ода свију стра́нâ,
И своме дивљењу израза су да́ле,
Јер дјело маџиског оног велика́на
Бијаше достојно збиља сваке хва́лē.
Још другијех слика бјеше пуно тȁмо;
Домаћин показа најважније сȁмо.

3319 (59). Када се сликама надивише тӣјем,
Домаћин, пошто је било касно вѐће,
Дивне собе дао гостима је свӣјем,
И сваки се жељно у постељу мѐћê,
Само Брадаманти не долази дрӣјем,
Лишеној љубави, радости и срѐћê.
По својој постељи јадна тамо âмо
Преврће се шапћућ': јаох моја мâмо!

3320 (60). Њој се од уздаха врела и дебѐла
Груд таласа као од олује гȍра,
А црне јој сјенке иду преко чѐла.
Истом кад је рујна зарудјела зȍра
Заморена дјева очице је свѐла.
Драган у сну шапу: каква те је мȍра
Притисла, те сумњаш о срдашцу мôме,
Што ће вјечно бити прињубљено твôме?

3321 (61). Ја сам хтио био држат' обећáње,
И у светом храму примити крштéње,
Ал' сам био рањен, и то моје стáње
Треба да заслужи твоје опроштéње. —
Сан одлѐтје, дође тад разочарáње,
А у срцу сумње настави се врéње,
Тер она помисли: сан лажно сазнáње
О њему ми даје, а истину бдéње.

3322 (62). Радост у сну само менека се сјѐћâ,
А мори ме жалост на јави и дȃњу;
У истини за ме не постоји срѐћа,
Него у сну само када склопим кȃњу,
И бољка је моја у толико вѐћâ,
А радост имадем у толико мȃњȗ.
Очи које срећу виде када жмӯрê,
А јад отворене, боље да исцӯрê.

3323 (63). Слатки сан ми даје радости и мӣра,
Док жалост и немир доноси ми јáва;
Санак лажи на ме пушта са синцӣра,
А бдење истину као из рукáва;
Ма лаж ноћас срце пријатно ми дӣра,
Од истине горке забȍље ме глáва;
Ах, истино, више не било те, ѝ јâ
Вјечно спáла, када сан лажљиви прѝјâ.

3324 (64). О како су сретне животиње, кòјӣм
Санак очи држи затворене зӣми,
А менека неће са јадима мòјӣм
Тај пакосни Морфеј у крило да прӣмӣ.
Самрти сам слична са животом свòјӣм:
Жива спећи, мртва чим се санак сн̑ӣмӣ.
Црна смрти, санку ако слична јèси,
Похитај те вјечни санак ми донèси. —

3325 (65). Тако Брадаманта, гласом једва чȳјнӣм
Из бонога срца чемèрику тòчӣ,
И мучена својим осјећањем бȳјнӣм
Бијело узглавље сузицама мòчӣ;
Но када се небо зраком осу рȳјнӣм,
Преста тећи суза из њезиних òчӣ.
Одјезди, с газдом се опроставши òна,
Када на јутрење залупаше звòна.

3226 (66). Чим замак остави херојка је срȇла
Госпу с којом ноћас оне слике глȇда,
И с којом је синоћ вечерати сјȇла,
Кусала печења, слаткиша и мȇда:
Госпа прије оде, јер наћи је хтјȇла
Краље, што ноћише сред мраза и лȇда,
И којима цура познати је дáла
Шта може, кадно их баци из седáлâ.

3327 (67). Сва тројица свуноћ мрзла се и зéбла
Послије онога несретнога рȁта,
Јер у шуми нема пећи нити мéбла,
Али доста кише, снијега и блȁта;
Нашла их је близу некаквога дéбла
Шћућурене, јера грозница их хвȁтâ,
И јера им леђа још једнако брйдê
И јер се пораза синотњега стйдê.

3328 (68). Тешко њима ако краљица им чȳјê
Шта бӣ у Францији на двобоју пр̑вôм!
Скочише, јер мис'о та им душу трȳјê,
Чикају дјевојку мегданом и р̑вом.
Свак од њих за мнóго пријатније штȳјê
Вука прије својим нахранити стр̑вом,
Но да Уланија (госпа с' тако зòвê)
Краљици им јави што њима не гòвê.

3329 (69). Брадаманта којој веома се хитâ
Да би прије стигла до жуђене мéтê,
На њих и не гледа као да су рита,
Јер то би је могло у путу да смéтê,
И јер боја с њима већ бијаше сита,
Ал' кад један од њих, пргав као дéте,
Јȕрнȕ на њу бесно, а затим и дрȕгû,
Шта бû? Пружише се колико су дȕги.

3330 (70). Све се то десило докле око трȅнê,
И цура без с Богом окрете им пêте.
Дижући се сваки за јунаком блȅнê
Који сву тројицу у намјери смêте.
Да господàрицôм Изланда се жȅнê,
И прóђе их воља да се јоште свêтê.
Ти јади уздахе из груди им мâмê.
Оборили очи, стиде се и срâмê.

3331 (71). Путем Уланији хваљаху се чȅшћê,
Гледећи на Франке са неких висúнâ,
Не знајућ' е сваки у прàшину сјȅшће,
Да у свој Француји нема паладúна
Њихове хрáбрости, толи јоште жȅшћê.
С тог Уланија се с пете до перчúна
Радујући рече: сажаљавам сáма,
Али борац онај бјеше једна дáма.

3332 (72). О томе будите увјерени; èле
Када ви падате од слабијех жéнâ,
Тај би мор'о бити глупав као тèле
Који не би знао шта је ваша цéна,
И да би мишице, снажне и дебèле
И тврђе, господо, него што је стéна,
Роландове вâске у прàшину смљèле,
Те постали руга будућих времéнâ.

3333 (73). Штито, за којим вам срце тако жýдû,
Неће бити ваше, то вјерујте мèни,
Ма вам и не било сасвијем по ћýди,
Јер сте, с опроштењем, ви веће печèни.
О томе, господо, свак од вас расýди
Шта значи подлећи једној слабој жèни;
Ако још пробате ви сте просто лýди,
Мањ ако желите бити побијèни.

3334 (74). Да је оно жена истина је го̀ла,
И да вас је тукла као што се ка̂же̑
Да сељаци туку у купусу во̀ла,
Што с вашим јунаштвом тешко да се сла̂же̑. —
Њима лице поста црње него смо̀ла,
Јер њено тврђење и остали сна̂же̑,
И грозно се спу́ха њихова охо̀ла,
И ето нађоше што одавно тра̂же̑.

3335 (75). На њима бјеснила јавише се зна̂ци,
Готово почеше уста да им пје̏не̑,
У лицу блиједе, тресу им се кра̂ци,
И прође их жеља да се млади же̏не̑.
Свијетло оружје свак са себе зба̂ци,
Сјаха коња па га од себека ре̏не̑,
Ојађен што славе његове се зра̂ци
Витештвом дјевојке јунакиње сје̏не̑.

3336 (76). И Карлови ови несуђени го̏сти
Тад се завјерише да годину да́на̂,
Подносећи сваке невоље и зло̏сти,
Ходе без оружја и коња ваља́на,
И да ће радије оставити ко̏сти
У Францији, ако помоћу мегда́на
Не отму оружје и коњице дру̏ге̑.
Пјешке наставише путе своје ду̏ге̑.

3337 (77). Брадаманта до̀зна јоште исто ве̏че̑
У једноме замку куд ноћити свра̂ти,
Јер сам јој домаћин новост ову ре̏че,
Како скупо Мавар дрскост своју пла̂ти.
Њој срце једнако љубомора пе̏че
Те́рно вечерати и пити јој кра̂ти:
У своју се собу по̏ву̏че и ту́не
Ноћ про̏веде усред унутарње бу́не̑.

3338 (78). Пошто ах не могу ја̀дници помо̀ћи
Друкче до желећи да пријатно спа̂ва̂,
И да се одупре Аморовој зло̀ћи,
Ако жели бити јунакиња пра̂ва̂,
Враћам се Градасу, равном у врло̀ћи
Риналду, и пјевам борбу ових ла̂ва̂,
Који због Бајарда и због Дуринда́не̑
Дијелит' имају свијетле мегда́не.

3339 (79). Без убојне трубе и њезина звŷка,
Без икаква другог претходнога знâка,
Кидисаше као два бијèсна вŷка
С мачима у руци оба борца јâкâ,
Који се бојали цијелога пŷка
Не би, нити смрти и њезина мрâка.
Док ударци дàждê као плаха кӥша,
Све им сржба бива и јача и вӥшâ.

3340 (80). Велика је моћ у оба нападáча,
Али је такође, сјем њихне врлѝнê,
Дивотна каквоћа њиховијех мáчâ,
Који част голѐму и похвалу чѝнê
Имену вјештијех мајстора ковáчâ,
Што сковаше челик тàковê тврдѝнê.
Други би мачеви претрпјели квâра
Од овако чéстôг и тéшкôг ŷдâра.

3341 (81). И пошто силину Дуриндане знáдê,
Витез је Риналдо избјегава вјȅшто,
Тер ударци које Градасо му дáдê
У вјетар одлазе, ил' окрзну нȅшто,
А када нијѐсу они бадавáде,
Јера богме и то догоди се гдјȅшто,
Обично падају, бар досада, гдјȅ су
Налазили оклоп и челичну смјȅсу.

3342 (82). Него и Риналдо не бијаше лӥјен,
Управо вреднији од Градаса бјȅше,
И мишка његова, чврста као дрӥјен,
С десна и лијева противника тȅшê,
Али нȅдостӥжан остаје му плӥјен,
Ма да удар огањ из оклопа крȅшê,
Јер овај је био мађијама кâљен,
На накленој ватри челичен и пâљен.

3343 (83). Оба се витеза дуго тако бӥше.
Јер одмора нѐ би ни једног тренýћа,
И јер ударацa паде као кӥшê,
Наравно борба је била врло врýћа.
Ма да један другом крв жели да сӥпê,
Не могоше доћи до њена просýћа.
У том ће, док они једнако се тýкŷ,
Звуци неки пàжњу њихну да привýкŷ.

3344 (84). Од коња Бајарда дође ова грâја,
Који туна пâсе траву, к'о што знâ се:
Нападнут од једног ужаснога змâја
Бранећи се пу́шта страховите глâсе.
Чудовиште оно, које грозно лâја,
Личаше на неко превелико прâсе
По тру́пу, на птицу по кљу́ну и кри́лу,
А по смра́ду своме на лешину гњи́лу.

3345 (85). Не знам да постоји и такво створе́ње
Ма да вели Турпин, и, ако ћеш прâво.
О њему је просто ово моје мне́ње,
Да то нико није до из пакла ђâво,
И да тад удеси то изненађе́ње
Малегис, којино страховаше здрâво
За Риналда, пак је он овијем хтȉо
Збунити овога да се не би бȉо.

3346 (86). И доцније, вама и то ваља знâти,
Риналдо Мале́га баш као мазгȍва
(Нек опрости што га тако морам звâти)
За овај несташлук удешени псȍва,
Терно се мораде окривљени прâти
Да није дозвао ђавола крвнȍва.
Ну, како му драго, ђаво ил' аждàја,
Коња нападајућ', у ваздýху стàја.

3347 (87). Ударцима кљуна, наприједа свȉта.
Отворити ока не да коњу тȍме,
Који зубма гризе, пропиње се, рȉтâ,
Ал' пошто му ноге не бијаху трȍме,
И пошто од страха поче већ да лȉтâ,
Да би умакао чудовишту злȍме
Зажди прȅко поља и оде да скȉтâ
Шумом, нити за то господара пȉтâ.

3348 (88). Од звизге змајеве сва дубрава звȍнȋ,
Јер на бјегство ово бијаше му крȉво;
Чак у шуму коња на крилима гȍнȋ.
Да од крви коњске прави себи пȉво;
Најзад у пећину Бајардо се склȍнȋ,
Иначе био би сатрвен у млȉво.
Змај у себи рече: ту је дакле тâчка! —
Па одлетје другдје да роби и пљâчкâ.

3349 (89). Видећи невољу коњица брзáка,
Пријѐдмета борбе страховите њйнê,
Поче свак од она обадва јунáка
За Бајарда дивног љуто да се брйнê,
И дадоше вјеру, која бјеше јáка,
Јер окȍва тврдо заваћене цйне,
Да се бој настави кад коњ из бијѐдê
Спасе се и натраг амо се довѐдê.

3350 (90). Који први нађе коњица ваљáна
Нека га доведе и нек чека тỳди
Противника свога ради мегдáна,
Па да се поново бију као лỳди.
Градаса однесе његова Алфáна,
А Риналдо, коме сипа гњȅв из грỳдӣ,
Што му се, наравно, око срца бȍрê,
Пјешке се по гори тамо амо вȅрê.

3351 (91). Које с тога што му споре бјеху нȍге,
Које зато што га и срђење смéло,
Срђење на ћефе судбине му стрȍгê,
Обигравши гору, а и поље цéло
Риналдо, послије дангубице мнȍгê,
Опета на оно поврати се врéло.
Одмарајући се имаде рачỳна
С Бајардом Градаса причекати тỳна.

3352 (92). Крај оне је чесме он у један ȕгô
Уморан легао и туна је чȅкô,
Али бадаваде. Лежао је дȕго,
Но како под њиме не бијаше мȅко
Врати се у табор, шта је мог'о дрȕгô,
И да је несрећан у себи је рȅкô.
Градас, јурећ' гором што је мог'о брже,
Најпослије зачу гдје Бајардо ȓже.

3353 (93). Са своје Алфане Градас одмах сјȁха,
И потрча гдјено Бајардо је бйо:
У оној пећини нађе коња плȁха,
Гдје се јадан бјеше од аждахе скрйо.
Поносни Бајардо од велика стрȁха,
Вјерујте ми, јоште дрхтао је цйо.
Шта је обећао Градасо се сјȅтӣ,
Ал' у себи рече: то ме много штȅтӣ.

3354 (94). Зашто за њ се туђи кад га имам вѐће?
Зашто да га морам баш добит' у бòју?
Коњ припада мени по закону срѐћѐ,
С тог сматрам га као тековину свòју.
Ако на то право обуставу мѐћѐ
Риналдо, нек дође у Инђију мòју,
Као што сам дош'о у Француску ѝ ја̑,
И нек отме коња, ако то му прѝја̑. —

3355 (95). Он, који за коња силно благо стра̏ћӣ
И читаве војске, то у себи ка́за,
Па путем што бјеше што се може кра̏ћӣ,
Клонећи се војском посједнутих ста́за̑,
У Арло се врати, затим к својој бра̏ћи,
Нити више јунак по Француској ба́за,
Већe се упути к завичају свôме,
Што бјеше паметно по мишљењу мôме.

3356 (96). Ја га сад остављам, Риналда тако́ђе,
И све друге борце и Француску це́лу,
Пак идем к Астолфу, који зраком по́ђе
На птици што летом престиже и стре́лу.
Кад унакрст овај сву Француску про́ђе
Стиже к Пиренеју у снијѐгу бе́лу,
Па прелетјев преко овијех плани́на̑
Паде у Шпанију, земљу доброг ви́на.

3357 (97). Видје земљу која зове се Нава́ра,
Посјети градове славног Араго́на,
Десно и лијево по ваздӯху ша́ра,
Бискаја, Лисабон, Мадрит, Тараго́на,
Све вароши разне чак до Хибралта́ра
На мору и копну примише баро́на.
Не остаде града ни већега сѐла
Куд Хипогриф тица не би га одвѐла.

3358 (98). За дан она прѐђѐ што коњ у мјесе́цу,
И сад над Африком разви своја кри́ла,
Над земљом што служи Мухамеду све́цу,
Јера Астолфова намјера је би́ла
Од Арсиље града у жаркоме Фе́цу
Све земље видјети до ријеке Ни́ла.
Док друге заносе разни снови та̏штӣ,
Народе познати Астолфо се на̏штӣ.

3359 (99). Он продужи дакле по ваздуху шету,
Кратке само ноћи жртвујући миру.
Средиземно море он у томе лету
С острвима видје као у оквиру;
Видје Балеаре, Сицилију, Крету,
И када Бизерти, Тунису, Алгиру
И мјестима другим већ окрете пету,
Мало се одмори у земљи Мисиру.

3360 (100). Јашућ' Хипогрифа, чудеснога створа,
Све градове видје којихно имадê
Између Атлаза и сињега мора,
И затим га преко пјесковите џадê
Однесе у лету звијер ова скора
Ка нубиској међи близу Албајадê.
Видје храм Амонов с крилатога хата,
Сада већ порушен, и гробницу Бата.

3361 (101). Прешав Етиопце Нилу с ове странê,
Одлетје к онима што су преко водê.
Прве је познао ка' мухамедане,
Други молитвама Спаситељу годê.
И ови и они маче, буздоване
Носе, једни друге да лише слободê.
Пошто је Коалу прешʼо и Добаду,
Нађе се у главном нубискоме граду.

3362 (102). У тој земљи, гдјено владаше хришћанство,
Не водом, ватром се вршило крштење.
Сенапа над њоме имађаше банство
Краљевско, што не зна за ограничење.
Желећ' учинити са њиме познанство
Да би земље ове позн'о уређење,
И окуш'о њихне вјере постојанство,
Ту Астолф устави крилато створење.

3363 (103). Када се на земљу најпослије свала,
Прилика је била одмах њему дâта
При посјети тога богатога краља
Дивити се двору од дванаест кâтâ,
Видјети, што нема у других земаљâ:
Мосте и капије од сухога злâта.
У онће је мјесто гвожђа и оцала
Туна било злато, а то није шала.

3364 (104). Даље вели прича из старих времéнâ:
Ма да много бјеше туна тог метáла,
Била му је ипак врло знатна цéна.
Као темељ дворцу бјеху од кристáла
У форми стубова пет великих стéнâ.
Окићени бјеху тавани од сáлâ
Китама сафира, смарагда, рубúна,
Што у разној боји сјаху са висúнâ.

3365 (105). Драго се камење по крòву и пòду,
Или боље рећи, на све стране сúјâ,
Увјеравам о том госпе и госпòду.
Ту је балсам, амбра, бизам туна клùјâ,
Што к нама трговци доносе на брòду,
Те за скупе новце купује ком прùјâ.
Жито, воће разно и стока рòгата
Ту је у обиљу, земља је бòгата.

3366 (106). Туна људи живе сред слоге и мúра,
На што би се могла угледат' Еврóпа.
Сенап радо слуша стихове псалтúра,
И у нас га зову свети Јован пóпа.
Данак, веле, плаћа султан од Мисúра
Владару нубиских ових Етиóпâ
Да не промијени ток ријеке Нúла,
Јер тад у Мисиру глад би свуда бúла.

3367 (107). Тешко да се игдје на земноме шáру
По богаству рáвни владаоци нâђȗ
Слùјепȍм, на жалост, овоме владáру,
Чије благо многу пунило би лâђу.
Сјем сљепоте стомак овом господáру
Једнако је мучен страховитом глâђу.
Причаћу вам како и то може бȉти
Да се тај богаташ не може да сȉтȉ.

3368 (108). Томе ће се многи наравно да чȗдê,
Јер чим Сенап сједне да сиромах ȉјê,
Чудо нечувено тад ово се збȗдê:
Читаво се јато око њега свȉјê
Паклених харпија, гадних као гȗде;
Свака отме храну па једе и пȉјê,
Пити залогаји и њему се нȗдê.
Што претече то се по патосу лȉјê.

3369 (109). Што се тако проспе не би јеле свйње,
Јер му прићи не мо'ш од велика смрâда;
Тај гад не би спрало ни то море сйњê.
Историја ових Сенапових јâдâ,
Узрок, што харпије несретника кйњê,
Ово је: још кадно започе да влâдâ-
Надут охолошћу ўста против Бôга,
Те га зато снађе казна она стрôга.

3370 (110). Отйде к планйни, гдје је извор Нйла
(Који данас крију незнање и тáма),
Јер тада је вјера распрострта бйла
Да рај туна бјеше Јеве и Адáма.
Помоћу својијех мачева и стрйлâ
Шћаше, нимало се не бојећ' арáма,
То мјесто и људе, ако их имáдê,
Подврћи закону грозне своје влáдê.

3371 (111). Ал' о божју вољу жѐља му се здрôбй.
Он, штоно је сада од јањета крôћй,
Бесáн тада бјеше и с Богом се скôбй,
Који силом своје божанствене мôћи
Арханђела посла те му војску пôбй,
Очима му даде мрак вјечите нôћи,
И харпије прати, што не дају јȅсти.
А грижу савести у душу му смјȅстй.

3372 (112). Одонда се Сенап непрестано кȁјȇ,
И од молитава нема ништа прȅчê,
Ал' у очајању дане своје трȁјȇ,
Јер некада један пророк њему рȅче
Да док мужа неког не донесе змȁје
На крилима својим, благо које стȅче
Помоћи му неће гладноме стомáку:
Он се не надаше таквоме јунáку.

3373 (113). Зато, кад Астолфо, летећ' преко гóрâ,
Виђен од жйтȇљâ у град онај слѐће,
И то сред авлије Сенапова двóра,
Не бјеше радости на свијѐту вȅћȇ.
То јавише краљу, који сада мóра
Вјероват' е има још за њега срȅћȇ.
И вођен слугама кавањеру òде,
Што стйжȇ на крилих под небеске свòде.

3374 (114). Слијепи Сенапа пред Астолфом клѐче,
А руке ће му се на прса да склȍпê.
О анђелу божји (тако њему рѐче,
Али се вараше свети Јован пȍпе)
Ти к мени долазиш да жића ми вѐчê
Засладиш, амо ти Бог управи стȍпе.
Кајем се, очишћен од охолих мâштâ,
И мним Господ радо покајнику прâштâ.

3375 (115). Да, ти си анђео, ти човјек нијѐси,
Ти би ми могао повратити вȉда;
Но ја то не тражим, јер су ми гријѐси
Големи, не тражим од велика стȉда,
Ал' молим хљеба ми мало умијѐси,
Отјерај харпије из овога зȉда,
Које ми погане и храну и пиће,
Те ме глађу море и горчају жиће.

3376 (116). Жеђ и глад вјечито ја у својој гȕши
Осјећам, а вола мог'о бих да смлȁвȉм.
Помози! За то бих, нек ти чују ȕши,
Достојно умио име да ти слȁвȉм:
Заповједио бих двор да ми се срȕшȋ
Тер од њега теби црквицу да прȁвȉм. —
Слијѐпац Астолфу то плачући кâжê,
А уста ноге му пољубити трâжê.

3377 (117). На то ће Астолфо: ти се вараш љȕто.
Нијесам анђео, већ од меса прȍста.
Да од глади патиш, лице твоје жȕтô,
Сажаљење будећ', казује ми дȍста.
Ако гâди што те гоне тако крȕто
Буду растјерани од твојега гȍста,
И он ти помогне у тој тешкој ствáри,
Не њему, но Богу за то благодáри.

3378 (118). Само су за Бога цркве и олтáри.
Само су за њега света завјештáња. —
Затијем Сенапа и први бољáри
У најљепшу салу краљевскога здáња,
Која се блисташе у злаћеној шáри,
Тако да мишљаше Астолфо е сáња,
Уведоше овог, и краљ Етиóпâ
Рече сто поставит' из онијех стóпâ.

3379 (119). Астолфо и Сенап овог срећу ху̑ду
Уз божију помоћ мишљаху да кро̀те̑.
Чим стигоше јела у злаћену су̑ду,
Гадови, који се у Та̀ртару ко̀те̑,
Које Злост и Гријех родише у блу̑ду,
Јурнуше, да свак се стре̑се од страхо̀те̑.
Ка' вазда ни сада изостали ни́су,
Осјетивши дивна јела по мири́су.

3380 (120). Откуд се створише нико не зна; вра́та
Затворена бјеху; еле седам зга́ди̑
Сухих ручетина, кукастих нока́та̑,
Лица наказнога, женског, не у бра́ди,
Репа змијастога од повише хва́та̑,
Носа у слинастој огрезла пома́ди,
Смрдљива трбуха, кесастијех си̑са̑,
Од некуд на крилих долетјеше с ви̑са.

3381 (121). Док зубима, што им из губице ви́ре̑,
Сва јела погане, хотећи од свѐга̑,
И ломе судове, чаше и тањи́ре,
Дотле им задњица по столу балѐга̑,
А мокраћом пуне злаћене конди́ре.
Астолфо, јер ово упрепасти њѐга̑,
У бјеснилу трже бритку своју ђо̑рду,
И кидиса кивно на паклену хо̑рду.

3382 (122). Сјекао је мачем и кушао њи́ме
Да испрѐсијеца̑ живота им стру̑не,
Али није ништа постигао ти́ме:
Чињаше се, туче по дењцима ву̑не̑.
Теревенку своју паклене цери́ме
Настављају, суде нечисто̀ћом пу̑не̑,
И није ни једна останула здје̑ла,
Гдје опогањена нису била је̑ла.

3383 (123). Узалуд Астолфо бијесно се ца́па,
Ударци никаква дјејства не има́ду̑.
Све би̑ поломљено од харписких ша́па̑,
И сви се давише у велику смра́ду.
У Астолфа бјеше узд'о се Сена́па,
А сада плакаше изгубивши на́ду.
Тад онај се сјети чаробнога ро̑га,
Што досада чуда већ учини мно̑га̑.

3384 (124). Због тог заборава сам се руком ћу̑ши̑.
Пак одмах нареди присутнима свјѐма
Херметички воском да затворе у̑ши,
И да их поклопе рукама објѐма,
И да јело таке, што се јоште пу̑ши̑,
На сто се изнесе, па коња голѐма
Крилата узјаха, рог стави на у́ста,
Чекајућ' најезду пакленога дру́ста.

3385 (125). Није ваљда прошла ни једна мину́та
Док ето ти опет неситијех ха̑ла̑,
Што су вазда жељне јагњећијех бу́та̑,
Али рог засви́ра, и својега та̑ла
Не добише оне сад овога пу́та,
Нити оставише здјеле пуне ка̑ла,
Него загребоше у велику стра̀ху,
Јер звук онај плаши свакоју аждѝху.

3386 (126). У хитњи Сена́пи с Богом остај му̑ца̑.
Који сад узрока нема да се ду̑ри̑,
Астолфо, и коња остругама ку̑ца̑,
И за харпијама по ваздуху ју̑ри̑,
А рогом ка' небо громовима пу̑ца̑.
Паклена се чета ка бријегу жу̑ри̑
Гдје извори Нила налазе се, а̑ко
У опће их има, што знат' није ла̑ко.

3387 (127). Бри̑јегу овоме у саму корѐну
Пећина, прича се, дубока има́де̑,
Куда стрмекнуше харпије у трѐну.
Кроз ову се рупу, смрад откуда кла́де̑,
Стољетним коровом вазда сакривѐну,
До Тартара човјек може да прокра́де̑;
Може стићи тамо кроз вратнице ѐве̑
Кога радо̏зналост у пакао зѐве̑.

3388 (128). Ја бих ову радо учинио ше́ту,
Кад бих знао да ћу натраг да се вра̑ти̑м.
Туна се Хипогриф устави у ле́ту
Према упуствима, од Астолфа да̑ти̑м.
Осјећам да ће ме у ра́ду да сме́ту̑
Сан и умор, зато пјесму ћу да скра̑ти̑м.
Сјем тога и стране табака су пу̑не;
Нек умукну дакле засад моје стру̑не.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО **ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ**

ПЈЕСМА ТРИДЕСЕТ ЧЕТВРТА

Те харпије клете, носилице глâди,
Сад у Италији за гријèхе стâрê
Свакој породици, ма да часно рâдй,
Храну отимају, погане и квâрê;
Ждеру што за дјецу, за нараштај млâдй,
Мајке, муку мучећ', испеку и свâрê.
Што је цела века породици хрáна,
То је један ручак ових готовáнâ.

3390 (2). Проклет био који, после среће дȳгê,
Опет у земљу нам, да се по њој шйрê,
Отворив пећину, пусти ове кȳге,
Те сада светкују оргије и пйре,
Италију пуне зâдахама вȳгê,
А трбухе нашим ручковима жйрê.
Отада губитке претрпјесмо знâтне,
Подносећи муке и невоље рâтне.

3391 (3). Није ли слобода и чистота мéта
Јунацима правим? Зар немамо љȳдй
Да кликну народу, ког успáва Лéта,
Устај, очисти се, из сна се пробȳди!
Тако су некада Калаис и Зéта
Помогли Финèју, како пјесма гȳдй,
Терно им и данас диви се Еврóпа;
Тако и Астолфо краљу Етиóпâ.

3392 (4). Рекох е Астолфо ону хадску грȗпу,
За туђијем хљебом која вјечно звјȇрȃ,
У густим коровом сакривену рȗпу
Свирајући у рог најпослије стјȇра.
Из бездане зачу кукњаву и лȗпу,
Те с тога у њему породи се вјȇра,
Да су ово 'врата подземнога пàкла,
У који је чета хȁрпӣјȃ умàкла.

3393 (5). Страховита дрека, што му уши чȗше.
Учини те жеља постаде му блӣска
Уљести у царство бесконачне тмȗшȇ,
Гдје се вјечно ори кукњава и пӣска,
Гдје казани врели вјечито се пȗшȇ
У које Сотона грешне душе тӣскȃ.
Помисли: никога до вишњега Бȍга
Немам се бојати док је мени рȍга.

3394 (6). Рогом, што вриједи ӥмовину Крéза,
Нагнаћу у бјегство пакленога цȃра. —
Хипогрифа одмах за грм један вéза,
Па се паклу стићи низ бèздану стȃрȃ.
По дужему ходу обузе га јéза,
Јер га поче гушит' од сумпора пȃра,
Што не може да му намјеру надјàчȃ,
Јер он храбро ипак напријед корàчȃ.

3395 (7). Простор, кроз којино по мраку тумàрȃ,
На сваком корáку постајаше шӣрӣ.
Чујаше јасније како се зипàрȃ
И кука, што крвцу у срцу му сӣрӣ.
Најпослије зачу да нешто лупàрȃ
Облијећући га: он га оком мӣрӣ,
Ма свјетлости туна бјеше тако мȃло,
Да му, шта је ово, око није знȃло.

3396 (8). Знајућ' е дусима опкољен је злӣма,
То му не бијаше ни најмање мӣло,
У толико мање што прамењем дӣма
Његовим очима упорно се крӣло
Оно, што летећи тамо амо клӣмȃ,
И што се једнако око њега вӣло.
Шта је друго мог'о у стравама тӣма
Но мачем размахнут' око себе чӣло?

3397 (9). Тад оно нејасно, магла или пјȅна,
Што се око њега непрестано вр̑зê,
Писну, и он зачу од овога сјȅна:
Зашто ме удараш? Сви ме дакле мр̑зê!
Зар да мира немам ни једнога трȅна,
О јуначе, руке ударати бр̑зê? —
Астолф, упрепашћен престаде да кȍсӣ
Мачем по ваздýху, и упи́та: ткȍ си?

3398 (10). Ако још на земљи имаш пријатéља̄,
Што им рећи желиш по мени порýчи. —
Дух му на то рече: јест, имадем жéља̂,
И макар да мени радије се мýчӣ,
Зборим, јер душевног имаћу весéља
Почне л' опет име светом да ми звýчӣ,
И стигнем ли к сунцу на тај начин бàрем,
Ја, некад рођена од Лидије цâрем.

3399 (11). Лидијом се зовем и сама, и ȍвê
Пàкленê бèзданê допала сам с тȍга,
Што ми срце драгом не хтје да угòвê,
Чи́ме њему зла сам учинила мнȍга̂.
С тог вјèчити јади по души ми рòвê,
Дим зато ме мучи по наредби Бȍга.
Сјем мене је овдје пуно јоште жéна̂,
Које према драгом бјеху као стéна.

3400 (12). Јер јој се ледена око срца кȍра
Нахвата, зато је злу Анаксарéту
Постигнула казна још од моје гȍра̂:
С ње јој драги уби с' у младости цвéту.
Док јој душа страда сред огњена мȍра,
Скамењено тело оста јој на свéту.
А Дафна се пржи на ватрену трóну,
Јер зададе многе јаде Аполóну.

3401 (13). Небројене жене плачна ова дóла
Са злости им овдје у мукама спâја̂;
Ту су оне жртве грознијех ђавóла̄,
Жртве вјечитога кајања и вâја,
Али незахвалних мушкараца лóла̂,
Вјечито мучених од паклених змâја̂,
Јоште више има, и њихна је мȕка
Већа, јер већа је и њихова брȕка.

3402 (14). Лакомисленијê жене су од љу́дй,
Јер срце им букти у јачему жа́ру;
Звер је ко, срце им измамив из гру́дй,
Остави их као жртве на олта́ру.
Јасон, Енеј ту су, и Амнон је ту́ди
Којино превари лијепу Тама́ру.
И пуно је других и људи и же́нâ
Нѐвјернйх из старих и нових време́нâ.

3403 (15). Ал' доста о томе. Сада ми дозвòли
Да испричам ужас повести си јȁднê,
А ти за ме грјешну Вишњему се мòли.
Лијепа сам била, али душе гȁднê,
Јер сам презирала у својој охòли
Обожаваоце небројене склȁдне.
Дивотна и млада, ал' још охòлијâ,
Мрзит' мјесто љубит' била сам вòлија.

3404 (16). У Тракији бјеше за мега живòта
Јунак један, први по опћему мне́њу.
Тијела и лица мојега дивòта
Позната и њему бјеше по чуве́њу.
Он, чију је душу красила врлòта,
Чије срце бјеше склоно заљубље́њу,
Силно ме завоље, јер јадни́к је мнйо
Да мојега срца достојан је бйо.

3405 (17). Не знајући да су мјесто срца кȁмı:
У грудима мојим; да сам душе склȍнê
Мржњи, а љубавни незнани ми плȁми,
Он, који за мноме у љубави тȍнê,
На двор оца мога дошао је к нȁми.
Гдје још јаче за ме везаше га спȍне.
Мом оцу у рату помагаше смјȅло,
И учини тада много славно дјȅло.

3406 (18). Трофеј за трофѐјем непрестано збйра,
Стйша побуњене робове пâрије;
Уреди нам земљу ради њена мйра
Као своју негда велики Дâрије;
Оцу доби, сузбив нападаје Ки́ра
Памфилије област и дио Кâријê,
Па мом срцу куцну тад на вратаòца,
И мене запроси у мојега òца.

3407 (19). Ал' не хтједе отац отворит' му врáта,
Желећи ме дати каквоме владáру,
Јер се разумéва у врлини тáта
Колико магарац један у кантáру.
За многе заслуге то је била плáта
Алцесту, ономе храброме сердáру.
Није дакле хтио дати своју шћéру
Сиромашном, али славном кавальéру.

3408 (20). Умал овом срце куцати не прѐста,
Када бй му задан тако грозан врйјед,
И у скоро затим честитог Алцѐста,
Коме се у грудма нагомйла йјед,
Из нашега двора на једанпут нѐста,
И за неко време згуби му се слйјед.
Он ступи у службу јерменскога крáља.
Старога крвника лидиских земáљâ.

3409 (21). Сјетићеш се лако шта овијем смјȅра.
Према мени љубав тако њега ȍпӣ,
Да га оцу моме светити се тјȅра,
И с јерменским краљем он уговор склȍпӣ,
И мед њима тврда зададе се вјȅра,
Да ће, чим у ништа моћ оца ми стȍпӣ,
Земље наше дати владару речѐну,
Док он ништа неће до мене за жѐну.

3410 (22). Тад насташе дани крвавих мегдáнâ,
С побједе к побједи клизао се глȁтко,
Терно од овога мојега јарáна
Бјесмо потучени за вријеме крȁтко.
У градић опкољен ода свију стрáнâ
Са дјецом и благом затвори се тȁтко.
Ма да град бијаше на високој стéни,
Спаса не нађосмо ни на тој стрмéни.

3411 (23). Слаба сам да слику јасну о том стврӣм
У какво жалосно западосмо стáње.
Надаше се отац и јадима гȍрӣм,
И убрзо паде он у очајáње,
Јер јурише гледећ' увјери се скȍрӣм,
Да свијема нама пријѐћаше клáње.
Најзада, научен грозном овом шкȍлôм,
Одлучи дати ме с царевине пȍлôм.

3412 (24). Наш положај отац врло добро схва̑ти̑,
Јер бјеше нам судба и сувише пре́ка,
И чим се одлучи Алцесту ме пра̑ти̑
Његовој несрећи да потражим ле́ка.
Одох ријешена половину да̑ти
Царевине наше и саму себе́ка,
Да ми само оца остави на ми́ру,
Да га не учини робом на синџи́ру.

3413 (25). Чим Алцест опази да уђох на вра́та,
Стаде од љубави да дршће, блије̏ди̑,
И ја, по том видећ' колико је са́та̂,
Видећ' колико му срце ми врије̏ди̑,
Преиначих вољу и, пуна ина́та,
Сакрих у каковој бијасмо бије̏ди;
Напросто, видећи колико га ча̂ра̂м,
Почех другачије с њим да прего̏ва̂ра̂м.

3414 (26). Говорећи оштро стадох прије сво̏га̂
Да се на његово жалим грубија́нство,
Јер ме хтједе силом добити, са че̏га̂
Над мојијем оцем учини тира́нство;
Мјесто да се стрпи докле отац ње̏га̂
Заволи, о̏дју̑ри он у иностра́нство;
Да при̑чека све би свршило се ди̑вно,
Нит' би сад морао гонити нас ки̑вно.

3415 (27). Из искуства, рекох, могао је зна̑ти
Да ми је родитељ јогунасте ћу̑ди,
Да на први захтјев неће мене да̑ти,
Јер о свачем зрело и подуже су̑ди̑.
На њега би кашње навалила ма̑ти,
Њу би потпомогли сви знатнији љу̑ди,
И он би ме најзад ипак дао ње̏му,
Као што му вазда гођаше у све̏му.

3416 (28). Баш кад би јогунство остало му тра̂јно,
Кад би без успјеха биле молбе мо̏је,
Ти би, рекох, ипак победио сја̂јно,
Јер све бих ти дала, и поштење сво̏је;
Ти би ме љубио као драган та̂јно.
Ну сад када видјех зло рађење тво̏је,
Прије бих пристала да ми главу сма̑кне̂ш,
Но да ме рукама крвавијем та̑кне̂ш.

3417 (29). Баш да употребиш против мене си̑ље,
И окаљаш тело дјеве једне че̏дне̂,
Мало би трајало љубавно ти ми̑ље,
Скупо би испашт'о загрљаје ме̏дне̂,
Јер нож оштар или смртоносно би̑ље
Скрило би ме брзо у дну раке ле̏дне̂,
И били би узрок смртни ми оста́ци
Да те, господине, презиру јуна́ци.

3418 (30). Молити га хтједох оца да се ма̂не̂,
Али он прекиде ток којијех ре́чи̑:
Пред ноге ми паде тај несретни ба̂не,
И стаде жалосно да плаче и је́чи̑.
Ах у̏би̑ ме (рече) мој лијепи да̂не,
Ножицама својим ка' црва ме згње́чи!
Небо! Из облака муње на ме стре́си,
Јер одиста моји велики су гре́си.

3419 (31). Ја се тада вјешто увих лицемје́рством,
Испод чијега му проговорих ску́та:
Не раном и пљачком, силом и невје́рством,
То су̏ средства ниска, сурова и кру́та,
Но правдом и срца свога кавалье́рством
Учи̏ни да на те ја не будем љу́та:
Царство и пријѐстол оцу моме вра́ти,
Па се с прошевином тад мени обра́ти.

3420 (32). Кад ја ово рекох он на ноге ско̏чи́,
Шћаше ме пољубит', али није сми̑о,
Јер хладна остадох, наличећи пло̏чи.
Мојим робом дакле постао је ци̑о,
И са пријѐдлогом у свему се сро̏чи̑:
Све што сам искала чинити је хти̑о.
Одох. Он пред краља јерменскога сту̑пи,
Да његов пристанак отме или ку̑пи̑.

3421 (33). Овога најприје мољакањем ско̏ли̑
Да се моме оцу поврати дома́ја,
Заборављајући, докле тако мо̏ли̑,
Какве уговоре с Јерменином скра́ја.
Овај рече прије погинути во̏ли̑,
Него неколико дати корача́ја̂
Од отете земље, која скупо ста̑је̂,
Јер већ ова војна врло дуго тра̑је̂.

3422 (34). Алцест, ако даје да га цура ва̏ра̑,
То (вељаше владар) његове су ства̑ри;
Женској ћуди годит' сам нека се ста̏ра̑,
А он, краљ, за женске сплетке слабо ма̑ри̑.
Дуго је молио бадаваде ца̏ра,
Који није хтио уговор да ква̑ри̑,
И најзад Алцеста гњѐвна узе ја̏ра,
Те рече са молбом силу ће да спа̑ри̑.

3423 (35). Још се дуго Алцест ударат' усте́за,
Ма најзад његова сабљетина кле̂та
Владара, брањена од многијех кне́за̑,
Убиством уклони са земнога све̂та.
Уз припомоћ Тра́ка̑ и љутих Черке́за̑,
И осталих њему оданијех че̂та̑,
Са јерменском војском затијем се ско̏би̑,
И над њом побједу страховиту до̏би̑.

3424 (36). Истјера из земље за тридесет да́на̑
Јерменске дошљаке, а многе и смла̂ти;
Ороси се трава лидиских пољ́ана̑
Крвљу њихном, земље одузете вра̂ти,
И пошто је била жеља мог јара́на
Да нам штету скупим поклонима пла̂ти̑,
Те да прошевини својој утре пу́те,
Нагна Јерменију плаћат' нам трибу́те.

3425 (37). Када затим дође у тријумфу к на̏ма,
Хоћасмо га убит', ал' нијѐсмо смје̏ли,
Зато у потаји ко̀па му се ја̏ма,
И његови за ме осјећаји вре̏ли
Нађоше привидног у срцу ми пла̏ма, —
Божем сад се бјесмо у љубави сре̏ли.
Рекох е ћу бити супруга му, а̏ма
Нек покаже хра́бро̄ст у још већих дје̏ли.

3426 (38). Изашиљала сам тако њега че̏шће̂
Сама ил' праћена од мало персо́на̂,
Мислећи на путу самрт њега сре̏шће,
Да ратује против страних легио́на̂,
Ал' он се борио сада јоште же̏шће̂,
Савлађив'о џине, руље Лестриго́на̂,
Тијех људождера у људском обли́ку,
И сва[illegible] [illegible]ио врломе војни́ку.

3427 (39). Нијѐсу Евристеј никад и Јунóна,
Задајућ' Еркулу дванаест посáлâ,
За које требаше преко милиóна
Људи, мучили га већим бројем зáлâ,
Но ја што сам овог врлога барóна,
Када сам задатке оне њему дáла.
Напросто, у беду слала сам га свȕдâ,
Јер за њ ми тијело не хтје да се ȕдâ.

3428 (40). То ми не помòже, јер се вазда врȁћа
Носећи трофеје, не носећи рâнâ.
Злȁ ми душа с тога срестава се лȁћâ
Још нижих; од првог одступивши плâна
Са пријатељима, који као брȁћа
Искрено љубише несретнога бâна,
Сплеткама завадих овога јаднӣка
Те поста омрзнут од својих врснӣкâ.

3429 (41). Омразивши њега с друговима свȉјем.
Видећ' е ми жеља испаде по плáну,
И да безопасан он постаде тȉјем,
Образину збацих, и рекох јарáну:
Сад преда те с бојом на сриједу смȉјêм,
Ноћ досада бјеше, виђи ме нȁ дáну;
Од срца те мрзим, нити теби крȉјêм
Да ћу те усмртит', ал' не на мегдáну.

3430 (42). Ипак, не учиних што пожељех њèму,
Не што бих стрепила да ме казне бȍзи,
Но свом интересу слијѐдећ' у свèму,
Пошто поданици знадијаху мнȍзӣ
Према мени љубав његову голèму,
Те би свак морао на ме да се згрȍзӣ;
Али га на свагда отјерах, и јâ се
Реших да га никад не пустим прȅдâ се.

3431 (43). Често је гласнӣке и писма ми слȁо.
Али ја од себе не давах му глâса;
У тешку болијест он је с тога пȁо,
И у смрти наш'о најпослије спâса.
Наскоро и мени удес дóђе зȁо
Тер умријех и ја, и од тијех чâсâ
Мучим се у дȉму вјѐчитôга пàкла.
Злост мојега срца душу моју зàкла. —

2432 (44). „Уһу̂та додавши: тешко мојој ду̂ши! —
Астолф оде даље пун туге и зби̂љê,
Ал' дим сада поче тако да га гу̂ши̂,
Дим, који Сото̀на са дна пакла ши̂љê
(Кога нека Господ силом својом скру̂ши̂!),
Да мораде бјежат' из паклене спи̂љê,
Јер да се задр̀жа јоште мало са̂мо,
За навијек он би остануо та̂мо.

3433 (45). Што могаде брже ка изласку грѐбê,
И уза стрмен се страховиту пу̂жê,
Да би од напасти избавио сѐбê,
Јер збиља издржат' није мог'о ду̂жê.
Мишљаше: пећино, никад више тѐбê,
Тебе, коју дими отровани ку̂жê,
Походити нећу за живота свôга,
Јер сам се нагут'о доста дима твôга. —

3434 (46). Кад опета бјеше на чистоме зра́ку
И одахну душом, Астолфо се сје̂ти̂
Задржат' арпије у вјечиту мра́ку,
Чија прождрљивост породице ште̂ти̂,
Па дова́ља к рупи стену једну ја́ку,
Запуши излазак алапљивој че̂ти,
Те да више смртне не може да га̂ња̂,
И затр̀па јаму набацавши гра̂ња.

3435 (47). Пошто му се ова извршила вôља
(Хтио је харпије у паклу да ску̂ха̂),
Видје да је гарав, и не само спôља,
Него чађ и дим се њему испод ру̂ха
Завукли, терно је прљав био згôља;
А како баш тада до његова у̂ха
Жубор воде до́ђе, оде тамо те̂ се
Цијел окупао од паклене смје̂сê.

3436 (48). Узјахав крилаша поче да се пêњê
Ваздухом ка врху од оне плани̂нê,
Под којом у паклу многа душа сте̂њê.
Таква путовања сретнијем га чи̂нê,
Јер на њима знања различита же̂њê.
До мјесеца, кажу, са оне виси̂нê
Није баш далеко, али је далѐка
Те планине глава за сваког човјѐка.

3437 (49). За Астолфа није, јер он ето јашē
Крилаша бржега од свакога ждра̂ла.
Када коњ и јунак на врх онај ста̑ше,
Радост Астолфова није била ма̂ла̂,
Јер се рајска поља ка' смарагди сја̑ше,
Нигдје земље црне ни њезина ка̂ла;
Зефир, који тамо с небеса слӣјећē,
Рађа вјечно биље, воће и цвӣјеће.

3438 (50). Угледа на врху пространу пољàну,
На њојзи језерце и реку малѐну,
Стазе, гдје се ходи као и по длàну,
Небројену птицу, жуту и црвѐну,
Која ту птичију дивну дембелàну
Слављаше пјевањем у цвећу шарѐну;
Није било жеге: мјесто земског вјēтра
Лепршаху крила небескога ēтра.

3439 (51). Ту јамачно нѐма греха ни кривѝцē,
Ту је можда Срећа у својој домáји.
Близу оне бистре ријѐкē брзѝцē,
И језера, које почива и пáјӣ,
Сред оне зелене чаробне равнѝцē,
Чудан један двор се необично сјáјӣ.
Око њега свуда мирисава лӣпа,
А из њега свјетлост разнобојна сӣпа̂.

3440 (52). Мним нијесу земске руке и алáти
Зидали зидове чудеснога гра̂да.
Високи су двори седамдесет хвáтӣ,
Те је крај њих вазда дебелога хла̂да;
Износи им обим око седам сáтӣ,
Свуд около вр̑ти од ружина са̂да.
Рече себи Астолф: ајде тамо сврáти;
Туна можда нема земаљскијех ја̂да̂. —

3441 (53). Са дворима земским он упоређéње
Прави, сáмо му се управ оно нӯдӣ,
А дошавши ближе стече увјерéње,
Да су двори били на злаћеној грӯди.
Поста му и веће још изненађéње,
Стао па се просто камени и чӯдӣ,
Спазив е је замак тај истесан бӣо
Од камена драгог једноставног цӣо.

3442 (54). Очаран Астолфо туна стаја нӣјем,
Када старац један с брадом од аршина
Из дворца изиђе на дивотни трӣјем,
И пође дочекат' нашег паладина.
У белу је руху, а над рухом тӣјем
Огртало има у боји кармина;
На ра̀мѐна пали бијели му вла̑си,
Частан израз лица сједину му кра̑сӣ.

3443 (55) Овако ослови витешкога зма̑ја:
У првијех људи прастару домáју
Дошао си, ти си сред земскога ра̑ја,
Божјом вољом јеси сад у овом гáју;
Бог те посла амо из твојега кра̑ја
Да Карлу помогнеш у грозну белáју.
Синко, да радошћу обрадујеш мно̏го̑м
Цара, изабран си, намијењен Бо̏гом.

3444 (56). Свéта је задаћа која ти је да̑на,
Честитам ти срећу којано те сре̏те.
Божија је црква допанула ра̑на̑,
Њој су учињене страховите ште̏те
Од краља маварског, од силена ка̑на,
Ал' ја ћу ти дати спасоносне свје̏те.
Знај да поред коња крилатог и ро̏га
Не би стиг'о амо без наредбе Бо̏га.

3445 (57). О начину како вјера да се спáсе̑
Збориһу касније; ти ћеш о том стѐћи
Потребна упуства, то узимам нá се.
Сад ваља ти јести, па мало и лѐћи,
А и Хипогрифа пустити да пáсе̑. —
Затијем ће име своје њему рѐћи:
Зачуди се много витез онај смӣо
Чувши да је ово Свѐтӣ Јо̀ва̑н бӣо.

3446 (58). Он је тај о ком се међу браћом збо̏рӣ
Да ће доживјети пришествије Спа̑са,
И ради којега Христос Петра ко̏рӣ
Рекавши му ово: шта се тебе ка̑са̑,
Хоћеш зато бити бољи или го̏рӣ,
Ако л' он остане до мојега ча̑са? —
Да неће умријет' не изрече гла̑сно,
Ал' из ријѐчӣ му то се види ја̑сно.

3447 (59). Јована попеше анђели у ле́ту
Амо, гдје затече старог патрија́ра
Еноха, Илију чувена профе́ту,
Чекајућ' долазак небеског влада́ра.
Усред овог раја у вјечиту цве́ту
То се свето друштво досада одма́ра,
Јер ту кужна вјетра, што влада у све́ту,
Нема, терно живот у њему не зга́ра.

3448 (60). Ту, гдје вјечно влада према̀љеће ма̂јско̂.
Вјечито се живи. Коњицу на ре́ци
Дадоше да пасе биље оно га̂јско̂.
Као да не једе већ више мјесе́ци̂
Астолф бјеше гладан, зато воће ра̂јско̂
Дадоше му јести поменути све́ци.
Једући га рече, не чуди се мно̏го
Што ј' Адам рад њега згријѐшити мо̏го̂.

3449 (61). У најљепшој соби дивотнога дво́ра
Затим је Астѐлфо легао да спа̂ва̂,
А када у јутру преко чарних го́ра̂
И неба ра̏завѝ крила своја пла̂ва̂,
Оставивши мужа старог, Ауро́ра,
И кад је од себе Астолф дао ја̂ва
И обукао се, Јован дође к њѐму
Добро јутро желећ' и срећу голѐму.

3450 (62). Тад је ово чуо од Христова ђа́ка:
Из Франције оде, те за јаде ње̂не
Не знаш, нити да је њезина јуна́ка
Роланда, којега сви народи це̂не̂,
Снашла казна Бога, праведна и ја́ка,
Што сваког љубимца, који грешно скре̂не̂
С пра̏ва пута, казни у толико вѝше̂,
У колико веће милости му би̏ше.

3451 (63). Ка' негда Самсо́на, бра̀нича Јевре́ја̂,
Обдари га Господ, и даде му сна̂гу
Да бранећи Цркву нажање трофе́ја̂;
Ма Роланд остави Францију нам дра̂гу̂,
И у свијет оде преко Пирене́ја̂,
Не Богу служећи, но божјему вра̂гу.
Снагу, храброст, мудрост, непробојност ко̏же̂
Даде, све му даде, што Бог дати мо̏же̂.

3452 (64). Њега нема да се бори против зáлâ,
Кад, кољући, Маври Францију вам прâзнê.
Ето то је било Роландово хвáла
За толику милост и награде рâзнê.
Безбожницу једну без сваког морáла
Љубећи, божје се ӯдостојӣ кâзнê;
С те жене, најгоре ода свију жéнâ,
Хтједе једном убит' и свога кузéна.

3453 (65). Бог тијем расрђен зȃмӯти му глâву,
Пусти га у свијет бијѐсна и гòла,
Начини од њега луду једну прâвӯ.
Навукодонòсо̑р, ког уби охòла,
Седам љета ӯмом личио је брâву,
Живио животом бесловесна вòла:
Тако и Роланду Господ разум òтê
Те му се фурије сад у срцу кòтê.

3454 (66). Ма и злочинство је Роландово мȃњê,
И зато ће само деведесет днêвâ
Плод опака рада својега да жȃњê,
И као бијѐсан свијетом да сêвâ,
Пак опет умне ће отворити кȃње,
И снове паклене престати да снêвâ.
Ти ћеш му помоћи; свјȅта да ти дáмо
Бог те посла к нама, јер лијѐка знáмо.

3455 (67). Задаћи се овој искрено посвèти,
И знај, до небеских да нам се висúнâ,
Јер ја ћу те пратит', ноћасваља пéти,
Пошто је на Луни она медецúна.
Од свијех осталих овој смо планéти
Најближе, одавде милион аршúнâ
До мјесеца има. Кад над нама бӯдê
Ноћас, поћи ћемо са земљине грӯдê. —

3456 (68). То јунак слушаше пун умилне јèзê,
И чим низ небеске етерне алéје
Та блиједа Луна започе да вéзê,
И обàсја поља земље, своје сéјê,
Јован прӣготовӣ зȃ пӯт оне чéзе
Које донесоше некад из Јудéјê
Илију; на којим по ваздӯху плòвê
Свеци, кад год пођу са планете òвê.

3457 (69). Свѐтӣ Јо̀ва̂н одмах шест убавих ха̂тā
Упре́же у ова лӣјепā колѐса,
Хате, гриве златне око вита вра̂та,
Пак се они сташе пети на небѐса.
Упавши у сферу етернога зла̂та
Које горијаше, учини чудѐса,
Тер ужасна ја̏ра вјечне ове ва̏трê
Не могаше да их сагори и са̏трê.

3458 (70). Кад прођоше огањ етерна мета́ла,
И кад већ уђоше у Лунину сфе́ру,
Посматрат' изближе прилика се да́ла
Површину Луне нашем каваље́ру.
Изгле́да му да је цела од оца́ла
Глаткога, нит' игдје видје какву де́ру.
Чудио се јако, јер по величи́ни
Скоро као земља мјесец му се чи́нӣ.

3459 (71). Чудио се много јер он у обли́ку
Најобичнијега сребрна тањи́ра
На земљи се нашем јављаше војни́ку.
Земља, у сриједи морскога оквира,
Ма да њега родит' имађаше ди́ку,
Сад му изгледаше ка' змај од папи́ра,
Ка' змај округао, разуме се, ко̀јӣ,
Немајући сјаја, у сумра́ку сто̀јӣ.

3460 (72). Ријека, језеро, бријег, море, по̏ље,
Све је то друкчије на површју Лу́нê;
Градо́вâ је пуно, зидани су бо̏љê
Но у нас; велике пла̏нине су ту́не,
Гдје су другачије него у нас до̏ље
Ср̏не и кошуте, лисице и ку́не
И друго звӣјерје што га Нимфе ло̀вê,
Јер и на мјесе́цу ловити им го̀вê.

3461 (73). Него махнимо се мјесечевих по́љâ
И његових разних чуднијех створе́њâ:
Треба да се лечи Роландова бо́ља,
Треба брзо лу̏дôм пружит' избављѐња.
Међу бреговима ту је једна до́ља,
Којано се зове: доља изгубље́ња:
Све што се на земљи изгуби ма ка̏ко,
У њојзи се чува и налази ла̏ко.

3462 (74). Ту нијѐсу само изгубљене ствâри
Што су опипљиве, од материјáла;
С њима се и оно изгубљено спâри,
Којено апстрактним наука је звáла:
Ту су жеље, славе, које време квâрй,
Ту је изгубљених пуно идеáлâ,
Ту молитве топле, света завјештáња,
Ту су нарочито празна обећáња.

3463 (75). Ту уздаси твоје Маре или Мâртē,
Ту сузе лажнијех твојих пријатéљâ,
Ту време што губиш играјући кâрте,
Или га проћердаш у луда весéља;
Ту праска и слава Атине и Шпâртê,
Ма највише има зàлудњијех жéљâ.
Напросто, на земљи штогод, брате, згȕбйш
Ту ћеш наћи ако — нумеру му тȕбйш.

3464 (76). С Астолфом апостол сред овога дȍла,
Јер што они траже склоњено је тýна,
Притегнувши ȕзде заустави кȍла.
О разним стварима сад оном рачýна
Даје, што за смртне поучна је шкȍла.
Ту се виде грдни мјехури сапýна:
То су славе Грка, Римљана, Асйрâ,
Цезара, Помпѐја, Александра, Кйра.

3465 (77). Ту су старе, нове, свакојаке мóде,
Према временима, према обичáју;
Тамо су удице, а мреже су вóде;
Оно су поклони којино се дáјȗ
Господи великој, а ово су óде
Спјеване силнима у слави и сјáју.
Разна удварања, свакојаке лȁске,
Ношаху на себи различите мȁске.

3466 (78). Трошна пријатељства, јер на лажној бȅси
Бјеху, видје Астолф, и златне синџйре
Увеле љубави све у једној смјȅси;
Тамо дáље спази гдје из угла вйрê
Царске наклоности надувани мјȅси,
Дâти онијема што лижу тањйре;
И орловске канџе смотри, које знâчê
Прошлу моћ онијех што ведре и мрâчê.

3467 (79). Видје витез, кога та чуда весѐлê,
Храброст изгубљену многих паладѝнâ,
Градове и замке пропале властѐлê
У облику старих, зараслих руѝнâ;
Видје оно, чега људи много жѐлê,
Изгубљено благо, гомиле цекѝнâ,
Завјере и буне, лоповске ала́те
И поцијепане државне тракта́те.

3468 (80). Затим видје много просутога јȅла:
То је милостиња дана посље смр̏ти;
Просута је јера завјештана дјȅла
Себичност отима, гријех на се пр̏тй,
С тог остаје празна сиротињи зд̏јȅла;
Послије дођоше гдје су неки вр̏ти
Зарасли у трњу: цар Константин па́пи
Вр̏т овај поклони што разграђен зја́пй.

3469 (81). Ту је раскош, који чине богата́ши;
Ту чисти рачуни лажнијех банкро́тâ,
Побожне молитве, пјесме, очена́ши
Безбожних попова, калуђера, про́тâ;
Лѐпак, што послужи погдјекојој сна́ши
Да лови, и пуно другијех диво́тâ.
Ту само лудости (из разлога пр̏ста
Што на земљи ȍста) не бијаше дȍста.

3470 (82). Ви ме познајете, и не као пу̏шта,
С тог нећете мислит' е је нека глу́ма
Што ћу сада рећи, но истина су̏штâ:
Рпâ, у висини повећега ху́ма,
Једних до другијех ту бијаше ту̏шта:
То је памет оних што сиђоше с у́ма,
И онијех који, ма да још нијѐсу
Луди, у лудилу живе и бијѐсу.

3471 (83). У форми течности етерне и фѝнȇ,
Која лако вјȅтрй, у многе је фла̏ше
Разум усут (рече Јован) виђи, сѝне!
Све су то Разуми са планете ва̏шȇ,
Који починише многе лу́де чѝне,
А толико их је да ту једва ста̏ше.
Највећа је флаша Француза ваља́на:
На њој ено пише: *Разум Бег-Рола́на.* —

3472 (84). С апостолом дуже Астолфо разглéда
Небројене флаше разне величѝнê
Све на полицама у милион рéдâ.
Свуд пише чије су. Оних који чѝнê
Тобож дјела мудра, ту се види бéда,
Јер ту су им ума разне количѝне;
Мало оста њима. Флашу смотри бâне
Гдје му се разума многи дра̀ми хрâнê.

3473 (85). То прилично жацну млада кавалéра.
На разне начине на земљи се згу̑бӣ
Разна количина умнога ликéра:
Једног љубав, другог царска милост у̑бӣ,
Трећега богаство, четвртог химéра, —
Тко би све узроке могао да ту̑бӣ!
Још признати морам, истина је клêта,
Да бјеше и доста памети пȍêтâ.

3474 (86). Своју флашу Астолф узе с допуштéњем
Пратиоца свога Свѐтȏга Јовáна;
Отпуши је, к носу примѐче, и с врéњем
Течност у нос уђе, папрена и слáна.
Од сада је, пише Турпин с узбуђéњем,
Дуго био Астолф без икаквих мáнâ,
Док опет не узе њему једна грêшка
Разум, те претр́пје искушења тêшкâ

3475 (87). И онда је опет разума му кȁшу,
Не целу додуше, получила Лу́на.
Рече њему Јован те понесе флȁшу
С Ролaндовим умом што стајаше ту́на,
Па прије него се на планету нȁшу
Вратише, ȍдведе апостол бару́на
У чудну палату на чудесној рéци,
Гдје се праве наших живóтâ зачéци.

3476 (88). Небројене собе њезине су би́ле
Различне животне материје пу̑не:
Ту бијаше доста у прамењу сви́лê.
Али много више памука и ву̑нê;
Нарочито бјеху напуњене ци́ле
Собе сировином најоштрије стру̑нê.
У соби је првој, послом занесѐна,
Вукла мотовилом конце стара жéна.

3477 (89). Друга једна бака фине конце бйрâ
И на страну меће послујући жйво.
То много зачуди инглескога сйра,
Што то не поима било му је крйво.
Рече Јован видећ' е га ово дйрâ:
То су, сине, Парке што спремају ткйво
За животе смртних, које скупо ст̏ајê;
Ви доље живите докле ко̀нац тр̏ајê.

3478 (90). Смрт у раку одмах самртника м̏етнê,
Чим истраје конац по закону ја́ку.
Земља ваша рађа многе људе шт̏етне,
За њих Бог одреди ону прву ба́ку;
Друга спрема конце за смртнике ср̏етне,
Бирајући боље по извјесну зна́ку. —
Мисли свакојаке, понајвише сј̏етне,
Та ријеч иза̀зва у нашем јуна́ку.

3479 (91). Рад иђаше брзо старих оних жéнâ
Те бијаху многи милиони ту́ди
Веће намотаних, готових веретéнâ:
То већ окончани животи су љу́дй
Са тачним натписом њихових имéнâ.
Старац, беле браде, пале преко гру́дй,
Та вретена прти, носећи их ј̑урй;
Чим рпу однесе, по другу се ж̑урй.

3480 (92). Сваки час долази старац по врет̀ена,
Која носи некуд у својему ску́ту,
А с њима наравно и људска имѐна.
Куда ли их носи? Причу о том пу́ту
Остављам, господо, за друга врем̀ена,
И када вас опет у тихоме ку́ту
Собе своје видим даље ћемо пј̏ети,
Јер умор на одмор мене сада сј̏етй.

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО **ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ**

ПЈЕСМА ТРИДЕСЕТ ПЕТА

Тко ће се на небо, о госпођо мо̀ја,
По мој разум пети да га мени вр̑не̑,
Разум који рука однесе ми тво̀ја,
А помрачише га очи твоје цр̑не̑?
То мало што м' оста и досада по̀ја
Бог нека сачува од руке ти скврне̑,
Јер ако продужиш, ја се љуто бо̀ји̑м,
Што би̑ с Роландовим биће и са мо̀ји̑м.

3482 (2). Ну, на мјесец мени не треба се пе́ти,
Он је много ближе, тако ми се су̏ди̑;
Да је он код тебе готов сам се кле́ти:
Имају га твоје очице и гру̏ди,
И лако ће својој долетјети ме́ти,
И паметан постат' Ариосто лу̏ди̑,
Ако му допустиш да на твоје у̏сне
Своје ставив разум поцрпа и ку̏сне̑.

3483 (3). Ту су двије среће, куснуо бих о̏бе:
Малчице разума, а повише ме̏да.
Астолфу, ходећи крозречене со̏бе
Да прамење вуне, свиле оне гле̏да̑,
Из које, кад згодне прилике се ско̏бе̑,
Испрешће се жића за земаљска че̏да,
Фини један прамен у очи је па̏о,
Ал' чији ће пегда бити није зна̏о.

3484 (4). Видећи Светитељ паладина ра̏да
Дознати којему божјему створе́њу
У дио прами́чак драгоцјени па̏да̂,
Рече: петнаестог века по рођéњу
Спаситеља нашег, божијега ча̏да,
Закуцаће, синко, часак зачеђе́њу
Човјека великог у славноме свѐму,
И тада припашће живот овај њѐму.

3485 (5). Савршено биће то божје сазда́ње,
Нико неће моћи с њиме да се сра̂вни̂.
Тај прамен постаће онога има́ње,
Кога ће подвизи увјенчати сла̂вни̂,
Бог даром обàсу̂т', ра̂д му дати зна́ње,
А народ му халал и благослов ја̂вни̂.
Унапријед овом прамену се ди́ви,
Јер такав ће бити кад некад ожи́ви̂.

3486 (6). Гдје ће бити рођај тога божјег ства̏ра
Велељепна варош има да се ства̂ра̂:
Близу Поа реке и дебелог мо̏ра,
Гдје је сада пуно ритова и ба̂ра̂,
Изнићи ће варош, када дође о̏ра,
Која Италију целу ће да ча̂ра̂
Не само љепотом улица и згра̂да̂,
Већ и творевинам' духовнога ра̂да.

3487 (7). Томе није узрок у слепом случа́ју,
Већ у божјој вољи. Воћка се кàлеми̂
Жели л' се да гране слатко воће да́ју̂;
Злато, у које ће златар да зàлеми̂
Дијаманте, што се шарене у сја́ју,
Префини се прије но дођу àлеми:
Тако град у ком ће бит' оно рође́ње
Најпре ће украсит' божје провиђе́ње.

3488 (8). Гледај онај прамен, јер од ствари те̂ ће
Негда бити тело, гдје ће да се смје̏сте̂
Врлина људскијех најдивније цве̂ће,
Пошто Створитељем досуђено је̏сте
Да већега духа нико имат' не̂ће
Од узвишенога витеза од Есте̂:
Дух који ће Господ овом праму да̏ти
Хиполит од Есте негда ће се зва̏ти.

3489 (9). Хиполито, чији душевни би дâри
Могли уресити самртнике мнȍгê,
Не само велике извршиће ствâри,
Него још и чедне обичаје стрȍге
Заводећи хоће за Музе да мâрй,
Те ће оне цвàсти сред мира и слȍгê.
Немам кад о томе казат' ишта дрӯгô,
Јер тад Ролан Разум чекао би дӯго. —

3490 (10). Тако светац оном објаснити прôбâ
(Јер то је познато Свѐтôме Јовáну)
Мисију витеза будућијех дôбâ
(Штета што не мȍже више, на тенáну,),
Па прошавши јоште кроз тисуће сȍбâ
Што се налажаху у овоме стáну,
Стигоше на реку (гȍре је речѐна)
Камо старац онај ношаше имѐна.

3491 (11). Јован, познајући околности мјȅснê,
Доведе Астолфа ка рйјеци Лéти,
А старца на крају јучерање пјȅснê
Надам се имате јоште у памéти.
Имѐна, што носи у мантији, трȅснê
У реку при свакој хитрој овој шéти,
У ријеку мутну, смијешану с блȁтом,
Тер у њу имѐна одлијећу јȁтом.

3492 (12). Старац, који тако тамо амо шȅткâ,
Коме леђа љета небројена гӯрê,
Старац браде седе, оштре као чȅтка,
Покрај све старости од саме је бӯрê
Бржи, и од хитра стријѐлина мȅтка, —
Брз је ка' долазак страховите ӯрê.
Ретко које име по ријеци плỳтâ,
Све остало мӯтнâ ријека прогỳтâ.

3493 (13). Небројени гавран, јастријеб и сȍва,
И копци и чавке, орлỳшине, врâне,
Вребају имѐна и њихова слȍва,
И кад рпа истих у ријеку пâнê,
Што свакога трȇна дешава се снȍва,
Онда ово јато грабити их стâнê:
У канџам', у кљỳну птице их понѐсӯ,
Ал' кадре дуго их носити нијѐсу.

3494 (14). Имѐна из кљуна у те мутне ва̂ле
Падају, а птице узимају бѝјег.
Ал' у реци има два лабуда, бра̂ле,
Два лабуда бела као исти снѝјег,
Бела ка' бјелота коју много хва̂ле̂,
Она, коју има од Француске стѝјег:
Једно, два л' имена тек у милију̑ну
Лабуди из реке изнесу у кљу̑ну.

3495 (15). Остала имена падају у та́му,
У стравичну таму Заборава вје̏чна,
Гдје зра̂ка је мање но у паклу са́му.
Тад из елемента лабудове те̏чна
Носе на вис један, Бесмртности хра́му,
Крила њихна бјеља но бјелота кре̏чна
У пркос ономе чичи беле бра́де̂,
Што се том противи, али бадава́де.

3496 (16). Заман жели стрпат' у вјечитост не́му
И заборав сваки плод женина цре́ва.
Храм, на чијем врху славе дијаде́му
Видим, јесте кућа Бесмртних Мужѐва̂.
Дочекује туна пред храмом на тре́му
Лабудове оне дивна једна дје́ва,
Па на олтар храма примљена имѐна
Меће рад спомена за вјечна времѐна.

3497 (17). Тко је старац, коме мргуд лице мра̂чѝ,
Који свему жѝво̂м жели разниште́ња,
И који имѐна у ријеку свла̂чѝ;
Тко су птице оне и каква створе́ња,
Тко су лабудови, шта дјевојка зна̂чѝ, —
О томе жељаше Астолф објашње́ња,
И с тог обрати се Свѐто̂ме Јова́ну,
Који ово рече витезу ваља́ну:

3498 (18). Да би ме могао разумјети бо̂ље̂
Знај да листак сваки што га вјетар кре̂не̂,
Сваки чин, догађај на земљи вам до̂ље,
Свака творевина и мијѐне ње̂не,
Све то одмах овдје силом божје во̂ље̂
У другом обли́ку јави се и се̂не̂.
Старац онај врши задаће и те́ме,
Што доље на земљи вршит' има Вре́ме.

[illegible]

[illegible]

[illegible] паладина
[illegible] тако да те хвата језа:
У [illegible]
[illegible] размажених кнеза,
Који кад су [illegible] од вина,
Умру, онда сваки [illegible] веза
Устима их слави тек по обичају
За дан, за два, пак се Забораву дају.

3502 22. Одговара оних лабудова бризи
Натписима не дат' у ријеку пасти,
Пјевање пјесника, што у својој књизи
Даје великану мјесто пуно части.
О ви у порфири, владалачкој ризи,
Ако не желите да вас крије тмасти
Облак заборава, поштујте пјеснике,
Вашијех подвига певце и вјеснике.

3503 23. Као што је мало онијех лабудâ,
Тако су ријетки и пјесници прâви.
Јера је ријетка и злаћена рýда,
Јер Бог неће да их множина се јâви,
И најзад јер судба њихова је хýда,
Пошто кнези, које среброљубље дâви,
Глађу награђују дјела њихна трýда,
Док помажу писце, који трују нрâви.

3504 (24). Да рђави кнези поезију љу̑бе̑
Не да Господ, који будним оком ва̑рда̑;
Кад би је вољели, Времену би зу̑бе
Великих пјесника поломила га̑рда,
И десило би се да се славом ру̑бе̑
Неславна имѐна од славнијех Ба̑рда̑.
Господ не допушта да се ово збу̏де̑,
Јер би се славили злочинци и лу̑де.

3505 (25). Не само имена од вјечите нȍћи
Пјесници и писци кадри су да спа́су̑,
Но је дано њихној божанственој мȍћи
Још више уздићи мужеве на гла́су:
Хектор мање дрзак, Ахил бјеше крȍћи̑,
Тупље оружије бјеше им о па́су,
Сам је Енеј био срца врло та̏шта,
Ал' све то уљѐпша пјесникова ма̏шта.

3506 (26). Август није био душа тако бла́га
Ка' из Виргилових што се види ма̑шта̑,
Али Поезија била му̑ је дра́га,
Терно се злогласно прогонство му пра̑шта̑;
Није знао Нерон колика је сна́га
Пјесме, те пјеснике не̏ задоби̑, ра̑шта
Чуше му се злости, иначе би мȍжда
Мање вике било на римскога вȍжда. —

3507 (27). Узбуђен продужи Свети Јован по́па:
Стих Омиров чини те се јоште ди̑ви̑
Оружију грчком цијела Јевро́па,
А храбре Тројанце плашљивошћу кри̑ви̑;
Пјесма чини те се слави Пенело́па,
Докле данас знаде скоро свако жи̑ви̑
Да за Грке Троја бјеше тврда вȍћка,
Госпа Пенелопа жена врло хȍћка.

3508 (28). Кад помислим само душа ми је бо́на
Колико чемера, јада и рези́ла,
Макар да поштѐна бијаше Дидо́на,
Пожње, јера није у милȍсти би́ла
Код пјесника старог, великог Маро́на,
Под којим именом разумем Верги́ла.
О писцима, синко, говор ми је ми̑о,
Јер на земљи и ја списатељ сам би̑о.

3499 (19). Кад се сав намота конац и одсе́чȇ
Овдје, угаси се живот један та̏мо;
Овдје натпис, доље имѐна вам је́чȇ,
Јек и натпис вјечни остали би, са̏мо
Да старац и Време готови не че́чȇ
Пак обоје носе у недођин, ка̏мо
Скоро све одлази, а томе је ме́та
На земљи За̀борав, а овдјена Ле́та.

3500 (20). Птице оне које за вријѐме кра̏тко
Хватају натписе и носе у кљу́ну,
То су у вас они што живују сла̏тко
На дворима царским у златну зубу́ну;
Удварачи, сили што ласкају гла̏тко,
И што безакоњем изазивљу бу́ну;
То су аџува́ни, шпијуни, сплетка́ши,
Ло́ће, пезевенци, разни бургија́ши.

3501 (21). Под образинама лажних палади́нȃ
З̏лости чине таке да те хвата је́за;
У држави стижу до првих виси́нȃ
Ћефове вршећи размажених кне́зȃ,
Који кад од Парке, ил' боље, од ви̏на,
Умру, онда свака поменута пе́за
Устима их слави тек по обича́ју
За дан, за два, пак се Забораву да́јȗ.

3502 (22). Одговара оних лабудо́вȃ бри̏зи
Натписима не дат' у ријеку па̏сти,
Пјевање пје̏сни̑кȃ, што у својој књи̏зи
Дају великану мјесто пуно ча̏сти.
О ви у порфири, владалачкој ри̏зи,
Ако не желите да вас крије тма̏сти̑
Облак заборава, поштујте пје̏сни̑ке,
Вашијех подвига певце и вје̏сни̑ке.

3503 (23). Као што је мало онијех лабу́дȃ,
Тако су ријѐтки и пјесници пра̑ви̑,
Јера је ријетка и злаћена ру́да,
Јер Бог неће да их множина се ја̑ви̑,
И најзад јер судба њихова је ху́да,
Пошто кнези, које среброљубље да̑ви̑,
Глађу награђују дјела њихна тру́да,
Док помажу писце, који трују нра̑ви.

3504 (24). Да рђави кнези поезију љу̑бе̑
Не да Господ, који будним оком ва̑рда̑;
Кад би је вољели, Времену би зу̑бе
Великих пјесника поломила га̑рда,
И десило би се да се славом ру̑бе̑
Неславна имѐна од славнијех Ба̑рда̑.
Господ не допушта да се ово збу̑де̑,
Јер би се славили злочинци и лу̑де.

3505 (25). Не само имена од вјечите но̏ћи
Пјесници и писци кадри су да спа́су̑,
Но је дано њихној божанственој мо̏ћи
Још више уздићи мужеве на гла́су:
Хектор мање дрзак, Ахил бјеше кро̏ћӣ,
Тупље оружије бјеше им о па́су,
Сам је Енеј био срца врло та̏шта,
Ал' све то уљѐпша пјесникова ма̏шта.

3506 (26). Август није био душа тако бла́га
Ка' из Виргилових што се види ма̑шта̑,
Али Поезија била му̑ је дра́га,
Терно се злогласно прогонство му пра̑шта̑;
Није знао Нерон колика је сна́га
Пјесме, те пјеснике не̏ задобӣ, ра̑шта
Чуше му се злости, иначе би мо̏жда
Мање вике било на римскога во̏жда. —

3507 (27). Узбуђен продужи Свети Јован по́па:
Стих Омиров чини те се јоште дӣвӣ
Оружију грчком цијела Јевро́па,
А храбре Тројанце плашљивошћу крӣвӣ;
Пјесма чини те се слави Пенело́па,
Докле данас знаде скоро свако жӣвӣ
Да за Грке Троја бјеше тврда во̏ћка,
Госпа Пенелопа жена врло хо̏ћка.

3508 (28). Кад помислим само душа ми је бо́на
Колико чемера, јада и рези́ла,
Макар да поштѐна бијаше Дидо́на,
Пожње, јера није у ми́ло̀сти би́ла
Код пјесника старог, великог Маро́на,
Под којим именом разумем Вирги́ла.
О писцима, синко, говор ми је ми̑о,
Јер на земљи и ја списатељ сам би̑о.

3509 (29). Књига ми је добра донијела плȍда,
Поносим се сјајем своје дијадѐмȇ
Што ми даде Христос, и којојзи шкȍда
Не грози од зуба којим гризе вре́ме;
Али жалим писце данашњега гȍда,
Који блуде гла́дни усред ноћи не́мȇ,
Којима су Правде затворена вра́та,
Те је њима, сине, сиротиња пла́та.

3510 (30). Гдје је глад отуда бјеже чак и звȇри,
Зато је пјесника истинскијех мȁло,
Док онима што су силницима кȇри
Свако благостање у дио је пȁло,
Пред њима се среће отварају двȇри. —
Ућу́та. Ја́рошћу лице му се сјȁло,
Ал' ће ипак одмах из оба му свѐтȃ
Ока рајска бла́гȏст опет да процвјѐтȃ.

3511 (31). Као Свети Јован мислим и ја, брȃто,
Да никоме није без белога хљȅба,
Или мало кѐмȇ, пјесме пјети дȃто.
Нек Астолф остане засад усред нȅба,
А ја да потражим Руђерово злȃто,
Јер о Брадаманти причати ми трȅбȃ.
Од онијех кра́љȃ пошто је пача̀риз
Учинила цура, крȅте се за Па̀рӣз.

3512 (32). На путу у неки замак или стрȁњу
Стигавши, рекосмо, да је она чȕла
Е се збило оно чим ноћу и дȁњу
Као жељом живом прса јој се дȕла:
Да Франци побједу за побједом жȁњӯ,
А Мавром остаје шипак или нȕла.
Да је Руђер с њима мислила је мȍма,
С тог у Арло запет' не бијаше трȍма.

3513 (33). Хитајући она, јер љуто је гри́зӯ
Љубоморе зуби, у Прованси срȅте,
Уплакану цуру, красну Флердели́зу,
Које нек се моји читаоци сјȅтȇ.
Када јој дојаха Брадаманта бли́зу
Запита што сузе образе јој штȅтȇ,
Јер јој се ражали на дјевојче јȁдно,
Запита пошто ју поздравила склȁдно.

3514 (34). Ви знате, господо, шта је узрок тȏме,
Знате да је тужна из разлога прȏста,
Што је Брандимаро, драган исте мȏмȇ,
Пошто паде јадан са онога мȏста,
У ропство запао Родомону злȏме,
Са чега дјевојка проли су́зâ дȏста;
Знате да по свету тражи сад јуна́ка,
Који би Маура победио ја́ка.

3515 (35). И зато је, када Брадаманту глȅдну̑,
Да је ова витез кога тражи, мнй̑ла.
Ра̏стопи̑ јој нада зебње пла̏су лȅдну̑,
Која јој се бјеше око срца свй̑ла,
Те је цури душу отворила чȅдну̑,
Причала несрећу што драгана мй̑ла
Њезинога снађе на ћуприји гдје̏ се
Несреће подобне чешће (рече) дȅсȇ.

3516 (36). Јуначе (рече јој) ти изгледаш мѐни
Да се никад никог у свету не бо̀ја,
Па зато помо̀зи слабој једној жѐни
Да освети грозна страховања сво̀ја,
Јер моји су јади збиља нечувѐни.
Ако ми помоћи неће мишка тво̀ја
Гдје бих осветника нашла ти ми рѐци;
Свуд ӣшћу, ма били конаци далѐци.

2517 (37). Спа́сȇш ли ми драгог, убијеђен бу̏ди.
Вјерно срце спа̑шћеш и добра јуна́ка,
Чија благодарност док по земној гру̏ди
Ходи према теби вазда биће ја́ка;
Чијој се хра́брости сва Француја чу̏ди̑,
И славу му диже до сурих обла́кâ,
Јера, мосту невјешт, и то да ти ја̂вӣм,
Би побеђен хй̑лȏм, не јунаштвом пра̂вӣм. —

3518 (38). Брадаманта, којој вазда бјеше мй̑ло
Са свијетлих дјела да је људи сла̏вȇ,
Чувшй̑ шта се оној сиротици збй̑ло,
Рече, јунаци се њена кова ба̏вȇ
Одбраном жѐнскй̑ња, и срце јој смй̑ло
Ради тог ишло би на тигре и ла̏ве.
Њој одиста, која у очају пла̏ка,
Добродошла бјеше пȍгибија сва̏кâ.

3519 (39). И рече дјевојци: покушаћу ча̏сно
Да твојега вјерног избавим јара́на,
Ма да, како видим, неће бити ла̏сно
По̆бедит' онога борца од мегда́на.
Разлог добар, који не казујем гла̏сно,
Имам да се борим за мужа ваља́на
Штоно љуби вје̏рно, јер вје́рно̑ст је ре́тка;
Људи су нѐвјерни, мњах, без изузе́тка.

3520 (40). Сваког часа они мијѐњају̑ гу̏сте. —
При овој ријѐчи боне прси њѐне
Горак уздах са дна срца ће да пу̏сте̑,
А око јој црно ватром ће да се̑не̑:
Шта је узрок томе поодавно чу̏сте.
Затим ће са цуром мосту да се кре̑не̑,
Пред који стигоше већ другога дне̏ва,
Гдје нађоше Мавра, вазда пуна гње̏ва.

3521 (41). Тражила је одмах од ње ова ху̏ла
Да преда оружје и коња дебѐла,
Мислећ' има посла с борцем срца тру̏ла,
Грозећи мргудом с охолога чѐла.
Брадаманта која бјеше веће чу̏ла
Од оне ка̀ко је прошла Изабѐла,
Што је срце њојзи испунило гње̏вом,
Рече занесѐна убојнијем ће̏вом:

3522 (42). Ти, што Изабѐли пресијече вра̑та,
Иштеш да невини испаштају гри̏јех,
Туђим оружијем до овога са̑та
Гробак јој китећи. Та то је за сми̏јех!
Но срећом прилика сад је мени да̑та
Прекинут' вршење злочинстава ти̏јех.
Осветиће цуру потоком ти кр̏ви
Мишка моја која тебе ће да смр̏ви̑.

3523 (43). Њој освета моја у толико сла̏ђа̑
Биће зато што сам дјевојка и са́ма.
Ако дакле падне на лице ти ча̏ђа,
Знади да те једна побиједи да́ма.
Какве пошљедице носи наша сва̏ђа
Уговором казат' имамо рака́ма:
Ако ме обориш, онда са мном чѝни
Што и с другим робљем, у твојој својѝни;

3524 (44). Ако те оборим у срамоте тмӥну,
Твоје оружије на гроб да се мѐћȇ,
Остали трофеји одмах да се скӥнȗ,
А витезе што си заробио вѐће,
Слободне да пустиш. — Право бјеше џӥну,
Те рече: пристајем, само немам срѐћȇ
Да могу испунит' ону тачку дрȗгȗ,
Јер испратих робље к далекоме јȗгу.

3525 (45). У Африку сви су испраћени дáвно,
И зато те молим на ово се склòни,
А мним то је теби свеједно и рáвно:
Буде ли се данас прохтјело сотòни
Да свијетло лице постане ми тáвно,
Послаћу вјесника да се пусте òни.
Да ће тако бити у најкраћем рòку
Дајем часну своју ријеч и висòку.

3526 (46). Ал' ако победим, у шта имам нáдȇ,
Не тражим свијетло оружије твòје
Тражим да се мени боље нешто дáдȇ:
Љубав, очи, груди, срце даћеш свòје,
У којем толико арајства имáдȇ
Да ће чаром жиће очарати мòје.
Подлегнеш ли мојим мишицама вр̏лӥм,
Ништа ти не иштем него да те гр̏лӥм.

3527 (47). Знај, цуро, да грлим, стежем тако крȗто,
Да ћеш бити сретна подлежући мѐни. —
Тијем Брадаманту увриједи љȗто,
Те закуца срце јунакињи жѐни,
Закуца јој силно, фуријама дȗто,
А образи њени посташе црвѐни.
То за Родомона бјеше врло кȍбно,
Јер на њ она копље потеже чàрȍбно.

3528 (48). На коњма јунака потекоше ȍба,
И заjéча бријег од убојне пр̏аскȇ.
Међу њима дође до страшнога скȍба
Насред моста коме зашкрипаше дȁске.
Златно копље диже баш у исто дȍба
Из седла витеза вјере оне пȁскȇ,
И баци га на мост као тикву сýху,
Те паде, полебдив мало у ваздýху.

3519 (39). И рече дјевојци: покушаћу часно
Да твојега вјерног избавим јарана,
Ма да, како видим, неће бити ласно
Побједит' онога борца од мегдана.
Разлог добар, који не казујем гласно,
Имам да се борим за мужа ваљана
Штоно љуби вјерно, јер вјерност је ретка;
Људи су невјерни, мњах, без изузетка.

3520 (40). Сваког часа они мијењају густе. —
При овој ријечи боне прси њене
Горак уздах са дна срца ће да пусте,
А око јој црно ватром ће да сене:
Шта је узрок томе поодавно чусте.
Затим ће са цуром мосту да се крене,
Пред који стигоше већ другога днева,
Гдје нађоше Мавра, вазда пуна гњева.

3521 (41). Тражила је одмах од ње ова хула
Да преда оружје и коња дебела,
Мислећ' има посла с борцем срца трула,
Грозећи мргудом с охолога чела.
Брадаманта која бјеше веће чула
Од оне како је прошла Изабела,
Што је срце њојзи испунило гњевом,
Рече занесена убојнијем ћевом:

3522 (42). Ти, што Изабели пресијече врата,
Иштеш да невини испаштају гријех,
Туђим оружијем до овога сата
Гробак јој китећи. Та то је за смијех!
Но срећом прилика сад је мени дата
Прекинут' вршење злочинстава тијех.
Осветиће цуру потоком ти крви
Мишка моја која тебе ће да смрви.

3523 (43). Њој освета моја у толико слађа
Биће зато што сам дјевојка и сама.
Ако дакле падне на лице ти чађа,
Знади да те једна побиједи дама.
Какве посљедице носи наша свађа
Уговором казат' имамо ракама:
Ако ме обориш, онда са мном чини
Што и с другим робљем, у твојој својини;

3524 (44). Ако те оборим у срамоте тми̑ну,
Твоје оружије на гроб да се мѐћê,
Остали трофеји одмах да се ски̑нȗ,
А витезе што си заробио вѐће,
Слободне да пустиш. — Право бјеше џи̑ну,
Те рече: пристајем, само немам срѐћê
Да могу испунит' ону тачку дрȗгȗ,
Јер испратих робље к далекоме јȗгу.

3525 (45). У Африку сви су испраћени да́вно,
И зато те молим на ово се склȍни,
А мним то је теби свеједно и ра́вно:
Буде ли се данас прохтјело сотȍни
Да свијетло лице постане ми та́вно,
Послаћу вјесника да се пусте ȍни.
Да ће тако бити у најкраћем рȍку
Дајем часну своју ријеч и висȍку.

3526 (46). Ал' ако победим, у шта имам на́дê,
Не тражим свијетло оружије твȍје
Тражим да се мени боље нешто да́дê:
Љубав, очи, груди, срце даћеш свȍје,
У којем толико арајства има́дê
Да ће чаром жиће очарати мȍје.
Подлегнеш ли мојим мишицама вр̏ли̑м,
Ништа ти не иштем него да те гр̏ли̑м.

3527 (47). Знај, цуро, да грлим, стежем тако крȗто,
Да ћеш бити сретна подлежући мѐни. —
Тијем Брадаманту увриједи љȗто,
Те закуца срце јунакињи жѐни,
Закуца јој силно, фуријама дȗто,
А образи њени посташе црвѐни.
То за Родомона бјеше врло кȍбно,
Јер на њ она копље потеже ча̀рȍбно.

3528 (48). На коњма јунака потекоше ȍба,
И зајѐча бријег од убојне пра̏скê.
Међу њима дође до страшнога скȍба
Насред моста коме зашкрипаше да̏ске.
Златно копље диже баш у исто дȍба
Из седла витеза вјере оне па̏скê,
И баци га на мост као тикву су́ху,
Те паде, полебдив мало у ваздуху.

3529 (49). Флерделизи куцну тад освете ȗра,
Јер ето освети својега јарáна.
Пала би у реку јунакиња цȗра,
Да није јахала коња Рабикáна.
Кога заче огањ а породи бȗра,
И коме је вјетар сваколика хрáна.
Лак, окретàн он се àмбису на рýбу
Задр̏жа, и спâсе Руђерову љýбу.

3530 (50). Рече цура Мавру приступивши блйжê:
Ти, који збораше баш о подлегнýћу,
Чини ми се лежиш сад од мене нйжê. —
Јесте, богме, лежи и осјећа врýћу
Пéсницу рођене срамоте и грйжê,
Нити кад ймаде мислит' о дигнýћу.
Срамота га бије, глава њему бýчй,
Као изван себе непòмичан мýчй.

3531 (51). Диже се и пође пошто дуже ћýта,
Ал' чим неколико учини корáкâ,
Ра̏збаца оружје своје посред пýта,
Лиши себе свијех витешкијех знáкâ,
И кунући судбу што је тако крýта,
Дозва к себи једног гласника брзáка:
У Африку иђи за̏повједй њèму,
И слободу робљу подарити свèму.

3532 (52). Сам отле послије Родомон отйде,
И у једној мрачној пећини се стâнй.
Дјева у храм ýђе, начињен од хрйдê.
Гдјено се силено оружије хрâнй.
Франачко ȗклонй да се не постйдê
Ту побијеђени наше вјере бâни.
Остало остави, и приложи к њèму
Оружје отето Алгирцу голèму.

3533 (53). По њеној наредби с онога се зйда
Свијетло оружје храброг Брандимáра
И Оливијера, Сансонета, скйдâ,
Којино Роланда, царева сердáра,
Тражећи допаше тамнице и стйда,
И које Родомон преко Хибралтáра
У Африку посла хљеб изгнанства јȅсти.
Дјева им у кулу оружије смјȅстй.

3534 (54). И маварско много ту оружје ви̑си̑,
Алгирцем отето од безбожних кнéза̂,
С оружјем хришћанским у незгодној смӣси.
Сакрӣпана пораз предати се вéза
(Он и Родомон се бише као рӣси,
Ал' овај надвлада љутога Черкéза),
Тер остави туна и пусат и ха̏та,
И јадан пјешице оде преко бла̏та.

3535 (55). Отет' оружије људма своје вјȅрê
Бијаше довољна Родомону ма̏зда;
Није хтио да их у тамницу бȅрê,
Но побијеђене пушташе их ва̏зда;
Али, осрамоћен преко сваке мјȅрê,
Не врте се вȍјсци Черкезије га̏зда,
Јер обезоружан да се врати та̏мо,
Шта би рекла војска, помислите са̏мо!

3536 (56). Мјесто да се тамо без оружја вра̏ħâ,
Продужи тражити ону коју вȍлӣ,
Којојзи уздахе непрестано пра̏ħâ,
И за којом досад много суза прȍлӣ.
У Инђију пута ускоро се ла̏ħâ,
Анђелику стићи Мухамеда мȍлӣ,
Јер случајно нека казаше му бра̏ћа
Да с' она упути свêта овој пȍли.

3537 (57). Тог остављам сада ја кавалијѐра
Велећ' му: презри је, из срца бáци је!
Из Брадамантина пошто сада пѐра
Изиђоше писма и прокламáције
Да мост ослободи и да дацијѐра
Отјера, укиде крваве дáције,
Цура Флерделизу сестрински упи́та
Куда ићи жели испод њена шти́та.

3538 (58). Баш кад људма, зȅмљи, и ноћи и дâну
Проглас објавише бу̏бњеви и рȍзи,
Рече Флерделиза: к маварскоме стâну
Идем тражит' лађу што к Африци вȍзӣ,
Идем у загрљај Брандимару ба̏ну
Да с њим у љубави живујем и слȍзи,
Ил' да, ако Мавар не одржи вјȅрê,
За спас његов друге предузимам мјȅре.

3539 (59). Ако га не спасем рака ће ме скрити. —
Да до Арла града допратим те мла́ду,
Рече Брадаманта, драго ће ми̑ би̑ти.
Молим те, кад будеш у истоме гра́ду
Коња овог што га бисер ево ки̑ти̑
Нека твоје руке Руђеру преда́ду̑.
Коњицу овоме голема је це́на;
Са њега оборих оног Сараце́на.

3540 (60). И тада Руђеру тачно ово ка́жи:
Зове те на мегдан витез један стра̏ни̑,
Тебе, чија ријеч, вељаше, не ва́жи̑,
Тебе кога, рече, лажна љубав пја̏ни̑,
И шаље ти коња, бољега не тра́жи,
Но га јаши одмах и на мегдан ста̏ни,
Шаље коња спремна, јер се њему хи̏та̑
Копљем изломити ребра твоја ви̏та̑.

3541 (61). Ако те упита тко сам, ти се ство̀ри
Да ме не познајеш и томе јуна́ку:
Не знам, господине, само одгово̀ри. —
Флерделиза рече: имам вољу ја́ку
Да теби, узроку срећи ми и зо̀ри,
Теби̏, која оном алгирском дивља́ку
Грозну власт отрже, и то мене ра̑ди,
Жртвујем, устреба л' чак и живот мла̏ди̑.

3542 (62). Увјерена да су намјере ти чи̏сте,
Што желиш казаћу томе кавалье́ру. —
Затијем обије љепотице и̏сте̑
Пут Арла одоше. Кад на барије́ру
Подграђа догнаше коње своје ли̏сте,
Флерделиза туна Хајмонову шће́ру
Остави да чека пијућ' рујна ви́на,
А она к Руђеру одведе Фронти́на.

3543 (63). Чим је у град ушла једнога деча́ка
Нађе да је води к Руђерову до̏му.
Када стиже тамо уши тог јуна́ка
Морадоше строгу саслушати мо̏му,
Јер њена бесједа није била мла́ка,
И пошто Фронтина предаде му к то̏му,
Оде својим послом та лијепа да́ма,
Оставивши њега зачуђена са́ма.

3544 (64). Свакојаке мисли по глави му брӯје̑,
Што се у закључак не могу да сло̏же̑;
Ријечи га оне као зуби гӯје̑
Пецају; пита се ко то бити мо̏же̑,
И он усред ове мислене олӯје̑
Рече: вријеђа ме, милостиви Бо̏же,
А овамо поклон оваки ми ши̑ље̑!
Је л' то нека шала, ил' ту има зби̑ље̑? —

3545 (65). Једног на свијету крвника има́де̑,
И то Родомона, па мисли на ње̏га̑;
Али не зна што ће коња да му да́де̑;
Као што такође не зна ни са чѐга̑
Невјером га зове сасвим бадава́де, —
Просто ништа не зна одо̀ тога свѐга̑.
Међутим трубљаше, појахавши ко̀ња,
У бој амазонка родом из Дордо̀ња.

3546 (66). Да нѐзнани̑ јунак изван градских зи́да̑
У бој зове Мавре, по вароши чӯ се.
Серпентин иза́ђе, стамен као хри́да,
На мегдан, улетје у скривене кљӯсе,
Не знајућ' е има и чаробних џи́да̑,
А желећи вазда сјећи главе рӯсе.
И силан се свијет на бедеме слѐже
Гледат' бој с витезом нѐзнане̑ вријѐже̑.

3547 (67). Златним копљем такнут на земљу се прӯћи̑,
Што, и да не кажем, знаде се од сѐбе̑,
И бијаше с тога од хијене љӯћи̑.
Цура, изустивши: жао ми је тѐбе̑, —
Доведе му коња, и рече му: кӯћи
И краљу своjему нек одмах загрѐбе̑,
И каже му да јој из својега дво́рца
Ако има пошље побољега бо́рца.

3548 (68). Аграман, који је на бедему би̑о,
Заборави Мавра да псује и кри̑ви̑
Што се показао недовољно сми̑о,
Но се уљудности побједника ди̑ви̑,
Јер мо̀же заробит' оног да је хти̑о,
Чему сјем краља се чуди свако жи̑ви̑.
Серпентин, којино од срамоте сви̑ште,
Објави да онај борца бољег и̑ште̑.

3539 (59). Ако га не спасем рака ће ме скрити. —
Да до Арла града допратим те младу,
Рече Брадаманта, драго ће ми бити.
Молим те, кад будеш у истоме граду
Коња овог што га бисер ево кити
Нека твоје руке Руђеру предаду.
Коњицу овоме голема је цена;
Са њега оборих оног Сарацена.

3540 (60). И тада Руђеру тачно ово кажи:
Зове те на мегдан витез један страни,
Тебе, чија ријеч, вељаше, не важи,
Тебе кога, рече, лажна љубав пјани,
И шаље ти коња, бољега не тражи,
Но га јаши одмах и на мегдан стани,
Шаље коња спремна, јер се њему хита
Копљем изломити ребра твоја вита.

3541 (61). Ако те упита тко сам, ти се створи
Да ме не познајеш и томе јунаку:
Не знам, господине, само одговори. —
Флерделиза рече: имам вољу јаку
Да теби, узроку срећи ми и зори,
Теби, која оном алгирском дивљаку
Грозну власт отрже, и то мене ради,
Жртвујем, устреба л' чак и живот млади.

3542 (62). Увјерена да су намјере ти чисте,
Што желиш казаћу томе кавальеру. —
Затијем обије љепотице исте
Пут Арла одоше. Кад на барнјеру
Подграђа догнаше коње своје листе,
Флерделиза туна Хајмонову шћеру
Остави да чека пијућ' рујна вина,
А она к Руђеру одведе Фронтина.

3543 (63). Чим је у град ушла једнога дечака
Нађе да је води к Руђерову дому.
Када стиже тамо уши тог јунака
Морадоше строгу саслушати мому,
Јер њена бесједа није била млака,
И пошто Фронтина предаде му к тому,
Оде својим послом та лијепа дама,
Оставивши њега зачуђена сама.

3544 (64). Свакојаке мисли по глави му бру́јê,
Што се у закључак не могу да сло̏жê;
Ријечи га оне као зуби гу́јê
Пецају; пита се ко то бити мо̏жê,
И он усред ове мислене олу́јê
Рече: вријеђа ме, милостиви Бо̏же,
А овамо поклон оваки ми шȉљê!
Је л' то нека шала, ил' ту има збȉљê? —

3545 (65). Једног на свијету крвника има́дê,
И то Родомона, па мисли на њѐгâ;
Али не зна што ће коња да му да́дê;
Као што такође не зна ни са чѐгâ
Невјером га зове сасвим бадава́де, —
Просто ништа не зна одо̀ тога свѐгâ.
Међутим трубљаше, појахавши ко̀ња,
У бој амазонка родом из Дордо̀ња.

3546 (66). Да нѐзнанȋ јунак изван градских зи́дâ
У бој зове Мавре, по вароши чу̏ се.
Серпентин иза́ђе, стамен као хри́да,
На мегдан, улетје у скривене кљу̏се,
Не знајућ' е има и чаробних ци́дâ,
А желећи вазда сјећи главе ру̏се.
И силан се свијет на бедеме слѐже
Гледат' бој с витезом нѐзнанê врија̀жê.

3547 (67). Златним копљем такнут на земљу се пру̏ħȋ,
Што, и да не кажем, знаде се од сѐбê,
И бијаше с тога од хијене љу̏ħȋ.
Цура, изустивши: жао ми је тѐбê, —
Доведе му коња, и рече му: ку̏ħи
И краљу својему нек одмах загрѐбê,
И каже му да јој из својега дво́рца
Ако има пошље побољега бо́рца.

3548 (68). Аграман, који је на бедему бȉо,
Заборави Мавра да псује и крȉвȋ
Што се показао недовољно смȉо,
Но се уљудности побједника дȉвȋ,
Јер мо̀же заробит' оног да је хтȉо,
Чему сјем краља се чуди сва́ко жȉвȋ.
Серпентин, којино од срамоте свȉште,
Објави да онај борца бољег ȉштê.

3549 (69). У бој ићи шћаху многи кавали́ри,
Краљ пусти Грандона; он оде да па̏дне̂.
Брадаманти, која трубом на бој сви́ри̂,
Рече: та прођи се те музике ја̏дне̂!
Неће ти помоћи уљудни мани́ри,
Јер ја ћу те убит' ако Пророк да̏дне̂,
Или, узмолиш ли да тебе од гро̀ба
Спасем, одвешћу те краљу као ро̀ба. —

3550 (70). Рече цура: једна сељачина гру́ба
С пута уљудности неће да ме скре̂не̂.
За те и не јечи ова моја тру́ба,
Јунацима шаљем звуке јасне ње̂не.
Макар да си гвожђем оружан до зу́ба̂,
Колико вриједиш' очи моје це̂не̂.
Прије но се нађеш у љутој бијѐди,
Боље је врати се и бољег довѐди.

3551 (71). Иди нека мати убрише ти сли̑не,
А краљ нек ми пошље витезове бо̏ље̂. —
Грандон, увријеђен, коња ће да ши̑не̂,
Ма копље чаробно јадника ће до̏ље
У трен исти с коња на̏ земљу да ски̑не̂,
А витешка цура, пуна добре во̏ље̂,
Ка' и Серпенти́ну, уплашена ха̏та,
Што низ поље зажди, већ ено му хва̏та̂.

3552 (72). У вис очи дићи постиђен се пла̏ши̂.
До̏веде му коња Брадаманта, па̏ ће
Рећи: одмах устај, к Маурима ја̏ши,
Кажи да за време што се може кра̏ће̂,
Понављам ти, дођу бољи борци ва̏ши, —,
Ако бољих има у јадне ти бра̏ће̂.
С таквим као што си нећу да се бо̀ри̂м;
С јунацима само мишке своје мо̀ри̂м. —

3553 (73). Чуђаху се томе с града Сараце́ни,
И као из једног признаваху гр̏ла
Да је си̑лан онај витез у аре́ни.
Нагађаху тко је јуначина хр̏ла,
Помињаху многе Французе на це́ни,
И би̑ помислили на Роланда вр̏ла,
Када не би знали да је иза ху́ма
Лудила заишло сунашце му у́ма.

3554 (74). Свуд завлáда страва, и пита се ткȍ ће
Сад ићи на мегдан да срамоту пе̏ре̑,
Јер сад се не грабе, зелено им вȍће,
Нит' ико о својој хра́брости се де̏ре̑.
Једини Ферaго борити се хȍће̑,
Ма да, вели, нема у побједу вје̏ре̑,
И жели да па̑дом, који вȍљно тра̑жи̑,
Побијеђенима мало јаде бла̑жи̑.

3555 (75). Видјев како они попадаше ја̑дно,
Према Брадаманти он се не пона́ша
Као Грандонио простачки и га̏дно,
Него би̑ од њега јунакиња сна́ша
(Он такођер од ње) поздрављена скла̏дно,
И сна упи̑та тога велика́ша
За часно му име, и кад јој га ре̏че,
До̀зна да је с другим тући јој се пре̏че̑.

3556 (76). Он ће на то: молим, кажи мени: с ки́ме? —
С Руђером, — из уста храбре чу се жѐне̑,
И кад изговори име ово ти́ме
Застиђеној веће образи румѐне̑.
Жеља, рече, кушат' мишицу са њи́ме,
Пред ове бедеме довела је мѐне̑.
Слушах о снази му небројену при̑чу;
Ини ваши борци слабо ме се ти̑чу̑. —

3557 (77). Фераг на то рече да неће да кри̑је̑,
Да Руђера сматра за првог јуна́ка,
Али жели ипак окушати при̑је
Своју мишку која прилично је ја́ка.
Ако побеђени, што умало ши̑је
Не сломише, нађу у њему парња́ка,
Тад он ће Руђеру, витешкоме џи̑ну,
Казати да спере ту срамоту њи̑ну.

3558 (78). Цура беше дигла баш у томе трѐну
Кло̀бу̑к и брисала вреле капље знȍја.
Он помисли, спазив љепотицу жѐну:
Ти ме побиједи јоште прије бȍја,
Јер већ ми је цело срце у пламѐну
За лицем ти, што је анђелскога крȍја;
Прије но ме копљем са коњица смѐче
Очињом стријелом у срце ме тѐче.

3559 (79). Већ сам побијеђен, љепотице жѐно! —
Затим се скобише и — веће Ферáга
Обасута стидом у корову ѐно!
Кад устаде јадник из тога шипрáга,
Одјаха на бедем к Аграману, гдјѐно
Застаде Руђера, чија сада снáга
Треба да га свети, и каза му штȁ је
Поручио њему тај лијепи змȁје.

3560 (80). Руђер, који досад јоште никад нӣђе
Не познаде шта је на мегдану стрȁва,
Ни сада се, као што није ни прӣђе,
Уплашио није од јунака лȁва,
Ма да већ тројицу оборену вӣђе,
И мњаше осветна припашће му слȁва.
Ал' док он свијетло оружије пȁшê,
Ради поткрепљења прихватимо чȁше!

БИЈЕСНИ РОЛАНДО

СПЈЕВАО **ЛОДОВИКО АРИОСТО**

ПРЕПЈЕВАО ДРАГИША СТАНОЈЕВИЋ

ПЈЕСМА ТРИДЕСЕТ ШЕСТА

Часно срце вазда уљудности те́жи̑,
У нарави то му јест и обича́ју,
А зло ка̀о псето на-саљуде ре́жи̑
По природи својој у сваком случа́ју.
И једно и друго према својој вре́жи
Дјѐла̂, а навике сталности им да́ју̑:
Оно се на̀учи̑ да је свагда скла̏дно,
А ово да свуда понаша се га̏дно.

3562 (2). У старих видимо слађани ана̀на̂с
Каваљерства правог, видимо учти́во̂ст, —
Оно, што ријетко налазимо да̀на̂с,
А чему је узрок васпита́ња кри́во̂ст.
Када у биткама славнијема за̀ на̂с
Врле своје мишке показасте жи́во̂ст,
Хиполите, тада противници ва̏ши
Починише дјела, да се човјек стра̏ши̑.

3563 (3). Ја за то не кривим баш Венеција́не,
Часне и правичне борце без ина́та,
Који по витешки дијеле мегда́не:
То су дјела оних, којима је пла́та
Од Млетака била издавана ла́не,
Дјела најмљенијех млетачких солда́та̂.
Узгред о паљењу градо́ва̂ нам збо̏ри̑м,
Јер смо ојађени и грозама го̏ри̑м.

3564 (4). Пламенови што нам градове и чȅсте
Прождираху, Вама намењени бјȅху,
Ма да, кадно с царем под Падовом бјȅсте,
Многијем од огња сачувасмо стрȅху,
И ма да баш Ваше дјело било јȅсте
Што многи спасоше и кожу и дрȅху.
Њихно кавањерство, од лажи лȁжнијê,
Учини злочинство једно још вȁжнијê.

3565 (5). Зборим о злочину на који Еврóпа
Цијела се негда, господару, згрȍзӣ.
Из лађа, груханих од нашијех тóпâ,
Изљегоше њихни легиони мнȍзӣ,
Пак се ушанчише из онијех стóпâ,
И тад Ваше трубе и убојни рȍзи
Засвираше јуриш, и својима Вӣ сте
Рекли да с обале у воду их слӣстê.

3566 (6). Кантелм и Феруфин тада занесȅни
Хрáброшћу, пред нама јуришаху пȑвӣ,
И опкопи крвљу бише заливȅни,
Јер сватко хиташе да оружје скȑвӣ.
Али тога дана бисмо одбијȅни,
Поље затрпаше лешине и стȑви,
И Славонци као тигри у бијȅсу
Кантȅлма нам тада заробили јȅсу.

3567 (7). При помисли на то бѝће моје цѝло
Дршће, хватају се по челу ми бóре,
А како ли теби тада јесте бѝло,
О Кантелмов оче, херцеже од Сóрê,
Кад видје да паде десно твоје крѝло,
Штоно је китило слављене ти двóре?
Видјев да му глава скотȑља се с пáња,
Како не умрије ти од очајáња?

3568 (8). Не налази ријеч довољно пријȅку
Да осуди оне моја епопéја
И заробљенике којино сијȅкӯ,
Да жигоше злочин славонскијех гéјâ.
Ми дакле живимо у срамну вијȅку
Грознијех Тијеста, Тантала, Атрéјâ,
Пошто ка' зликовцу грози се војнѝку
Што је отачаству био на бранѝку.

3569 (9). Та гадно би било чак и Полифе́му
Играти се тако крвавијех ро̑ла̑.
Пред свијет износећ' ову страшну те́му
Кличем: о варвари из ђаво̀љих шко̑ла̑,
Зар душу за добро и глу́ху и не́му
Вашу не̏ прожеже осјећање бо̑ла
Кад уби витештва цва̑т и дијаде́му,
Прву од једнога до другога по̑ла?

3570 (10). Ми смо према Ста̑ри̑м кепеци и мра̑ви
Кад и такви гади мед нама се ко̀те̑,
Јер у Старих бјеху тако чедне нра̑ви,
Да и звјерска срца могаху да кро̀те̑.
Брадамантин овај хероизам пра̑ви̑
Доказ ми је за то, јер кад коња о̀те̑
Душманину своме, она му га хва̏та,
Па великодушно преда́ва му ха̏та.

3571 (11). Причао сам веће да херојка ле̑па̑
Која је Руђеру послала Фронти́на,
Руђеру, за којим срце јој се це̑па̑,
Баци још двојицу осим Серпенти́на
На земљу из седла преко коњског ре̑па,
Па драгану, који са градских виси́на̑
Посматраше борбу, испрати Фера́га
Звати га да њихна о̀гледа̑ се сна́га.

3572 (12). Док Руђер свијетло оружије ме̏ће̑
У присуству краља, сташе се пред њи́ме
Три она витеза, оборена ве̏ће,
Измеђ' осталога забављат' и ти́ме
Што свак у питање по̀че̑ да се пле̏ће̑
Тко је витез о̏нај страховити, с ки́ме
Бјеше се борио. Што је о том зна̏о
Фераг и другима дознати је да̏о.

3573 (13). И рече: ни један од онијех, ко̀је̑
Поменусте, витез овај бити не̑ће.
Случајно ми профил откри главе сво̀је̑
Те мњах Рићардет је; али томе сме̑ће̑
Што тај на мегдану од мишице мо̀је̑
Би једном оборен, и ја мислим пре̑ ће
Бит' ово сестра му, оружију ви̏чна,
О којојзи веле да је њему сли̏чна.

3574 (14). Свуда њену храброст објављује Фáма,
И ја бих, јер умал нѐ би ми убѝца,
Заклео се да је од Роланда сáма
Јача, од Роланда брата јој од стрѝца. —
Руђеро се трже, јер ова галáма,
Та разумије се, много га се тѝца,
И чим се спомену Брадаманта дáма,
Румен се разȁсу њему преко лѝца.

3575 (15). Срце му је тада пливало у слáсти,
Пливало у мору љубавнога мȅда,
Али у души му страва стаде рáсти,
Душа је пливала морем пуним лȅда.
Страх овај савладат' није му у влáсти,
Јер од ове мисли јадовите прȅдâ:
Пошто га на мегдан зове она вѝла,
Значи да је љубав њена кратка бѝла.

3576 (16). Та га страховита помисао цвêљâ,
Збуњен оклијева, не зна шта да рâдû.
Ту бјеше Марфиза, убојица вȅљâ,
Вазда жȅљна да се побједама кâдû.
Оружаној свагда, готовој да стрêљâ,
Тада на ум дође убојитој млâди
Да оног витеза као црва смêљâ,
Што се туна сада непȍбједан грâдû.

3577 (17). Док Руђер свијетло оружије пȁшê,
Одлучи да њему побједу украдê,
Па скочи на коња и онамо јȁшê,
Гдјено Брадаманта намјеру имáдê
Заробит' Руђера, кога сви се плȁшê,
Пошто безопасан ударац му дáдê.
Ено веће стоје јунакиње нȁше
Једна према другој, лијепе и млáде.

3578 (18). Марфиза Феникса има на клобýку
Да покаже (зато ваљда њега нȍсû)
Да је прва међу свјѐма што се тýкŷ,
Или да не жели да је ико прȍсû,
Јер само у борбу ћефови је вýкŷ.
Мрким је погледом Брадаманта кȍсû,
Да то Руђер није познаде по стрýку,
Пак је цуру гњȅвно запитала: ткȍ си? —

3579 (19). Кад је име њено из уста јој чу̑ла,
Умал Брадаманта не побјесни бе̂сом,
Јер се сјети да је ово она бу̑ла,
Што се кити срца њезинога ре̂сом,
И с које јој груди љубомора ду̑ла,
Па хтједе, јурнувши са праском и тре̂сом,
Учинит' лешина да њезина тру̑ла
Нахрани гавране и курјаке ме̂сом.

3580 (20). И чаробно копље, што чудеса ства̂ра̂,
На земљу је одмах оборило ви́лу,
Јунакињу којој не бијаше па̂ра,
Као што већ знате, на Истоку ци́лу.
Толико не има у глави ми да̂ра,
Ни̏ толико силе у мојему сти́лу,
Да огањ изразим Марфизина ја̂ра,
Када на тлу себе видје у рези́лу.

3581 (21). Чим је пала скочи, мач убојни тр̏же,
И полетје да се с Брадамантом ко̏ље̂,
Чије очи хоће огњем да је спр̏же̂,
И која јој грмну̏: на кољѐна до̏ље!
Робиња си моја, на кољена бр̏же̂!
С другијема јесам поступала бо̏ље̂,
Ма ти си створење од бештије мр̏же̂,
Ја милости немам наспрам једне дро̏ље̂. —

3582 (22). Такав бол зададе Марфизиној ду̑ши,
Такав гње̏в спопаде увређену жѐну,
Да јој се одговор у гр̑оцу гу̑ши̑,
Те ћутећ' поте́же палош у пламѐну
Да њиме срдашце Брадаманти бу̑ши̑,
Ал' о̏ва је лупи у истоме трѐну
Копљем чаробнијем, и опет је скру̑ши
Натрашке на тра́ву меку и зелѐну.

3583 (23). Срџби Марфизиној преврши се мје̏ра,
Јер чим би јадница на ледину па̏ла,
Камо је маџија у ми̏здраку тје̏ра,
Поново би хитро на ножице ста̏ла,
И мачем би бола, док очима звје̏ра,
Сипљућ' из њих ватру као нека ха̏ла;
Али није могла извршити смје̏ра,
Јер се под њом земља непрестано кра̏ла.

3584 (24). Из франачког блиског та̑бора и ста̑на,
Што под Арлом засад стајаше на ми́ру,
Случајно дођоше три четири ба̑на,
И појавише се на ономе ши́ру.
Франка невиђена нити њима зна̑на
Дотле, али дичног у сваком обзи́ру,
Посматраху, сретни што им згода да̑на
Дивити се томе силном кавали́ру.

3585 (25). Видећ' ово синак покојног Тројáна,
Који се о добру целе војске бри̑нē,
Заповједи да се четица ваља́на
На ону пољ̀ану са бедема ски̑нē.
Маври послушаше краља Аграмáна.
Сваки готов да се на хришћане ри̑нē,
Ставише се спроћу франачкијех бáна̑.
Међу њима бјеше и Руђеро џи̑не.

3586 (26). Видећ' обје цуре смождити се ра̏де,
Ма да се не туче, бјеше сав у знòју
Од страха, јер силу Марфизину зна̏де,
Од страха за милу Брадаманту свòју.
Барем у почетку, јер кад она па̏де,
А ова се боља показа у бòју,
Руђер Брадаманти дивити се ста̏де.
Којој побиједит' иде ка' по лòју.

3587 (27). Ма видећи да се никако не клòни̑
Ова страховита борба њихна кра̏ју,
Него пусто гвожђе непрестано звòни̑,
Веòма је било непри̏јатно зма̏ју,
И ударци мачем, а и копљем òни̑,
Скупо забринута кавањера ста̏ју̑,
Јер он обје љуби: једну као дра̑гу,
Ка' пријатељицу ону другу бла̑гу̑.

3588 (28). Бојаше се једна мртва може па̏сти,
И би̑ покољ овај спријèчио ра̏до,
Кад би то с војничком слагало се ча̏сти;
Ал' бораца оно поред њега ста̏до,
Видећи да Франак жели жиће кра̏сти
Мавру, јурну тамо и потéже на̏до.
Видјевши шта чине афрички стра̏нци,
У су́срет они им потекоше Фра̏нци.

3589 (29). Подиже се тада тако силна гра̏ја
У оба та̂бора да не знам ко̏ би је
Опјевати мог'о; од једнога кра̏ја
До другога војске усташе о̏бије,
И одмах ће, пошто спрема мало тра̏ја,
Једна с другом да се сретне и по̏бијӗ.
Сијѐвају̑ сабље, а трубѐ ро̏гови,
Мислиш побише се ди̏ви и бо̏гови.

3590 (30). У лому што наста даме оне дви̏је
Растављене бише, и веома кри̑во
Бјеше Брадаманти што не мо̀же при̏је
Тога цуру сатрт' у сиђано мли̑во.
По бојном се пољу тамо амо ви̏јӗ
Трагајући она за Руђером жи̑во.
По̀зна га по ста́су и по одијѐлу,
И још нарочито по орлу бијѐлу.

3591 (31). Вјешто заустави коња усред ка̂са,
И бјеше ван себе у томе трену́тку;
Нехотице писну иза свега гла̂са
Стигавши љубави јадне своје вру́тку.
Као полубогу анђелскога ста̂са,
Као некаквоме божанскоме лу́тку
Дивљаше се, али шкрипнуше јој зу̑би,
Кад помисли да га друга сада љу̑би̑.

3592 (32). Рече: пољупци су Марфизини стр̏ли
Пољупце ми с твојих меденијех у́ста̂;
То знам, али не дам да те друга гр̏ли̑,
И кад моја жеља остат' мора пу́ста
У гроб ћеш ме пратит', о витеже вр̏ли̑,
Куд ми се не иде без твојега дру́ста.
Ми за̏једно данас морамо да мре́мо;
С Богом реци сунцу, па у смрт ајде́мо.

3593 (33). Ти мене умори, ти ме веће у̑би̑,
Зато погинућеш од мене вампи́ра;
Ко другог убије главу нека згу̑би̑,
Да на оном свету бар имаде ми́ра;
Заборавив да сам вјерна твоја љу̑би,
Јер ти љубав к мени срце и не ди́ра,
Кољеш ону што те воли, ово ту̑би,
Док ја свог убицу, тебе кавали́ра.

3594 (34). Из раја си мене у пакао свȗкō,
Тисућу сам пута ја морала мрети;
Дању, ноћу срце ножем си ми тȗкō,
Са чега ћу тебе и у гробу клети.
Зашто дакле дршћеш, јадна моја рȗко,
Дижи оружије тер издају свети!
За хиљаду мојих плати гробом јѐднӣм,
Јера, моја руко, за осветом жѐднӣм. —

3595 (35). Још рече кад с коњем на Рȗђера грȗнȗ:
Добро се, невјеро, сад у седлу др̑жи,
Ти, што срца мога љубав, срећу, крȗну
Упљачка, а груд ми уздасима спр̑жӣ,
И прими награду заслужену пȗну,
Јер нећеш умаћи да с' од вјетра бр̑жӣ. —
Он драгане своје намах позна глâсе,
Позна миле звуке што јој грло крâсē.

3596 (36). Ти му гласи звоне као рајска звȍна,
И он из њих видје за шта њега тȗжӣ,
Видје да невјерством бӣједӣ га ȍна,
Њега, који срцу њезиноме слȗжӣ.
Хоћаше се правдат', ал' с њом се сотȍна
У облику гњȇва слијепога здрȗжи,
Те не спази њојзи њиме дане знâке,
И пóђе за мамцем освете ȍпâкē.

3597 (37). Видјевши је како копље на њ потéже,
У десницу џӣду, око коња крâке,
Да се од ње брани, нападнути стéже,
Пазећ' да ударцем мишке своје јâкē
Не повриједи је, и очи напрéже,
И својијех груди заустави хâке.
Али нуто сада чуда нечувѐна!
Не удари њега заљубљена жѐна.

3598 (38). Свакојака чуда, тко би све их знȃо,
Клето срце женско, у теби се кȍтē.
Не удари драгог, Амор није дȃо,
И њени се беси почеше да крȍтē.
Силу свȍју знајућ' бијаше јој жȃо
Да њезине руке Руђера срамȍтē.
Од његових груди копље своје скрȇте,
Пак одјури другдје чинит' Мавру штȇте.

3599 (39). По Турпину од ње било је смлâћено
Љутијех Мавара тада око трӥста.
То учини копље чаробно злâћено
И њена десница необично лӥста.
Њено очајање бӥ скупо плâћено.
Љуто освећена љубав њена чӥста.
Свуд је Руђер трâжи; нашав злато сво̀је
Викну: стани, мила, чуј ме, срце мо̀је! —

3600 (40). Ка' од вјетра топла када духне с јӯга
Што стану мекшати санте оне лȅднê,
Пак и топити се посље мраза дӯга,
Тако речи оне Руђерове мȅднê
Учинише цура да постане дрӯгâ,
Терно лед из душе изагнавши чȅднê,
Из покоља коња потјеравши прӯга,
Топлијем погледом драгог ће да глȅднê.

3601 (41). Ма да се дјевојче бијаше напре́гло
Збором се одазват' љубљеноме бâну,
Зборит' не могаде, грло јој се сте́гло,
Но му мјесто речи руком са̀мо мâнӯ.
У шумицу једну, славујево ле́гло,
Оде; он ободе за њом на ту стрâну.
Туна, подалеко од боја и сјȅчê,
Хотјела је чути шта ће да јој рȅчê.

3602 (42). Мекана је трава кудгод ноге крȍчê
У овоме цвјетном и мирисном га́ју,
Гдје се видје гроба неваквога плȍче,
Које тужан изглед овој шуми да́јӯ.
На гробу је име, вијенци и прȍчê,
Мртва̀ца од ско̀ра у вјечиту ва́ју,
А около ове надгробне му хри́дê
Дижу се чѐмреси као пирами́де.

3603 (43). Дјева којој веће и Руђеро стӥже,
Не поклони па̀жњê никакове тȍму,
Нит' имена чѝта. Рекао сам нӥжȇ
Да она обори јунакињу мȍму,
Али чим на коња Марфиза се дӥже,
Траг оде тражити душманину злȍму.
Спази је у шуму кад оде; тако́ђе
Руђера, и мњаше с њом се бити по́ђе.

3604 (44). Па пȍтјера коња и скоро у йстō
Вријеме и она, кад јунака ȍба
Стигоше, дојезди на речѐно мйсто,
Дојезди у врло неподесно дȍба,
Када шћаше Руђер срце своје чйсто
Правдат', и јер дóђе ради нова скȍба.
Највише је криво Брадаманти бúло,
Јер мишљаше Амор посла је зацúло.

3605(45). Срце, што јој бјеше постануло тйшē.
Букну, и снова се на Руђера згȁдй,
Те нападе овог у толико вйшê,
Рекавши: невјеро, грозни они jȁди
Што досад поднесох зар мало вам бйше,
Терно сте преда мном ашиковат' рȁди!
То преживјет' нећу, нека мене збрйшê
С лица земље Самрт, ал' и њу ће, знȁди! —

3606 (46). То рекавши дјева, којој срце грúзȳ
Отровани зуби љубоморе гȳjê,
На дјевојку ону што стајаше блúзу
Грухну много брже од исте олȳjê,
И баци на земљу мрску си Марфúзу
Копљем пуним оне чаролиске стрȳjê
Која сваког здуха с коња као бȳра,
Ма да бјеше спремна за бој она цȳра.

3607 (47). То видећи сада Брадаманта плȁха.
И знајућ' е цура није нȍгê трȍмê,
Но ће се подићи и овога мȁха,
Јер је хйци копља не могу да слȍмê,
И желећ' Руђера, што без грудна дȁха
Гледа бој, раставит' од лијепе мȍмê,
Баци копље златно, с Рабикана сјȁха,
Зграби мач и јурну к њој у смјѐру злȍме.

3608 (48). Када Брадаманта ка Марфизи стȁса.
Ова бјеше стала на лагане нȍге,
И палош потегла још истога чȁса,
Ђаволе призивљућ', а псујући бȍге,
Јер осрамоћена љута ова рȁса
Бјеше грозно, пȁде претрпјевши мнȍгê.
Да развади жене к њима Руђер кȁса,
Ал' оне му речи не слушаху стрȍге.

3609 (49). Ни бик није такав крвник матадо́ру,
Ка' те двије женске једна другој што̏ су.
Бацавши мачеве у великом зо́ру,
Једна другој куша ухватити ко̏су,
И тада с' осуше псовке ка' у хо́ру,
И бих помислио васпитане зло̏ су,
Да нијесу обје одрасле на Дво́ру; —
Бих свашта мислио да не знадем тко̏ су.

3610 (50). Другачије тад бих удесио ли́ру.
Док су се погрдним имѐнима зва́ле,
И ножима оштрим боле по панци́ру,
Руђеро, видећи да ту нема ша́лê,
Не мо̀же наравно остати на ми́ру,
Него им из руку истрже пиња́ле.
Немајућ' оружја, раде да се свêтê,
Сад употребише песнице и пêте.

3611 (51). Нашав се у̑ чуду, тада Руђер, да̏ би
Молбама својима, што напразно зву́чê,
Послух изнудио, часом једну згра̏би̂,
Часом ону другу, пак у̑ стра̂ну ву́чê.
Гње̏в ово Марфизин у мјесто да сла̏би̂,
Ћеф у њој иза̀зва да се с њиме ту́чê.
Мач у руке узе, Брадаманту ма̂ну̑
С овим ријѐчима кидишући ба̂ну:

3612 (52). Страх те, Брадаманта допануће ра̂на̂,
Па је браниш али почуј ове рêчи:
Правила витештва нијесу ти зна̂на
Када часну борбу рука твоја прêчи̂,
Зато рука моја овога ће да̂на
Кадра бити да вас обадвоје згњêчи̂. —
Руђер куша да јој разумјети да́дê
Да часно поступа, али бадава́де.

3613 (53). Најзад и њему се мргудима вра̂ни̂
Чело, тер из кора бритку сабљу ва̏ди̂
Да се од онога чудовишта бра̂ни̂.
Брадаманта, видећ' е се с оном сва̏ди̂,
Према којој она љубомору хра̂ни̂,
Том се обрадова, минуше је ја̏ди.
На мач наслоњена лијевијем бо̏ком
Посматраше борбу задовољним о̏ком.

3614 (54). Укочена, с мјеста није се помàкла
Док се они тамо мачевима бйше.
Да може оком би Руђера подстàкла
Да Марфизу лупа што јаче и вйшê,
Јер јој слична бјеше фурији из пàкла.
Удараца паде као плахе кйшê
На Руђера, који отпор само дáва,
И на одбрану се још огранича́ва.

3615 (55). Борећи се с оним бијесним створéњем,
Којега је ипак њему било жȁо.
Пазио је само да изненађéњем
Цурин пàлош убод њему не би дȁо.
Да мач његов свагда грози усмрћéњем
Из дугог искуства он је добро знȁо,
Пак би се паштио, вођен умјерéњем,
Да би вазда мач му пљоштимице пȁо.

3616 (56). Не подмити тијем јунакињу хȍлу,
Којано не прима на мегдану мúта,
Већ озбиљно игра грозну своју рȍлу.
Подишавши њему вјешто испод жúтâ,
Русе би му главе однијела пȍлу,
Да му нéе бијаше Хекторова штúта.
Обамрије борцу мишица лйјевâ
Од удара тога, и болом сйјевâ.

3617 (57). Будàла би био да бјеснило стйшка,
Што му попут огња из очију сýка,
Јер штйт једва држи лијева му мйшка,
Тако од ударца малàкса му рýка.
Тад у њему букну од освете жйшка,
И да јој челиком дȍхватû клобýка,
Би га расјекао, и русу јој глȃву
С рамена бацио као тикву прȃвȗ.

3618 (58). Удар крај учини њиховоме спȍру,
Јер на један чѐмпрес до гроба речѐна
Паднув, не само му расијече кȍру,
Но и срж је њему била пробијѐна,
И трéшња обузе сву мàленȗ гȍру,
А глас дубок чу се из гроба студѐна,
Којино Руђера и Марфизу зòвê
По имену, речи говорећи ȍвê:

3619 (59). О не свађајте се, нит' се више бѝте,
Махните се боја, побједе, трофе́ја̂,
Чујте глас истине, досада вам кр̏ӣте̂:
Ви сте, мила дјецо, рођен брат и се́ја,
Ви сте, нек богови животе вам шт̑ӣте̂,
Цвијеће што роди једна иста ле́ја:
Од сјемена истог, из утробе ѝсте̂,
Ви као близа̀нци порођени бѝсте.

3620 (60). Из свог срца пизму свак од вас изба́ци,
Јер с Галаћѐло̂м вас Руђер Други р̏дӣ,
Којег уморише његови шура́ци.
Мајку вашу тру̏дну предадоше в̏ди
У трошноме чуну ти срамни јуна́ци,
Са жељом несрећа да се њојзи зг̏дӣ,
Ма да под појасом ношаше им се́ка,
Мој Руђере, тебе и, цуро, тебе́ка.

3621 (61). Ма да морској бу̏ри бјесте већ у кљу́ну,
Ипак, јутро кад је наступило тр̏е̏ће̂
Мајку вам к Африци д̏несе у чу́ну
Судба, која слави намени вас в̏е̏ће,
И мати вас роди у једноме жбу́ну,
Али живјет' она не ѝмаде ср̏е̏ће̂.
Ја се десих близу; божјему рачу́ну
Било је угодно да ме тамо м̏е̏ће̂.

3622 (62). Туна у пустињи мајку вам сахра́них
Под једним чѐмпресом да у хладној сте́ни
Вјечито почива крај валова сла́нӣх;
Вас у скуте завих и одох Каре́ни,
Тер' у гори овој с вама се наста́них
На једној лијепој и дивљој стрме́ни;
Да од вас учиним витезове р̏исе,
Питоме лавице дав'о сам вам сѝсе.

3623 (63). Подаље од људских кућа и каса́ба̂,
Ту се развијаху ду̏ше вам и те̂ла,
Али ме надари једном Хроми Да́ба
Те послом отидох до оближњих се̂ла̂,
И тад украде ми четица Ара́ба̂
Цуру, сад чувену са великих дје̂ла̂.
Његујућ' очински преостали цвѝтак,
Дуго оплакивах г̀олемӣ губѝтак.

3624 (64). Док жив Атлаз бјеше, твој учитељ стâрӣ,
Знаш како те, Рӯђо, њȅгова и чу́ва,
Знаш да за те више но за себе мâри.
Судбин вјетар страшан против тебе ду́ва,
С издајом се злоба против тебе спâри,
Ма за своје свјȅте нађох тебе глу́ва.
Крих те од погибли, ал' ти, моје лу̏че,
Побјеже, те срце од јада ми цу̏че.

3625 (65). Још прије смрти ми цр̀же̂ душу бо́ну
Мӣс'о да са сестром туђи ћеш се во́ђе,
Те наложих једном хадском легио́ну
Гроб овај саградит', и онда такође:
Причекај ме, рекох, строгоме Харо́ну,
Док се не потуку двије миле ро́ђе,
Јер брата са сестром измирит' ми вàљâ,
Пак ето ме чим се пос'о тај отàљâ.

3626 (66). Већ вас дуго чекам у овоме гр̀бу,
А сад кад је видно што је скри́то би́ло,
Тер осјећат' неће Брадаманта зло̀бу
Према за̏овици никада заци́ло,
Ја се морам селит' у хадску гнусо̀бу,
Гдје ће вечне ноћи обàвит' ме кри́ло. —
Умукоше гласи подземном створе́њу.
Оно троје бјеше у запрепашће́њу.

3627 (67). Још до мало прије занесена ра̏том,
Марфиза се њежно сада у радо̀сти
Загрли са да́вно изгубљеним бра̏том
(Што сад оној срце није могло бо̀сти).
Успомене старе поврвјеше ја̏том,
Које доживјеше у раној младо̀сти,
Те једно и друго увјерење сте̏че,
Да истину њима дух из гроба ре̏че.

3628 (68). Сад љӯтâ Марфиза поста кротка ма́за,
Љубљена, грљена од братаваља́на,
И низ образе се тада њима спла́за
Од радости веље многа су̏за сла́на.
Грлећи је тако Рӯђер сеји ка́за
Да га Брадаманта воли ка' јара́на,
И рече јој да је то његова не́ва,
Те се с Брадамантом пољубила дје́ва.

3629 (69). Марфиза затијем брата свога пи̑та̑
Тко им отац бјеше, и тко њега у̏би̑,
Тко им нагна мајку да по мору скӣта̑,
Тер од јада живот у пустињи згу̏би̑.
Њој повијест о том није била скри̑та,
Ма је чу још мала, па је слабо ту̏би̑.
Видећ' обје цуре слушати га ра̏де,
Он одговор овај сестри својој да̏де:

3630 (70). Ми водимо, сестро, своје поријѐкло
Од Астија̀накса, Хекторова си̑на;
Што жив он остаде Улиса је пѐкло,
Хтједе га послати к царевини тми̑на̑,
Али му је му́дро дијете утѐкло
Помоћу једнога лукавога чи̑на.
Након дуге блудње морем у Меси́ну
Стиже, гдје умрије у краљевском чи́ну.

3631 (71). И једним дијелом Калабрије сје̏ме
Његово владаше кроз дуга времѐна,
Па с' у Рим пресели, гдје наше је плѐме
Човјеча̀нству дало велика имѐна;
Многим нам прецима круна покри тје̏ме,
Јер чинише дјела славна и поштѐна;
Многи цари бјеху са својих врли́на̑;
Рођак нам је Карло, нашљедник Пипи́на.

3632 (72). Са свијех не дижем за сада паћѐла
Којимно их прошлост удаљена скри̑ва̑.
И бабо нам, човјек поносита чѐла,
Један је од ових витешкијех ди̑ва̑.
У њега се мати наша Галаћѐла
Заљуби, и жена миљена му би̑ва̑.
Она бјеше ћерка Аголана кра́ља,
Што нападе кнезе италских зема́ља̑.

3633 (73). Из Африке амо родитеља пра̏ти̑,
Силна јунакиња бјеше на мегда́ну,
Побиједи многе док трајаху ра̏ти,
А срцем се давши ба́бу нам ваља́ну
Ислам изневјери и крста се ла̏ти̑,
И од оца своме утече јара́ну.
Белтрам је у̏цвели̑, јер ову аждаху
Спопаде похлепа миловати сна̀ху.

3634 (74). Да би је добио Аголану Ри́зу,
Издајући браћу, скот отвори ши́ром,
Терно странци зала страховиту ни́зу
Починише мачем, огњем и синци́ром.
Галаћѐлу јадну, пороћају бли́зу,
Којано жућаше за срећом и ми́ром,
Браћа јој и отац баш као крвни́ци
Предадоше мору у трошној лаћи́ци. —

3635 (75). Веома пажљиво Руђерова сѐла
Слушала је говор миљенога бра̏та;
У ту причу бјеше утонула цѐла,
Сваку ријеч ухом и разумом хва̏та̂,
Поноси се што је из дичнога врѐла
Које даде људе од књиге и ра̏та,
Клермон и Монгра́ну, те домове сла̂вне̂,
Слављене до данас из прошлости да̂вне̂.

3636 (76). Али плану срце лијепога чѐ̏да.
Ватра се разасу њему преко ли́ца,
Од Аграманова чувши да је дје̏да
И његова оца Тројана и стри́ца
Њин отац убијен; зачуђено гле̏да̂
Брата, па ће рећи: зар од твог оштри́ца,
Од којег толики непријатељ пре̏да̂,
Још не паде синак очевих уби́ца̂?

3637 (77). Ако л' Аголана нема ни Тројáна,
Очевих убица, више међу жи̏ви̑м,
Још има потомка њихна Аграмáна.
Што још не увићаш чудим се и ди̏ви̑м
Да то твојој ча̏сти наноси зијáна,
И у толико те јоште више кри̏ви̑м,
Што, код Аграмана најамник под плáто̂м,
Служиш му својијем ратнијем занáтом.

3638 (78). Како руке твоје служит' оног мо̏гу̑,
С којим те завади издаја и клáње?
Христу Спа̏су, мога родитеља Бо̏гу,
Чиним ево данас свето завјештáње
Да ћу извршити ја освету стро̏гу,
А од тебе, брате, иштем обећáње,
Желећи те спа̏сти од грозна харáма,
Да се одсад бориш противу Ислáма. —

3639 (79). О како се душа слади и весѐлй̑,
О ка̀ковôм срећом срдашце се ду̏јê
Брадаманти, чувши шта Марфиза вѐлй̑!
Свјетује му сестрин глас искрен да чу̏јê,
И да Карлу иде, који силно жѐлй̑
Видјет' га, јер оца његовога шту̏јê,
Чија дјела, светој посвећена ме́ти,
Јоште цару бјеху свјежа у паме́ти.

3640 (80). Рече Руђер, није знао у поче́тку
Да он с Аграманом у крвнѝни стѐјй̑,
Који га, одлику нечувену, ре́тку
Учинив, узвиси над многима; ко̀јй̑
Са круном на глави, у царском хаље́тку,
Његов је суверен, пак се зато бо̀јй̑,
Да би, везан веће спо̏нôм речи свѐтê,
Кукавица био желећи вендѐтê.

3641 (81). И та̀дâ ће сестри Руђер да обѐћâ,
К'о што већ обрече милој својој цу̏ри,
Да ће, пошто вјера Пророкова псѐћâ
Мрска му је, исту са себе да сту̏рй̑,
А скр̑б око тога мисли да увѐћâ,
Јер савијест огњем душу њему пу̏рй̑:
Тражиће начина да од Агра́мана
Са ча̏шћу одступи кроз некол'ко да́нâ.

3642 (82). Што то не учини још оног дâна,
Када учинити Брадаманти ре̏че,
Прост узрок је био: допао је рâнâ,
Али сад одо̀ тог ништа нема пре̏чê.
И ту доко̀наше на приjѐдлог бâна
Да се он у Арло врати исто ве̏чê,
Гдје су Франци одсвуд Аграмана сти̏сли,
И начин отпуста из војске да сми̏слй̑.

3643 (83). Најсрдачније се опростише с њи́ме
И мила му сеја, и премила не́ва.
Што се тамо враћа, не скр́би се ти́ме,
Рече Брадаманти јунакиња дје́ва,
Јер ослободиħу, знам како и чи́ме,
Брата и потомка славнијех муже́вâ. —
Баш кад по́ђе, рекав с Богом њима двјѐма,
Чу се нека дрека, тужна и голѐма.

3644 (84). Из до́лê, зарасле у коров и дра̏чу,
Што шумици оној бјеше на помо́лу,
Чу се као када многе жене пла̏чӯ
И запиjѐвајӯ у великом бо́лу.
Чујући дерњаву све већу и ја̏чӯ,
Све троје појури у речену до́лу, —
Појуришe они, ал' ја засад не́ћу,
Него ћу да спавам и угасим све́ћу.

ПРИМЕДБЕ
(По Грису)

Песма Двадесет Четврта

Строфа 14. Наставак о Роланду у пес. 29, ст. 40.

Строфа 59. Речено је већ да се мач Роландов звао Дуриндáна италијански. Пошто је Роландо француски Краљевић Марко, изгледа да му је и мач ваљало назвати онако, како се он француски зове. Но како он има у том језику два имена: durandal и durandart, те му се дакле назив колеба, ја сам се волио држати текста. — Знамо такође да је то негда био мач Хекторов. Кад Мандрикар задоби остало оружје тога јунака, мораде се заклéти да и мач његов добави. Види у Бојардову „Заљубљеном Роланду“ књигу 3 песме 1 и 2.

Строфа 72. Наставак о Мандрикару и Доралиди у овој песми, ст. 93.

Строфа 74. Наставак о Флерделизи у пес. 29, ст. 43.

Строфа 93. Наставак о Изабели у пес. 28, ст. 69.

Песма Двадесет Пета

Строфа 4. Наставак о Родомону и Мандрикару у пес. 26, ст. 67.

Строфа 15, 16. Фалерина, краљица од Оргање и моћна чаробница, скова чаробни мач да њиме убије Роланда, који дочепавши се тога мача, врт јој опустоши. „Заљубљени Роландо“ књ. 2, пес. 3, 4.

Строфа 34, 35. Мира се заљубила у свог оца, асирскога краља Кинираса. Семирамида, асирска краљица, љубила је сина свога Нинијаса. Пазифа је била жена крићанскога краља Миноса.

Строфа 54, 55, 56. Бернар, праотац дома клермонског, имао је више синова. Најстарији бејаху: Хајмон од Дордоње, Бово од Егремона (Aigremont) и Жерар од Русиљона. Рићардет је син Хајмонов; Малегис и Вивијан законити су синови Бовови, Алдиђер ванбрачно његово дете. По томе ова тројица и Рићардет браћа су од стрица. И Роландов отац, Милон од Англана, син је Бернаров. Тачнији подаци о пореклу дома клермонског и његову сроству са краљевском кућом француском налазе се у старомe роману: I Reali di Francia.

Строфа 57. Бертолаг је из племена,названа по граду Мајнцу. Види напомену у св. I, пес. 2, ст. 67.

Песма Двадесет Шеста

Строфа 30. О чаробнику Мерлину види примедбу на ст. 10 треће песме.

Строфа 31. Шта под овом алегориском зверкомваља разумети: грамзивост или празноверицу, нису сложни Ариостови тумачи. Биће прво.

Строфа 35. „Максим Аустриски“ — Цар Максимилијан I.

Строфа 36. „Писаше Десети на леђима Лàва“,— папа Лав (Leo) X.

Строфа 41. Питон је била велика змијурина у околини Делфија. Уби је Аполон.

Строфа 45. Реч је о славној бици код Марињана, која је Фрањи I отворила пут у Мѝлâн.

Строфа 47. Малко чудно изгледа што песник упоређује срећу Фрање I са срећом Александра Великога, пошто је Фрања у најглавнијим својим предузећима несрећан био. То се објашњава тиме, што је Ариосто оне стихове писао још у почетку владе Фрањине, кад је овај краљ толико исто срећан био, колико несрећан касније.

Строфа 48. Кардинал Бернàрдо Дивѝцио из Бибијене, једа̂н од најученијих људи својега доба, написао је шаљиву игру: Каландрија, и у опште се мисли да је то прва комедија италијанска, која је била представљана. Али Fernow приписује ту почаст Ариостовој Касарији.

Строфа 53. Фердинан Гонсалво прослави се својим ратним делима, нарочито освајањем Гранаде и Неапоља, под владом Фердинанда Католичког, и назваше га el gran capitano.

Строфа 59. Под „једним Сараценом“ разумева се Родомон.

Строфа 60. „Са једним јунаком“ — с Мандрикаром.

Строфа 99. По Бојарду („Заљубљени Роландо“ књ. 3, пес. 2) краљевска кућа тројанска имала је на своме гр̀бу белог орла, који је тројанскога кнежевића Ганимеда однео на небо. Истом после жалосне кончине Хекторове бели орао замени се црним. Пошто је Руђер био потомак Пријамов, имао је право носити тројански грб, што му је спорио Мандрикар, који беше добавио Хекторово штито с истим грбом.

Строфа 101. Овде Ариосто надовезује за Бојардова „Заљубљенога Роланда“ (књ. 3, пес. 6). Тада је Градас њихову борбу спречио, јер он сам заметну кавгу с Мандрикаром.

Строфа 121. Нимрод је Родомонов предак.

Песма Двадесет Седма

Строфа 4. „Усније Злост ...“ демон, који је ушао у коња Доралидина.

Строфа 9. Упо̀реди с пес. 2, ст. 15 итд.

Строфа 12. Наставак о Риналду у пес. 30, ст. 90.

Строфа 47. Борго, — паланка у близини Парме. Пармезани, — житељи Пармини.

Строфа 55. И ово стоји у вези са Бојардовим „Заљубљеним Роландом“ (књ. 1, пес. 4—7). Градас, краљ серикански, доплови некада на многим галијама са силеном војском у Јевропу само за то, да отме Роландову саблу́ Дуриндану и Риналдова коња Бајарда. Пошто је у Шпанији изишао на сухо и краља Марсила присилио да му буде савезник, удари на Француску, опседе Пари́з и зароби цара Карла. Али побеђен Астолфом у двобоју, мораде одлазити из Француске, не свршивши посао, ради којега дôђе.

Строфа 72. Како је Брунел украо Анђелици прстен, Сакрипану коња, Марфизи мач, Роланду мач и рог, прича Бојардо у „Заљубљеном Роланду“ књ. 2, пес. 5 и 11.

Строфа 84. Одиста, чудесан је начин, на који је, по Бојарду (књ. 2, пес. 5), Брунел Сакрипану коња украо. Седећи мирно на коњу, који је стајао, краљ Сакрипан беше тако утонуо у црне мисли сврху несреће, која му беше задесила краљевину, да није осетио кад му је Брунел потурио под седло, подупирући га, четири коца и коња испод њега извукао, те он остао у седлу на оним кочевима! Можете мислити колико се сиромах краљ зачудио, и какав је изгледао сам себи, кад је, пренувши се из својих брижних сањарија, опазио да јаше кочеве! Као што је то врхунац — comble — запрепашћења, тако су и оне његове „црне мисли“ врхунац расејаности, духовне одсутности, замишљености, а машта песникова, која је то измислила, дала нам је можда пример врхунца песничке досетљивости. Само се Бојардо незгодно изразио. Он вели да је Брунел под седло потурио un gran bastone, али онда не би било равнотеже. Да би то чудо вероватнијим учинио Ариосто ставља: quattro aste, што Грис преводи са: vier Pfähle. Но да би све то изгледало још вероватније, и немајући много вере ни у та „четири коца“, ја ставих: „четир дужа пања“.

Строфа 85. Како је Брунел упљачкао мач Марфизин казује примедба на пес. 18, ст. 108, 109.

Строфа 87. Тингитана — данашњи Тангер.

Строфа 95. „Откад прстен згуби...“ Види о томе пес. 4, ст. 14.

Строфа 116. Наставак о Сакрипану у пес. 35, ст. 54.

Строфа 137. Овај Ђан Франческо Валер био је пријатељ Ариостов и велики женомрзац. Као таква помиње га песник и у пес. 46.

Песма Двадесет Осма

Строфа 4. У оригиналу стоји: Astolfo, re de' Longobardi. Пошто историско име тога краља гласи: Агилулф, то не знам зашто га је Ариосто назвао Астолфом, што је не само нетачно, но и незгодно, јер једног Астолфа већ имамо. Ја избегох ову збрку имêнâ. Ова епизода позната је и иначе, јер ју

је Лафонтен прерадио, а има и француска опера Жоконда, по њој удешена. Као што ће читалац видети из ст. 48, та је прича морала бити изостављена у овом издању.

Песма Двадесет Девета

Строфа 28. Лукреција, госпођа римска, жена Колатина, сродника римскога краља Тарквина Гордога. Ова праведно слављена жена би осрамоћена Секстом, најстаријим сином Тарквиновим, и уби се ножем, не хотећи преживети своју срамоту. Њена трагична смрт огорчи Римљане те протераше краљеве на свагда.

Строфа 29. Ова похвала имена: Изабела бива, без сваке сумње, у почаст Изабели, сестри Алфонса и Хиполита, жени војводе мантовскога. Упореди са пес. 13, ст. 59—61.

Строфа 30. Небо треће — звезда Венера где (божем) станују душе заљубљеничке.

Строфа 48. Наставак о Родомону у пес. 31, ст. 65.

Строфа 49. Наставак о Флерделизи у пес. 31, ст. 38.

Песма Тридесета

Строфа 3. У издању, са којега преводим, стоји: Sallo Dio, s'ella ha il torto, e sa s'io l'amo. Мислим да Morali има право кад овај стих овако чита: Sallo Dio s'ella ha il torto; essa, s'io l'amo. Према овоме преведох.

Строфа 10. У шпанском језику g пред i изговара се као српско (и још јаче) х; с тога у мене свуда Хибралтар, место обичнога Гибралтар. Та реч гласи и Zibelterra. Оба та имена постала су од арапскога Ghibil-al-Tarif=стена Тарифова. Тариф је био маварски војвода, који је ту, где је сад Хибралтар, у години 711 стао на шпанску земљу с војском својом.

Строфа 16. Наставак о Роланду чак у пес. 39. — Више италијанских песника, као: Brusantino, Paolucci и други опевали су касније авантуре Анђеличине, ама канда не »боље«, јер им се песма није на далèко чула.

Строфа 39. Види пес. 14, ст. 38 и даље.

Строфа 40. Надовезано за књ. 3, пес. 1 и 2 »Заљубљенога Роланда«. Кад Мандрикар освоји Хекторово оружје, ослободи именоване витезове, који, кушајући што и Мандрикар, допадоше ропства.

Строфа 75. Наставак о Руђеру у пес. 31, ст. 88 и у пес. 35, ст. 62.

Песма Тридесет Прва

Строфа 7. Наставак о Брадаманти у пес. 32, ст. 10.

Строфа 41. У вези са књ. 1, пес. 13 »Заљубљенога Роланда«. О Труфалдину, грозном и лукавом краљу од Балдаха, на кога је завојштио Риналдо, и кога су бранили Гриф, Аквилан и други витезови, прича Бојардо.

Строфа 56. Мирмидони су Тесалци, Ахилови војници при опсади Троје.

Строфа 78. Наставак о Флерделизи у пес. 35, ст. 33.

Строфа 91, 92. Надовезано за књ. 1, пес. 4 и даље „Заљубљенога Роланда“. Ту Бојардо прича како је чаробник Малегис спречио двобој између Риналда и Градаса.

Строфа 110. Наставак о Риналду и Градасу у пес. 33, ст. 78.

Песма Тридесет Друга

Строфа 11. Етон и Пироj — коњи (има их свега четири) упрегнути у сȗнчева колѐса.

Строфа 48. Види пес. 23, ст. 14.

Строфа 63. „...зе̏мљи, гдје је царовао Бо̀ко...“ То је Мавританија. Бо̀ко (Bocchus) — краљ мавритански, таст и савезник Југуртин.

Строфа 83. Jóна (Jô), — у краву претворена љубазница Јупитерова. По наредби љубоморне Јуноне ту је краву чувао сто̀окȋ говедар Аргус.

Строфа 89. Тристан је један од најславнијих витезова Округлога Стола. Стриц његов (или ујак — Грис вели: Oheim, што значи и једно и друго) био је Марко, краљ од Корнвала, који га посла у Ирску да му доведе заручницу, краљевићку Изеулту (Yseult). Мати, шаљући Изеулту њеном будућему мужу, даде јој некакво чаробно пиће љубавно да га сипа у вино Марково и тиме себи осигура вечну љубав својега мужа. Али случајно, омашком, напише се путем тога пића и Тристан и Изеулта, те се смртно једно у друго заљубише. Ту Изеулту назва Ариосто Изота. Ја по њему.

Песма Тридесета Трећа

Строфа 1, 2. У првој строфи песник помиње најлавније старе сликаре; у другој, новије. Кло́та је једна Парка. Окончење на *о* врло би незгодно звонило у српском језику, кад означава женску особу, и зато Clotho постаде Кло́та. Као што се зна, Микел-Анцело био је не само славан сликар, но и вајар.

Строфа 6. „....махом оне битке...“ Те слике односе се донекле на прошлост, а после на будуће догађаје.

Строфа 7. Фара̀мȗн (Pharamund, Pharamond), син Маркомиров, поглавар једног племена у Савезу франачкоме, први преведе Салијане с десне на леву обалу Рајне. Владао у Француској између 420 и 427 године. La loi salique његово је дело, кажу.

Строфа 13. Тај „грчки владар“ беше Маврицијe. Ставих: Сигѝзбе̂р, јер сумњам да се још тада у Галији g пред i изговарало као ж.

Строфа 14. С великом војском удари Хлодо̀вик на Италију. Гримоалдо, војвода од Беневента, спремајући препад, повуче се испред њега и остави му свој табор, где је била велика количина вина. Французи се изопијаше и поспаше и на њих пенадно удари ноћу Гримоалдо и уништи их.

Строфа 16. Краљ Пипин, по наговору папе Стевана, дође у Италију и победи лонгобардискога краља Аистулфа. Његов син, Карло Велики, заробивши, после дуге опсаде у Павији, Аистулфова сина Дезидерија, учини крај лонгобардиској држави.

Строфа 17. Пипин Млађи, син Карла Великога, завојшти на Млечиће и узе им све земље од ушћа Поа до престонице им. Пошто беше посео острва око Млетака̂, подиже дрвени мост код Маламока, који бура обори.

Строфа 18. Беренгар Други тако ојади вероломнога Лудовика од Бургундије.

Строфа 19. Рудолфо, краљ бургунски, којега Италијани позваше да их ослободи од мрскога им Беренгара Другог, учини им по жељи. Али затим Беренгар дозва Маџаре и Баварце, који сузбише Рудолфа. Сад Италијани доведоше грофа Хуга од Арла, који оне победи и десет година оста у држави. Али кад изгуби пријатељство народно, мораде с Беренгаром Трећим начинити уговор, по којем земља припаде томе Беренгару после смрти Хуга и сина му Лотара.

Строфа 20. Карло Анжујски, брат француског краља Луја IX, дође у Италију на позив папе Климентија IV. Најпре победи̂ неапољскога краља Манфреда, ванбрачнога сина цара Фридриха II, а касније у бици код Таљакоца не само потуче и Конрадина, Фридрихова унука, но га доведе заробљена у Неапољ, где га посече. Али несносни притисак француске тираније би узрок сечи, познатој под именом Сицилијанскога Вечерња: уговоренога дана када залупаше звона на вечерње сви Французи у Сицилији бише потучени.

Строфа 21, 22. Гроф од Армањака дође у Италију да помогне Флорентинцима против Галеаца Висконтија, војводе миланскога. Како је прошао казују наведене строфе.

Строфа 23. Јованка II, краљица неаполитанска, удаде се за грофа Јакова од Марше; но како овај хтеде присвојити њену круну, протера га она помоћу Фрање Сфорце и усини Алфонса арагонскога, који је наследи. Алфонсо победи Луја и Ренијера од Анжуја, који полагаху право на престо неаполитански. Алфонса наследи син му Фердинан, против којега се безуспешно борио Јован, син Ренијеров.

Строфа 24. Краљ француски Карло VIII, наследник онога права, које дом анжујски полагаше на престо неаполитански, дође у Италију, преброди реку Лир (Liris, данашњи Garigliano) и поседе целу краљевину, сем острва Искије. Ту против њега устаде Иниго дел Васто, из куће Авало, тадањи вла̀сни̂к острва.

Строфа 28. Ла́да (Ladas) је славни брзац Александра Великога.

Строфа 29. Крит (Крета, Кандија) Јупитерово је место рођења (божем); Тива, Херкулово и Бахово; Делос, Аполоново и Дијанино.

Строфа 30. То је Alfonso d'Avalo, marchese del Vasto, син поменутог Инига. Њега песник чешће помиње и у звездекује. Он је био добар војвода Карла V, али толико слављење не заслужује. Ово се може објаснити само личном симпатијом песниковом.

Строфа 31. Lodovico Sforza, херцег од Мила́на, дозва у Италију Карла VIII да с њиме укроти свога старога непријатеља Алфонса Арагонскога, краља неаполитанскога. Но сувише лаки и неочекивани напреци војске Карлове бацише га у бригу, те се удружи с Млечићима и папом Александром VI против свога савезника, али узалуд.

Строфа 32. Пошто Карло VIII оде, Фердинан, син Алфонсов, помогнут војводом мантовским, ускоро уништи француску војску, коју беше Карло у Неапољу оставио.

Строфа 33. Алфонсо Пескара беше подмитио једнога арапскога роба у француској војсци, да изда Кастелново Фердинандовим трупама. Роб, да би заслужио двоструко мито, извести о томе Французе, а Пескару устрели.

Строфа 34. Краљ француски Луј XII, здружен с папом и Млецима, освоји Милан и зароби његова владара, поменутога Л. Сфорцу, званога il Moro (који је надимак добио по младежу, налик на дудињу, или, како мисле други, што је био јако црномањаст, и личио на Мавра). Као и његов предак, Карло VIII, Луј посла војску против Неапоља, али је Шпањолци при прелазу преко Гариљана до ноге потукоше.

Строфа 37. Нечовек Цезар Борџја син је злогласног отровника папе Александра VI, а брат неваљале Лукреције Борџје. Ову опаку породицу лепо је описао Александар Дима̂ у својој књизи: Les Borgia (ако јој се имена добро сећам).

Строфа 38. Крвава битка код Гјарададе била је 14 маја 1509. Задржах акценат италијански: Гјарада̑да = Ghiaradȃdda. Таквог акцента ту бити не може, чини ми се, у нашем језику, али ме, да учиним тај изузетак, охрабри Вуково „којека̑ко". Ту би се (у Гјарадади), мислим, оштри акценат има претворити у кратки.

Строфа 40. Упореди с примедбом на пес. 14, ст. 2.

Строфа 41. Макси́милијан је син Сфорце, званог il Moro.

Строфа 42. Максимилијану помогоше туђи Французе код Новаре швајцарски најамници, који негда издадоше његова оца.

Строфа 43. Фрања I, наследник Лујев, љуто освети новарски пораз у дводневној бици код Марињана (13 и 14 септембра 1515 год.). Ту паде 8.000 Швајцараца (по некима 15.000).

Строфа 44. После горње битке држава миланска паде под власт француску, а Максимилијана одведоше победници. Али године 1521 омрзнути у народу Французи мора̀доше напустити земљу.

Строфа 46. И Пескара и Васто су из куће Avalo.

Строфа 48. „... шкодити на̏ма ..." Французима.

Строфа 49. Бико̀ка (Bicocca) — тврђава близу Павије.

Строфа 50—53. Опис одсудне битке код Павије на дан 24 фебруара 1525, где Фрањо I допаде ропства, и где се Пескара и Васто одликоваше, борећи се на страни царске војске.

Строфа 54. Заробљени Фрања I оста у Шпанији до марта 1526, а тада се врати у Француску, оставивши оба своја сина као таоце. Ускоро понови рат у Италији, и то баш онда, кад је његова властита држава нападнута била Инглезима.

Страна 55. У години 1527 војска императора Карла V, предвођена француским ускоком Карлом Бурбоном, узе, опустоши и опљачка Рим. То се деси пред очима Лигине војске, међу чијим војводама беше завладао раздор. Папа Климентије VII са многим кардиналима побеже и затвори се у један градић, из којега после седмомесечне опсаде изиђе слободан, откупивши слободу великом сумом новаца.

Строфа 56. Град у коме лежи погребена сирена Партенопа, — Неапољ.

Строфа 57. Андреја Дорија, тада у служби Фрање I, потуче царску флоту код Capo d'Orso.

Строфа 76. Наставак о Уланији и тројици краљева у пес. 37.

Строфа 78. Наставак о Брадаманти у пес. 35, ст. 31.

Строфа 92. Наставак о Риналду у пес 38.

Строфа 96. О Градасу у пес. 40.

Строфа 100. Гробница Бата, — варош Кирена, коју је Бат (Battus) сазидао. Ту у близини беше и један храм Јупитера Амона.

Строфа 106. „И у нас га зову Свети Јован пóпа...“ Прича о некаквоме хришћанскоме краљу у Африци или Азији, коме се давала титула: Поп Јован, беше у средњем веку јако раширена у Јеврони. Марко Поло меће у Татарску тога Поп-Јована. Нема сумње да је Ариосто под Сенапином државом замишљао отаџбину данас тако гласовитога цара Менелика.

Строфа 116. У мојем издању своји: „E di marmore un tempio ti prometto edificar nell'alta regia mia.“ То мало има смисла. Morali, ослањајући се на старија издања, вели, да место „nell'“ треба да стоји: „dell'“. Према томе преведох.

Песма Тридесет Четврта

Строфа 2. Ту песник јамачно мисли на папу Јула II, који после битке код Равене позва Швајцарце у Италију.

Строфа 3. Калаис и Зета (Zetes), крилати синови Бореаса и Оритије (Orithyia), ослободише од харпија сленога тракискога краља Финèја (Phineus) на сличан начин, као Астолфо Сенапа.

Строфа 12. Анаксарéта, лепотица кипарска, презре заљубљеног Ифа (Iphis), који се из очајања обеси пред њеним вратима. Да би казнили тврдоћу срца јој, богови је претворише (божем) у камен.

Строфа 14. Јасон превари Медеју; Енеј остави Дидону; Амнон, Давидов син, осрамоти Тамару. Види другу књигу Самуилову, гл. 13.

Строфа 19. У оригиналу стоји: „E 'l padre mio... tanto... virtù ammira, quanto l'asino fa il suon della lira.“ То Ариосто рече према: asinus ad lyram. Пошто се српски магарац разуме у кантару онолико, колико латински у „стихотворству“, то ја замених латинску пословицу сличном српском.

Строфа 38. У књизи 10 Одисеје Лестригони се описују као грозни људождери.

Строфа 39. Евристеј (Eurystheus), краљ од Микене, наговорен Јуноном, наложи Херкулу познатих 12 радова.

Строфа 58. Ово се односи на гл. 21, ст. 23 Јеванђеља по Јовану где, по Вукову преводу, стоји: „Онда изиђе ова ријеч међу браћом да онај ученик (Јован) не ће умријети; али Исус не рече њему (Петру) да не ће умријети, него: ако хоћу да остане док ја не дођем, што је теби до тога?“

Строфа 61. Стари муж Ауроарин — Титон (Tithonus).

Строфа 64. Хтеде убити свога кузена, — Риналда, Роландова супарника код Анђелике.

Строфа 80. Врт се односи на Рим. По тврђењу многих католичких историка цар Константин Велики заснова световну власт папску тиме, што папи Силвестру Светоме поклони град Рим и још неке земље.

Песма Тридесет Пета

Строфа 4. Реч је о Хиполиту од Есте, рођеном у години 1480.

Строфа 6. Реч је о Ферари.

Строфа 26. Октавијан, Антоније и Лепид прогнаше најзнатније Римљане, да би себи обезбедили власт.

Строфа 28. По Виргилу Енеј олако доби Дидону.

Строфа 31. Наставак о Астолфу у пес. 38.

Строфа 52. Наставак о Родомону чак при крају последње песме.

Строфа 63. О Флерделизи наставак у пес. 39.

Песма Тридесет Шеста

Строфа 2. Види примедбу на пес. 3, ст. 57.

Строфа 5—9. Млечани с великом флотом бејаху ушли у реку По; али како је Алфонсо сипао јаку ватру из топова на лађе им, изађе војска њихова на сухо и ушанчи се. Хиполит посла један део својих војника да нападну шанчеве под командом Херкула Кантелма, сина Херцега од Соре, и Александра Феруфина. „Славонци“ одбише нападај и заробише Кантелма, али како се не могаше погодити чији је роб Кантелмо, одведоше га на лађу и посекоше. Guicciardini Lib VIII.

Строфа 8. Тантал, Тијест (Thyest), Атреј, — три са своје грозности озлоглашена краља из старога доба.

Строфа 9. Полйфêм (Polyphemus), — из Одисеје познати киклоп.

Строфа 60. Ариосто, причајући о пореклу и пропасти Руђерових и Марфизиних родитеља, у неколико се удаљује од Бојарда.

Строфа 75. Клермон и Монграна — две главне гране стабла, од којега су Руђер и Марфиза.

РЕЧНИК

амфитеатрални, изглед, облик полукружни или кружни с поступним пењањем навише и назад.
а̀ра̂јство (у Срему), милина.
аџу̀ва̂н, љубимац; Schandbube.

ба̏рд, песник.
ба̀ста̂р, копиле.
бѐли, одиста.
бело́на, богиња рата.
бѐстија, зверка.
би̏јег, бегство.
би́на, позорница,
би̏ња̏ш, огртало, пурпу́ра.
бра́на, у стиху: заштита, бедем.
бреви̏ја̂л, бреви̏ја̂р, служабник (црквена књига нека).
бу̀љук, чета, гомила
бура́зер (у Босни), брат.

ва̑г, мотка, греда, полуга, којом се што подиже.
ва́за, уметнички израђена саксија; иначе суд за украс.
ваке́ла, горопадна предика.
ва̑рдати, мотрити.
ва̀са̂л, поданик.
вѐт, стар.
ви̏ка̂р, заступник, намесник.

го̏д, година.
го́нати, го̏на̂м, гонити, гањати.
горго́на, страшило, које претвара у камен онога, који га гледа.
гро̏мо̏тно, звонко, јечно: говори громотно.
гро́тло, (гро̀тло), ждрело, кланац, богаз.

гу̏да (у Дубр.), крмача.
гу̀мати, гу́мати, јести нагло.
гу̏ст, укус.

да́ва, тужба.
да̀цијер, — ѐра, порезник.
ди́мати, ди̑ма̂м, ди̑мље̂м, духати.
др̏мити, зуб ми нешто др̏ми̑, почиње болети.

ђѐм, оно гвожђе на узди што стоји коњу у зубима и око уста.

его́иста, себичњак.
ѐкстре̂м, крајност, претераност.
епи̏те̂т, придев, надимак,

жу́ђе, аорист од жуђети, жудети.

зѐбра, лепа, лака, чила, хитра, пругаста животиња, налик на коња.
зи̏ја̂н, штета.
зли̏ће, зло, злочинство.
зо́на, појас.
зо́рли, јако, силно.

ја́да, жалосница, сиротица.
Јели̏ко̂н, ланац планина у Беоцији, посвећен Аполону и Музама; употребљава се и у значењу, у којем и **Парнас**; данас се зове **Загора**, дакле српски.
јѐњати, попуштати, слабити: је̑ња̑ киша, болест; ѐњати.

ка́да, кадуна, госпођа Туркиња.

кӓј, у стиху: кајање.
кȁјда, нота (звук) у песми, свирци: од те кȁјдê нема вȁјдê.
кȁмӣн, оџак, огњиште.
кâн, главар, заповедник.
карӣјêр, највећи, најбржи коњски трк.
кȁртôн, врста хартије, махом дебеле.
кӓчити се, пети се.
кӓчкати се, **ӳкачкати** се, укухати се јако.
качкéта врста капе, нарочито војничке и чиновничке.
квâс, квасац.
кéба (нарочито у Бачкој), бритва, кӯстура.
кеpeвéка, керефéка, као спрдња.
кȍрба, укор.
кȍтац, кȍца, штала, шталица за јагањце, јариће итд.: плети котац као ти и отац.
кр̏ат, арапски коњ.
крêс, кр̏сови, ватре по брдима у знак весеља; у стиху: кресање огња.
крȅста, ȍбêр (хобер), ӳхор.
кузи́на, сестра од стрица, тетке, ујака.
кӯшâк, дебела, велика, махом вунена марама за главу, врат и леђа.

лавȍрика, наградни победни венац од лаворова лишћа.
Лéта, река заборава у подземном царству.
лӥјес, лêс, шума.
лӥст, брз.
лóра, јагма, отимање око нечега.

мӓзда, освета.
мȁјде, мâјде, заиста.
мȁлêр, несрећа (у шали).
масáкâ, од мȁзга.
матȁдôр, убица; борац.
мéбл, кућни намештај.
ми́на, лице, црте; лагум, напуњен барутом, за распрскавање стена итд.
мӥса, литургија.
Мôр, (Мóрâ), Мавар, Араб, Арапин.
мӯжатица, удата жена; у Војводини: девојка која се с туђим човеком држи.

нȁрочно, нȁрочито, нáрочит...
нӣмфа, врста виле, полубогиње у шумама, рекама.
ноблѐса, племство; племенитост.
нрâви, обичаји.

ȍбил, бујан, пун снаге и живота.
ȍкол, ȍкô, стан, тâбор, лôгор.
ȍкорâн, окорна реч, којом се пребацује, куди, кори.
ȍкрӯт, опрема, одело.
официјâл, службеник, чиновник, нарочито црквени.
ȍшице, ж. мн. замке, вигови.

пӓкта или пӓкти, уговори.
пачȁриз, штета, квар.
пексӣјâн, поганац.
пѐнтрати се, пети се (презриво).
пéнути, пêнêм, пијȅхнути, пӣјехнêм, пијȅхати, пӣјехâм, издахнути.
пӥк, имати на кога пик, желети му учинити какву пакост.
пӥлити, пӥлӣм, испӣлити, излéћи пилиће, у опште: родити, породити.
пӥњâл, врста ножа.
пӥтати, хранити,
пла́днê, подне (у неготинској крајини).
плȁфôн, тавȁнице (ж. мн.).
плȍсан, плоснат, пљоснат.
плӯтати, пливати поврх воде.
прȍфêт, пророк,
пӯд, руска мера тежине.

ра́ђа (у Сињу), радња.
расýло, разлажење. растурање: биће од њих расула (отићи ће куд који); у књижевности: пропаст, уништење.

рѐзӣл, срамота.
рѐзо̑н, разлог.
рѐне̑, од гнати; има и же̏не̑, гна̑.
руӣне, развалине.
са̑н, чин, звање.
свѐђе (у Ц. Г.), свагда: свеђе теже претеже.
свје̏т, све̑т, савет.
се̏бар, се̏бра (у Дубр.), тѐжа̑к.
сезо́на, једно од четири годишња времена.
сејса̀на, сеисана, сексана, коњ што носи пртљаг.
се̑ри, ж. мн. према сӣјери, чӣни, мађије.
сӣр, господар, господин.
скла̏дан (у Дубров.), уљудан, учтив.
скрӣња, ковчег, сандук.
скӯжати (у Ц. Г.), намирити, задовољити.
слӣјед, сле̑д, траг.
смо́ља, шмо́ља, који покуњи нос.
спе́ћи, спавајући, од спати: боље ти знаш спећи него ја трчећи.
ста̑ман (у Дубров.), стар: стамна чељад тј. стари људи.
ста̏мен, поуздан, сталан: споро иде, али стамено (у Паштр.).
ста̏сати, ста̏са̑м и **ста̏ше̑м,** приспети.
Стикс, баснословна река у паклу, што девет пута оптиче око Тр̀тара.
стријѐка, стре́ка, пруга.
стубо̀ком, из темеља, сасвим пропао стубо̀ком.
сӯмити , сӯмати (у Ц. Г.), смислити.

та̀ло̑н, остатак од карата, пошто су подељене играчима: остати у тало́ну, бити последњи.
тѐку̑н (у Ц. Г.), коло, точак.
те́ма, задатак.
теоре́ма, теоре́ма, научни поставак, начело.
тмӯша, тама.
то̑л, у стиху: утољење.

тре́ба, тријѐба, потреба: није требе.
тре́ма, као дрхтавица.
тӯка (у Ријеци), ту.

ће̏вшити, уживати, ћеф проводити.
ћӯба, у кокошке на глави, према томе у опште бӯћ од косе.
ћӯпа , врста тестије; глава (презриво).

ӯја, одмор.
ӯрна, ӯрна, суд од земље, мрамора, злата, итд. за чување праха умрлих, или да послужи при извлачењу коцке, гласању итд.

фа́ма, глас, ве̑сак, ве́сак.
фа̀уна, побрајање и опис животиње једнога предела.
фло́ра, што је фауна за животињу, то је флора за биље.
форту́на, срећа; богиња среће.

ха̀зна, каса; благајница.
ха̀ро̑н, ха́рон, возар у паклу, што је на чамцу превозио дӯше умрлих преко хадске реке.
хла̏че, ж. мн. (у Славонији) чакшире.
хо̀ћак (у Срему), во̀љан, готов на нешто: хо̀ћка је то жена; коњи су му хо̀ћки, добро вуку
хре̏б, пањ.

ца̀грије, ж. мн. корице, каније од ножа итд.
цѐкӣн, рӯшпа, дукат.

ча̏до, чедо.
чӣлан, чио.

џа̀рдӣн, вр̑т, башта.

ше́та, шетња.
шӣћа̄р, плен; добит.
шӯша, шӯка, коза без рогова; незнатна особа, нико и ништа: не боји се свака шуша Бога, него батине.

ИСПРАВКЕ И ШТАМПАРСКЕ ПОГРЕШКЕ

(види напомену у свесци II на овоме месту)

СТРОФА	СТИХ У СТРОФИ	стоји	треба
2329	1	трȖпа.	трȖпа,
2361	7	глȃве	глȃве,
2371	1	кȁса.	кȁса.
2373	1	брȉтка.	брȉтка,
2379	1	лу́та.	лу́та,
2388	3	сјȅћи	сјȅћи)
2398	1	стòјȋ	стòјȋ.
2528	1	њȉма.	њȉма,
2598	3	мога	мојег
2719	4	крву	крви
2745	4	вре́чȋ	вре́чȋ.
2835	1	на́да	на́да,
2837	1	шкрȉпа.	шкрȉпа,
2861	1	мȍру.	мȍру.
2863	7	згȍдȃ.	згȍдȃ,
2879	8	вȍлȋ	вȍлȋ.
2880	1	свȍда,	свòда
2891	3	хљȅба.	хљȅба,
2907	6	слȅће.	слèће.
2910	1	нȉштȇ.	нȉштȇ,
2935	1	вȅћȃ.	вȅћȃ,
2966	5	форту́на.	форту́на,
3049	6	гдјȅшто	гдјèшто
3123	4	Гамо	Тамо
3165	4	простаних	пространих
3202	1	рȍсȋ	рòсȋ
3244	6	слȍга,	слȍга,
3297	1	њȉма.	њȉма,
3302	7	љута	љутог
3311	5	свȉти.	свȉти,
3339	6	би.	би,
3393	1	чȗше.	чȗше,
3402	6	којино превари	који осрамоти
3408	7	кра́ља.	кра́ља,
3449	3	у јутру	ујутру
3476	3	сви́лȇ.	сви́лȇ,
3488	3	Врлина људскијех	Врлѝне и духа
3550	6	вријединш'	вријединш
3608	1	стȁса.	стȁса,

ИЗДАЊА СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ

I коло (1892)

1. Живот и Прикључења Димитрија Обрадовића, свеска I, за штампу приредио и предговор написао Ж. Поповић. Цена 1·40 дин.

2. С мора и са сува, црте др. Милана Јовановића. Цена 1·40 дин.

3. Даворје Ј. С. Поповића, за штампу приредио и речник и предговор написао Љубомир Стојановић. Цена 1·40 дин.

4. Бакоња Фра-Брне, написао Симо Матавуљ; с речником и предговором Љуб. Јовановића. Цена 2 дин.

5. Драматски Списи Косте Трифковића, свеска I, за штампу приредио и предговор написао Данило А. Живаљевић. Цена 1·40 дин.

6. Истинска Служба, написао И. Н. Потапенко, превео М. Ђ. Милићевић. Цена 1·40 дин.

7. Историја Српскога Народа с погледом на историју суседних Хрвата и Бугара, написали Љуб. Ковачевић и Љуб. Јовановић, свеска I. Цена 1·40 дин.

II коло (1893)

8. Живот и Прикључења Димитрија Обрадовића, свеска II, за штампу приредио и поговор и речник написао Ж. Поповић. Цена 1·40 дин.

9. Мемоари Проте Матије Ненадовића, за штампу приредио и предговор, регистре и речник написао Љубомир Ковачевић. Цена 2·80 дин.

10. Два Идола, написао Богобој Атанацковић, за штампу приредио и предговор написао Андра Гавриловић. Цена 2 дин.

11. Камено Доба, написао Јован Жујовић. Цена 2 дин.

12. Прве Жртве, приповетка из српске прошлости написао Андра Гавриловић. Цена 1·40 дин.

13. Из Природе, мањи списи др. Јосифа Панчића, за штампу приредио и предговор написао Ж. Живановић. Цена 2 дин.

14. С Француског Парнаса, преводи Владимира М. Јовановића. Цена 2 дин.

III коло (1894)

15. Антологија Дубровачке Лирике, за штампу приредио и предговор и речник написао Милан Решетар. Цена 1·40 д.

16. Тамо амо по Истоку, црте др. Милана Јовановића, свеска I, с речником и с картом Индискога Океана и околних земаља. Цена 2 дин.

17. Песме Јована Илића, за штампу приредио Љуб. Стојановић. Цена 2 дин.

18. Драматски Списи Косте Трифковића, свеска II, за штампу приредио и предговор написао Дан. А. Живаљевић Цена 1·40 дин.

19. Воденица на Флоси, написао Џорџ Елиот, превео с енглескога Андра Николић, свеска I. Цена 2 дин.

20. Воденица на Флоси, написао Џорџ Елиот, превео с енглескога Андра Николић, свеска II. Цена 2 дин.

21. Историја Српскога Народа, с погледом на историју суседних Хрвата и Бугара, написали Љ. Ковачевић и Љ. Јовановић, свеска II. Цена 1·40 дин.

IV коло (1895)

22. Басне Доситеја Обрадовића, свеска I, за штампу приредио и предговор написао Андра Николић. Цена 2 дин.

23. Друга Певанија Змаја Ј. Јовановића, свеска I, за штампу приредио и предговор написао Милутин К. Драгутиновић. Цена 3 дин.

24. Низ старијих приповедака, за штампу приредио и предговор написао Андра Гавриловић. Цена 3 дин.

25. Тамо амо по Истоку, црте др. Милана Јовановића, свеска II, с речником. Цена 3 дин.

26. Бијесни Роландо, спјевао Лодовико Ариосто, препјевао Драгиша Станојевић, свеска I, с предговором, напоменама и речником. Цена 3 дин.

27. Тартиф и Тврдица, комедије од Молијера, превели Јован Ђорђевић и др. Владан Ђорђевић, за штампу приредио и предговор написао Јован Бајаa. Цена 2 дин.

28. Из науке о светлости, написао Ђорђе М. Станојевић, с предговором и 158 слика. Цена 3 дин.

V коло (1896)

29. Басне Доситеја Обрадовића, свеска II, за штампу приредио и поговор написао Андра Николић. Цена 2 дин.

30. Друга Певанија Змаја Ј. Јовановића, свеска II, за штампу приредио Милутин К. Драгутиновић. Цена 3 дин.

31. Слике из сеоскога живота, написао Јанко М. Веселиновић, свеска I. Цена 2 дин.

32. Тодор од Сталаћа, трагедија у пет чинова, написао Милош Цветић. Цена 2 дин.

33. Бијесни Роландо, спјевао Лодовико Ариосто, препјевао Драгиша Станојевић, свеска II, с напоменама и речником. Цена 3 дин.

34. Девајтис, роман од Марије Рођевичевне, превео с пољскога Никола Манојловић — Рајко. Цена 3 дин.

35. Књига о здрављу, српско издање приредио др. Милан Јовановић — Батут, са 53 слике у тексту и 2 засебне таблице у боји. Цена 3 дин.

Свако засебно коло књига, може се добити преко повереника или непосредно од Управе Српске Књижевне Задруге I, II и III по цену од 7, а IV и V по цену од 10 динара.

